

Dirshu

דרשו ד' ועוזו

קרן עולמית לחינוך
ועידוד לימוד התורה

אוגדן עלזני שבת

פרשת וישב ♦ תשפ"ה

מיטב עלוני השבת:

לקראת שבת מלכתא

אזמרה לשמך

סיפורי צדיקים

באר הפרשה

פאר מקדושים

וכל מאמינים

אז נדברו

פניני עין חמד

דברי שיח

Dirshu

דרשן ד' ועזון

קרן עולמית לחינוך
ועידוד לימוד התורה

לקראת שבת מלכתא

dirshu@dirshu.co.il | לקבלת הגליון למייל:

סיפורים ופנינים מרתקים

גליון מס' 461

פנינים לפרשת וישב פ"ה

"פעם כשנכנסתי למרון, הוא פנה אלי: "האם אתה יודע את הש"ס?" השבתי: "וכי לא די הביזיונות שיהיו לי כשאבוא לשמים וישאלו אותי אם אני יודע ש"ס? לאחמ"כ אמר מרן לי: "כאן אתה יכול לענות לי עם בדיחות, שם בשמים זה 'ביזי בזיונות'! מדארף קענען ש"ס! צריכים לדעת את הש"ס!"

שיחה מרתקת עם ראש ישיבת 'אמרי משה' הגאון רבי יהושע מיישקובסקי והמשגיח הג"ר איסר זלמן שוב, בזיכרונות ואמרות טהורות שזכו לשמוע מפה קדשו של מרן ראש הישיבה רבינו הגראי"ל שטיינמן זצ"ל

את השיחה פותח המשגיח דישיבת 'אמרי משה', ומי שהיה מסור בלב ונפש למרן במשך שנים והיה צמוד אליו שעות רבות מדי יום, הג"ר איסר זלמן שוב שליט"א:

"פעם הגיע כ"ק מרן אדמו"ר מסקווירא שליט"א לביקור אצל מרן ראש הישיבה זצ"ל, אמר הרבי מסקווירא, שהוא רגיל לשנן באוזני תלמידיו וחסידיו, את מאמר הגמרא איזהו "העושה צדקה בכל

יעקב א. לוסטיגמן

לקראת יום ה'יארצייט' של מרן ראש הישיבה רבינו הגראי"ל שטיינמן זצ"ל אשר התבקש לישיבה של מעלה לפני שבע שנים, בכ"ד כסלו תשע"ח, קיימנו שיחה מרתקת עם ראש ישיבת 'אמרי משה' הגאון רבי יהושע מיישקובסקי והמשגיח הג"ר איסר זלמן שוב, המעלים יחדיו זיכרונות ומשמיעים אמרות טהורות שזכו לשמוע מפה קדשו של מרן ראש הישיבה רבינו הגראי"ל שטיינמן זצ"ל.

לאחר שבשבעות קודמים פרסמנו מעל גבי 'לקראת שבת' שיחה מרתקת ומיוחדת שערכנו עם ראש ישיבת 'אמרי משה' הגאון רבי יהושע מיישקובסקי שליט"א, התקבלו במערכת תגובות נלהבות, על כן ביקשנו לקיים שיחה נוספת, ובסייעתא דשמיא נאות הרב מיישקובסקי, כשהפעם הוא צירף אליו לשיחה גם את ידידו ורעו הג"ר איסר זלמן שוב, משגיח דישיבת 'אמרי משה' - הישיבה אשר הוקמה על פי הדרכתו של מרן, ופועלת עד עצם היום הזה, לאורו ובדרך המיוחדת שהתווה מרן לתלמידיו, ראש הישיבה ואנשי הצוות שלה.

בסייעתא דשמיא מתפרסמים הדברים בגיליון של ערש"ק פרשת 'וישב', יהיו הדברים לזכר נשמתו הטהורה, ותעמוד לנו זכותו הגדולה להשפיע עלינו רוח טהרה שנזכה להידבק בדרכו ולצעוד לאורו הזך והטהור.

תשאירו אותנו בישיבה

"אמר לנו מרן, "אם יש לו ג'ישמאק בלימוד', תשאירו אותנו בישיבה". "כמובן שעשינו כדבריו, ואכן כעבור תקופה הבחור תפס את עצמו בידיים והתחיל להשקיע בלימוד, עד שהפך להיות מצוין שבמצוינים, וקיבלנו כמה וכמה בקשות מישיבות גדולות שונות שרוצות לקבל דווקא את הבחור הזה לשורותיהן".

"הרב רבר ביקש ממני שאספר את סיפור המעשה הזה למרן הגראי"ל כשתהיה לי הזדמנות", ממשיך הגר"י מ'ישקובסקי, "ואכן, בפעם הבאה שבאתי למרן זצ"ל, סיפרתי לו את הסיפור הזה, וראיתי שמרן מקשיב ברוב קשב.

"מיד לאחר מכן עברתי לדבר על נושא אחר, ובעודי מרצה את דברי, עצר אותי מרן ואמר לי "תגיד לרב רבר 'ישר כח' על המעשה הזה!".

"ראיתי דבר מדהים! מרן לא רק שמע את הסיפור, הוא גם התעמק בו, וכשאני המשכתי לדבר על נושא אחר, הוא עדיין חשב על הסיפור הזה, ואף דאג שאמסור בשמו "ישר כח", כהכרת הטוב, כי הדבר שימח אותו לדעת שמההוראה שלו יצאו כאלו פירות נפלאים! "בהזדמנות אחרת, באתי למרן עם מקרה של בחור שלמד בישיבה אחרת, ולצוות היה קשה איתו מכל הבחינות, עד שכבר היו חלק מאנשי הצוות שטענו שהגיע הזמן לשקול את הרחקתו כדי שלא ישפיע לרעה על בחורים אחרים.

"הצגתי את הדברים בפני מרן, שהכיר היטב את אותה ישיבה ואת הנפשות הפועלות בה, וענה לי "בשנה הבאה הבחור הזה עולה למגיד שיעור ש'מחלק סוכריות' ונותן ג'ישמאק מיוחד בלימוד - זה טוב גם נגד היצר הרע, שישאירו אותו בישיבה, והמאור שבתורה יחזירו למוטב!". כמובן שהבחור נשאר בישיבה ובשנה שלאחר מכן התחולל אצלו שינוי גדול מאוד לטובה, בזכות הארת הפנים של אותו מגיד שיעור שמכניס אותם לג'ישמאק של עיון, שמרבה להחמיא לתלמידיו ולקרבתם לתורה בדרך של חיבה ואהבה".

אבל הבחורים החלשים? זה העולם הבא שלך!

הגרא"ז שוב: "סיפרו על הגאון רבי נחמיה קלוזנר זצ"ל, מוותיקי מרביצי התורה, שביום בו התמנה כמגיד שיעור בישיבת 'חוג חתם סופר', הוא פגש באקראי את מרן זצ"ל ברחובה של עיר, והחליט לנצל את ההזדמנות כדי לקבל איזו עצה טובה ולשמוע דברי הדרכה ממרן שכבר היה אז ראש ישיבה ותיק.

אמר לו מרן כך: "די גוטע בחורים", כלומר הבחורים הטובים בשיעור שלך, זה העולם הזה שלך, מהם תרווה ויהיה לך סיפוק גדול מהעבודה איתם. על הלימוד עם הבחורים הבינוניים, אתה מקבל משכורת, ועליך ללמד אותם כדי להצדיק את השכר שמשלמים לך. אבל הבחורים החלשים? זה העולם הבא שלך!".

"ממרן ראש הישיבה עצמו שמעתי", מוסיף הגרא"ז שוב, "שפעם באו למרן החזון איש עם בחור שהיו לישיבה בעיות גדולות איתו וחשבו להוציא אותו מהישיבה. מרן החזון איש ביקש שישלחו אליו את הבחור, ושוחח איתו במשך כחצי שעה או ארבעים דקות,

עת", זה הזן ומפרנס בניו ובנותיו כשהן קטנים.

כלומר, הסביר הרבי, כשיהודי קם בבוקר, מתפלל שחרית ויוצא לעבודה כדי שיוכל לפרנס את אשתו וילדיו, הוא עושה צדקה בכל רגע ורגע, כל פעולה שלו בעבודה היא צדקה.

"כל היום אתם דואגים לעולם הבא שלכם", אומר הרבי מסקווירא לאלו מחסידיו שנאלצים לצאת ולעבוד כדי לפרנס את משפחתם, "עושים צדקה בכל עת! אבל מה יהיה עם העולם הזה שלכם? איך תוכלו ליהנות כאן בעולם הזה? בשביל זה צריכים לקבוע עיתים לתורה!".

"ראש הישיבה שמע את הדברים, שיבח וקילס בהתלהבות רבה את הגישה הזאת, שהיחס ללימוד גמרא עם רש"י ותוס' צריך להיות עניין של 'עולם הזה', פשוט ליהנות מהלימוד! שיהיה 'ג'ישמאק', והנאה מרובה בכל פעם כשיהודי פותח את הגמרא.

ה'ג'ישמאק' בלימוד וההשפעה שלו על האדם

ראש ישיבת 'אמרי משה' הגאון רבי יהושע מ'ישקובסקי שליט"א, מרחיב בנושא היחס של מרן זצ"ל, לעניין של ה'ג'ישמאק' בלימוד וההשפעה שלו על האדם.

"סיפר לי הגאון רבי שמואל רבר זצ"ל, ראש ישיבת 'אוצר התורה', שפעם פנה אליו ראש ישיבה שפתח ישיבה גדולה חדשה, וביקש ממנו שישלח לישיבתו את אחד המצוינים שבתלמידי ישיבת 'אוצר התורה', שאמור לעלות לישיבה גדולה בזמן הבא. כמו שמקובל כשפותחים ישיבה חדשה, מנסים לגייס את טובי התלמידים כדי לתת לה בסיס התחלתי חזק שממנו תוכל להוסיף ולהתעלות. ראש הישיבה ביקש בכל לשון של בקשה לקבל את התלמיד הזה שהוא מצוין שבמצוינים, וכמובן שהציעו להשקיע בו ולטפח אותו באופן אישי כדי שיוכל למצות את הפוטנציאל הגדול הטמון בו.

"אמר לי הגר"ש רבר, דע לך שהבחור המצויין הזה שהם רצו אותו כל כך, הוא מפירותיו של מרן הגראי"ל שטיינמן, ומעשה שהיה כך היה.

אותו בחור נכנס לישיבה קטנה והתקשה להסתגל לסדר היום ולאווירה בישיבה. בתוך זמן קצר הוא התדרדר לשולי השוליים, לא הפסיק לעשות מעשי קונדס, והיה בעייתי מכל הבחינות, עד שצוות הישיבה הגיע למסקנה שאין מנוס אלא להרחיק את הבחור הזה מהישיבה, ולשלוח אותו לחפש לעצמו איזו מסגרת טיפולית או ישיבה חלשה מאוד שתוכל להכיל את כל הבעיות שהוא עושה. "כמובן שכשמדובר בדיני נפשות, אי אפשר להחליט לבד. נכנסו אל לשכת הגזית אצל מרן הגראי"ל, הצגנו את הבעיה כפי שהיא, ללא כחל וסרק, וביקשנו את רשותו להרחיק את הבחור הזה מהישיבה לצמיתות!

"מרן שמע בכאב רב את הדברים, ולאחר מכן שאל אותנו שאלה פשוטה. כשהבחור הזה כן לומד, האם הוא נהנה מהלימוד? יש לו 'ג'ישמאק אין לערנען'??? השבנו בחיוב. כן, את מה שיש לו אי אפשר לקחת לו, אבל מה לעשות שהוא לא מרבה ללמוד, ושלפני ואחרי הוא לא מפסיק לעשות בעיות??? "

ולאחר מכן ביקש שיחזירו אותו לשיבה, ויתנו לו הזדמנות נוספת. ואכן, מאותו רגע השתנה הבחור לבלי הכר והיה שוקד על תלמודו בהתמדה נפלאה. שאלו את מרן החזון איש מה הוא עשה לבחור, מה הוא אמר לו שגרם לו לכזה שינוי דרמטי בחייו.

"אמר להם מרן החזון איש, שהוא פתח גמרא ולמד עם הבחור הזה, נתן לו להרגיש פעם אחת את המתקנות המופלאה שבלימוד גמרא, ועל ידי כך הבחור עצמו כבר השתוקק ללמוד עוד ועוד ושינה את דרכו מן הקצה אל הקצה!"

האם צריך אני להתפטר מעבודתי, כי הרי איני יודע ש"ס

הג"ר איסר זלמן שוב מספר: כאשר התמנה הגאון רבי נחום ברנשטיין כמגיד שיעור בישיבת רוז'ין, חלשה דעתו כי הוא שמע ממורו ורבו מרן הגראי"ל שטיינמן שכדי להיות מגיד שיעור חייבים לדעת את כל הש"ס וממילא אולי אין זה ראוי שהוא יהיה מגיד שיעור בישיבה. "ניגש הרב ברנשטיין למרן ושאלתו בפיו, האם צריך אני להתפטר מעבודתי, כי הרי איני יודע ש"ס, וראש הישיבה סובר שרק מי שידע את כל הש"ס יכול להיות מגיד שיעור.

"ענה לו מרן, בוא נעשה חשבון: הרי את סדר נשים וסדר נזיקין למדת בישיבה, מסכת ברכות וסדר מועד כל בחור לומד לבד בכוחות עצמו, מה נשאר סדר קדשים ומסכת נדה שלא סיימת? הרי את הרוב מתוכם אתה כן יודע, וממילא אתה יכול להיות מגיד שיעור בישיבה!"

לעומת זאת, כשבא בפניו הגאון רבי ט.י, וכבר היה אז מגיד שיעור בישיבה בבני ברק, בירר איתו מרן אם הוא כבר יודע את הש"ס היטב, ולאחר מכן הורה לו להתפטר ממשרתו, ולהיכנס לכולל כדי להשלים את לימוד המסכתות הנלמדות הדק היטב בכוללים. במשך מספר שנים למד הוא בכולל פוניבז' עד שמרן אמר לו שעכשיו הוא כבר יכול לחזור ולומר שיעורים בישיבה".

הגר"י מיישקובסקי: "פעם אמר מרן, בעת שדיברתי איתו על ישיבת ארחות תורה באופן כללי: "שמתי שם מגידי שיעורים שאין בהם אחד שאינו יודע את כל הש"ס", כך אמר לי מרן ואף ציין את שמותיהם: "רבי איתמר גרבוז, רבי דב דיסקין, רבי יחיאל קלרמן, כל אחד מהם יודע ש"ס!"

"אין צורך לציין שגם שאר מגידי השיעורים המכהנים ב'ארחות תורה' יודעים את הש"ס", מחדד הגר"י מיישקובסקי, "אבל באותה עת שבה אמר את הדברים, הם היו מגידי השיעורים שם, ומובן מאליהם שגם מגידי השיעורים שהתקבלו מאוחר יותר היו צריכים לעמוד ברף הגבוה הזה..."

"בכל אופן, באותה הזדמנות הסביר לי מרן גם למה הוא מחזיק בעמדה הזאת שצריכים לדעת את כל הש"ס כדי למסור שיעור: "זה לא שאני חושב שמגיד שיעור בישיבה צריך למסור שיעורים בסדר טהרות, אבל אני אראה לך גמרא שממנה תראה שהדבר אכן נדרש שמגיד שיעור יודע את כל הש"ס."

"הגמרא (במסכת הוריות דף י"ג) מספרת שרבי מאיר ורבי נתן רצו להביא להדחתו של רבן שמעון בן גמליאל מתפקידו כנשיא בגלל מעשה שהיה, ותכננו לשאול אותו שאלות במסכת עוקצין, ולאחר שלא ידע לענות, יעבירו אותו ממשרתו כי כתוב "מי ימלל גבורות ה' ישמיע כל תהלתו", למי יש זכות לומר שיעורים? למי שידע את כל התורה, את כל הש"ס."

"הגמרא ממשיכה שם שרבי יעקב בן קרשי שמע את דבריהם, ורצה להציל את רבן שמעון בן גמליאל מהבושה, ולכן ישב מאחורי רבן שמעון בן גמליאל וגרס את מסכת עוקצין שוב ושוב, ורבן שמעון בן גמליאל הבין שיש דברים בגו ושינן את המסכת היטב, כך שלמחרת כשהתבקש לומר שיעור במסכת עוקצין, הוא ידע היטב ולא בא לידי בושה.

"אמר מרן אני לא מבין את הגמרא הזאת! האם רבן שמעון בן גמליאל אמור היה לומר שיעור במסכת עוקצין? ודאי שלא, אחרת הם לא היו רוצים לשאול אותו דווקא ממסכת זו. אלא מאי? הוא בא לומר שיעור בבבא קמא או בבבא מציעא וכדו', והם ידעו שאם הוא לא ידע לומר שיעור על מסכת עוקצין, ממילא כבר ידחו אותו מתפקידו.

"רואים מכאן, שכדי לומר שיעור ב'בבא קמא', צריכים לדעת גם את מסכת 'עוקצין'!"

"אז מווייסט עוקצין", אמר ראש הישיבה, "איז דער בבא קמא אן אנדערע בבא קמא". מגיד שיעור שידע את כל הש"ס ה'בבא קמא' שלו היא 'בבא קמא' אחרת, והיבמות שלו היא יבמות אחרת! "מאחר ושמעתי ממרן כדברים הללו, אמרתי לו, הרי אני מגיד שיעור בישיבה, ולב יודע מרת נפשו, אני ממש לא יודע את הש"ס! אם כן אולי אני נדרש להתפטר מתפקידי?"

"השיב לי מרן מיניה וביה: "בישיבה קטנה זה שונה. "דער עיקר איז געבן א טעם אין לערנען" - בישיבה קטנה העיקר הוא לתת לבחורים טעם בלימוד!"

פעם כשנכנסתי למרן, הוא פנה אלי בשאלה נוקבת

עוד מספר הגר"י מיישקובסקי: "פעם כשנכנסתי למרן, הוא פנה אלי בשאלה נוקבת: "האם אתה יודע את הש"ס?"

השבתי לראש הישיבה בדרך שאלה: "וכי לא די הביזיונות שיהיו לי כשאבוא לשמים וישאלו אותי אם אני יודע ש"ס? הראש ישיבה רוצה לעשות לי ביזיונות כאלו גם כאן בעולם הזה???"

"הוא לא ענה והמשיך לדבר עמי בנושא אחר, אבל אחרי כמה דקות הוא חזר בחדות לאותה שאלה בחדות: "האם לפחות חצי ש"ס אתה כן יודע? עניתי למרן את אותה התשובה בדיוק כמו בפעם הקודמת: "לא די ביזיונות שיהיו מנת חלקי כשאבוא לשמי מרום, ראש הישיבה רוצה שאתבייש גם כאן בעולם הזה???"

"בתגובה אמר מרן בתקיפות: "כאן אתה יכול לענות לי עם בדיחות, שם בשמים זה 'ביזי ביזיונות'! מדארף קענען ש"ס! צריכים לדעת

"זכורני שאמי ע"ה שאלה פעם את הגה"ק רבי אלחנן וסרמן זצוק"ל מהו הגבול לחובת השתדלות? ועד היכן אנו מחוייבים לעשות השתדלות כדי לקבל את ברכת ה'?"

פוסק הדור מרן הגאון רבי משה שטרנבוך שליט"א, על הבטחון בהקב"ה וחובת ההשתדלות

פ"א א"מ זכרתיני והזכרתיני אל פריעה (מ"ד)

איתא במדרש: "אשרי הגבר אשר שם ד' מבטחו" - זה יוסף, ולא פנה אל רהבים - זה יוסף ששם מבטחו על מצרים הקרויים רהב, ומפני שתלה יוסף את זכרו בשר המשקים ואמר 'זכרתיני' והזכרתיני, הוזקק להיות בבית הסוהר עוד שתי שנים".

ורבים תמחו על דברי חז"ל, הסותרים לכאורה מיניה וביה, שמתחילה אמרו שמאמר הכתוב: "אשרי הגבר אשר שם ד' מבטחו" - זהו על יוסף, והרי שיוסף היה בעל בטחון, אבל מיד אח"כ פירשו את סוף הפסוק: "ולא פנה אל רהבים" - שזהו על יוסף שפנה לשר המשקים, והיינו שיוסף לא בטח על הקב"ה, וצ"ב.

וביאר בזה ה'בית הלוי' עפ"י יסוד גדול, שכל מה שהתירה תורה לאדם לעשות השתדלות לפרנסתו (וכמו שנאמר 'וברכתיך בכל אשר תעשה'), זהו רק לסתם בני אדם - שכדי שיוכלו להשקיט את רוחם וליבם, התירה להם תורה לעשות השתדלות לפרנסתם, שאז הם יהיו רגועים ויוכלו להשליך על ה' יתב, אבל מי ששלם לגמרי במידת הביטחון - אין לו לעשות השתדלות, אלא עליו לבטוח בה' שיזמין לו פרנסתו בלא טורח מצידו. וכל אדם לפי גודל בטחונו בה', כך יש לו למעט בהשתדלות, ואם ירבה להשתדל יותר מכפי שנצרך לו, זה כבר ייחשב לו לחטא.

ומעתה ביאר ה'בית הלוי' את דברי המדרש, שדווקא משום שיוסף היה בעל ביטחון גמור, שעליו נאמר "אשרי הגבר אשר שם ה' מבטחו", לכן הוא נתבע על כך שפנה לשר המשקים, כי לפי גודל בטחונו לא היה לו לפנות כלל אל רהבים ואפילו בדיבור קל, אבל אדם מן השורה בוודאי היה מותר לו לפנות לשר המשקים בבקשה כזאת שיזכרו.

והשיב לה הג"ר אלחנן זצוק"ל

ודבריו הם כלל גדול, שבענייני בטחון והשתדלות יש לכל אחד את השו"ע משלו, שכפי גודל מדרגתו באמונה בחוש, כן יש לו למעט בהשתדלות. וכמה פעמים ראיתי איך שמרן הגרי"ז זצ"ל, היה שוקל על ענייני השתדלות - אם זה בגדר השתדלות מיותרת ויש בזה פגם בביטחון לפי מדרגתו, ולבסוף נמנע מלפעול.

וזכורני שאמי ע"ה שאלה פעם את הגה"ק רבי אלחנן וסרמן זצוק"ל, מהו הגבול לחובת ההשתדלות, ועד היכן אנו מחוייבים לעשות השתדלות כדי לקבל את ברכת ה' - וכמו שנאמר "וברכתיך בכל אשר

תעשה"? וממתי כבר נחשב כהשתדלות מיותרת שאין לעשותה אלא לבטוח בה? והשיב לה הג"ר אלחנן זצוק"ל שאי אפשר לקבוע בזה כלל ברור עד היכן מוטל לעשות, אבל זאת הוא יכול לומר לה, שאין להרבות יותר מדי בעסק ענייני העולם הזה, שהוא כעראי, ולהפסיד זמן מחיי נצח, אלא יש להפוך גשמיית לרוחניות, היינו שגם תוך כדי עסק הפרנסה יחשוב על הקב"ה ויבטח בו, שיזמין לו כל צרכיו, ואז הוא זוכה על ידי השתדלותו לחיי נצח. ואמר לאמי ע"ה, שאם כוונתה בעסק הפרנסה הוא לשם שמים, כדי שיהיה לה ממון להוציא על חינוך בניה לתורה ויראת שמים, אז עסק הפרנסה עצמו נחשב כרוחניות ממש.

לבקש משר המשקים שיזכרו, היא בגדר פעולה הנעשית מתוך יאוש

ובעיקר דברי המדרש, ביאר בזה רבינו החזו"א (אמונה וביטחון פ"ב ו') באופן אחר, שבאמת יוסף היה מחוייב לעשות איזו השתדלות להצלתו ולא לסמוך על הנס, אבל פעולה זו - לבקש משר המשקים שיזכרו, היא בגדר פעולה הנעשית מתוך יאוש, משום שלפי דרכי הטבע לא היה צפוי ששר המשקים יזכרו (שהרי הוא מוגדר כ"רהבים" - היינו אדם גס ובעל גאוה שדורש רק את שלום עצמו ואינו דואג לזולתו), ופעולה הנעשית מתוך יאוש אינה שייכת, אלא אצל מי שאינו בוטח בה', שמתוך ייאוש הוא עושה כל מה שיכול, אפילו דברים הרחוקים מכל תועלת. (ועיי"ש בחזו"א שהוסיף

ממרן רבינו גאון ישראל רבי דב לנדז שליט"א

לרגל תחילת לימוד מסכת עירובין במסגרת 'העמוד היומי'

בס"ד

מה חשוב הדבר ונצרך מאד לימוד מסכת עירובין המסכת כולה כסדרה לפי סדר העמוד היומי, וגם אלו שלמדו ועסקו במסכת זו, חשוב הדבר שילמדו גם הם וישתתפו בלימוד הכללי הזה. ויחד עם זה חשובה מאד הוצאת גליונות חדשים והלכות שנתחדשו ויתחדשו על סדר לימודם, ויגדיל תורה ויאדיר.

בברכה נאמנה
מוצש"ק פ' תולדות
אדר"ח כסלו תשפ"ה

ק"ק
מה נאם יקני ויזכר מאק זמק אסב איילין תמסני
פ"כ נסכיה /פי סבי המלוי היומי, יבג ילו אלמו ויסקו
כמינה דא. תשוב קדמי אמנו ק"ה דק אשגמא
ק"לוי הלוז תידי.
אז אסע תלכס טאק הוליה גאולת קס"ז (ט"ו)ה
אמנשו /וימקסו א סבי זמפני. היגיה איה וילקוי
ק"ינה נאע
ק"לעו
מ"קס"פ ט"לכיה
מ"ק"ה כ"א ט"כ

מצטרפים ללימוד מסכת עירובין ב'עמוד היומי' ביום חמישי כ"ה כסליו

למגינת ליבו, איש עסקים מתחרה נכנס גם הוא לעסקי הריצוף, יבא מיבשת אחרת כמות גדולה יותר של מרצפות, והחל לשווק אותם בכל המרץ. מחמת התחרות הלא מתוכננת, נכשלו מכירותיו של רבי משה רייכמן זצ"ל בצורה קשה מאד

על בטחון ואמונה - מאוצרותיו של הגאון רבי אליעזר טורק שליט"א

לפני שנים רבות, שמעתי סיפור נפלא מהגאון רבי משה רבינוביץ זצ"ל, ראש ישיבת 'קרן התורה' בליקווד, אותו שמע מהנגיד הרבני רבי משה רייכמן זצ"ל, שהיה ענק חסד, איש טוב ומיטיב, שפיזר רבות מהונו לשגשוג עולם התורה. בצעירותו, עשה רבי משה בהזדמנות עסקה גדולה ויקרה, במסגרתה רכש כמות עצומה של מרצפות. לפי הצרכים ומאפייני השוק באותו הזמן, היתה מטרת העסקה הענקית להשתלט לחלוטין על כל שוק הריצוף באזור. רבי משה רכש יחד עם המרצפות דבק מיוחד בו משתמשים בתהליך הריצוף, אך עלויות הדבק לא התקרבו אפילו למחיר של המרצפות עצמן.

למגינת ליבו, איש עסקים מתחרה נכנס גם הוא לעסקי הריצוף, יבא מיבשת אחרת כמות גדולה יותר של מרצפות, והחל לשווק אותם בכל המרץ. מחמת התחרות הלא מתוכננת, נכשלו מכירותיו של רבי משה בצורה קשה מאד, ולא הצליח אף לכסות את הוצאותיו העצומות, ובודאי שלא להרויח.

והנה ארע משהו מאד מעניין. אותו מתחרה אמנם הצליח להשתלט על השוק, אך הוא שכח לקנות את הדבק המיוחד. מחמת עוד כמה סיבות, נוצר לפתע מחסור גדול של הדבק בשוק, ומחירו האמיר וטיפס לגבהים. רבי משה מכר את כל מלאי הדבק שברשותו במחירים יקרים פי כמה וכמה משתכנן בתחילה, ורווחיו האמירו אף על הרווחים שתכנן להכניס ממכירת המרצפות!

רבי משה נפעם להיווכח בחוש כיצד 'רבות מחשבות בלב איש', ולמעשה 'עצת ה' היא תקום'. אדם מתכנן להעשיר מדבר מסויים, פועל מתאמץ ועושה בענין, ובסופו של דבר הקדוש ברוך הוא מסובב שמהדבר שפעל לא ראה את העושר, ודוקא מהדבר השולי שכלל לא יחס לו חשיבות הצליח להעשיר ממנו.

חז"ל (בראשית רבה פט, ג) דורשים על הפסוק בתהילים: "אשרי הגבר אשר שם ה' מבטחו" - זה יוסף, "ולא פנה אל רהבים" - על ידי שאמר לשר המשקים זכרתי והזכרתי, ניתוספו לו שתי שנים בבית הסוהר."

דברי חז"ל אלו אומרים דרשני. בתחילה משבח המדרש את יוסף על ששם בה' מבטחו, ותוך כדי דיבור מבאר כי היתה טענה על יוסף על שלא בטח בה', ופנה אל רהבים. זוהי ממש סתירה מיניה וביה? מרן ה'חזון איש' זצ"ל, בספרו 'אמונה ובטחון', מבאר את ענינו של יוסף: גם יוסף ידע שאין הצלתו תלויה בהשתדלות והכל מיד ה', אבל היות שנגזר על האדם לעשות פעולות השתדלות ולא לסמוך

על הנס, עשה יוסף מה שעשה רק כדי לצאת ידי חובה, ולא באמת סמך על שר המשקים ועל בקשתו.

בעל גאווה כשר המשקים

אך כיון שבעל גאווה כשר המשקים, אותו מכנה הפסוק 'רהבים', לא אמור ליזכר להחזיר טובה, בדרך הטבע היתה השתדלות זו חסרת תועלת כמעט. זהו הדגש בפסוק על ה'רהבים' - לפנות אל בעל גאווה בבקשת עזרה הוא מעשה המתאים לאדם מיאוש, שכבר ניסה את כל האפשרויות, ובמצוקתו הוא פונה גם לדרכים שנראים כחסרי סיכוי. אך עבור יוסף, שהיה אמיץ וחזק בבטחונו, אין פעולה זו מפעולות החובה של ההשתדלות, ואם איננה חובה - היא אף אסורה עבורו.

ה'חזון איש' מגדיר מעשה זה: "כעין זריית אבק על זוהר האמונה והבטחון". היטב ידע יוסף שאין עזר מבן אדם בלתי מיד ה' לבדו, אבל מה שחייב את עצמו לבקש עזרה משר המשקים לא היה לפי קבלת חז"ל דין אמת, אלא לא היה לו לפנות אל רהבים.

הלקח הנלמד מהדברים הוא, שהשתדלותו של האדם וישועתו בסופו של דבר - אינן קשורות כלל אחת לשניה. ניתן לראות מציאות זו פעמים רבות. כל אדם שיתבונן על עצמו, יראה במבט של שנים אחורנית שפעמים רבות, כל ההשתדלויות שעשה - לדבר עם פלוני ולבקש מאלמוני וללכת למקום ההוא וההוא - כבודם במקומם מונח,

אבל מה שקיבל את רצונו לבסוף היה ללא כל קשר לפעולותיו, והרבה דרכים למקום להושיעו.

מספרים על אחד מגדולי ישראל, שלאחר שהשיא את עשרת ילדיו נעמד ואמר: "תמיד חשבתי שהקדוש ברוך הוא עוזר לי לחתן את הילדים. לבסוף, נוכחתי שהוא כלל לא עזר לי!".

השומעים נדהמו למשמע הדברים, והחלו לפקפק בליבם שמה תוקף אמונתו נחלש לעת זקנותו ואינו מדבר עוד כענין. בראותו את מבטי התמיהה, חיך הרב, והסביר את דבריו: "אני חשבתי שאני עושה, והקדוש ברוך הוא עוזר לי. היום אני יודע בודאות שהוא לא עזר לי, אלא הוא עשה עבורי את הכל!..."

ההלוואה שהחזרה בדרך נס

מעשה של בטחון והשגחה פרטית ארע עם סבי, הרה"צ רבי דוד שלזינגר זצ"ל. רבי דוד התגורר בוניה בשנים שלפני עליית הנאצים לשלטון, ונחשב לגביר גדול. בבעלותו היה מפעל גדול של טקסטיל, שבנייניו השתרעו על פני שני רחובות.

כששמע רבי דוד שהנאצים סגרו את הגבולות, ויחד עם זאת הגיעו שמועות שבדעתם להכחיד את כל היהודים, הבין שכוונתם רצינית. בניגוד ליהודים רבים שלא השכילו לקדם את פני הרעה והאמינו כי הכל יחלוף, רבי דוד לא בזבז רגע. הוא נטל את משפחתו ויצא עמם מהבית בלא לארוז מאומה, כשבכיסו ארנק עם מעט כסף בלבד. הם הצליחו בדרך לא דרך להגיע לשווייץ, לאחר שבמעבר הגבול הצליח באמתלאות להפטור מהשומרים שלא יעקבו אחריו, וכך בחשאי הבריח את הגבול.

בהגיעם לשווייץ, הראתה לו אשתו שהיא הצליחה להחביא בתיקה את ספר התורה הקטן שהיה להם בגרמניה, שנחשב לנדיר ביותר ועלה ממון רב. עד היום מוחזק ספר זה בידי משפחתנו, ובקושי אפשר לקרוא בו מרוב שאותיותיו קטנות. רבי דוד הודה לה מאד והתרגש שעלה בידם להציל את ספר התורה, אך אמר לה: "אפילו את ספר התורה היה עדיף להשאיר, כי זהו ממש פיקוח נפש!"

לאחר זמן מה הם עלו לארץ ישראל, והגיעו ממש בחוסר כל. הם החלו להתאקלם אט אט בארץ, אך בין לבין בתם הקטנה בגרה והגיעה לפרקה. הוצע לרבי דוד חתן מצויין משיבת חברון, ולאחר כמה בירורים החליטו הצדדים שאכן ההצעה מתאימה, אך רבי דוד נזקק

להתחייב שהוא יקנה לזוג הצעיר דירה בתל אביב, שעלתה הון עתק.

על סמך מה מבטיח אתה דירה בתל אביב?

"הרי אין לנו פרוטה", אמרה לו אשתו. "על סמך מה מבטיח אתה דירה בתל אביב?!" השיב לה רבי דוד: "כל חיי הייתי עם ביטחון גמור בקדוש ברוך הוא, ומבחינה זו כלום לא השתנה. על סמך הבורא יתברך ועזרתו אני מבטיח, והכסף כבר יגיע!".

ישועת ה' אכן הגיעה בדרך פלאית, תוך שמתקיים ברבי דוד הפסוק "שלח לחמך על פני המים כי ברוב הימים תמצאנו".

בוניה ניהל רבי דוד גמ"ח גדול שאנשים רבים נעזרו בו. ביום מן הימים הגיעו שני סוחרים בעלי ממון ללוות כסף מהגמ"ח כדי לסייע בסגירת עסקה גדולה. רבי דוד השיב את פניהם ריקם, באומרו כי קופת הגמ"ח ריקה כרגע ואין באפשרותו להלוות כעת סכום כה גדול.

כצאתם, נכנס אדם נוסף, עני מרוד, וביקש אף הוא הלוואה בסכום דומה. "בשמחה", נענה רבי דוד והחל למנות את הכסף במקום. כשיצא אותו אדם, שאל בנו של רבי דוד: "לסוחרים הללו, שיש להם ממון ועסקים ובסיס להחזיר ממנו את ההלוואה - לא הסכמת להלוות, ולעני הזה כן?"

"אדרבה", אמר רבי דוד. "השנים הללו, אם אני לא אלווה להם הם כבר ימצאו מישהו אחר שילווה להם. יש עוד גמח"ים, וישנה תמיד האפשרות שהם יפנו לבנק. אבל היהודי הזה, שאין לו מהיכן להחזיר, מי ילווה לו? לכן נענית לבקשתו..."

עברו שנים, ובאותו היום בו היה רבי דוד צריך להפקיד את הכסף עבור הדירה שהבטיח, הוא פוגש את היהודי ההוא ברחוב. שניהם התרגשו עד מאד לראות זה את זה, והתיישבו לספר זה לזה כיצד שרדו את שנות הזעם.

התברר שאותו יהודי, לאחר שעבר את המלחמה, התבסס והצליח להתפרנס לא רע. "מאז שהסתיימה המלחמה", אמר היהודי לרבי דוד, "אני מסתובב ומחפש אותך כדי לפרוע לך את החוב. ידעתי שאין סיכוי רב לך, ואחר זמן מה כבר התייאשתי. והנה עתה בסייעתא דשמיא מצאתי אותך!" מיד פנה עימו היהודי אל הבנק, ופרע לו את כל סכום ההלוואה; סכום שהיה בו די והותר כדי לשלם את התחייבותו של רבי דוד עבור הדירה!...

(מתוך הספר 'אוצרותיהם אמלא')

בעתיד, אין הבטחה לאדם מה יהא משפטי ה' עימו! אלא עניין הביטחון הוא להאמין שאין שום מקרה בעולם, וכל הנעשה תחת השמש הוא מאיתו יתברך, ואז גם כאשר נקלע האדם לסכנה, שלפי דרכי הטבע נראה שהוא צפוי להינזק, הוא לא מאבד את עצמו אלא הוא נתלה בקב"ה ובטוח בו - שהרי הוא זוכר שאין זה פגע רע מיד המקרה, אלא הכל מיד ה' שאוהב אותנו ועושה עימנו הכל לטובה, ואין מעצור לה' מלהושיע ולשנות המצב.

(מתוך המאמר השבועי)

המשך מעמוד 4 | פוסק הדור מרן הגאון רבי משה שטרנבוך שליט"א

שבוודאי יוסף לא עשה כן מתוך פגם בביטחון, אלא הוא הכריע בשכלו שחלה עליו חובת השתדלות, אע"פ שהיה ברור לו שהצלתו אינה תלויה כלל בהשתדלות, ויוסף טעה בהכרעתו ונענש על הפעולה המיותרת אע"פ שלא נעשתה מתוך פגם בביטחון).

ובעיקר מידת הביטחון, ביאר שם רבינו החזו"א זצ"ל (אמונה וביטחון פ"ב א'), שאין הכוונה שמוטל על האדם להחליט בדעתו, שבוודאי יעשה עימו הקב"ה כפי מה שהוא רוצה שיהיה עימו, שהלא מי ערב לאדם מה יהא עימו בעתיד? וכל זמן שלא נתברר בנבואה מה יהא

"לאחר כמה וכמה מאמצים שכשלו סגרת את הגמרא, ואמרת לך שאני חייב לקבל הסברים. דרשתי ממנו שיגלה את מה שהוא מסתיר ממני ללא כחל ושרק..."

שיחה מיוחדת מהמרא דאתרא של שכונת 'נאות שמחה' במודיעין עילית
הגאון רבי יצחק לוקסנברג שליט"א על החשיבות, בלימוד מסכת עירובין והלכותיה
פרסום מחודש לקראת תחילת לימוד מסכת עירובין במסגרת 'עמוד היומי' מבית 'דרשו'

יעקב א. לוסטיגמן

היה זה לפני כ-13 שנה, כשכותב השורות התקבל לשיחה מיוחדת בבית ההוראה של הגאון רבי יצחק לוקסנברג, מרא דאתרא בשכונת 'נאות שמחה' במודיעין עילית, ומגדולי מרביצי התורה בעיר כדי לחזק ולעורר את הלבבות להתחזק בלימוד 'עירובין'.

השיחה עסקה בהכנות לקראת תחילת לימוד חלק ד' במסגרת 'הדף היומי בהלכה'. היה זה המחזור הראשון ללימוד זה, והיה חשש כבד שהציבור לא יחזיק מעמד... שלושת חלקי הראשונים של החיבור הנפלא 'משנה ברורה', הם הרי עניינים הנוגעים למעשה יום יום, ואילו חלק ד' שבפתחו עמדנו אז, נחשב עד לאותה עת כ'מחוץ לתחום', שכן אנשים מהשורה לא העזו ללמוד הלכות עירובין מתוך מחשבה שהן קשות ובלתי ניתנות להשגה, ובנוסף מתוך מחשבה שהעיסוק בהן אינו מעשי לענייני היום יום בעידן המודרני, כשכולנו מתגוררים בערים בצורות ומוקפות עירוב.

על הסוגיא ואמר להם שהיא קשה מיד. אותו מגיד שיעור לא הבין שבכך הוא סתם את מוחם של התלמידים, וגם שנים רבות לאחר מכן, האברך הזה שכבר בקי בכל הש"ס, עדיין לא מסוגל להבין את הסוגיא הזו על בוריה..."

"כשאתם שואלים למה אנשים לא לומדים את כרך ד' של המשנה ברורה התשובה היא פשוטה מאוד" אומר הרב, "זה בגלל שכבר מגיל צעיר הם יודעים שלימוד עירובין זה 'מחוץ לתחום' עבורם. זאת הסיבה שאדם מן השורה נרתע מהלכות עירובין. הוא בטוח שזה לא בשבילו, ויודע בוודאות שאין לו סיכוי להבין אותן."

כל אדם צריך שתהיה לו בקיאות בסיסית בנושא

הדברים הנוקבים רלוונטיים מתמיד גם כיום, כשכולנו נערכים בהתרגשות רבה לתחילת לימוד מסכת 'עירובין' בעז"ה בשבוע הקרוב, במסגרת 'העמוד היומי' מבית 'דרשו'.

שאלנו את הרב שליט"א באותה שיחה, שמעבר לעובדה שאנשים חושבים שהלכות עירובין הן קשות להבנה, יש כמובן גם את הנושא שההלכות האלו לא נוגעות לחיי היומיום. העיסוק בעירוב שייך יותר לרב העיר ולמי שממונה על הנושא. מה יכול לגרום לאדם מהשורה להתאמץ בכדי להבין הלכות שלא נוגעות אליו למעשה?

השיב לנו הגר"י לוקסנברג כי "ראשית כל הלכות עירוב הן חלק

ביקשנו לשמוע מהגר"י לוקסנברג כמה דברי חיזוק לקראת לימוד הלכות עירובין והרב שליט"א העדיף לפתוח בסיפור שהתרחש בחדר בו שוחחנו עמו, שבועות אחדים קודם לכן: "לפני זמן מה פנה אלי תלמידי משכבר הימים, שמכהן כיום כמגיד שיעור, ורבים נהנים מזיו תורתו. אני מכיר אותו כבר זמן רב, וביודעי ומכירי קאמינא - האברך הזה הוא "קרוב להיות עילוי". יש לו מוח חריף מאוד, תפיסה מהירה, הבנה ובהירות יוצאת דופן", מספר הרב שליט"א.

"הוא ביקש ממני ללמוד איתו סוגיא מסוימת שהיה צריך למסור עליה שיעור למחרת היום, ולמרות שהתאמץ מאוד להבין אותה לעומקה, לא עלה הדבר בידו. התחלתי ללמוד איתו את הסוגיא, וככל שהתקדמנו לעומקה, ראיתי ש"זה לא הוא". האברך שכאמור הוא גאון עצום, לא הבין דברים שאי אפשר להגדיר אותם כמסובכים ביותר. כבר ראיתי אותו בעבר מבין סוגיות הרבה יותר מורכבות בלי לקמט את המצח, וכאן הוא פשוט איבד את כל היכולות שלו.

"לאחר כמה וכמה מאמצים שכשלו סגרת את הגמרא, ואמרת לך שאני חייב לקבל הסברים. דרשתי ממנו שיגלה את מה שהוא מסתיר ממני ללא כחל ושרק. האברך נדהם לרגע, ולאחר מכן סיפר לי שבהיותו בחור בישיבה קטנה הם למדו את המסכת הזאת ב'זמן קיץ', וכשהגיעו לסוגיא הזאת, ניסה הר"מ להתחיל ללמוד אותה, אך משהבחין כי התלמידים מתחילים להסתבך הוא החליט לדלג

בשום אופן לומר שהחלק הזה של הלכות עירובין לא קשור אליהו והוא לא רוצה או לא יכול להתעסק עימו: "היום כשיש את הספר הנהדר הזה של המשנה ברורה עם הפרוש המיוחד של 'דרשו' (וכיום 'עיון העמוד על מסכת עירובין, ושאר ביאורים נפלאים שראו אור בעשורים האחרונים י. ל.), נגמרו התירוצים. אף אדם לא יכול לטעון שהוא לא יכול להבין את הלכות עירובין. התירוץ הזה שפעם אולי היה נכון, עבר זמנו והיום ההלכות הללו ברורות ובהירות לכל דורש. צריך רק להושיט את היד ולקחת".

הרב הוסיף ודיבר בגודל מעלת הלימוד של הלכות עירובין בדווקא יותר מהלכות אחרות: "הגמ' דורשת מהפסוק 'ראו כי ה' נתן לכם את השבת וכו'" את הדרש של "מתנה טובה יש לי בבית גנזי ושבתי שמה, אני מבקש ליתנה לישראל לך והודיעם" ומכאן אנו למדים שהנותן מתנה לחברו צריך להודיעו.

אם נעיין בפסוק הזה עד תומו, נראה שהפשט הפשוט שלו בא ללמד אותנו על הלכות עירובין "שבו איש תחתיו אל יצא איש ממקומו ביום השביעי". הרי לנו שהקב"ה בחר להודיע לנו על עצם גדולת השבת דווקא באמצעות מצוות עירובין, וראוי לציין שהפשט הפשוט הוא שאל יצא איש ממקומו זה עירוב תחומין, אבל התרגום יונתן ועוד מפרשים מבהירים שלומדים מכאן גם את הלכות הוצאה מרשות לרשות, בשונה משאר אבות מלאכות שנלמדו ממלאכת המשכן ולרובם אין פסוק או רמז בתורה". כדאי לעיין בהרחבה בפירושו של הרש"ר הירש שמאריך בחשיבות המצווה של עירובין שזהו המתנה טובה שיש לקב"ה בבית גנזיו.

"עוד בסגנון הזה אפשר ללמוד גם מהפסוק שבו אנו למדים על כך שהמכבד את השבת, ונזהר שלא לעבור את הגבול, המיצרים, זוכה במידה כנגד מידה לנחלה בלי מיצרים שנאמר "והאכלתיך נחלת יעקב אביך וכו'", והמילים האלו בפסוק הם המשך למה שנאמר קודם "וקראת לשבת עונג.... ממצוא חפצך וכו'" שגם זה מדבר בין היתר על הלכות עירובין ועל זה נאמר "אז תתענג על ה', והאכלתיך נחלת יעקב אביך".

"מכאן אנו למדים את החשיבות האדירה של לימוד ההלכות הללו, ואשריהם של הזוכים ליטול חלק בלימוד המגיע בחבורה כמו זה שבמסגרת של ארגון 'דרשו', שהינו כידוע הארגון שזכה להפיץ כל כך הרבה תורה בעם ישראל בשנים האחרונות. ובוודאי שזכות הרבים מסייעת, והעובדה ששומעים את זה מפי רבנים שיש להם ניסיון רב במסירת שיעורים וכדו', כך שכל יהודי יכול וצריך להיות חלק מהלימוד החשוב הזה, ולהקדיש מזמנו עשרים דקות ביום בכדי ללמוד לפחות עמוד אחד של משנה ברורה דבר יום ביומו".

מהתורה, ויש חיוב על כל יהודי ללמוד את כל חלקי התורה. אבל מעבר לזה הלכות עירובין כן נוגעות למעשה פעמים רבות כשאנשים יוצאים לנופש במקומות קטנים, במושבים ובבתי הארחה, ושם יש הרבה פעמים בעיות קשות בעירוב, כך שכל אדם צריך שתהיה לו בקיאות בסיסית בנושא בכדי שידע אם מותר או אסור לטלטל. שלא לדבר על אלו המחמירים לעשות עירובין בעצמם או אלו שעוסקים בעירובין השכונתיים שחייבים כמובן להבין מה הם עושים, כי מלמשוך חוט מפה לשם זה עדיין לא נחשב לעירוב.

"לפני כמה שנים הייתי בבית הארחה במושב שאינו דתי, אבל מוקף בעירוב כי יש שם גם יהודים שומרי מצוות וגם בגלל שבית הארחה מארח בקביעות יהודים חרדיים", סיפר הרב. "בדקתי את העירוב והוא היה יחסית במצב סביר, אבל הבעיה היתה שבמקומות שבהם יש שערים, סמכו על כך שהשערים סגורים בשבת, ולא העבירו מעליהם חוט. התברר שלפעמים השערים דווקא כן נפתחים בשבת, ובכזה מקרה ברגע שפותחים את השער פוסלים את העירוב למשך כל השבת. לא זו בלבד אלא שכמה מהשערים היו גבוהים יותר משלוש טפחים מהקרקע, וממילא הם לא נחשבים למחיצות. עבדנו שעה ארוכה כדי להגביה את הקרקע עם שלל פתרונות יצירתיים, וביקשנו שישמרו שהשערים יישארו סגורים.

"מקרה נוסף שמעתי על אחד מחשובי הרבנים שדווקא נחשב למיקל מאוד בהלכות שבת, שהיה במושב מירון עוד לפני ש'העדה החרדית' התקינו שם עירוב מהודר, והוא פסק שהעירוב פסול לחלוטין, כאשר היו שם מאות יהודים מידי שבת שטלטלו בלי לחשוב פעמיים".

לפעמים גדלים עשבים, קוצים ודרדרים

"גם בערים גדולות", מוסיף הגר"י לוקסנברג שליט"א, "ואפילו בתוך גוש דן, מן הראוי שיהודי ידע את הלכות עירובין ולא רק בגלל שהוא יכול להיקלע למקום בעייתי. לפעמים גדלים עשבים, קוצים ודרדרים בסמוך ל'לחיים' הקבועים מתחת לחוטי העירוב, ויש מקרים שבהם העשבים ממעטים מהשיעור של עשרה טפחים של הלחי, ופוסלים את העירוב לחלוטין. אם אחוז גדול מתושבי העיר יכירו את הלכות עירובין, הם יוכלו להציל את השאר מאיסור חמור של העברה מרשות לרשות. הבעיה היא שאנשים עוברים ליד המקומות האלו יום יום ושעה שעה ואינם מבינים בכלל את אשר רואות עיניהם".

לצד האמור מצטט הרב מדברי מרן הח"ח בשלושה מקומות לפחות שבהם הוא מתייחס בספריו הקדושים לחשיבות הרבה השמורה ללימוד של כל יהודי בכל אחד מחלקי התורה, וכמובן שאסור לאדם

גליון 'לקראת שבת' יו"ל בחסות
'אמונה וחסד' דפוס וכריכ"ה בע"מ 02-6715501

זיכוי הרבים בהפצת גליון זה
לעי"נ הרה"ח בנימין ב"ר דוד צבי רוזנטל זצ"ל
נלב"ע ר"ח אב תשע"ו

פעם פסעתי באחד מרחובותיה של העיר ניו יורק, היה זה לפני כשבעים שנה, הלכתי ברחוב וראיתי גוי שיכור, האיש בקושי היה מסוגל ללכת, ריח רע נדף ממנו, וכל כולו אומר שפללות ובזיון, עם כל זאת, כאשר ראה אותי, הוא צעק לעברי, "יהודי מלוכלך"

הגאון רבי אביגדור מילר זצוק"ל - אנחנו פסגת האנושות!

העולם כולו צריך לראות בנו דוגמא של מידות טובות, גמילות חסדים, צניעות ויושרה

זהו היסוד שחז"ל מלמדים אותנו כאן.

משכך, אין לנו להיות מופתעים כאשר אנו לומדים את ההיסטוריה של אומתנו. עלינו לצפות לכך שההאשמות של הגויים שמופנות כלפי עמנו, משקפים בעצם את חטאיהם ופשעיהם של המאשימים בעצמם.

זה הוא עיקרון שתמיד הוכח כנכון.

"סיני מלוכלך" או "פורטוריקני מלוכלך"?

וכאן עלינו לשאול: מדוע מופנית שנאה כה עזה דווקא נגד היהודים? וכי חסר את מי לשנוא? התשובה היא, שהגויים הם כלי ביד היצר הרע להילחם נגד היסוד השני בחשיבותו בתורה הקדושה, הלא הוא הערך העליון של "מי כעמך ישראל". מהי הסיבה שרק יהודים סופגים כינוי גנאי של "יהודי מלוכלך"? מדוע אין מושג של "כושי מלוכלך", "סיני מלוכלך" או "פורטוריקני מלוכלך"? משום שהיהודים הם הנקיים ביותר, המושלמים ביותר - "כי עם קדוש אתה לה' אלקיך". אתם אומה קדושה. ודווקא מפני שאנחנו העם הנבחר, זו הסיבה שהיצר הרע משקיע בנו את מירב המאמצים!

וכל זה מביא אותנו לסיפור נס חנוכה. מאי חנוכה? כולנו יודעים שעניינה של חנוכה היה "יונים נקבצו עליי" - היוונים התקבצו ונאספו עלינו, וניסו בכל כוחם "להשכיחם תורתך ולהעבירם מחקי רצונך".

לקראת ימי החנוכה הקרבים ובאים עלינו לטובה, ברצוני לשוחח אודות יסוד חשוב, שהוא אחד הלימודים שהחג הזה בא ללמד אותנו. אך כהקדמה לנושא זה, עלינו ללמוד את סיפורו של יוסף הצדיק. "שומרי המוסר" הבלתי מוסריים, חז"ל (מדרש רבה פת, א) מספרים לנו שבעת ההיא, כאשר הואשם יוסף בהאשמות שווא וספג חירופים ועלבונות על כך, הוא חזר ושינן פסוק מסויים. אמנם זהו פסוק בספר תהילים, אולם חז"ל משייכים אותו ליוסף, ואומרים שבאותו זמן אמר יוסף פסוק זה: "חרפת נבל אל תשימני" - שלא יבואני בזיונם של אנשים שפלים (תהלים לט, ט). יוסף קרא אל ה' וביקש, "אנא ה', מתחנן אני לפניך! אל תשימני מטרה ללעג ולחרפה בידי אנשים בלתי מוסריים. מדוע צריך אני לסבול חרפה בידי אנשים שפלים שכאלה?"

אך עלינו לדעת שפסוק זה מתייחס לא רק ליוסף הצדיק, אלא לכלל ישראל במשך כל הדורות. חז"ל מלמדים אותנו כי "כל מה שארע ליוסף ארע לציון" - כלומר לעם ישראל, שכן "יוסף" בגימטריא "ציון" (תנחומא ויגש). חז"ל מגלים לנו כאן שהמאורעות שהתרחשו ליוסף בחייו הם אותות וסימנים למאורעות שיתרחשו לעם ישראל. ולאור מה שאירע עמו במעשה אשת פוטיפר נוכל ללמוד שבמשך הדורות, דוקא האומות הרחוקות כרחוק מזרח ממערב מלהיות נקיים, הן הן אלו שיכנו אותנו בשם "יהודים מלוכלכים".

פעם פסעתי באחד מרחובותיה של העיר ניו יורק. היה זה לפני כשבעים שנה, הלכתי ברחוב וראיתי גוי שיכור. האיש בקושי היה מסוגל ללכת. ריח רע נדף ממנו, וכל כולו אומר שפללות ובזיון. עם כל זאת, כאשר ראה אותי, הוא צעק לעברי, "יהודי מלוכלך".

...וזהו מה שיוסף צפה מראש, שכל מה שאירע לו כעת ברחובותיה של מצרים עתיד לקרות גם ברחובות בבל, וכך עתיד להתרחש גם ברחובות ספרד וגרמניה, אנגליה וצרפת, והעולם המערבי כולו. היה זה סימן לכל ההיסטוריה.

"חרפת נבל" הוא עיקרון חשוב שנמשך לאורך ההיסטוריה. כל אומות העולם האנטישמיים, מעלילים ללא הרף עלילות שווא על העם היהודי. הם אינם צריכים להתאמץ יותר מדי כדי להמציא את עלילותיהם, כל מה שעליהם לעשות הוא לקחת את התנהגותם הקבועה ומעשייהם היומיומיים, ולהטיל את אשמתם על היהודים.

שוב לירושלים, לחנוך מחדש את בית המקדש, ולהדליק את המנורה, תוך שהם זוכים לראות בנס פך השמן האדיר. היהודים הם ההגונים ביותר, בעלי החסד הגדולים ביותר, אשר ניחנו בכל המידות הטובות. היהודים שומרי המצוות הם היפים ביותר בכל העולם. אין אף אומה אחת שמתקרבת אפילו לקרסוליהם! ברוך ה'! כיום ב"ה רואים צניעות, רואים מסירות נפש לתורה ולמצוות. הנה לפנינו אשה חרדית ההולכת ברחוב ודוחפת עגלת תינוק, שבתוכה שני תינוקות, ולצידה מתרוצצים עוד חמישה-ששה זאטוטים. יש כאן קדושה! יש כאן שכינה! וזו לא גוזמא כלל וכלל, אלא זאת האמת לאמיתה.

הלכתי ברחוב באחד הימים. ילדה קטנה כבת שמונה ישבה על המדרגות ושוחחה עם חברותיה. כשחלפתי על פניהן, שמעתי אותה אומרת לחברותיה, "בת ישראל לא אמורה לעשות דברים כאלה". אי אי! הייתי כל כך גאה בה! ילדה קטנה שאומרת "בת ישראל לא אמורה לעשות דברים כאלה". היא לא אמרה את זה אלי, אלא לחברות שלה. זהו עם ישראל, זוהי האומה שהקב"ה אוהב.

גויים צעירים הם תמיד מסוכנים

אנחנו העם המושלם ביותר, ההגון והישר ביותר, עם ששומר-חוק יותר מכל אומה אחרת. היהודים הם העם הכי פחות אליים. הלא גם הרחוב הטוב ביותר בשכונה הגויית הטובה ביותר, כל אחד - ולא רק יהודי - יחשוב פעמיים לפני שילך שם לבדו בשעת לילה מאוחרת. גויים צעירים הם תמיד מסוכנים, אפילו בשכונה הנחשבת כהגונה ביותר. כך היה מאז ומעולם. ה"שקצים", כך נהגנו לכנות אותם, תמיד היו סכנה, גם אלו שבאו מהמשפחות הטובות ביותר.

לעומת זאת, רחוב בשכונה יהודית הוא תמיד המקום הבטוח ביותר בעולם. אף אחד אינו חושש לעבור על יד קבוצה של בחורי ישיבה צעירים, כי הם עם קדוש. גוי שיוצא לו לעבור בשכונה יהודית בשעת לילה מאוחרת, אף פעם אינו צריך לחשוש פן איזה בן ישיבה או רואה חשבון יהודי יגיח מעבר לפינה ויתנפל עליו. היהודים הם העם הכי פחות עברייני.

חנוכה מלמד אותנו שעלינו להחיות מחדש את התפיסה שלימד אותנו שלמה המלך בשיר השירים. עלינו לשבח יהודים שומרי תורה! עלינו לספר בשבחם, ולתאר כמה בעלי חסד הם! יהודים נותנים מעשר, עשירית מההכנסות שלהם! דברו על כך! ספרו כיצד היהודים עוסקים בהקמת משפחות לתפארת, כמה ההורים נאמנים לילדים והילדים נאמנים להורים! חזרו שוב ושוב וספרו כמה ציבור יראי ה' הוא הגון וישר! אף אחד אינו מתקרב אלינו!

אנחנו פסגת האנושות! העולם כולו צריך לראות בנו דוגמא של מידות טובות, גמילות חסדים, צניעות ויושרה. היצר הרע נלחם בכך בכל עוז, והוא מצרף לשורותיו אפילו יהודים שומרי תורה ומצוות. משימתנו היא לספר תמיד בשבחם של ישראל. עלינו לספר זאת לעולם כולו, אך יותר מכל עלינו לספר זאת לעצמנו. עם ישראל הוא היפה ביותר מבין כל אומות העולם.

(קטעים מלוקטים מתוך 'תורת אביגדור' וישב תשפ"ג)

אולם עלינו להבין נקודה חשובה. אותה עריצות ושלטון שעל ידם ניסו היוונים להחטיא את ישראל ולהרחיקם מאביהם שבשמים ומתורתו לא הסתכמה רק ביוונים עצמם. מי היו אותם "זדים ביד עוסקי תורתך"? מי הם ה"רשעים ביד צדיקים"? לא היו אלו רק היוונים, אלא רבים מאוד מהם היו יהודים, ואלה היו האויבים שלנו. עיקר השתלשלות הסיפור של נס חנוכה הגיע דוקא מיהודים רשעים.

באותה תקופה קם בעם ישראל סוג חדש של יהודים, יהודים שהתרשמו מהתרבות הנאורה של היוונים ובזו לעצמם וליהדותם. הם החלו מבקרים בעריהם של היוונים, והם הושפעו מהאידיאולוגיה היוונית לפיה היהודים הם עם בעייתי שצריך "לתקן" ו"לקדם" אותו. היוונים ותרבותם נפרסו על פני כל העולם, והם עשו רושם אדיר על העמים כולם. היוונים היו אנשים מאוד משכילים. היו בהם מדענים דגולים ואדריכלים מוכשרים שבנו בניינים מרהיבים. בכל מקום ניתן היה לראות את תוצאותיה של אותה קידמה אדירה, ועל כן יהודים אלו נפלו בשבי התרבות היוונית. הם נשבו בקסמים של דרכי יוון והסתנוורו מהן.

הרשעים המתיוונים החלו לתפוס

עמדות שליטה על הארץ

עידן חדש זרח, והם החלו להביא רעיונות זרים אל תוך ארץ ישראל. הרשעים המתיוונים החלו לתפוס עמדות שליטה על הארץ. הם העריצו את ההשקפות היווניות, את חינוכם ומנהגייהם. הם התרשמו מבתי התיאטראות שראו אצל היוונים, דבר שלא היה מעולם בעם ישראל. הם החלו להכיר את המושג "בידור", ואהבו אותו עד מאוד. עלינו לדעת כי ליהודים מתיוונים אלו היה חלק מרכזי בגזירות היוונים על עם ישראל, והם אלו שסיכנו את עתידו הרוחני של העם. הלימוד הגדול של ימי החנוכה הוא שהאנשים שגרמו לנו לצרות הגדולות ביותר היו המתיוונים, אותם אלה שהתאהבו בתרבות היוונית, והושפעו על ידי אותה "חרפת נבל". הם החלו להביט בבזו כלפי חבריהם היהודים, ומצאו חסרונות בבני עמם. הם מיעטו בערכם, זלזלו בהם ומתחו עליהם ביקורת. היו אלה היהודים החלשים שנסחפו אחרי חרפת הנבל והמיטו חורבן על עם ישראל. וכנגדם עמדו יהודים בעלי עמוד שדרה, אשר העריכו את גדולתו של עם ישראל והבינו שאין מה לחפש אצל הגויים, והם היו אלה שהביאו את הישועה. הם התייצבו כנגד כל ה"נשות פוטיפר" שביזו והשפיעו את "היהודי המלוכלך", ובזכות זלזולם בחרפת הנבל של היוונים והמתיוונים, הקב"ה עמד להם בעת צרתם.

שהיו כמה יהודים שהתייצבו ואמרו, "לא!

הנס של חנוכה אירע משום שהיו כמה יהודים שהתייצבו ואמרו, "לא! לא נרכין ראש בפני חרפת הנבל של העולם החיצון והיהודים הפשרניים שאין להם עמוד שדרה. הגדולה והשלמות נמצאים אצלנו, בחיי התורה והמצוות, ואנחנו נוותר על הכל - כולל על חיינו - לשם כך". זה מה שהם אכן עשו, וזו הסיבה שזכו לנצחונות מופלאים כל כך. ובסופו של דבר, לאחר שנים רבות, זכו החשמונאים להיכנס

נדמיין שבוי שנחטף ומועבר במנהרות החמאס. מה הוא חושב? על הריח הטוב שיש במנהרה, או על הדרך לצאת בחיים מידי שוביו? נקל לשער שהוא אינו מרגיש בשום ריח, ומוטרד ביותר ממצבו העגום

הגאון רבי גואל אלקריף שליט"א עם שבעת הביאורים על נזדמנו לו בשמים שלא יוזק מריח רע

וישאנו עיניהם ויראו והנה ארחת ישמעאלים באה מגלעד וגמליהם נשאים נכאת וצרי נלט (לוי, כה)

לשם מה נחוץ לנו לדעת את המשא שהיה על גמליהם של הישמעאלים?

פירש רש"י: "להודיע מתן שכרן של צדיקים, שאין דרכן של ערביים לשאת אלא נפט ועטרן שריחן רע, ולזה נזדמנו בשמים שלא יוזק מריח רע" - הקב"ה הפך את הטבע, כך שערבים שנושאים תמיד נפט יבואו הפעם בלי נפט, ולא עוד אלא שניקו גם את הגמלים שלהם, כדי שלא יהיה ריח רע שיקלקל את הבשמים. כל זאת על מנת שכאשר הצדיק יסע למצרים יהיה לו ריח טוב במשך הנסיעה. על דברי רש"י הללו - אמר הגאון רבי אליהו ברוך פינקל זצ"ל, מראשי ישיבת מיר - ישנה שאלה מפורסמת:

מדברים כאן על אדם שמכרו אותו, והוא בדרכו למצרים, מקור הטומאה של העולם. הוא אינו יודע כיצד הוא ישמור שבת, איך יהיה לו אוכל כשר לאכול ומניין יהיו לו תפילין. בגדיו נקרעו, והוא הושלך לתוך בור מלא נחשים ועקרבים. הוא מנותק ממשפחתו, האם מה שמעניין אדם במצב כזה הוא הריח הטוב שישנו בכלי החוטפים? נדמיין שבוי שנחטף ומועבר במנהרות החמאס. מה הוא חושב? על הריח הטוב שיש במנהרה, או על הדרך לצאת בחיים מידי שוביו? נקל לשער שהוא אינו מרגיש בשום ריח, ומוטרד ביותר ממצבו העגום.

שאלה זו תורצה בישיבות השונות, בהתאם למאפיין של כל ישיבה - אמר רבי אליהו ברוך, ופירט שבעה ביאורים לפי שבע שיטות שונות, כדלהלן:

1. שיטת קלם - דקדוק ענשי שמים

ישיבת קלם היתה שכולה סדר מופתי. היו חלונות בישיבה, אך איש לא הסתכל בהן, כי ההוראה הייתה שלא להסתכל. אחד שכח מטריה, וכעבור שלוש-עשרה שנה מצא אותה בדיוק באותו מקום ובאותה זווית שבה הניח אותה, כי איש אינו נוגע במטריה שאינה שלו.

החינוך הוטמע בתלמידי הישיבה, שהיו גדולי עולם, הם חוננו לשליטה מוחלטת. רבי אליהו לופיאן זצ"ל עמד פעם בתחנת אוטובוס והזיז את ראשו לראות אם האוטובוס מגיע, משום שמיהר לניתוח בירושלים. אלא שמיד עצר בעצמו ואמר: "בקלם הייתי

מקבל 'מנה רצינית' על הזזת הראש הזו. וכי בהסטת ראש לעבר הכיוון שממנו עתיד לבוא האוטובוס, תביא את האוטובוס מהר יותר? אלו סתם עצבים, ואדם צריך לשלוט בעצמו!"... על בסיס הגישה הזו תירצו בקלם, שהקב"ה אינו נותן לאדם דבר שאינו מגיע לו בדיוק נמרץ - לא יותר ולא פחות. ליוסף הגיע עונש שימכר לעבד, אך הרחת ריח רע לא הייתה כלולה בעונש, לכן דאג הקב"ה שלא יהיה ריח רע. כשאדם מעניש לא מעניין אותו כמה יסבול הנענש, אך הקב"ה נותן עונש בדקדוק הדין. הנענש מקבל רק מה שנגזר עליו בהתאם למעשיו.

2. שיטת סלבודקה - גדלות גם בעת צרה

ישיבת סלבודקה חינכה לגדלות האדם. הנקודה היתה - אתה אדם חשוב, ועבורך כל העולם נברא. כדי שלך תהיה כוס קפה ותוכל לשמוע שיעור בראש צלול, בברזיל יש כמה מיליונים שמגדלים פולי קפה, ויש כמה מהנדסים בגרמניה שמתכננים מכונה שתטחן את הקפה הזה, וכמה מספנות בכמה מדינות שמייצרות ספינות שישנעו את הקפה, וכמה אנשים מייצרים את התנורים שיבשלו בהם את הקפה, וכמה בתי חרושת שייצרו מכונות שיסיעו אותו - כלו אלו עבור בחור ישיבה שיוכל ללמוד עוד דקה אחת בצלילות הדעת! ראה כמה חשוב אתה לפני הקב"ה!

בני הישיבה היו הולכים בכבוד ובהדר, עד שהיו מכנים אותם 'התיירים מחברון'. כשהסבא היה רואה בבית המדרש בחור שאינו מסופר, היה שולח אותו להסתפר, באומרו: "אתה בן מלך, ועליך

להיראות בהתאם!"

כדי כך הוא מדד את הכובע, החליף למידה אחרת, ושילם...
בבריסק לא מתעסקים בכלום. יש רק משהו אחד שצריך לעשות
בעולם - ללמוד.

לשיטתם אמרו, שאילו היה ליוסף ריח רע הוא לא היה יודע מה
מקורו, וממילא לא היה יכול ללמוד... כדי שיוסף הצדיק יוכל ללמוד
בשעת הנסיעה למצרים ולשנן את התורה שלמד, דאג הקב"ה
שיהיה לו ריח טוב.

5. שיטת טלו - הריח הוא אות משמים

טלו היתה ישיבה של ענקי המחשבה. בטלו הדלקת נרות חנוכה
לא היתה פעולה שטחית של הדלקת אור, אלא מעשה שפועל
בעולמות העליונים. בפעולה הזו מאירים את החושך שהוא היצר
הרע! הם חינוכו לתפוס בכל דבר את המחשבה שעומדת מאחוריו
ואת העומק הטמון בו. לא היו בטלו שיחות מוסר אלא שיעורי
מחשבה, להבין את העומק וההבנה שמסתתרים מאחורי הדברים,
ולדעת מה אתה עושה ואיך אתה פועל.

בטלו תירץ רבי מרדכי פוגרמנסקי זצ"ל תירוץ מדהים -
שני אנשים דוקרים בן אדם בסכין - אחד מהם הוא רוצח שפל, והשני
הוא מנתח בבית חולים. מהו ההבדל ביניהם? הרוצח סכיני מלוכלך.
מעולם לא ראינו שרוצח שדוקר אנשים לוקח אלכוהול ומחטא את
הסכין שלו בין דקירה לדקירה... לעומת זאת מנתח בבית חולים,
שמטרתו לרפא אדם, מחטא את הסכין היטב, כך שיהיה סטרילי
לגמרי ולא יעביר חיידקים.

יוסף לא ידע אם מכירתו מגיעה משום שדיבר לשון הרע על אחיו,
וכביכול רוצה לזרוק אותו מעל פניו, או שמדובר בנייתוח שנועד לתקן
את מידותיו ולרומם אותו. מהו המבחן? אם מנקים את הסכין או
לא, כלומר: איזה ריח יש לו בדרך. אם יש לו ריח רע, סימן שהקב"ה
אומר לו 'לך למצרים, ומגרש אותך כפי שגרש את שמעאל שונאו
על שיצא לתרבות רעה. אך אם יש ריח טוב, מעיד הדבר שיש כאן
משהו טוב, תהליך שיביא לתיקון ולריפוי.

זה היה האות שנתן לו הקב"ה בריח הבשמים!

6. שיטת מיר - גילויי השגחת ה'

בישיבת מיר היו עובדים תמיד על אמונה. במיר הצליחו לעבור את
השואה בכח האמונה, בידיעה שיהודי אף פעם אינו לבד, ותמיד
הקב"ה נמצא עמו.

רבי חיים שמואלביץ זצ"ל, ראש ישיבת מיר, נהג לומר: כשילד נכנס
לניתוח הוא רואה את כל הרופאים עם מסיכות, בגדיו מוסרים ממנו,
והוא מושכב על מיטה קרה כשמעליו דולקת מנורה גדולה. הילד
מבוהל ביותר, אך הנה הוא מבחין מבעד לחלון באמו שעומדת
ומנפנפת לו לשלום. האמא אינה מורידה בפועל משהו מן הכאב,
אך הילד רגוע - אם אמא אתו והוא לא לבד הכל בסדר.

על פי זה ביארו במיר - הקב"ה מראה ליוסף, שעל אף שהוא נמכר
כעת לעבד, ואינו יודע מה יאכל וכיצד יקיים מצוות, ומה בכלל יקרה
אתו, מכל מקום ה' אתו. הקב"ה הראה לו: תראה, אני חושב עליך.

יחד עם זאת, הסבא היה נוהג לומר, שהכובע צריך להיות על הראש,
ולא הראש בתוך הכובע, כלומר: הראש לא צריך להיות מונח בזה.
בסלבודקה תירצו את הקושיה על פי דרכם - יוסף נמכר לעבד,
ונזרק ממשפחתו. אדם רגיל במצב כזה מאבד את עשתונותיו. הוא
לא שומע כלום, לא מריח ולא יודע כלום, ורק טרוד במה שעומד
לקרות אתו, אך יוסף הצדיק שמר על גדלותו. הוא נשאר באותו
ישוב הדעת, כאילו הוא נוסע כעת לירושלים... הוא לא אבד את
דעתו מן הלחץ - מה יהיה איתי כעת. הוא בטח בה', וידע כי בשבילו
נברא העולם והקב"ה נמצא עמו.

במצב כזה, של הרגשת הגדלות גם בזמן הצרות, ודאי שירגיש בריח
רע והוא עלול להפריע לו, לפיכך דאג הקב"ה שיריח ריח טוב.

3. שיטת נובהרדוק - פחיתות

המתעניין בריח בעת שבי

ישיבת נובהרדוק חינוכה בדיוק לקצה השני - הם עבדו על שבירת
המידות. הם הראו כמה קטן האדם, ועד כמה הנאה קטנה של
העולם הזה עלולה להוציאו מכל שיקול הדעת שלו.

בחור רץ לחפש פחית קולה, ומסוגל בשל כך להפסיד שיעור שלם...
אדם רוצה לשבת קצת יותר בנוח, ועבור זאת נוסע לתל אביב לחפש
ריפוד לרכב... כמה שעות מבזבזים בשביל ברו לאמבטיה... בשביל
שטויות - יכולים לאבד את הכל.

בנובהרדוק חינוכו לשבור את הרצונות. כל מה שאתה רוצה - תעשה
ההפך. מי שאהב להתלבש יפה, חונך בנובהרדוק לקנות לעצמו
כובע חדש, לשבת עליו ולרסק אותו, וכך ללבוש אותו...

על פי שיטתם זו תירצו בנובהרדוק - ראו כמה יכול אדם להיות קטן.
הוא נמכר לעבד, ומה יכול לעניין אותו בזמן הזה? לא אבא ולא
כלום, רק הריח שיש לו בנסיעה... משום כך צריך הקב"ה לדאוג לכך.
הם, כמובו, לא דברו על יוסף הצדיק, אלא על כך שאדם צריך להיות
מודע למידות ולכוחות היצר, כלומר: לכוחות הכהים והאפלים שבו,
כדי לשבור אותם. הקב"ה ברא אדם עם הכוחות הללו, שגורמים לו
לשכוח את כל מה שיש מסביב בשביל איזו הנאה, ואלמלא ישבור
אותן הוא עלול ליפול.

4. שיטת בריסק - כדי שלא יופרע תלמודו

ישיבת בריסק היתה ישיבה שכולה תורה. הם לא למדו מוסר, אלא
כל היום תורה. בבריסק נהגו שחתן בשעת חופתו נותן 'חבורה'
מתחת לחופה בסוגיות של קדשים. כשעושים שם ברית מילה,
מדברים אתו על הרמב"ם...

פעם פגשתי את ראש ישיבת בריסק בירושלים בחנות כובעים.
הוא הגיע עם בנו לקנות לו כובע ראשון לכבוד הבר מצוה. במקרים
אחרים יש בקנייה זו התרגשות גדולה, אך אותו ראש ישיבה דיבר
עם בנו על הרמב"ם בהלכות ספק טומאת תהום, ואמר לו ששיטת
תוספות בנזיר נראית לא כמו הרמב"ם, ורבי חיים אומר ככה... תוך

הוא לקח את תלמידיו למסלול אופניים אצל רענן, בתום המסלול ישבו לשכשך רגליים בכפר בלום על גדות נהר הירדן, רענן מקיבוץ "להבות הבשן" יושב לידו, ופותח איתו בשיחה ושואל: "תגיד יש כאן בכלל איזה בית הכנסת באזור?"

הגאון רבי יחיאל צוקר שליט"א, מרבני ישיבת 'תורה בתפארתה' ומחבר ספרי 'להאיר', על כח הקדושה

"לכו ונמכרנו לישמעאלים" (לז, כז)

סיפר הגרב"צ פלמן זצ"ל: באחת השבתות הלך מרן הגרא"מ שך זצ"ל בגבול בין בני ברק לרמת גן, וראה שבחצי הכביש ששייך לבני ברק הכל שקט בקדושה וטהרה, ואילו בחציו השני של הכביש השייך לרמת גן מחללים שבת רח"ל. פנה הרב שך לבחור שהלך עימו ושאלו: "למה בחלק הזה כ"כ שקט, ובחלק הזה נורא ואיום?"

הבחור ענה לו, כפשוטו: "כאן זה בני ברק, ובבני ברק שומרים שבת, ואילו בהמשך הכביש זה רמת גן ושם לצערינו לא שומרים שבת". אמר לו הרב שך: "לא זוהי התשובה. התשובה האמיתית היא, כי כח שמירת השבת של תושבי בני ברק משפיע עד כאן, ולכן עד כאן השבת נשמרת. ואילו היה חזוק יותר גדול בשמירת השבת אצל תושבי בני ברק, הכח של שמירת השבת שלהם היה משפיע יותר, שגם בהמשך הכביש לא היו חילולי שבת..."

פרשת וישב לעולם הינה או שבת קודם חנוכה או שהיא ביום הראשון של חנוכה, רבותינו ראו מכמה אנפין קשר בין חנוכה לפרשה.

יש מדרש פליאה שמרבים לצטט אותו, למרות שאינו בנמצא במדרשים הידועים לנו. רבי שלמה קלוגר בספרו "קהלת יעקב" מביא את המדרש הזה בשם ספר "זרע אברהם".

זה לשון המדרש: "הדודאים נתנו ריח' (שיר השירים ז, יד) - זה ראובן, ועל פתחינו כל מגדים' (שם) - זה נר חנוכה". הדודאים רומזים לראובן, אשר הביא דודאים לאמו, והפתח רומז לנר חנוכה הדולק בפתחי הבתים.

אולם יש להבין, מה הקשר בין ראובן לבין נרות חנוכה?

הרב מפוניבז' זצ"ל הביא על כך ביאור נפלא: מה בין ראובן ליהודה? ראובן אמר לאחיו: אני מסכים עם פסק הדין שפסקו האחים שמגיע ליוסף עונש מיתה, אבל מן הראוי שלא נהרוג אותו בידיים. נשליך אותו לבור מלא נחשים ועקרבים והם יכישו אותו למוות. כך נשיג את שלנו: יוסף ימות, אבל לא על ידינו. נמצא אפוא, כי למעשה ראובן לא בא להציל את יוסף ממתה.

לעומתו, הצעתו של יהודה היתה למנוע את מיתתו. אמר יהודה: "מה בצע כי נהרוג את אחינו". אם יש לנו בעיה שהוא רודף אותנו,

אפשר לפתור זאת על ידי שנסלק אותו מאיתנו. הוא ימכר למצרים וכך ניפטר ממנו, בלי ששפכנו את דמו.

מי מהם בא בהצעה הגונה יותר, ראובן או יהודה?

מי מהם בא בהצעה הגונה יותר - ראובן או יהודה? פשוט שיהודה. בעוד שראובן הציע לגרום לו מיתה, יהודה בא להצילו מן המיתה. אומר הרב מפוניבז', כי ההבנה הזו לפיה הצעתו של יהודה טובה והגונה מהצעתו של ראובן - אינה נכונה. יוסף הוא יפה תואר. הרעיון להוציא מביית אביו ולשלוח אותו לנכר, לחיות בארץ של טומאה ותועבה, בין עובדי אלילים מושחתים במידות - טומן בחובו סכנה רוחנית עצומה. מוטב שימות כיהודי כשר מאשר שיחיה אך יפגע ברוחניותו!

ובזאת נבין את הקשר לחנוכה. היוונים גזרו גזירות רוחניות על עם ישראל, כי רצו להחטיא את עם ישראל ולהטמיע בהם את תרבותם הפסולה והקלוקלת. כנגד זה קמו קומץ חשמונאים ונלחמו ביוונים, כדי להעביר את רוע הגזירה. בדרך הטבע, במלחמה כזו של מעטים מול רבים וחלשים מול גיבורים, לא היה לחשמונאים שום סיכוי לנצח.

החשמונאים ידעו היטב כי אם יקומו להילחם ביוונים, הם צפויים למות במלחמה. עמדה בפניהם הברירה - להיכנע או למות. אם

קדושה שלא הבנתי מהי אבל חשתי אותם, חדרו לי עמוק בלב, ואז הוא פונה אלי מושיט לי את ידו החמימה ושואל "מה עם שבת?" "אולי אתה סוגר בשבת? ואני עונה לעומתו, כבוד הרב אנחנו נלחמים על הפרנסה בימי החול אני כמעט לא רואה כאן נפש חיה, כל הפרנסה שלי היא משבת!!", אבל הרב גרוסמן לא מרפה, הוא ממשיך ללסוף את ידי ומכניס בקרבי מצבורים של חום ואהבה, ואומר השבת היא מקור הברכה, אם רק תחליט לשמור שבת תראה שלא יחסר לך כלום.

"החלטתי שאני מנסה! סגרת את העסק בשבת, ואני אומר לך, הרווחתי המון כשעבדתי בשבת אבל היו לי המון הוצאות, כאן שבירת רגל של אחד הרכובים כשבדיוק הביטוח נגמר, כאן נגנבו לי אופניים והואשמת ע"י הביטוח שהם היו מופקרים ובלתי שמורים... מאז שסגרת בשבת אני ועוד חבר - 'קייקי' כבר בלום' פתאום החלו לצוץ המוני קבוצות של בני ישיבות וסמינרים, אנו מרוויחים לא פחות מהתקופה שעבדנו בשבת, עם כמעט אפס הפסדים!!!

"היות והורגלתי לעבוד קשה בשבת ופתאום יצאתי לחופש, החלטתי למה לא נקים בקיבוץ בית כנסת נלך להתפלל קצת שיעורי תורה, פניתי למזכירות הקיבוץ, כמוכן שסירבו בתחילה, אבל אני ביחד עם יהודי חרדי בן הקיבוץ שחזר בתשובה יחד עם כל בני משפחתו, בתחילה עקרו לירושלים אבל אח"כ הורו לו רבותיו לחזור לקיבוץ - החלנו להפעיל לחץ.

"עשו ישיבת מזכירות של הקיבוץ, הדעות היו חלוקות, אבל אז קם אחד מהראשים ואמר, בית הילדים כבר התבטל ולא קיים, העבודה השיתופית גם היא כבר כמעט לא קיימת, אנשים מתפרנסים כאן מהשכרת צימרים וכדו, יש גם צורך בבית כנסת, אנחנו לא נממן אבל אם משהו רוצה לקחת על עצמו יש את בית הילדים פנוי שישפצו על חשבונם, וכך החלנו לשפץ בהתמדה, היום יש בית כנסת פעיל כשחברי החרדי הוא חזן ובעל קורא וגם מוסר לנו שם שיעורי תורה. "חסרון אחד היה 'ספר תורה כשר ומהודר' משלנו לא היה לנו, לקחנו כאן בהשאלה ושם בהשאלה, והחלטתי שאני חייב ספר תורה, התקשרתי לבן דוד שלי מקריית שמונה בחור בעל יכולת, הזמנתי אותו למסעדה בקריית שמונה, ישבנו ואכלנו ואז אמרתי לו ההורים שלך נפטרו למה לא תכניס עבורם ספר תורה לבית כנסת? הוא התווכח איתי, ואני לא מוותר ואז ניגש אלי בן אדם, מתנצל שהוא מתערב בשיחה לא לו, אבל אנחנו העלנו טונים והוא שמע.

"אני מבין שאתם צריכים ספר תורה, אני החלטתי לכתוב ספר תורה על אבי שנפטר, אבל במשך הזמן עקבתי בבתי הכנסת וראיתי שהארונות מלאים בספרי תורה, אמרתי לעצמי מה תועלת ממילא לא יקרא בספר הזה יותר מאשר פעמיים שלש בשנה, אבל עכשיו שאני שומע שיש בית כנסת שאין אפילו ספר תורה אחד, אני תורם! "עשינו הכנסת ספר תורה, השתתפו עשרות מבני הקיבוץ שרקדו סביב ספר התורה, היום יש לנו בית כנסת עם ספר תורה מהודר משלנו!!!

לע"נ אבי מורי ר' נתן ב"ר יחיאל מאיר זצ"ל
וזוגתי מרת רבקה ב"ר יהודה ע"ה

יכנעו, אמנם הם ישרדו ויחיו, אך הם עלולים להיות מושפעים לרעה מגזירת היוונים ולהיפגע מבחינה רוחנית. הם הכריעו כי עליהם לצאת למלחמה, גם אם ימותו בשדה הקרב, שכן מוטב למות כשרים וטהורים מאשר לחיות ולהיות נתונים להשפעה הרוחנית הרעה של היוונים.

בורא עולם ראה את מסירות נפשם ועשה להם את הניסים והנפלאות. את הנקודה הזו אנו מעלים על נס בהדלקת נרות חנוכה, ועל כך אנו מודים ומהללים את הקב"ה, שהציל אותם ממיתה ובד בבד הציל אותם מלהידבק בהשפעה הרעה של תרבות יון.

וזהו שקושר המדרש בין חנוכה לבין ראובן: "הדודאים נתנו ריח' - זה ראובן, 'ועל פתחינו כל מגדים' - זה נר חנוכה".

נר חנוכה מסמל את מלחמת הקודש של החשמונאים ביוונים, הם היו מוכנים להיהרג במלחמה ובלבד שלא להינזק רוחנית. ומניין למדו זאת? מראובן, אשר הורה לגרום למיתתו של יוסף, לעומת יהודה שפעל להצילו תוך הכנסתו לסכנה רוחנית.

זו ההשקפה האמיתית - "גדול המחטיאו יותר מן ההורגו" (ספרי, פרשת כי תצא רנב). מוטב למות כיהודי כשר מאשר לחיות בסכנה רוחנית מתמדת.

על כן החליטו האחים להוריד את יהודה מגדולתו. אמרו לו: אם אתה נותן יד להפקרתו הרוחנית של יוסף, אינך ראוי להיות מלך!

בצפון הארץ ישנה חברה להשכרת

אופניים - 'רענן - אופן'

כשאנו עומדים לפני ימי החנוכה הקדושים עלינו להבין שכוח הקדושה הנוראה בהדלקת נרות החנוכה בתוככי הבית היהודי יש בה להשפיע קדושה וטהרה אדירה,

ואם יש כוח של השפעה רעה במפגש עם העולם החיצון, הלא חז"ל אמרו שמידה טובה רבה ממידת פורענות, ברור שהשפעה של קדושה יכולה להשפיע מאוד מאוד, ועל כך סיפור מכלי ראשון:

בצפון הארץ ישנה חברה להשכרת אופניים - "רענן - אופן", מספר ידידי הרה"ג ר' חיים גינצבורג שליט"א: הוא לקח את תלמידיו למסלול אופניים אצל רענן, בתום המסלול ישבו לשכשך רגליים בכפר בלום על גדות נהר הירדן, רענן מקיבוץ "להבות הבשן" יושב לידו, ופותח איתו בשיחה ושואל: "תגיד יש כאן בכלל איזה בית הכנסת באזור?"

"בית כנסת באזור?" מזדעק רענן, "תביט מאחוריך, אתה רואה את הבנין הגדול הזה זה היה פעם מקום שבו גידלו בעלי חיים טמאים, אבל במשך הזמן קמו קבוצת בני אדם שהפכו את המקום, שיפצו אותו ועשו ממנו בית כנסת יפהפה..."

אבל תשמע אני אישית הקמתי בית כנסת בקיבוץ שלי "להבות הבשן", והסיפור הוא כזה:

"היו אצלי תלמידי מוסדות "מגדל אור" של הרב גרוסמן, בתום המסלול, הרב גרוסמן הגיע לראות את התלמידים הוא דיבר אליהם ואני הקשבתי ברוב קשב, הדברים שלו שהיו מטובלים באווירה

הגאון רבי יששכר מאיר זצ"ל, סירב תחילה לקבל אותו לישיבה, והסביר לו שיש לו כברת דרך לעשות לפני שיהיה מסוגל לשבת ליד גמרא מבוקר ועד ליל, אבל אלי מירב הקיבוצניק הצעיר, התעקש בכל תוקף. משראה רבי יששכר מאיר שאכן נפשו חשקה בתורה, החליט לקבל אותו והצמיד לו חברותות שילמדו אותו את יסודות היהדות

מתוך שיחה שקיימנו עם הגאון החסיד רבי אליהו מירב זצ"ל, אשר רבים השיב מעוון, ועבד את קונו בשמחה בכל המצבים

את אחי אֶנְכִי מִבְּקֶשׁ (לו טו)

יעקב א. לוסטיגמן

חטפנו כזאת מכה כואבת

"ואז, כשהגיעה מלחמת יום הכיפורים, חטפנו כזאת מכה כואבת, שהותירה אותנו מצולקים וכאובים. התברר שאנחנו לא כאלו מוצלחים, שהצבא 'המהולל' לא משהו. נכון שבסוף הצלחנו להדוף את המתקפה של האויב, אבל באיזה מחיר!!! זה היה כאב לב נורא. שבר עמוק ובלתי ניתן להכלה.

"פתאום התברר לנו שהניצחון בששת הימים בעצם לא היה כזה טבעי, אם אנחנו לא בלתי מנוצחים, אז איך הצלחנו לנצח כזה ניצחון ענק? אולי בגלל שמישהו נסתר ובלתי נראה עזר לנו???

"וכך, מתוך החושך הנורא שהכה בנו אחרי מלחמת יום הכיפורים, רבים רבים זכו לראות את האור. תנועת התשובה החלה לפרוח, ואני זכיתי להיות אחד הראשונים שפרצו את הדרך והובילו רבים אחריהם. לא חיכיתי יותר מדי, מיד אחרי שהסתיימה מלחמת יום הכיפורים, אני כבר התחלתי לגשש את דרכי בעולם התשובה. נשאתי אליו במהירות, ומאז אני פה, בתשובה. נהנה מכל רגע.

"ב"ה הקמתי בית, הקב"ה העניק לי משפחה, ילדים, נכדים, נינים. כולם בדרך התורה והיראה. חטפנו מכות לפעמים, אבל אנחנו

לפני כ 51 שנה דרכו רגליו של הרב אליהו מירב זצ"ל, על סף מפתנה של 'ישיבת הנגב'. המחזה שבה את לבו, עשרות צעירים, בחולצות לבנות מכנסיים שחורים, יושבים בבית המדרש, או עומדים ונשענים על ה'סטנדרים', ומנהלים מלחמה! לא פחות.

זאת לא מלחמה עם רובים וחרבות, גם לא עם טנקים ומטוסים. זאת מלחמה שמתנהלת בדיבור בלבד. דיבור עם המון המון מחשבה. הם מתווכחים, מתנצחים, שואגים את כאבם, לפעמים מוחאים כף מרוב התלהבות. 'מלחמתה של תורה'.

את התיאור הזה שמענו מפיו של הרב מירב בעצמו בשיחה שקיימנו איתו בשנה שעברה. ביום רביעי פרשת 'חיי שרה' י"ט בחשוון, הסתלק הרב מירב לבית עולמו בשם טוב, וכעת אנחנו מפרסמים את הדברים ששמענו מפיו, בתוספת דברים ששמענו מפי בנו, אשר ידיו רב לו בזיכוי הרבים במסגרת עבודתו ב'דרשו'.

"זה היה מיד אחרי מלחמת יום הכיפורים", סיפר הרב מירב לכותב השורות, שאז כינו אותו 'אלי מירב'. הוא היה טייס בחיל האוויר, בן קיבוץ, מה שנקרא אז בפי הציבור הכללי 'מלח הארץ'.

"אני זוכר את האופוריה שהיתה כאן בארץ אחרי מלחמת ששת הימים. הרגשנו שאנחנו נמצאים על פסגתו של כדור הארץ. ההרגשה היתה שעוד רגע אנחנו כובשים את וושינגטון, אם רק נרצה בכך. מי יכול עלינו? מי מסוגל לעמוד בפנינו? אנחנו בלתי מנוצחים!

"אף אחד, אף אחד! לא העלה אז את הרעיון שהניצחון הגיע בעזרתו של הקדוש ברוך הוא, לפחות לא אצלנו בקיבוץ, ולא בשום מקום שאינו דתי או חרדי.

"זה היה ברור לכולם שהצבא הישראלי הוא הצבא החזק ביותר בעולם, עם החיילים הכי חכמים והכי אמיצים, ועם התחבולות הכי מוצלחות שנראו אי פעם בשדה הקרב. עובדה! כבשנו חצי משטחה של סוריה, את כל חצי האי סיני, את כל שטחי יהודה ושומרון... כל זה בתוך שישה ימים. משהו לא הגיוני בעליל!!!

תמיד מרימים את הראש. יהודי לא מפחד מדרך ארוכה! לא מפחד! כשכואב בוכים, צועקים, אבל זוכרים שעוד מעט יבואו ימים טובים יותר. אנחנו לא מבינים חשבונות שמים, אבל אנחנו כן יודעים שגם מאחורי הדברים הקשים שעוברים עלינו - נמצא השם יתברך! "לפעמים בתקופות קשות הלב כואב, קשה להכיל כל כך הרבה כאב. אבל אנחנו יודעים בוודאות ובלי שום פקפוק! גם שם נמצא השם יתברך, הוא לא עוזב אותנו אפילו לרגע. אנחנו צריכים להידבק בו, לצעוק אליו, אבא תרחם! אבא תושיע! אבא תקרב אותנו אליך בטוב, בחסד וברחמים.

70 שנה עבדתי את ה' בהליכה ובעמידה מעכשיו אעבוד אותו בישיבה

הרב מירב זצ"ל, לא אמר את הדברים מן השפה הוא היה דמות של חיוך ושמחה, גם כשהיה מסובל בייסורים. בשנים האחרונות היה משותק ברוב גופו, ורתוק לכסא גלגלים, אבל החיוך לא מש מפניו והצהלה ניכרה עליו בכל עת. אחד מידידיו בא לבקר אותו בתקופה בה חלה ההידרדרות הגדולה במצבו, והוא הפך משותק ברגליו. "מה אתה מתבלבל, 70 שנה עבדתי את ה' בהליכה ובעמידה מעכשיו אעבוד אותו בישיבה", אמר, ושחק לייסוריו.

גם את השיחה שקיימנו עמו, היינו צריכים לתאם בצורה דקדקנית, כי סדר היום שלו היה עמוס לעייפה. כמנהגו מזה שנים רבות, מאז שחזר בתשובה וביתר שאת מאז היה לחסיד ברסלב נלהב, לא ויתר הרב מירב על מקווה ועל התבודדות מדי לילה. הוא היה קם בחצות, ואנשים טובים באו לקחת אותו ברכב מיוחד להסעת נכים, מעמיסים אותו עם כסא הגלגלים שלו, הישר למקווה שבבית המדרש הגדול של בעלזא בירושלים, המונגש לנכים, שם היה טובל ולאחר מכן היה נוסע לשוח בשדה, התבודדות קבועה ב'פעלד' הסמוך לקבר שמואל הנביא, לילה לילה, בלי לוותר ובלי לדלג. הנהגה היה משאיר אותו בתוך הרכב, בין העצים, ויוצא החוצה להתבודד בעצמו, והרב מירב היה 'מנהל שיחה' עם הקב"ה, ומתדבק בקונו בדביקות נפלאה.

לצד טיפולי הפיזיותרפיה והביקורים אצל הרופאים בגלל מצבו, היה הרב מירב שוקד על תלמודו רוב שעות היממה, בשמחה, בחיות ובהתלהבות שלא עזבה אותו אפילו לרגע קט.

לחוזרים בתשובה, יש טבע מאוד מעניין

באותה שיחה, שבמקורה הופנתה לפרסום בקרב ציבור של בעלי תשובה, סיפר הרב מירב בגילוי לב על ה'חידק' המקנן בלבו של כל בעל תשובה. ה'חידק' הזה, כך לדבריו, קינן בו מהיום שבו התחיל להניח תפילין, ומעולם לא עזב אותן.

אנו מביאים כאן חלקים נרחבים מאותה שיחה, כי גם מי שגדל כחרדי מינקותו יכול לשאוב ממנה הרבה מאוד חיוק להתחדשות בעבודת ה', "לחוזרים בתשובה, יש טבע מאוד מעניין", הוא אמר, "ברוב המקרים יש בהם מרדנות מסוימת. אף אחד לא יגיד לי מה לחשוב

ובמה להאמין. אני אחליט לבד!

"דווקא בגלל זה הם עוזבים את החילוניות ומתחילים לחפש דרך עד שהם מוצאים את עולם התשובה. "זה מה שקרה לי, וזה מה שקרה לעוד מאות אלפי חוזרים בתשובה לאורך שנים רבות.

"אבל כאן מגיע השלב הבעייתי... מה קורה אחרי שאתה חוזר בתשובה? פתאום אתה הופך להיות ילד טוב שמציית לכל מה שאומרים לו? לא! בוודאי שלא! הרי אם היית 'ילד טוב', היית עכשיו מוציא תואר שני באוניברסיטה, או מטפס מדרגה לדרגה בשירות קבע בצבא. הסיבה שאתה מניח תפילין ושומר שבת, היא בגלל שאתה לא 'ילד טוב', אלא ההיפך הגמור...

"אגב, לא פעם בעלי תשובה מספרים שקשה להם להיטמע בציבור החרדי, וזאת אחת הסיבות. אנחנו בעלי התשובה, אנחנו 'עם קשה עורף', הקהילות החרדיות בחלקן הגדול מקיימות סוג של אורח חיים שהוא הרבה יותר רגוע, יש כללים ידועים של מה כן מקובל ומה לא מקובל ואנשים לא סוטים מהכללים האלו בדרך כלל אם אין להם סיבה מיוחדת לעשות זאת.

"לעומת זאת, אנשים עם חידק של מרדנות, יעשו את ההיפך. דווקא בגלל שכולם עושים כך, אנחנו חייבים לנסות משהו אחר, שונה. זה מי שאנחנו!

"דווקא בגלל זה, כל חוזר בתשובה חייב שיהיה לו מדריך, ודווקא אחד כזה שבעצמו חזר בתשובה, או שצבר המון ניסיון עם חוזרים בתשובה. "אני לא מדבר דווקא על רב רוחני, מי שזכה למצוא רב שמתאים לו, אשריו ואשרי חלקו, אבל אפילו לא רב, אלא רק מדריך, אח גדול שחזר בתשובה, או חבר טוב שכבר עשה את התהליך, זה יכול להקל מאוד, ובעיקר להקנות יציבות.

"ואני אסביר למה אני מתכוון כשאני מדבר על יציבות. הרי החזרה בתשובה כרוכה באינסוף שינויים שהאדם עושה בחייו, במחשבה שלו. אפילו הסיפורים שהוא הכיר על חנוכה, מה שהגנת סיפרה לו בגן, מתבררים לו כשגויים. הסיפורים על פסח, על חג השבועות, הכל מתהפך. כי החילונים הפכו את חגי ישראל לחגים שאין להם שום קשר לתורה, למרות שהמקור שלהם הוא בתורה והתורה גם מסבירה למה נקבע כל חג וחג.

"אדם רגיל להתלבש בדרך מסוימת ופתאום מתברר לו שצריך קודם ללבוש שרוול ימין ואז שרוול שמאל, וכשהוא מתפשט אז להיפך, קודם שמאל ואחר כך ימין.

"ובמטבח, צריך לזכור אם המזלג הזה הוא בשרי או חלבי, וכשאתה אוכל, אתה צריך לזכור לברך לפני ואחרי, ואתה גם צריך לדעת איזו ברכה אומרים על כל דבר. אני לא מדבר על שבת שזה מאוד מתסכל לאנשים בתחילת הדרך, כל הזמן נכשלים בדברים שאסור לעשות אותם.

זה נראה מפחיד, נורא מפחיד

"יש דברים שאסור לומר, יש דברים שאסור אפילו לחשוב! יש מקומות שאסור להסתכל. זה נראה מפחיד, נורא מפחיד. והכי גרוע זה שאתה אף פעם לא מצליח לעמוד בכל 'רשימת הדרישות' הזאת.

"וכשאתה נכשל, אתה בטוח שהקב"ה עומד מעבר לפינה ורק מחכה לשנייה שתיכשל כדי להפליא בכך את מכותיו, כי הרי עברת על רצונו!!! זה מכניס אנשים ללחץ, להיסטריה, לפחדים, מייצר טראומה, ומרחיק אותם מהקב"ה.

"אבל האמת? הקב"ה ברוך הוא הוא טוב ורחמן. ולשמור מצוות זה לא כזה קשה כמו שנראה, זה פשוט עניין של הרגל. לוקח זמן לקנות את ההרגלים הטובים הללו, ובתקופה הראשונה נכשלים המון! אסור להיבהל מזה! אסור גם לזלזל בזה. צריכים להתייחס לזה בכובד ראש, אבל לא בהיסטריה. משתדלים להתקדם, כל אחד בקצב שלו, ומבינים שאי אפשר לעשות כזה שינוי ענק ביום אחד.

"והכי הכי חשוב, לדבר עם ה' יתברך, לייצר איתו קשר. תשתף אותו במה שעובר עליך, ספר לו מה אתה מרגיש, תבקש ממנו שיעזור לך שיפתח לך את העיניים, את הלב, שיוליך אותך בדרך הנכונה.

"הקדוש ברוך הוא נגיש לכל אחד. לא צריך להיות צדיק גדול כדי שהוא יקשיב לך. הוא מקשיב גם למי שרחוק מדרגת צדיק. הוא פשוט שומע אותך, מקשיב ומאזין.

"צריך להסתכל על החילוניות כמו על התמכרות", הוסיף הרב מירב. "יש את שיטת 12 הצעדים כדי להיגמל מהתמכרות. כדי להיגמל

מהחילוניות צריכים הרבה יותר מ-12 צעדים. זה לוקח זמן, ובמשך תקופה ארוכה מאוד אתה תראה שבעצם אתה עדיין קצת מכור, ועדיין צריך להתגבר על כל מיני רצונות, ולפעמים יש נפילות קטנות או גדולות ועדיין צריכים להתגבר ולהמשיך עוד צעד ועוד צעד. אלו החיים, זה התפקיד שלנו כאן בעולם הזה!

"ועוד נקודה קטנה וחשובה מאוד מאוד!", הוסיף הרב מירב בדברי ההדרכה שלו לבעלי התשובה (שטובה גם עבורינו...), "אל תזלזל במצוות שאתה עושה. יש להן חשיבות עצומה. הנחת תפילין היום? תשמח! זכית! שמת לעצמך בצד מיליון דולר! יש לך ציצית עליך? איזו זכות! אתה עושה את המעשה הנכון.

"זאת צריכה להיות הגישה. לייקר כל מצוה, כל מעשה טוב, להחשיב אותו, לייחס לו חשיבות, וגם לעצמך על כך שזכית לעשות עוד

המשך מעמוד 3 | מרן ראש הישיבה רבינו הגראי"ל שטיינמן זצ"ל

את הש"ס!"

"ואז המשך מרן ראש הישיבה ואמר, יוסף קטנן של שבטים היה ולא יכלו לעמוד בפניו מפני הבושה... איזו בושה נוראה! ועכשיו אני כמו קטנן של שבטים...!!!

"כשראה מרן שאני בוש ונכלם.. ריכך את הדברים. הוא אמר לי "למעשה אתה אומר שיעורים בישיבה, אז לפחות את הישיבישע מסכתות' אתה כן יודע, גיטין, קידושין, יבמות, כתובות... אבל חשוב לא רק את הדפים שעליהם אומרים שיעור, אלא את כל המסכת".

כשהתמניתי לר"מ בישיבה קטנה אמר לי מרן, שרבים שואלים מה עדיף למסור שיעורים בישיבה קטנה או בישיבה גדולה, הוא היה בדעה שבישיבה קטנה עושים מגידי השיעורים עבודה חשובה יותר. מרן היה מביא דוגמה מצבא של מדינה, והיה אומר שלכל צבא יש חיל אוויר ויש חיל רגלי. "את המבצעים החזקים עושה חיל

מצווה. כך תוכל להתקדם עוד ועוד, ובעז"ה להיות אדם חדש". למעשה, התיאור שמתאר הרב מירב של חיפוש מתמשך גם אחרי החזרה בתשובה, שיקף מאוד את הדרך שהוא עצמו עבר. ההיכרות הראשונה שלו עם עולם התורה היתה בביקור בישיבת הנגב. הוא נכנס, ראה את בית המדרש הומה מאדם, והחליט שזה מקומו. ראש הישיבה הגאון רבי יששכר מאיר זצ"ל, סירב תחילה לקבל אותו לישיבה, והסביר לו שיש לו כבר דרך לעשות לפני שיהיה מסוגל לשבת ליד גמרא מבוקר ועד ליל, אבל הקיבוצניק הצעיר לא הסכים לשמוע 'לא', והתעקש בכל תוקף. משראה רבי יששכר מאיר שאכן נפשו של הצעיר חשקה בתורה, החליט לקבל אותו והצמיד לו חברותות שילמדו אותו את יסודות היהדות ואת הדרך ללמוד גמרא, והרב מירב אכן שקד על תלמודו ולא נח ולא שקט עד שסיים את כל התורה כולה, ש"ס בבלי וירושלמי, מדרשי חז"ל ושולחן ערוך על ארבעת חלקיו. באותה תקופה היה תלמיד נאמן של הגאון רבי חיים גריינמן זצ"ל, וקיבל על עצמו את כל החומרות הנהוגות בקרב תלמידי החזון איש.

אבל גם לאחר שלמד את כל חלקי תורת הנגלה לא נח על זרי הדפנה, ופנה ללימוד תורת הנסתר, כשבמשך שנים היה לומד יום יום עם הגאון רבי יעקב הלל שליט"א, במוסדות 'אהבת שלום' שבראשותו, והיה מתנהג אז בכל הליכותיו כדרך המקובלים.

לבסוף, לאחר שנים של התעלות בעבודת ה' בדרכים שונות, מצא את אשר אהבה נפשו בתורת ברסלב, בה למד 'לזרוק את השכל', ולהתנהג עם הקב"ה בפשטות, בתמימות ובעיקר בשמחה שקשה לתאר במילים. מכסא הגלגלים שלו היה צחוקו העליון נשמע למרחוק, את הכל קיבל באהבה, ותמיד השפיע אהבה לכל סביבותיו. מכריו של הרב מירב מתארים אותו כ"מישהו שתמיד טוב להימצא בסביבתו", ואכן רבים היו עולים אליו לביקורים תכופים, יושבים לצדו, לא רק כדי לבקר אותו ולשמח אותו, אלא בעיקר כדי לשאוב ממנו חיזוק ושמחה.

יעמדו הדברים הללו לזכותו, והיא מליץ יושר על משפחתו, על תלמידיו וידידיו, ועל כל בית ישראל.

האוויר", אמר מרן, "הם מפציצים מלמעלה וכולם שומעים ורואים ומעריכים את פועלם. אבל האמת היא שבלי חיל רגלי, אי אפשר לכבוש שטח!

"ישיבה גדולה זה כמו חיל האוויר. הם עושים 'גרזיסע מבצעים'... מבצעים גדולים, מתרצים רמב"ם ואומרים מערכות גדולות ויפות בסוגיות הש"ס.

"אבל בישיבה קטנה עושים עבודה כמו בחיל רגלי, רש"י אחרי רש"י 'תוספות' אחרי 'תוספות', כל 'מהר"ם ש"ף' במסכת גיטין, כל 'עצמות יוסף' בקידושין, זה חיל רגלי, בנוסף לכך גם הבחורים עצמם לא מוותרים ורוצים לדעת כל דבר ודבר בבירור, ולא נותנים מנוחה לר"מ עד שיודעים הדברים על בוריים, ולכן מסירת שיעורים בישיבה קטנה טובה יותר מישיבה גדולה!"

המשך השיחה יפורסם בעז"ה בגיליונות הקרובים

דרשו' ד' ועוזו
קרן עולמית לחינוך
ועידוד לימוד התורה

לא תסלח לעצמך.

האם יש סיכוי שיום אחד תהיה בקיא
במסכת עירובין מתחילתה ועד סופה?

סיכוי רחוק...

- לימוד יומי מתוק: כלל ישראל מתחיל בלימוד מסכת עירובין במסגרת ה'עמוד היומי'. עמוד אחד ליום, בבהירות ובמתנות. קנין נצחי לדורות!
- שיעורים בהירים: מוזמנים להאזין לשיעורים בכל השפות בקו התוכן 077-2222-666.
- חוברת לימוד: קונטרס עיון העמוד, מוקדי חלוקה בכל הארץ, פרטים ב'נדריים פלוס'.
- מלגה לנבחנים: מבחן מיוחד עם כניסה למסלול המלגות, הזדמנות פז!
- לוח לימוד יומי: למעקב יומי, נשלח חינם לכל המצטרפים.
- מבחן מקוצר: המבחן הראשון יערך על 6 דפים בלבד!
- מוקדי בחינה: קרוב לאלף מוקדי בחינה בכל הארץ, פרטים ב'נדריים פלוס'.

**בכ"ה כסלו מתחילים
רבבות אלפי ישראל
בלימוד מסכת עירובין
במסגרת העמוד היומי**

אלפי לומדים יקבלו מושגים חדשים בהבנה
יסודית ובהירה ברשויות השבת ודיני
הטילטול הנוגעים לכל יהודי באשר הוא!

זו ההזדמנות שלך שאסור לך להפסיד.

הצטרף כבר היום, ונשמח יחד בסיום הגדול...

רישום והצטרפות ב'נדריים פלוס' או במוקד 'דרשו' 02-560-9000

בתחנה נידחת ראיתי אברך בגיל העמידה והיה נראה שהוא לא מקומי ולא יודע שהתחנה הזו ישנה וכבר הרבה שנים שלא עוברים בה אוטובוסים. עצרתי לידו ושאלתי אם ניתן לעזור לו כי לא נראה לי שיש כאן אוטובוס שייקה אותו לאיזה מקום

תשמעו סיפור שממנו נלמד על ההשגחה הפרטית המלווה כל אחד ואחד ועל הארת הפנים שהקב"ה מאיר לנו מידי פעם כדי לחזק אותנו שהכל מאיתו יתברך

מאת: הרב ישראל היימן

לפני תקופה קצרה יצא לי לקחת טרמפ מעניין מאד. בבוקר אחד רגיל, בדרך לירושלים לשיבה בה אני מלמד בבוקר, עברתי בתחנת דלק באזור תעשייה שנמצא מחוץ למקום יישוב. בתחנה נידחת עמד אברך בגיל העמידה והיה נראה שהוא לא מקומי ולא יודע שהתחנה הזו ישנה וכבר הרבה שנים שלא עוברים בה אוטובוסים. עצרתי לידו ושאלתי אם ניתן לעזור לו כי לא נראה לי שיש כאן אוטובוס שייקה אותו לאיזה מקום. הוא שמח על ההצעה ועלה לרכב. שאלתי אותו להיכן הוא צריך להגיע והוא ענה לי שהוא צריך לצאת מכאן ולא יודע איך. העליתי אותו לרכב ושאלתי אותו מה הסיפור ולהיכן בסופו של דבר הוא צריך להגיע. בשלב זה התחיל האיש לספר לי את הקורות אותו מאז יום האתמול.

המשפחה כבר לא ענה בטלפון כדי להעמיד אותו על טעותו והוא לא הכיר באזור מישוהו אחר. כך הוא עמד בתחנה השוממת כשהוא אובד עצות ולא יודע מה לעשות. השעון כמובן לא התחשב בבעיה והמשיך להתקדם, ומיודענו התחיל להבין שאת הבדיקה לה הוא מצפה כל כך הרבה זמן הוא כנראה הולך להפסיד ולחכות לה עוד כמה שבועות מה שהיה יכול לגרום לו נזק לא מבוטל.

כמובן ששמחתי על ההזדמנות לעזור ואמרתי לו שאקח אותו לתחנה שנמצאת על הדרך שלי ושיש בה כמה קווי אוטובוס לבני ברק כדי שהוא יוכל להגיע מה שיותר מהר.

תוך כדי הנסיעה הקצרה המשכתי לדבר איתו על הנושא, הוא סיפר על הבעיה שבגללה הוא צריך את הבדיקה הזו ותוך כדי הדברים הוא הוציא את פלט הפקס שהוא קיבל מהמכון שאמור לבדוק אותו כדי שאסביר לו כמה מילים שהוא לא הבין בעברית. הסברתי לו את הדברים וכשעמדנו ברמזור הוא רצה להראות לי משהו בדף.

הוא הסתכל שוב ושוב בדף ותפס את ראשו בהלם

העפתי מבט ולפתע נזעקתי, רגע... כתוב כאן שאתה מוזמן לבדיקה בירושלים ולא בבני ברק, למה אתה נוסע לבני ברק?

מתברר שהוא עלה מצרפת לפני כמה שנים וגר בדרום הארץ. הוא צריך להגיע לבדיקה מסוימת אצל מישהו שמקבל חלק מהימים בבני ברק וחלק מהימים בירושלים. הבדיקה הזו משמעותית בשבילו והיא די נדירה, לא ניתן לעשות אותה בכל מקום ואין הרבה שידועים לבצע אותה בצורה מקצועית. הוא בירר הרבה זמן ושמע על מומחה גדול שהוא גם אדם ירא שמים וחרד לדבר ה' שמקצועי בתחום אותו הוא צריך.

בבירור המקדים נתנו לו כמה תאריכים לבחירה מתי הוא יכול לבוא לעשות את הבדיקה חלקם בירושלים וחלקם בבני ברק. למעשה נקבע התור לאותו בוקר בשעה מוקדמת יחסית. כיון שמהדרום קשה להגיע מוקדם בבוקר הוא נסע כבר מיום קודם והתארך אצל בן משפחה בלילה בשביל להיות קרוב ולהספיק את הבדיקה שהוא מחכה לה כל כך הרבה זמן.

בן המשפחה אצלו הוא התארך לקח אותו בבוקר לאותו מקום בו פגשתי אותו והדריך אותו ללכת כמה עשרות מטרים ולהגיע לתחנה של האוטובוס שייקה אותו לבני ברק היישר אל הקליניקה המדוברת.

השעון כמובן לא התחשב בבעיה

למעשה הוא טעה, הלך לכיוון הלא נכון, כך הגיע לתחנה הנדחת בה הוא עמד ולא כל כך ידע איך חוזרים ולאן הוא צריך לפנות משם. בן

הקב"ה מנהל את העולם בצורה שלנו אין אפשרות לתפוס. מקרה ועוד מקרה שמצטרפים ליצירה גדולה שתכליתה קיום רצונו יתברך. אין לנו שליטה בכלל על הטבע ועל המהלכים - הם קורים בין אם נרצה ובין אם לא.

לא יעזרו השתדלויותיו של האדם בשום תחום. אם מה שהאדם רוצה לא משרת את רצונו יתברך, אדם יכול לעשות כל מה שנראה לו, להשקיע מחשבה זמן וכסף, והמציאות תענה לו בלגלוג... יש מי שמנהל את העניינים מלמעלה ומסובב את כל הסיבות והמקרים ולנו רק נותר להאמין בו ולהבין שכל מה שהוא עושה הוא לטובה והוא מבין הרבה יותר טוב מאיתנו מה ואיך צריך לקרות.

לא ניתן לשנות את רצונו יתברך, לא רק בגלל שהוא יותר חזק מאיתנו... בעיקר כי אנחנו לא יודעים מה טוב לנו ולמה כל דבר קורה והוא כן יודע שכל מה שקורה הוא לטובתנו.

גם מכירת יוסף עצמה היא לכאורה דבר שהביא צער גדול ליוסף עצמו ואביו ולאחיו, אבל בהבחנה של חלק ממהלך שלם שאמור להוביל ליציאת מצרים ולקבלת התורה ולהביא את העולם לתיקונו השלם, בוודאי שהמכירה הייתה חלק מהדבר הכי טוב שקר לעולם כולו.

כך זה גם בחיינו להבדיל אלפי הבדלות. אם נזכור שהגזירה אמת והחריצות שקר ונתלה את כל יבנו וביטחוננו על הבורא, אם נתמסר להבנה שהכל מאיתו יתברך ואין שום דבר שנעשה סתם כך, נוכל להכיל את כל הקורה איתנו גם אם כרגע נראה שזה לא כל כך נחמד ולצאת מחוזקים מכל ניסיון.

לתגובות, הארות, והצעות
כתבו לעורך 'לקראת שבת' במייל: 10dirshu@gmail.com

הוא נאלם דום. הסתכל שוב ושוב בדף ותפס את ראשו בהלם. מתברר שלפני כמה שבועות כשהוא תיאר את התור הוא אכן הוזמן לעשות את הבדיקה בבני ברק, אבל בסופו של דבר הוא הוצרך להקדים ביום את תאריך הבדיקה ולכן שינו לו את זה ליום הרצוי ולירושלים. את הפרט הזה הוא שכח ועשה כל טצדקי כדי להגיע לבני ברק בזמן... הכל הסתבך רק כדי שהוא יעלה על טרמפ, 'בקש עזרה, ישוחח, ויגלה שהוא צריך בכלל להגיע לירושלים בעודו יושב ברכב שנוסע לירושלים...

כמובן שלקחתי אותו עד ירושלים והורדתי אותו קרוב מאד למיקום אליו הוא היה צריך להגיע לחיים טובים ולשלום.

במהלך הנסיעה דיברנו כמובן על ההשגחה הפרטית המלווה כל אחד ואחד. על החסד מהשמים ועל הארת הפנים שהקב"ה מאיר לנו מידי פעם כדי לחזק אותנו באמונה שלמה שהכל מאיתו יתברך. הוא הפנה אותי לפירושו של הרמב"ן בפרשת השבוע. על הפסוק "וימצאהו איש והנה תועה בשדה" מסביר הרמב"ן: **יאמר כי הוא תועה מן הדרך ולא היה יודע אנא ילך... ויאריך הכתוב בזה... ולהודיענו עוד כי הגזירה אמת והחריצות שקר כי זימן לו הקב"ה מורה דרך שלא מדעתו להביאו בידם.**

כלומר, יוסף הצדיק הולך לקראת אחיו במצוות אביו לחפש את אחיו והוא תועה בדרך, הקב"ה מזמן לו מלאך שייקח אותו אל אחיו, מזה מתגלגל כל עניין המכירה והירידה למצרים שהביאה לשיעבוד מצרים ולגאולה שעשתה אותנו לעם ישראל ולבניו נבחריו של הבורא.

לא סתם הוסיפה התורה את הפרט הלכאורה שולי הזה בסיפור. יש כאן לימוד גדול לכל אחד מאיתנו.

המשך מעמוד 13 | הגאון רבי גואל אלקריף שליט"א

אך בנשמתך הם אינם יכולים לגעת. שם תמיד ישאר ריח טוב. על הנשמה שלך תשמור כעל בבת עיניך. עד כאן דבריו של רבי אליהו ברוך פינקל.

לחטוף כל דבר טוב

כאשר אמרתי את הדברים לפני בחורי הישיבה שלנו, הם שאלו: ומהו התירוץ לפי דרך הישיבה שלנו? נענית ואמרתי להם:

יש לכם רב שמשנן לכם כל הזמן: תתפסו מה שאפשר לתפוס. אתם יכולים לחטוף ברכה אחת טובה? מצוה אחת קטנה? שתי דקות מהשיעור? תעשו כל מה שאתם יכולים לעשות.

לפי זה נבין מה רמז הקב"ה ליוסף הצדיק. הקב"ה אמר לו: נכון, הכל שחור, אבל משהו טוב אתה יכול לחטוף. יש לך ריח טוב במקום ריח רע - קח ותיהנה לפחות מזה. אל תאמר: אם הכל רע לי, כבר לא שווה כלום. יהודי צריך להעריך אפילו דבר קטן כמו ריח טוב בדרך למצרים!

(מתוך הספר נאה דורש בהוצאת 'יפה נוף')

לעריבים אין אף פעם ריח טוב באמתחתם, והנה פתאום הם נושאים בכליהם בשמים. תזכור שאינך לבד, אלא עם הקב"ה. גם כי אלך בגיא צלמות - לא אירא רע כי אתה עמדי.

7. שיטת החסידים - בנשמה אי אפשר לגעת

החסידים מחנכים לפעול עם לב. הם מדריכים לקיים מצוות עם כל הלב, בהתלהבות דקדושה. לחיות עם שמחה, ולא לפעול כמו רובוט.

את קושייתנו ביאר רבי יצחק מזורקי זצ"ל על פי שיטתם באופן הבא -

כל ההנאות שבעולם: אכילה, שתיה, רחיצה ושינה - הן הנאות גשמיות. יש הנאה אחת שהיא רוחנית: הריח, כפי שאמרו חז"ל (ברכות מג ע"ב) איזהו דבר שהנשמה נהנית ממנו? זה הריח. זוהי הסיבה להרחת הבשמים במוצאי שבת - כשהנשמה היתירה מסתלקת מן האדם.

בריח הטוב אומר הקב"ה ליוסף: הם יכולים למכור את גופך, לקרוע לך את הבגדים ולזרוק אותך לתור בור. בגוף הם יכולים לענות אותך,

ר' יוסף ניסה בכל כוחו לחמוק מהבהרות, אך חבריו עטו עליו עד שגילה להם את כמוסת ליבו, 'השמעתם על הגרלת הלוטו הקרובה'?, ודאי ענו כולם, הלא זה שיחת היום בכל רחבי המדינה, נו, אבל מה ההגרלה הזו קשורה אליך?, קשורה קשורה, ענה ר' יוסף, בעזרת ה' ובישועתו אני עומד לזכות בה...

הקב"ה נותן לכל אחד ואחד כוחות, לאחד כוח דיבור נפלא ולשני כוח תיאור נהדר, לרעהו כוח שכנוע כביר, ולרביעי כוח הבנה וניתוח עצום

מאת: הרב צבי גטקר

וישב יעקב בארץ מגורי אביו (ל"א)

דיקא יעקב ליטב בשלוה, קפץ עליו רוגזו של יוסף, לדיקים מנקהים ליטב בשלוה, אומר הקב"ה, לא דיין לדיקים מה שמתקן להם לעולם הנא, אלא שמנקהים ליטב בשלוה בעולם הזה. (רש"י).

המעשה הבא, מסופר על כמה מגדולי הדורות, ואולי אינו אלא משל, כך או כך, מעשה שהיה כך היה:

אל הרבי הצדיק, נכנס רבי יוסף, בפנים נפולות, רבי, אמר בקול נשבר, הושיעני כי הגיעו מים עד נפש. מה קרה? שאל הרבי בהתעניינות עמוקה וכנה, ורבי יוסף סיפר, שתי בנות בביתי, יושבות, וממתנות לשידוך, והבעיה היא 'כסף'.

רבינו הושיע נא.

הרבי נענה, ר' יוסף יקירי, הלא דיברנו כבר זה כמה פעמים על ה'בעיה' הזו, והצעת ליך את עזרת ה'צדקה', אך אתה מסרב לקבל מתנת בשר ודם, אף ברכתי ואיחלתי לך ישועות זה כמה, ומה אעשה איפה עוד.

רבינו, העיז ר' יוסף ואמר, לא את מר גורלי באתי לבכות כאן בשולחן הטהור, אלא להציע את הרעיון הנפלא שנפל בדעתך.

נו, אמר הרבי, בא נשמע את חכמתכם.

רבי, נודע לי כי בעוד שבוע ימים ביום שלישי הבא עלינו לטובה, תערך הגרלה גדולה ע"ס מאתיים אלף רובל. אבקש רבי, אני אגייס כסף, אקנה כרטיס, והרבי יגזור שאזכה ב'לוטו'. וכך אוכל לפתור את מצוקתי בלי להזדקק למתנת בשר ודם.

'הקשית לבקש' נענה הרבי בחיוך כבוש, התחת אלוקים אני, שתבקש ממני לחולל פלאות שכאלו. אך ר' יוסף לא הרפה, רבי, הוא אמר בתחינה, רבי, יודע אני כתלמידך הנאמן, כי יש בידך לחולל את הנס הזה, צדיק אתה, וכשצדיק גוזר הקב"ה מקיים, אנא, רבי, לא רואה אני כל מוצא אחר.

הרבי חשב וחשב וחשב, ובסוף אמר, ר' יוסף יקירי, הרבה הכרת טובה יש לי אליך, ומצוקתך צמודה לקירות ליבי, חושב אני כי באופן חריג, אסכים לרעיון. אתה תלך ותקנה כרטיס 'לוטו', ואני אתפלל ואזעק, ובעזרת השם יתברך, בזאת תיושע.

ר' יוסף יצא ותכף החל לבקש הלוואות

ר' יוסף יצא מחדרו של הרבי בצעדי ריחוף, בא-גד, מזלו הטוב מאיר באור יקריות, יש שכר לתפילותיו ותחנוניו הרבים, הרבי נעתר לרעיונו.

ר' יוסף יצא ותכף החל לבקש הלוואות, הן כרטיס הגרלה עולה סך עשרה רובלים, סכום לא קטן, והון רב בשביל אביון כמותו, לווה, קנה, והמתין חיכה.

במוצאי שבת ישבו בני הקהילה לשיעור הקבוע, ולאחריו כרגיל התיישבו לשיחת מרעים על כוסות תה מהבילות.

ר' יוסף, ניצל את ההזדמנות 'ענקל', 'כבר כמה ימים שאתה מהלך בינינו מרוגש, כאילו אתה מחכה ומצפה לאיזו בשורה טובה, אולי תוכל לגלות לנו, מה מביא אותך להתרגשות הזו?'

ר' יוסף ניסה בכל כוחו לחמוק מהבהרות, אך חבריו עטו והכבידו עליו, עד שגילה להם את כמוסת ליבו, 'השמעתם על הגרלת הלוטו הקרובה'?, ודאי ענו כולם, הלא זה שיחת היום בכל רחבי המדינה, אין בינינו אחד שלא ניגש אליו סוכן לוטו להציע לו לקנות כרטיס, נו, אבל מה ההגרלה הזו קשורה אליך?, קשורה קשורה, ענה ר' יוסף, בעזרת ה' ובישועתו אני עומד לזכות בה...

שתיקת הלם השתררה, הם לא ידעו אם אזנם הטעתם, או שמא

ר' יוסף האביון השתבשה עליו דעתו, רק יענקל מיודענו, לא איבד את העשתונות, ובחיוך רחב הגיב, מזל טוב, לא ידעתי ר' יוסף שחוץ מת"ח אתה גם חוזה בכוכבים.. וכולם גיחכו כנגדו.

לשם מה לוויית סכום שכזה?

אך ר' יוסף לא נפגע, אלא הוסיף וסיפר, נכנסתי השבוע למוריני ורבינו, אשר כולכם יודעים כי איש פלא הוא, וביקשתי את הסכמתו לכך שאקנה לי כרטיס, והוא יברך ויתפלל שכרטיסי יעלה בגורל, ואכן רבינו הסכים.. הזוכר אתה יענקל כי לוויית ממך השבוע 6 רובל, לשם מה לוויית סכום שכזה? לשם קיום ברכת הרבי, ובעזרת ה' כולכם תהנו ממנה, כשאזכה בסך העתק, אחלק לכם בוודאי ביד נדיבה.

יענקל שעד עכשיו חייך חיוך רחב, פניו נפלו, הוא הבין כי הסך הנכבד שלווח ממנו ר' יוסף השבוע הושקע בעסק ביש, ומי יודע מהיכן יחזיר ויפרע ר' יוסף את שגעונו, ובבהלה אמר, ר' יוסף זה הרי לא יתכן, רבינו הצדיק מעולם לא הסכין לכזו פעולה, לכוזה נס גלוי, נדמה לי כי כחלק מהבלבול והערפל שנראה ששוכן עליך, גם חלמת אולי את המעשה, היש עוד עד להבטחת הרבי?, ר' יוסף הבין את חששותיו של יענקל, ולא ידע איך להניח את דעתו, ולגרום לכך שהוא וכל הסובבים יאמינו לו, הן רק הוא והרב היו בחדר כאשר הובטחה ההבטחה.

מכאן לשם, ומדיבור למחשבה, עלתה מהקהל הצעה, בואו ונעשה הגרלה מוקדמת, והיא תהיה לנו סימנא מילתא, אם כרטיס בעל מספר שווה לשלך דווקא הוא זה שיעלה בגורל, יש דברים בגו. ומדיבור למעשה, דוד גדול וענק הוצב על השולחן בקאווע' שטיבל, כרטיסים אלטרנטיביים הוכנו במהירות, כולם בחשו ועירבו את הדוד, והזמינו את יענקל אחר כבוד להוציא את הפתק העולה מהגורל.

יענקל ניגש, הוציא כרטיס, וכולם נדחקו לראות את הפלא כמו עיניהם, הכרטיס בעל המספרים הזוכים היה הכרטיס שזחה לכרטיס שבידי ר' יוסף.

הלם קצר, התרגשות גדולה, כף נתקעה בכף קרובה וכולם יצאו במחול סוער, 'אשרינו אשרינו שזכינו לרבי כזה', 'סימן טוב ומזל טוב' וכולי.

ר' יוסף יצא משם כגביר של ממש, אם עד עכשיו הייתה זו רק 'אמונה' חזקה, כעת זה אצלו במוחש. בעזרת ה' בשבוע הקרוב הוא הולך להיות גביר המחוז.

יום רביעי הגיע, ר' יוסף מתפלל בדביקות, לומד את סדרי הלימוד שאחר התפילה, ותיכף ממחר לסור אל דוכן הלוטו לדעת האם הוא הזוכה המאושר בהגרלה שהתקיימה אמש, מה נדהם ונבהל, בגלותו כי המספרים שעלו בגורל לא נגעו ולא פגעו במספר הכרטיס שבידו, הברכה לא התקיימה.

בפחי נפש הוא רץ אל הרבי ובכה, הרבי נבהל ושאל אותו ר' יוסף מה קורה לך, ר' יוסף הוסיף לבכות ואמר, רבי ירדתי מאיגרא רמה לבירא עמיקתא, עד לפני דקות אחדות הייתי הגביר של כל המחוז, והנה גיליתי כי לא, לא זכיתי בהגרלה.

הרב השתומם, ואמר בפסקנות: זה לא יכול להיות, פשוט לא יכול להיות, אתה היית אמור לזכות בהגרלה, ספר לי אולי מה עשית, איך קנית וכו'.

ר' יוסף סיפר איך קיבץ הלוואות וערבויות, רכש את הכרטיס ממי והיכן, וכיצד הטמין אותו בביתו במקום סתר, ואיך בבוקר היום הלך אל הדוכן וגילה כי המספר שאותו הוא מחזיק בידו, 'לא זכה!'. הצדיק התעקש, לא, אני עומד על כך שזה לא יכול להיות, אני יודע מה כוחי, ומה עשיתי בכדי שתזכה בהגרלה, חייב להסתתר כאן איזה עניין, ספר לי עוד מה היה בקשר לזה, מה סיפרת ולמי וכדומה.

ר' יוסף הסתפק והתבייש, אך לבסוף אזור אומץ, וסיפר: רבינו, לא נעים לי לספר, אך פקפוקים עלו בהקשר להבטחתכם, ולפיכך עלה רעיון לערוך הגרלת דמה במוצ"ש, ושם אכן עלה כרטיסי בגורל.. אח, ספק הרבי את כפיו באכזבה גלוי, איבדת את הכל, בהגרלה המוקדמת, הפסדת.

והנמשל: הקב"ה נותן לכל אחד ואחד כוחות, לאחד כוח דיבור נפלא ולשני כוח תיאור נהדר, לרעהו כוח שכנוע כביר, ולרביעי כוח הבנה וניתוח עצום.

הכוחות הללו ניתנו למטרה, מסוימת וחשובה, איזה כאב, איזה הפסד כשהם מתבזבזים על ההגרלה המוקדמת..

ביקש יעקב אבינו לישוב בשלווה, אמר הקב"ה, לא דיין לצדיקים מה שמחכה להם לעולם הבא??, וכי חלילה יעקב אבינו עליו השם, יפסיד מזכויותיו בהגרלה המוקדמת, חלילה!.

כל הפרטים
בעמוד 19

הבה אחוד לך חידה, קורא יקר: האם הנך יודע איך קראו לאביו של מרן הגראי"ל שטיינמן זצוק"ל? מה עשה ופעל? מה היה שמו הפרטי?

לרגל יומא דהילולא השביעי של מרן הגראי"ל שטיינמן זצוק"ל | כ"ד כסלו תשע"ח

מאת: הרב אליהו שור

כולנו הרב שטיינמן.

כך אפשר להגדיר את הדברים אשר אנו מבקשים להעביר במסגרת זו.

במה דברים אמורים?

תיכף נפרט את הדברים. אך קודם הבה נסכית לסיפור קצר שמספר הגאון רבי שלמה לוונשטיין שליט"א, מגיד מישרים ידוע ומחבר סדרת הספרים המפורסמת 'ומתוק האור', אשר חיבר ספר מיוחד אשר בשמו יקבנו 'ומתוק האור - פניני הגראי"ל', ובהם אסף וליקט כעמיר גורנה אלפי פנינים, מעשיות והנהגות מחיי מרן רשכבה"ג הגראי"ל שטיינמן זצוק"ל, שבימים אלה חל יום היארצייט השביעי, מעת אותו ערב חנוכה, כ"ד כסלו תשע"ח, בו עזבנו לאנחות, והותיר את הספינה מיטלטלת בין גלי הים.

בהקדמתו לספר מביא המלקט עובדה מדהימה המוכיחה לנו עד כמה גדול כוחם של צדיקים להשפיע על בני דורם, ועד כמה גדול כוחם - לעתים - במיתתם יותר מבחייהם בהקניית הערכים, עליהם עמלו להחדירם בקרב שומעי לקחם כל ימי חייהם.

היה זה בחודשי החורף של שנת תשע"ח, ר' אהרן וזוגתו נישאו בשעה טובה ומוצלחת, עזרם השי"ת והם הצליחו להשיג מימון לדירה משלהם (זכיה, שכה הרבה מהזוגות הצעירים בימינו אינם זוכים בה, לצערינו...). בהגיע שלב תכנון הפנים בדירתם, והם החלו להתעסק בעניינים הטכניים שבדירה, באיזה סוג פורמייקה יצפו הארונות, אלו קרמיקות יחפו את הרצפה וכן הלאה. וכך בבואם לשלב בחירת הריצוף, מצאו את עצמם בחנות ריצוף ענקית בבני ברק.

מתלבטים אנו בין הקרמיקות

המוכר הדריכם בסבר פנים יפות, וכשהוא מותיר את ההחלטה הסופית בידם סקרו המה מבחר של קרמיקות, והחלו להתלבט בין קרמיקה איכותית ומרשימה שהיא יקרה יותר, לבין רעוּתה הפחותה במקצת, אך גם אינה מרוששת את הכיס אלא במקצת...

כה התלבטו המה חוזר והתלבט. עד שלפתע פנתה הרעיה אל הבעל: "ראה נא, מתלבטים אנו כבר זמן רב בין הקרמיקות הרבות ואיננו מגיעים לכלל החלטה. במה נבחר ואיזה מהם ניקח, תוך כדי לפתע מנצנצת במוחי דמותו של מרן הרב שטיינמן זצ"ל, ואני חושבת לעצמי: 'וכי מרן הרב שטיינמן זצ"ל, שזה עתה הסתלק מעימנו, ושמעתי עליו כה הרבה. על גדלותו, עוצמות רוחו, פשטותו וענוותנותו. כמו גם גודל ההכרה בחיי הנצח האמיתיים, כאשר הקירות הקלופים בביתו שלא סוּדו שנים רבות כאילו שאגו: "ראו

בני אדם, היאך חי בדורנו בן תמותה אשר אינו שת ליבו להבל והריק הסובבים אותו, ומתייחס לביתו כאל תחנת מעבר גרידא בדרך אל חיי הנצח בעולם הבא! הפנימו ולקחו מוסר!"

וכי הוא היה מתלבט כה רבות בין קרמיקה מקושקשת במקצת לבין מקושקשת כולה...

וכי היה מסיח לרגע דעתו מדביקותו בד' לצורך זה??

ודאי שלא!!!

אם כן, חשבתי לעצמי, אולי יש להרפות קצת, אולי לא צריך להשקיע במרצפות כל כך הרבה כוח ומוח, הון ואון..."

המוכר ששמע את השיחה מאחורי אזנו, חייך בתגובה חיוך רחב.

בני הזוג תמהו: "לחיוך מה זו עושה?"

הסביר להם המוכר: "וכי נראה לכם שאתם הזוג הראשון שמשמיע זמירות נפלאות כאלה? דעו לכם שאתם כבר הזוג העשירי בחודש האחרון שמילים אלו, או מעין אלו, מלווים את בחירת הקרמיקה לדירתם!!"

סיפור נפלא. אך גם מעורר מחשבות למעשה!

שכן מלבד העוצמה הטמונה בעובדה נפלאה זו, עוד זאת אנו רואים האיך שגדול הדור ומנהיגו מסוגל להשפיע לכל אחד ויחיד. כאשר כל אחד מרגיש שהוא יכול ללמוד מדרכיו של הרב שטיינמן. ואין מקום לאמירה: 'מילא הרב שטיינמן גדול הדור היה. אך אני, יתוש שביתושים, מה אני ומה חיי?'

לא! גם אתה יכול ללמוד מדרכיו בכל העניינים!

ולא רק זאת. אלא כל תולדות חייו מוכיחות לנו שכל אחד מחויב ומסוגל להידבק בערכי הנצח התמידיים!

הרב שטיינמן מחייב את הפשוטים!

שכן הבה אחוד לך חידה, קורא יקר: האם הנך יודע איך קראו לאביו של מרן הגראי"ל שטיינמן זצוק"ל? מה עשה ופעל? מה היה שמו הפרטי?

נדמה שמעטים יידעו לענות על שאלה זו.

ובכן הנה התשובה: לאביו קראו רבי נח צבי שטיימן ז"ל, יהודי ירא ושלם, בין היתר שימש כגבאי בית המדרש בעיירתו 'בריסק', ואת תפקידו עשה בנאמנות ומסירות.

ומוסר השכל עצום אנו יכולים ללמוד מעובדה זו. שכן בקרב רבים מקננת מחשבה: 'תינה, חברי שהוא בנן של קדושים, ואביו מסייעו בדבר, יכול הוא לגדול לאילנא רברבא, שכן מבית של תורה ויראת שמים הוא בא, וביכולתו להעפיל מעלות רבות. אך אני, יתוש בן יתושים. מה בכוחי לפעול? האם יכול אני לגדול בתורה ויראת שמים? הרי אין לי גב חזק להתגדל בעבודת ד', וכי ביכולתי להשקיע את עצמי בתורת ד' ובעבודתו? האם יש לי בכלל סיכוי לגדול למשהו נעלה יותר, מקודש יותר?'

והתשובה הנוקבת היא: הרב שטיינמן מחייב את הפשוטים!!!

שכן הוא, הענק שבענקים, לא הגיע מבית של 'בנשקיי"ם', אלא מבית יהודי תמים וירא של לפני המלחמה, והוא הצליח לפלס נתיב

ודרך בעבודת ד' וביראתו, הן בלימוד התורה הקדושה בהתמדה עצומה, כאשר שעות על גבי שעות עסק בתורה בקדושה ובטהרה, הן במדרגותיו בעבודת ד' מתוך פרישות וסיגוף!

וביחוד בנקודת האמת שבו, שהייתה מן המפורסמות, כאשר לא נתן לשום בן תמותה לבלבלו בשום נושא, לא בבין אדם לחברו ולא בבין אדם למקום, כאשר תמיד הוביל את שואליו ואת המשחרים לפתחו לנקודת האמת, וממנו לא זע בעוז ובתעצומות!

ועוד יותר. בזלזול העצום שהראה כלפי כל קנייני ההבל של העולם הזה הרי תיעבם בתיעוב עמוק ובבוז מוחלט, כאשר הוא מלמדינו תדיר להסתכל נכוחה ולשים אל ליבנו את ערכי הנצח האמיתיים, לחתור להשיגם ולפעול על פיהם ועל פי משנתם תדיר!

הוא מחייבנו!

הוא מחייב כל אחד ואחד מאיתנו!

כלל אחד יכול לגדול! לכל אחד פוטנציאל להיות קרוב להשי"ת!

אני, אתה ואחרים! כולנו!

וכשנשתדל להידמות ולו במקצת לאילנא רברבא זה, נהיה מאושרים ברוחנו ובכל מאודינו פי כמה, וכל חיינו יתנהלו בפרספקטיבה שונה לגמרי! וכך כאשר דמותו הנעלה של מרן זצוק"ל עומדת לנגד עינינו נזכה לעלות מעלה מעלה בדרך לרכישת קנייני הנצח וערכי הרוח!!

מאירים את חנוכה

עם ספרי חג במחירים מיוחדים

613

הבית שלך לספר היהודי

לרכישה עד הבית
כנסו עכשיו לנדרים פלוס < דרשו < 613
או 613-613.co.il

נושאי הלימוד ב'דף יומי' בהלכה'

האם ניתן להבדיל על כוס קפה? האם בזמננו יש דין 'חמר מדינה' והאם מיץ תפוזים נחשב ל'חמר מדינה'?

במקום שקשה להשיג יין, ויש משקה אחר המשמש לבני המקום כמשקה עיקרי במשך כל ימות השנה - מכונה משקה זה 'חמר מדינה' [= יין המדינה], וניתן להשתמש בו להבדלה במקום יין. ויש שנראה מדבריו, שניתן להבדיל על חמר מדינה אף במקום שהיין מצוי בו. אולם, מים, או משקה אחר שאין לו חשיבות, גם אם הם משמשים כמשקה העיקרי במקום, אינם נחשבים לחמר מדינה. וְיָי סודה - הורו הגרי"ח זוננפלד זצ"ל והאגרות משה, שדינם כמים. ומשקאות קלים ומוגזים המצויים בימינו, אשר עיקרם מים - לדעת האגרות משה, הגרש"ז אויערבך זצ"ל והגרי"ש אלישיב זצ"ל, דינם כמים; והגר"נ קרליץ זצ"ל הסתפק בדבר. ומשקה חריף המשמש כחמר מדינה אך קשה לשתות ממנו 'רביעית' ברצף - לכתחילה, אין להשתמש בו להבדלה, ובדיעבד, ישתה ממנו לפחות 'כמלוא לוגמיו'.

ולדעת החזון איש, בזמננו שהיין מצוי בשפע, ומאידך, במקומות רבים אין שותים אותו בתדירות, אלא במועדים מסוימים, והמשקאות האחרים אינם באים כתחליף ליין - אין דין חמר מדינה לשום משקה. וכן כתב הקצות השולחן. אולם, לדעת הגרי"ש אלישיב זצ"ל, אדרבה, הואיל ובזמננו היין אינו משמש כמשקה עיקרי, וברוב המקומות אין מגישים יין בסעודה, ושתייתו כמשקה קשה לרוב האנשים - ניתן להבדיל על חמר מדינה אף במקום שהיין מצוי; [ומצטרפת לכך הדיעה הנזכרת לעיל בתחילת הדברים - שגם בזמן שבו שימש היין כמשקה עיקרי, ניתן היה להבדיל על חמר מדינה אף במקום שהיין מצוי]. וכן דעת פוסקים רבים נוספים, כדלהלן, שגם בזמננו יש דין חמר מדינה. ולכל הדעות, מצוה להבדיל דווקא על יין, וחכמינו ז"ל הפליגו במעלת הדבר ובשכרו.

ולדעת הסוברים שיש בזמננו דין 'חמר מדינה' - הורה הגרי"ש אלישיב זצ"ל, שמיצי תפוזים ואשכוליות נחשבים כחמר מדינה, והחזון איש הסתפק בדבר. וְתָה - לדעת הקצות השולחן והגר"ח קניבסקי זצ"ל, אינו נחשב לחמר מדינה; ולדעת האגרות משה, בשעת 'דחק גדול' ניתן להקל בדבר. וקפה - במידת חום שהדרך לכבד בו אחרים לשתות - לדעת הגרש"ז אויערבך זצ"ל, דינו כחמר מדינה, הן עם חלב והן ללא חלב, הן 'שחור' והן 'נמס'; לדעת הגרי"ש אלישיב זצ"ל, במקומות שמגישים אותו בשמחות ניתן להקל; לדעת הגר"ח קניבסקי זצ"ל, קפה אינו נחשב כלל כחמר מדינה; ולדעת הגר"נ קרליץ זצ"ל יש להקל בשעת הדחק בקפה ללא חלב בלבד. ובירה לבנה - לדעת הגרש"ז אויערבך זצ"ל, הגר"ח פשינברג זצ"ל והאור לציון, נחשבת כחמר מדינה; ולדעת הגר"נ קרליץ זצ"ל, אין להקל בכך אלא בשעת הדחק. ובירה שחורה - לדעת החזון איש, אינה נחשבת כחמר מדינה; ולדעת הגרש"ז אויערבך זצ"ל, בדיעבד ניתן להקל בכך. וכאמור לעיל, הגדרתו של משקה כחמר מדינה תלויה במנהג המקום - לשתותו כמשקה עיקרי וחשוב.

איזה 'בושם' הוא הנבחר ביותר להבדלה? מדוע מברכים בהבדלה 'בורא מיני בשמים' על כל סוגי הבשמים? ומדוע רצוי לאחסן את הבשמים בכלי זכוכית?

חכמינו ז"ל הנהיגו להריח בשמים במוצאי שבת, כדי להשיב את הנפש' הדואבת על יציאת השבת, ולברך עליהם בתוך סדר ההבדלה. ואמרו חכמינו ז"ל בזוהר הקדוש, שהמעולה מכל הבשמים לענן זה הוא - ההדס, והראשונים הביאו סמך לדבר מהמקרא. וכך היה מנהג ישראל מקדם, לברך

במוצאי שבת דווקא על ריח ההדס. ובתקופה שלאחר חג הסוכות, ראוי להשתמש בהדס שבו השתמשו למצות ארבעת המינים - כל עוד יש בו ריח הראוי לברכה - משום שראוי לקיים מצוה נוספת בחפץ שכבר קיימו בו מצוה אחת; אך בחג הסוכות עצמו אין להשתמש בו, משום שהוקצה לקיום מצות ארבעת המינים.

ולמרות שבימות החול, מברכים על ההדס, כמו על שאר עצי בשמים, "בורא עצי בשמים", ועל עשבי בשמים מברכים "בורא עשבי בשמים" - במוצאי שבת מברכים על כל סוגי הבשמים "בורא מיני בשמים". וטעם הדבר, משום שבמוצאי שבת מסורה ברכת הבשמים לכל המון העם, והם עלולים לטעות ולברך 'עצי בשמים' על עשב, ולהיפך, ותהיה ברכתם לבטלה; ואילו ברכת 'מיני בשמים' פוטרת בדיעבד את כל הבשמים. אולם, ראוי להשתמש בבשמים כאלו אשר גם בימות החול ברכתם 'מיני בשמים'.

וכלי של בשמים שהתרוקן ונותר בו ריח, אין לברך עליו, אך אם נותרה בו מעט אבקה מהבשמים, מותר לברך עליה. ומי שמסופק אם יש בבשמים שלפניו ריח הראוי לברכה - כתב הכף החיים שרשאי לבדוקם תחילה, בטרם יברך; וכן הורה הגר"ח פ"י שיינברג זצ"ל. ואם אין לפניו בשמים להבדלה, ויש ברשותו תבלינים שאינם מיועדים להרחקה, אלא לבישול וכדומה - לדעת המשנה ברורה, כאשר נוטלם בידו על מנת להריחם, מותר לברך על ריחם; אך לדעת החזון איש, אף באופן זה אין לברך. ומנהג ישראל מקדמת דנא, לייחד בשמים להבדלה; ויש מן הראשונים שנהג לאחסנם בכלי זכוכית, וביאר הגר"ש ואנזר זצ"ל, שהקפיד שלא לאחסנם בכלי עץ או מתכת, משום שכלים אלו פולטים במשך הזמן ריח פגום המתערב בריח הבשמים.

מדוע מברכים 'מאורי האש' - בלשון רבים? ומדוע נהג הגר"ח"ע גרודז'ינסקי לברך על נורת חשמל?

חכמינו ז"ל הנהיגו לברך בסדר ההבדלה "בורא מאורי האש" על הנר. וטעם הדבר, משום שהאש נבראה במוצאי שבת, שאז נתן הקב"ה דעה באדם הראשון, וחיכך שתי אבנים זו בזו ויצאה מהן אש, ובירך עליה ברכה זו. ונוסח הברכה הוא 'מאורי', לשון רבים, על שם הגוונים הרבים שיש באש: אדום, ירוק, לבן, תכלת, ועוד. ואם אמר 'מאור' האש, לשון יחיד - לא יצא ידי חובה; אך אם אמר 'ברא', לשון עבר, במקום 'בורא' - יצא ידי חובה. ומאחר ואין הברכה על הנר חובה גמורה, אלא מנהג - אם אין ברשותו נר לברך עליו, אינו צריך לחזק אחריו, ויבדיל ללא נר. ואם לאחר מכן, במהלך הלילה,

הזדמן לפניו נר, יברך עליו; ויש אומרים, שלכתחילה אין להנות מאור הנר, כגון לקרוא לאורו, עד שיברך עליו, אך המנהג אינו כן. ועל פי הקבלה, יש לברך ברכת 'מאורי האש' על נר של שעווה. וניתן לברך ברכה זו על נר בודד בעל שלהבת קטנה, אך מצוה מן המובחר לברך על אבוקה שאורה רב. ושני נרות הקלועים יחד, כנהוג בימינו, או נרות שהסמיכום זה לזה בשעת הברכה, נחשבים לאבוקה, אך יש להצמיד גם את הלהבות זו לזו. ונחלקו הפוסקים בנוגע למוצאי שבת שחל בו יום טוב, כפי שיחול השנה ליל יום טוב ראשון של פסח: לדעת הגרי"י קמינצקי זצ"ל, הגר"ש"ז אויערבך זצ"ל והאור לציון, אין להצמיד את הלהבות, כדי שלא ישל באיסורי יום טוב, כגון ב'גרם כיבוי' על ידי טפטוף השעווה, אלא רק יקרב את הנרות זה לזה. וכן החמיר הגר"ש וואנזר זצ"ל, שלא לקרב את הלהבות, אלא נהג לברך ולהסתכל על הנרות שהודלקו לכבוד יום טוב. מאידך, ביסוד ושורש העבודה כתב, שראוי לקרב את הנרות, וכן דעת הגרי"ש אלישיב זצ"ל, שיש להצמיד את הלהבות, אך יש להיזהר שלא יגעו הנרות עצמם זה בזה, מחשש שי'דבקו זה לזה. וכן דעת האגרות משה, שמותר לקרב את הלהבות זו לזו, וכן נהג הקהל יעקב. ואם הנרות התחברו על ידי שהצמידם זה לזה, לדעת הגר"ש"ז אויערבך זצ"ל והגרי"ש אלישיב זצ"ל מותר להפרידם, ולדעת האור לציון אין להפרידם.

ואור החשמל המצוי בזמננו, לדעת פוסקים רבים אסור לברך עליו 'בורא מאורי האש'; ואף על אור של 'נורת ליבון' הפועלת באמצעות חוט להט, שנחשב כאש לענין מלאכת 'מבעיר' ו'מכבה' בשבת - דעת פוסקים רבים שאסור לברך, אך הצפנת פענח התיר לברך עליו. וכמו כן, בדור הסמוך להמצאת החשמל, נהג הגר"ח"ע גרודז'ינסקי זצ"ל לברך על אור זה של נורת ליבון, מפני צורך השעה - לפרסם ברבים שהדלקת הנורה וכיבוייה בשבת, דינם כהדלקת נר וכיבוי.

(מתוך מ"ב דרשו - ביאורים ומוספים)

מתכוננים לשבת יחד עם
ר' חיליש גולדברג
ור' יעקב אשר גרין
כל שבוע בקו השבת של 'דרשו'

אחסידישער שבת

טועמיה

טעמיות והגיגים מתוך הפרשה

שאוצר זה הוא גדול משאר האוצרות

וימצא יוסף חן בעיניו (לט ד)

במדרש רבה כתוב שהקב"ה הראה למשה רבינו את כל האוצרות של מתן שכר שהן מתוקנין לצדיקים, והוא אומר האוצר הזה של מי הוא, והוא אומר של עושה מצוות. והאוצר הזה של מי הוא, של מגדלי יתומים, וכל אוצר ואוצר, ואח"כ ראה אוצר גדול, אמר, האוצר הזה של מי הוא, א"ל מי שיש לו אני נותן לו משכרו ומי שאין לו אני עושה לו חנם ונותן לו מזה, שנאמר והנתי את אשר אחון; והנתי את אשר אחון למי שאני מבקש לחון, וכן ורחמתי את אשר ארחם.

וביאר הגרמ"מ אזרחי שאוצר זה הוא גדול משאר האוצרות, וגם נקרא אוצר של מתן שכר, כי השכר מגיע על היותו נושא חן, כמו שכתוב "כי מצאת חן בעיני", ואין אדם נושא חן, ובפרט לא בעיני בורא העולם, אם לא שהשקיע באישיותו את מה שהביאהו לידי היותו אישיות נושאת חן, ואדם זה עמל רב השקיע עד שבא לידי כך, ונשיאת חן בעיניו של הקב"ה לא על חנם היא באה, ועל כך מגיע לו שכר מהאוצר הגדול.

בעל הטורים

אמר בשכר הכבוד

זכה עשו לכל הכבוד הזה

וישב יעקב פארץ מגורי אביו. בנימו' שב לקיים מצות כיבוד אב' אמר בשכר הכבוד זכה עשו לכל הכבוד הזה

דפתם רעה. בני' שהם אכלו באבר מן החי

פסים.נטריקון פוטיפר, סוחרים, ישמעאלים, מדינים

פסים. עולה בני' קין' רמז לו שעל ידו ירדו למצרים וישתעבדו בניו והקב"ה יחסר מנין קץ מן השעבוד ורמז לו שימסור לו הקץ ורמז שימלוך פ' שנים ממנין סי"ם שהוא מנין שנותיו.

לך נא ראה. לומר שלא יצא אלא בכי טוב בשעה שיוכל לראות

והשבני דבר. נצנצה בו רוח"ק שסופו לחזור אליו

וישאלהו האיש. בני' מלאך גבריאל שאלו

וקל יש לו נתן פידו' ס"ת לשונו מלמד שבא גבריאל ולמד לו שבעים לשון ולכך הצליח בידו

פנים מתוך פירוש בעל הטורים על הפרשה

נשיאת חן | וימצא יוסף חן בעיניו (לט ד)

מי שמקיים המצות אלא שמקיים בצער על שנדמה לו שמפסיד ע"י זה ממון והנאות אחרות, שזה אינו בחן כלל, אך יש מי שעושה בחן, ואז ה' מוחל לו בעבור החן שמצא בעיניו. (דרש משה) החידושי הרי"מ כתב שכאשר האדם מתבטל להבורא ית', ויודע שאין לו חיות משום דבר רק מהבורא ברוך הוא, אז אף שאינו הגון וראוי, הריהו מוצא חן והשי"ת מסייעו להיות צדיק באמת.

הגר"א כתב שהמתפלל מוצא חן. (ביאורי אגדות ברכות).

רבינו יונה כותב כי בשבירת התאוה יתרצה אל ה' יתברך וימצא חן בעיניו. (שערי תשובה א' ל"ג).

לזכות להבין תורה לעומקה צריך שה' יתן חן מיוחד

הגאון רבי יחזקאל אברמסקי היה רגיל לומר שבברכת כהנים כתוב "ויחנך", ובספרי שם כתוב ד"א יחנך בתלמוד תורה, וכן הוא אומר תתן לראשך לויית חן, ואומר כי לויית חן הם לראשך ועניקים לגרורותיך, הרי שזו ברכה לזכות בתלמוד תורה, ונאמרה בלשון חן ללמדך שתורת אמת יש לה לויית חן מיוחדת, שכן טבעם של דברי תורה אמיתיים שחוט של חן משוך עליהם.

וכתב הגר"ח קניבסקי שכדי לזכות להבין תורה לעומקה צריך שה' יתן חן מיוחד לפניו ית'. (דרך שיחה)

וכל שיש ממנו מעט במציאות הוא יקר בעיני הבריות, כגון נחושת היא יקרה מברזל, וכסף הוא יקר מנחושת, וזהו שיש מעט בעולם הוא יקר יותר מכסף, ואבנים טובות המאירות שאינן מצויות כלל שוים נורא מאד. וכן הוא בעיני רוחניות, אינו מצוי כלל אדם שיתקן כל חלקי הדיבור, ואם ימצא אדם שישמור כח הדיבור כדין מכל חלקי דיבור האסור, מפני שחביבים אצלו מצותיו של ה' יתברך, זהו האיש שבודאי ימצא חן בעיני ה' יתברך, ויהיה שכרו מה' יתברך גדול מאד מאד. (חובת השמירה).

ואז ה' מוחל לו בעבור החן שמצא בעיניו

מין הגאון רבי משה פיינשטיין אמר שהדברים הטובים שעושה, יעשה באופן שיהיו בחן, והיינו בשמחה רבה בידיעתו כי זה כל חייו, וכמו שביאר בפסוק "ובחרת בחיים". שיש

אילו בנאי בונה בנין האם לא כל מחשבתו מה יאמר בעל הבית

בסדר התפילה אנו מתפללים כמה פעמים על 'נשיאת חן', בברכת המעביר שינה, בברכת שים שלום, בעילה ויבוא, ביקום פורקן, בברכת המזון, בתפילת הדרך ועוד. הגה"צ רבי יחזקאל לוינשטיין אמר שלעולם עלינו לדעת שמטרתו של האדם בעולם הזה היא רק מציאת חן לפניו יתברך, לדוגמא אילו בנאי בונה בנין האם לא כל מחשבתו מה יאמר בעל הבית, הלא אם מחשבת עצמו טובה על עצם הבנייה האם בזה יספק את עצמו, הלא כל מאווייו זה מה שיאמר בעה"ב לטובה, ואם כן הוא הדבר למה לא נתבונן בעצמינו ענין זה, למה לא נחשוב כל אחד על עצמו מה אומר עלי יתברך, מה שאני עצמי נדמה לי שמעשי טובים הלא בזה אין עוד כלום, וכן מובא ברבינו יונה שעיקר בריאתנו הוא למצוא חן בפניו. ועלינו להתבונן בדרכינו על כל פעולה ופעולה לחשוב אם זה לרצון לפניו ומה אומר ע"ז בוראי. (אמרי יחזקאל).

זהו האיש שבודאי ימצא חן בעיני ה' יתברך

הח"ח כתב שהנה בעיני העולם אנו רואים שכל דבר שיש ממנו מדה מרובה אינו יקר כ"כ,

וכי מה אכפת לו ליוסף שלשני האנשים הללו אין היום מצב-רוח?

וישאל את פריסי פּרעה .. מהוּע פְּנִיכֶם רְעִים הַיּוֹם (מ.ו.)

הגאון רבי ראובן אלבו שליט"א: שר המשקים ושר האופים, היושבים בבית האסורים יחד עם יוסף הצדיק, חולמים חלום ואינם יודעים את פתרונו. בבוקר רואה יוסף את פניהם שאינם כתמול שלשום, ושואל אותם מדוע פניהם רעים היום.

יש להבין: וכי מה אכפת לו ליוסף שלשני האנשים הללו אין היום מצב-רוח? מה זה עניינו שהם זועפים? סביר להניח כי יוסף לא היה משועמם בישובו בכלא. הוא ישב שם וחזר על התורה שלמד מאביו. הרי הפסוק אומר שיעקוב אבינו אהב את יוסף "כי בן זקנים הוא לו", ואמרו חז"ל שיעקוב לימדו את כל התורה שלמד בבית מדרשם של שם ועבר במשך ארבע עשרה השנים שישב שם. אם כן, בכל השנים בהן ישב יוסף בבית האסורים, הוא חזר על תורת אביו, ושינן את כל אשר למד.

מה אכפת לו, אם כן, ליוסף, אם שני הגויים הללו עצובים וזועפים? ובכלל, כיצד הוא שם לב לכך? אך אם נתבונן בדבר, נוכל להבין כיצד הגיע יוסף לאותה משרה רמה, עד שהפך להיות השליט על כל ארץ מצרים.

יוסף בישובו בבית הסוהר, התייחס בחביבות ובנועם לכל אלו שישבו איתו שם. מן הסתם, מדי בוקר, כאשר היה פוגש את שר המשקים ושר האופים, היה מחייך אליהם ודורש בשלומם, והם היו משיבים לו בחזרה. והנה באותו בוקר, כאשר פגש אותם יוסף ודרש בשלומם, הם לא ענו לו כמו בכל יום. פניהם היו עצובות, וכיוון שחשו כי הוא מתעניין בשלומם מעומק הלב, פתחו את ליבם וסיפרו לו על החלום המוזר שכל אחד מהם חלם.

נמצא, כי כל הצלתו של יוסף ועלייתו לגדולה, שהתגלגלה לבסוף דרך שר המשקים, יסודה היה נעוץ באותה הנהגה של חיוך והסברת פנים לכל אחד ואחד. יוסף הצדיק לא היה מסוגל לראות בן אדם עצוב עם פנים רעות. זה מנהיג אמיתי.

(מתוך 'משכני')

שאלו אותו המתפללים: מדוע לא בכית השנה?

כולם מכירים את המעשה על היהודי שבא לבית הכנסת בפרשת וישב, וכאשר שמע כיצד "בעל הקורא" קורא על מכירת יוסף, התחיל לבכות מאד. רחמנות על יוסף! בשנה הבאה הוא בא שוב לבית הכנסת בפרשת וישב, אך הפעם כאשר שמע את הקריאה, ישב בפנים אטומות ולא בכה כלל.

"מה קרה לך?", שאלו אותו המתפללים. "מדוע לא בכית השנה?" "אני ממש לא מבין את יוסף", אמר היהודי בזעף. "הרי כבר משנה שעברה הוא ידע שזה מה שיקרה לו אם יבוא אל האחים. למה הוא בא אליהם עוד פעם?..."

אמר על כך האדמו"ר מגור ה"בית ישראל" זצ"ל: מדוע אנחנו צוחקים על כסילותו של יהודי זה? הלא אנחנו נוהגים בדיוק כמוהו! אדם חוטא, מצטער על החטא, ולמחרת חוטא עוד פעם. כבר הטאת ובכית בדמעות שלישי, למה אתה עושה זאת שוב? הרי אתה יודע שזה לא טוב!

(הגאון רבי שלמה לוונשטיין שליט"א - מתוך האור יוסף הצדיק)

ורוח גדול היה לו בעיוב זה, של שנתיים בבית הסוהר

הגה"צ רבי אלימלך בידרמן שליט"א: הנה כתיב (תהילים קכו א) 'שיר המעלות בשוב ה' את שיבת ציון היינו כחולמים' ביאורים והסברים רבו בספרי רבותניו הקדושים לבאר מהותו של

'היינו כחולמים', ונביא את דברי הרה"ק ה'בית אברהם' זי"ע (פר' ויגש) וז"ל. 'היינו כחולמים' - היינו כיוסף בעל החלומות שעברו עליו כל כך הרבה צרות, במכירתו, ובבית פוטיפר, בניסיון הגדול, ולאחמ"כ בבית האסורים, כמאמר הכתוב (תהילים מב ח) 'כל משברך ויגליך עלי עברו', ובסופו של דבר נתברר שהכל היה לטובה עבורו, כי ראוי היה יעקב לירד מצרימה בשלשלאות של ברזל (ובזכות ירדתו של יוסף ומינויו למשנה למלך ירד מצרימה בכבוד מלכים). כמו כן, 'בשוב ה' את שיבת ציון' - כשתהיה הגאולה יכירו וידעו שכל היסורים והגלות הכל היה לטובה, ואז ימלא שחוק פינו ולשונונו רנה' - כמו ה'ישן' שנתעורר משנתו וקם מתוך חלום שהיה רואה בחלומו הרבה צער וכאב, הרי כשקם משנתו כל הצער לשחוק בעיניו, באותו האופן יביטו כשתהיה הגאולה העתידה על כל הצרות שעברו, עכ"ל.

וכן מרומז בפרשתן (מ כג) 'ולא זכר שר המשקים את יוסף וישכחהו, ואיתא מהרה"ק ה'לב שמחה' זי"ע, דאע"פ שהיה נראה כרעה לגבי יוסף ששכח שר המשקים מלהזכירו ולהוציאו מבית הסוהר, מ"מ היה לו מזה טובה, שהרי אם היה יוצא מבית האסורים מיד באותה שעה, היה אכן משתחרר לחירות ותו לא, אבל מכיון שנשאר שם לעוד שנתיים ימים, לכן הוזכר לפני פרעה בעת שחיפש פרעה 'פותר' לחלומו, ואז לא די שיצא לחרות אלא גם התמנה להיות 'משנה למלך' ורווח גדול היה לו בעיוב זה, של שנתיים בבית הסוהר. ומכאן לימוד לכל אדם שלפעמים מסובב הקב"ה דבר שנראה כמו רעה אצלו והוא לטובתו כמו שהתגלה אצל יוסף הצדיק...

(באר הפרשה - תש"פ)

בן אדם שחולה בזה - איפה שהוא נמצא זה רודף אותו

ויקצף פּרעה על שְׁנֵי פְּרִיסֵי (מ.ב.)

תאוות הכבוד זה נורא! בן אדם שחולה בזה - איפה שהוא נמצא זה רודף אותו, כאן נדמה לו שההוא שאל קושיא יותר טובה ממנו, וכאן ההוא מצליח יותר ממנו וכו', יש רק עצה אחת - לעבוד על עצמו... ללמוד מוסר ולעבוד על המידות רעות. "כי יצר לב האדם רע מנעוריו" רבי שלום שבדרון אמר תמיד: כתוב באיוב ("א, י"ב) "ועיר פרא אדם יולד", אדם נולד עיר פרא - חמור קטן, אם הוא לומד מוסר יש סיכוי שמהעיר יהיה 'בן אדם', אבל אם הוא לא לומד מוסר, מהעיר - החמור הקטן - נהיה חמור גדול...

יכול להיות בן אדם שאומר דרשות, וכביכול חושב 'בלתי לה' לבדו, וכבר בשעת מעשה הוא חושב אם הוא טוב, ואיך זה מוצא חן, וכו'. זה גורנישט... זה לא בלתי לה' לבדו...

(הגאון רבי משה מרדכי הלוי שולוינגר זצ"ל בעל משמר הלוי. מתוך הספר "משיבת נפש")

צידה לדרך

והנה ארחת ישמעאלים באה מגלעד וגמליהם נשאים נכאת וצרי ולט הולכים להוריד מצרימה (ל"ו כ"ה)

סיפר לנו הכתוב, כי מה שהאדם רוצה להרע לחבירו, בזה הסיבה גופא, דרך ה' יתברך להיטיב לו, וכאן, שמכרוהו לישמעאלים, הביאוהו לבית פוטיפר, ושם היה ניסיון ועמד בו ובוכותו עלה לגדולה. (שמירת הלשון חלק ב' פרק יא)

אבל יש דרכונים מיוחדים שבאמצעותם נפתחים כל שערים

הגה"צ רבי אהרן טויסיג שליט"א: מסופר על הרה"ק רב גדליה משה מזויעהל זצ"ל, כששכב מסובב ביסורים קשים, ראהו משמשו הנאמן רבי אליהו ראטה זצ"ל שהוא ממלמל בפיו את הפסוק (תהילים טו. ג): "לא עשה לרעהו רעה וחרפה לא נשא על קרובו", וחזר עליו כמה וכמה פעמים.

שאל המשמש את רבו למה מתכוון בשינון פסוק זה דייקא, והשיבו הרבי: "דע לך, כמו שכאן בעולם הזה ישנם דרכונים, שבהם אפשר לעבור רק ממדינה אחת לרעותה, ויש דרכונים מיוחדים, הניתנים רק לשרים ורוזנים, שבאמצעותם אפשר להיכנס לכל מדינות העולם - כדוגמת כך יש בשמים ממעל 'דרכונים' שבאמצעותם ניתן להיכנס להיכלות העליונים. למשל: על ידי התורה נכנסים להיכל התורה, ועל ידי התפילה נכנסים להיכל התפילה. אבל יש דרכונים מיוחדים שבאמצעותם נפתחים כל שערים, ואפשר להכנס לכל היכלות גן העדן, למעלה למעלה, עד אין שיעור. והדרכון הזה הוא מי שיכול להעיד על עצמו שמעולם לא פגע באיש יהודי. זוהי הסיבה שהנני חוזר ומשנן פסוק זה עתה, כי הוא הדרכון שבאמצעותו יפתחו לפני כל שערי גן עדן."

והדברים מחרידים לב ומזעזעים כל נפש ירא אלקים, ובודאי לא נתנו להאמר אלא על ידי יחידי סגולה שבדור, ולא כל מוחא סביל דא, לומר זכתי לבי ונקיתי כפי, לא עשיתי רעה לאיש, וחרפה לא נשאתי על קרובי.

(מתוך כבודם של ישראל)

שאל רבי חיים שמואלביץ את חתנו: "מה אתה רואה בכוס הזו?" השיב רבי יצחק אזרחי: "תה". הניד רבי חיים בראשו, ושאל שוב: "מה יש בכוס?"

הגאון רבי יצחק אזרחי שליט"א סיפר, שפעם הוא למד עם חותנו הגדול הגאון רבי חיים שמואלביץ זצ"ל, ראש ישיבת מיר ובמהלך לימודם נכנסה הרבנית והניחה לפני רבי חיים כוס תה חם.

שאל רבי חיים את חתנו: "מה אתה רואה בכוס הזו?" השיב רבי יצחק בפשטות: "תה". הניד רבי חיים בראשו, ושאל שוב: "מה יש בכוס?" תמה רבי יצחק, וניסה שוב לפרט: "מים חמים, סוכר ותמצית תה. מה עוד?" והציע: "אולי אפנה לרבנית לשאול מה עוד הניחה כאן?"

"לא!" דחה רבי חיים: "אני יאמר לך מה יש כאן בכוס! בכוס יש את הלב של הרבנית!"...

(אוצרותיהם אמלא' הגאון רבי אליעזר טורק שליט"א)

מידי לילה לפני השינה שני כדורים אקמול. הוא סבל מכאבים חזקים ברגליים עד כדי שהתקשה להירדם ללא משכחי כאבים. ולמרות כך, אף פעם לא היה צריך ליטול אקמול לפני הלימוד. מיד כשהחל ללמוד נעלמו הכאבים! ראינו בעינינו שמתקיימים בו דברי חז"ל "זכה נעשית לו סם החיים" כפשוטם.

(מתוך הספר 'לעשות רצונך')

חבורה גדולה בעין. העין נפוחה מאד מלבד שהוא מתקשה מאד לראות משהו. הם היו בדיונים מה לעשות ולמי לפנות. רבי יוסף ידע שמדובר ביהודי שמתקרב לגיל מאה לאחר נפילה וחבטה שכמעט שברה לו את העצמות וגם מתקשה לראות, והיה משוכנע שלבטח ימצא אותו שוכב במיטה חסר-אונים. אולם, בניגוד מוחלט למהומה ששררה בחוץ - כשנכנס לחדר פגש בו יושב במקומו הקבוע בראש השולחן, עינו נפוחה מאד, וראשו דבוק לגמרא במאמץ לקרוא מילה ועוד מילה. כהרגלו, גם לא הרגיש שמישהו נכנס. כשהסבו את תשומת-לבו התאימו לו משקפיים חדשים.

אחד הנינים של הרב אלישיב ששהה אתו בלילות סיפר לי שבערב-מימי משך תקופה ממושכת היה נוטל

הגה"צ רבי יצחק קולדצקי שליט"א: סיפר רבי זאב פריינד שליט"א, מרבני שכונת 'בית וגן', כי שמע מאחד מתושבי השכונה הרב יוסף וולף שליט"א, ממנהלי אופטיקה 'עניתי' ברחוב שטראוס בירושלים, שבמוצאי שבת אחת לפני קרוב לחמש עשרה שנים קיבל טלפון מביתו של הסבא רבי יוסף שלום אלישיב זצ"ל והבהילו אותו לבוא מיד.

מה אירע? הרב אלישיב נפל, נשברו לו המשקפיים והוא מתקשה לראות ולקרוא ומיהרו לקרוא למומחה להתקין לו משקפיים חדשים. הוא מיהר לבית הרב ורואה מהומה גדולה בפרוזדור. הבנים הנכדים והגבאים כולם עומדים מודאגים. הם סיפרו כי הרב ספג מכות יבשות וגם המשקפים התנפצו לו בפנים ויש לו

הבנים
הנכדים
והגבאים
כולם עומדים
מודאגים. הם
סיפרו כי הרב
אלישיב נפל

הרבי מקדש על היין, מברך המוציא, והנה נדמה לאותו ילד שהרבי עשה את הסימן המוסכם. הוא פוצח בשיר בקולו הצלול: "שיר המעלות ... היינו כחולמים..."

הציבור חשב, ודאי יש לרבי כוונות נעלות, מי יודע אילו סודות טמירים מונחים כאן, מי יודע מה ראה הרבי ברוח קדשו שהיה צריך כבר לסיים את הסעודה. אך האמת, לא מינייה ולא מקצתיה. הרבי חס על כבודו של הילד הקט, חשש שאם ישתיק אותו, גם אם יסביר לו את הטעות, ודאי ייפגע. כדאי לוותר על המשך המעמד הנשגב של ה'טיש', ובלבד שלא לפגוע ביהודי. מפליא!

למדנו עד כמה צריכים אנו להיות רגישים למצוקת הזולת, וחלילה חלילה לא להלבין פנים. למדנו שדווקא מי שמקפיד בכל מקום ובכל מצב על קיום התורה ועל כללי השו"ע, הוא האדם שגורם קידוש שם שמים.

(הגאון רבי אברהם צבי מרגלית שליט"א - נאה דורש בהוצאת 'פה נוף')

האדמו"ר מאמשינוב שליט"א סיפר סיפור מפליא על אביו, האדמו"ר הקודם.

כבכל חסידות, היה רגיל לערוך 'טיש', שולחן, בליל שבת, עם זמירות ודברי תורה, חוויה רוחנית שנמשכת שעות.

יום שישי אחד נכנס אל האדמו"ר יהודי עם בנו, שהיה מחונן בקול נאה ומיוחד במינו, 'בעל מנגן'. אמר הרבי לאב, שהוא רוצה שהבן ישיר את 'שיר המעלות' בליל שבת בסיום ה'טיש'. הוא, הרבי יעשה לו סימן פלוני, ואז יתחיל לשיר. הרבי הסכים.

הגיע ליל שבת, עורכים את ה'טיש'. הרבי יושב בראש השולחן וקני החסידים סביבו. הצעירים עומדים סביב סביב, הרבי מקדש על היין, מברך המוציא.

בקושי עוברות כמה דקות, והנה נדמה לאותו ילד שהרבי עשה את הסימן המוסכם. הוא פוצח בשיר בקולו הצלול והנאה: "שיר המעלות בשבוע ה' את שיבת ציון היינו כחולמים..."

הרבי שהבין מיד את הטעות, מצטרף אליו בלי להניד עפעף.

כשהדוקטור עומד ליד הרב, סימן שהרב חולה

הגה"צ רבי יעקב גלינסקי זצוק"ל: בתלמוד הירושלמי (ברכות פ"ה ה"ב) אמרו, שקבעו ההבדלה בתפילה בברכת "אתה חונן לאדם דעת", כי "אם אין דעת, הבדלה מנין". וקשה, מילא הבדלה בין קודש לחול, צריכה דעת. בין ישראל לעמים, מחייבת דעת, אבל בין אור לחושך, איזו דעת נצרכת. כל חרק מבדיל בין אור לחושך!

נו, אימרו אתם. מה התשובה, מה הפשט?

התשובה, שיש כאן טעות יסודית בהבנת ההבדלות -

הדעת אינה נצרכת כדי להבין מה אור ומה חושך, מה קודש ומה חול, מי ישראל ומי העמים. לא לכך הכוונה - הכוונה היא שיש צורך בדעת כדי לבצע את ההפרדה בפועל. שלא לערב בין הקודש לחול, שלא לערב בין האור לחושך, לשמור על הגבולות שבין ישראל לעמים! שלא כאותם שבקשו לערב את התחומים ולטשטש את ההבדלים, להרכיב כלאיים ולהנהיג בכלאיים!

עליהם, נשא הגאון רבי חיים מבריסק זצ"ל את משלו -

מעשה ביהודי חם, יהודי טוב, איש תם וישר, ירא אלוקים וסר מרע, שלא הייתה לו אלא סכין אחת. מזלגות הרבה, כפות וכפיות, וסכין - אחת. מה יעשה, ונצרך הוא לסכין הן לבשר והן למוצרי חלב. לפרוס אומצה בסעודה בשרית ולמרוח מאמה בחלבית החליט להקצות צד זה של הסכין לבשר, וצד זה לחלב. כך בא הכל על מקומו בשלום, עד שלא הבין מדוע לא יאמצו הכל את הרעיון, מדוע יש צורך בסכינים נפרדים!

ולא הבין, שאם חצי בשר וחצי חלב, הרי זו טרפה גמורה...

כך, החושבים לערב בין קודש לחול, בין אור לחושך ובין ישראל לעמים. ולא לערב ממש, אלא לחנך לשני צדדים, כך וכך אחוזים קודש וכך וכך אחוזים חול, ויוצרים מאה אחוזי טריפה...

וסיפר לי מרן ה"חזון איש" זצ"ל, שהגיעה משלחת מפרנקפורט שבגרמניה אל רבן של ישראל, הגאון רבי חיים עוזר זצ"ל, שימליץ להם על רב לעדתם, אבל הוסיפו שעל הרב להשתלם גם בלימודים כלליים ולשאת תואר דוקטור בצמוד לתואר הרבנות.

אמר להם רבי חיים עוזר: "כשהדוקטור עומד ליד הרב, סימן שהרב חולה..."

(מתוך והגדת - הגדה של פסח)

חֲמֵדַת יָמִים אוֹתוֹ קָרְאָתָה

הסכת ושמע. אני אומר שיעורים מידי יום, ואפשר לדבר עמי בענייני הלימוד. רצונך שאף בזמן הסעודה אגיד שיעור? והרי הסעודה היא לכל בני המשפחה ועליה להיות מתאימה אף להם, לפיכך בזמני הסעודות אני מעוניין לשוחח רק על דברים שאף אנשים והילדים יבינו

דברי התורה וסעודות השבת

של מרן הגאון רבי משולם דוד הלוי סאלאווייציק זצוקללה"ה

ובשקידה עילאיים, הרי שבסעודות שבת ויו"ט שבחיק המשפחה נמנע מלעסוק בהוויות דאביי ורבא כאשר אהב, ולא זו בלבד אלא שאף מנע את עצמו באותה עת מדברי חידושי אגדה על הפרשה שכוחו היה יפה גם בהם - גלייה לרעיה ונפל נהורא בבי מדרשא, תחת זאת, היה עוסק בזמירות ותשבחות של שבת וכיו"ב, ומספר עובדות והנהגות מגדולי ישראל ודורות עברו, כאלו שגם אוזן בית יעקב יכולה לשמוע ולהבין.

באחת השבתות אכל על שולחנו אורח שתוך כדי הסעודה פנה אליו באופן טבעי בשאלה בהלכה או בסוגיא כלשהי, נענה רבינו ואמר לו: "הסכת ושמע. אני אומר שיעורים מידי יום, ובזמנים אלו ואף במהלך כל השבוע - אפשר לדבר עמי בענייני הלימוד. רצונך שאף בזמן הסעודה אגיד שיעור? והרי הסעודה היא לכל בני המשפחה ועליה להיות מתאימה אף להם, לפיכך בזמני הסעודות אני מעוניין לשוחח רק על דברים שאף אנשים והילדים יבינו, ויהיה להם נעים ונחמד [- כשיחושו כחלק מכולם]!"

אחד מנכדיו התעכב פעם בליל שבת אחר התפילה ונשאר בבית הסבא. משהבחין בכך רבינו קרא לו ואמר בתמיהה: "הרי אשתך ממתינה לך עתה בבית לקידוש. דו ביסט א שלעכטער מאן, אדער דיין פרוי איז א צדקת, אדער בביידע איז אמת..." [- אחת מן השלוש: או שאתה בעל רע, או שאשתך צדקת (-ולכן היא מוחלת על צערה) - או ששני הדברים אמת ובאומרו כן, אזי - כלשון הנכד - "ממש זרק אותי מהבית" שאלך מהר הביתה לאשתי המחכה לי לקידוש.

(מתוך הספר 'אחרון לדור דעה')

אחד מוותיקי תלמידיו שליט"א בא אליו פעם לביתו של מרן הגרמ"ד הלוי זצ"ל וביקש כי יאות לשמש בסנדקאות בברית לבנו, הנועדה להתקיים בבוקר יום השבת. והנה מדרך הטבע היו במקרה זה שתי סיבות עיקריות להיענות לבקשה. הן מפאת החביבות שנהג ביחסו עם תלמידיו, בשמחתם או חלילה בצרתם. וכמים הפנים לפנים - אף הם היו כרוכים אחריו בעבותות אהבה, והן מפני הענין הנשגב של הסנדקאות גופא, בפרט כזו הנועדה ליום השבת שבה עול הישיבה והתלמידים אינו כבימות החול, ומסגרת הזמנים נוחה יותר ומאפשרת להוסיף עוד משימות.

אולם רבינו לא אבה להידרש לענין בטרם ישאל את פי רעיתו הרבנית תחי', ונימוקו עמו: הלא סעודת השבת תתאחר בשל כך, וצריך איפוא לקבל את רשותה לדבר כזה. משנשאלה והביעה את הסכמתה באומרה כי מבחינתה אין מניעה ושיעשה כחפצו, המשיך להתחבט אם להיענות לבקשה, אולם לאחר הפצרות התלמיד הואיל להסכים לכך. אגב, משנשאל לאחר צאת התלמיד ההוא מעם פניו, למה לא נענה תיכף לשמש בסנדקאות שהיא ענין גדול, לאחר שהרבנית מצדה לא התנגדה לכך, הסביר כי אמנם זכות גדולה היא "אבער צו תורה - קומט דאס נישט! [- אין זה משתווה למעלת לימוד התורה] - ותלמוד תורה כנגד כולם!".

באחת השבתות אכל על שולחנו אורח

עם שרבינו היה דבוק בתורה למעלה ראש מיום עמדו על דעתו ועד זיבולא בתרייתא, אשר בה עמל ויגע בכל כוחו בהתמדה

תוכן עניינים

איסור אכילה ומלאכה לפני הדלקת נרות | מלאכה לאחר הדלקת נרות | זמן ההדלקה | הדלקת נרות ותפילת ערבית | כמות השמן | כמה מדליקין | סדר ההדלקה | החייבים בהדלקה | מקום הנחת הנרות | שימוש באור הנרות | אופן הדלקת הנרות | הלכות הדלקת נרות לבחורי ישיבה למעשה | בחור המתארח אצל קרובי משפחה שאינם הוריו | דיני הדלקה לבחור ישיבה מבני ספרד | השתתפות בפרוטה | חתן הנישא בחנוכה | דין 'לכם' בשמן | הדלקת נרות למתארח אצל אחרים | המתארח בשבת | הדלקה במוצאי שבת לאורח | מי שאינו בביתו בזמן ההדלקה | שהייה בבית הארחה בחנוכה | היוצא מביתו לאחר ההדלקה | ברכות ההדלקה כשמדליק ע"י שליח | שבת חנוכה | תפילת מנחה מוקדמת בערב שבת | זמן הדלקת נרות בערב שבת | נרות חנוכה ואחר כך נרות שבת | הדלקת נרות חנוכה בערב שבת | טלטול כיסא / שולחן שעליו נרות חנוכה בשבת | הבדלה והדלקת נרות במוצאי שבת חנוכה | מקום הנחת הנרות בבית הכנסת | הלכות הזכרת 'על הניסים' | דיני השמן הנותר | ברכת הסופגניות | שו"ת בעניינים שונים

חלק בירורי הלכה: סוף זמן הדלקת נר חנוכה | מי שאינו נמצא בביתו בזמן ההדלקה | המתנה לאשתו שאינה נמצאת בזמן ההדלקה | הדלקה במקום האכילה או במקום השינה | האוכל סעודה אחת אצל חבירו היכן ידליק, ודין הדלקה למתארח בשבת - כשאוכל אצל אחרים וישן בביתו | דין אכסנאי | המתארח בבית מלון ומקרים נוספים | מקום ההדלקה | מח' רש"י ותוס' | הדלקה בפתח או בחלון הסמוך לרשות הרבים | חלון או פתח הבניין | פתח החצר שמשמש שם בה שימושי דירה | הדלקה בחלון עורפי | הדליק בחלון במקום בפתח | הדליק בתוך הבית | ידיעה מיהו המדליק | חלונות הגבוהים מעשרים אמה | פתח הבניין או בבית | פתח הדירה הפתוחה לחצר המדרגות, ובפתח החדר בפנימייה | הדלקה בישיבות | הדלקה בחדר האוכל של הישיבה

איסור אכילה ומלאכה לפני הדלקת נרות

א. חצי שעה קודם זמן ההדלקה [שקיעת החמה, אף לנוהגים להדליק בצאה"כ] אסור לאכול ולעשות מלאכה, אמנם אם התחיל קודם לחצי שעה, אין צריך להפסיק אף כשנכנס לתוך החצי שעה, אך כשמגיע זמן ההדלקה, יפסיק לאכול ולעשות מלאכה, וידליק הנרות (וראה בשו"ת שאלה א דין לימוד קודם ההדלקה).

ב. אכילה האסורה [בחצי שעה שקודם ההדלקה] היא פת ומזונות יותר משיעור כביצה [-נפח של שתי קופסאות גפרורים רגילות], אך פחות משיעור כביצה מותר.

ג. טעימה מותרת ללא הגבלת שיעור, כגון אכילת פירות וירקות וחסטיפים למיניהם שאינם ממיני דגן.

ד. שתיית כל סוגי המשקאות מותרת ללא הגבלת שיעור מלבד שתיית יין.

ה. המלאכות האסורות קודם ההדלקה הן מלאכות שאפשר להמשיך בהן או שיגרמו לטירדא, כדינים המבוארים בשו"ע או"ח סי' רלב.

ו. יש להסתפק האם הדברים האסורים קודם ההדלקה הם רק לבעל הבית המדליק את נרות החנוכה, אבל היוצאים ידי חובה בהדלקת בעל הבית כגון אשתו ובנותיו [ובניו - למנהג בני ספרד שהבנים אינם מדליקים] - אינם אסורים באכילה ומלאכה קודם ההדלקה, כיון שבפועל אינם מדליקים, או שכיון שחובת ההדלקה מוטלת גם עליהם, אף שיוצאים ידי חובה בהדלקת בעל הבית, מכל מקום אסורים באכילה ומלאכה קודם ההדלקה. ולמעשה נראה שכשם שאדם שמינה שליח שידליק עבורו נרות, מותר המשלח באכילה (עי' משנ"ב סי' תע ס"ק ו, נח"צ י"ד סי' רסב, נהר שלום סי' קסז ס"ק ד), כך גם הם מותרים (ויל"ע בזה, דשליח שאני, כיון שהמשלח עשה את המוטל עליו, משא"כ באשה ובני הבית שחייבים בהדלקה, אף שבעה"ב פוטרם בהדלקתו, שמא אסורים כיון שלא מינוהו להדיא, ויותר להם רק ע"י מינוי שומר).

מלאכה לאחר הדלקת נרות

ז. לאחר ההדלקה מותר לעשות מלאכה, אך נהגו הנשים שלא לעשות מלאכה משעה שהדליקו בבית עד חצי שעה לאחר צאת הכוכבים.

ח. המלאכות שנהגו הנשים להמנע מעשייתן אחר ההדלקה אינן כמלאכות שאסור לעשות קודם הדלקת הנרות, שגדרן נתבאר לעיל סעיף ה'. ובמלאכות שלאחר ההדלקה נחלקו הפוסקים האם המנהג הוא כמו המלאכות שנהגו בהן איסור בראש חודש והן מלאכת כיבוס ותפירה בלבד, או כמו גדרי מלאכה שנאסרה בחול המועד, ולהלכה נראה להקל ולאסור רק כיבוס ותפירה.

זמן ההדלקה

ט. בגמ' במסכת שבת (כא): מבואר שזמן ההדלקה הוא משתשקע החמה, ומצינו בזה שלוש שיטות עיקריות בפוסקים: [א] תחילת השקיעה [הרגע שבו יורדת השמש במערב מעבר לקו האופק ונעלמת מן העין]. [ב] סוף שקיעה דהיינו צאת הכוכבים. [ג] תחילת 'שקיעה שנייה' שהיא רבע שעה לפני צאת הכוכבים, ונאמרו בזה עוד הנהגות רבות למעשה. **ורבים מהאנשים שאין להם מנהג אבות בעניין זמן ההדלקה, מדליקים רבע שעה לאחר השקיעה.**

י. יש אומרים שאפשר להדליק בברכה מפלג המנחה, ויש לסמוך ע"ז בשעת הדחק [וייתן בחנוכה שיעור שמן שידלק עד חצי שעה לאחר צאת הכוכבים]. ולכתחילה נכון שיתפלל מנחה לפני ההדלקה.

הדלקת נרות ותפילת ערבית

יא. הנוהגים להדליק נרות חנוכה בצאת הכוכבים, לדעת המשנה ברורה יקדימו להדליק קודם צאת הכוכבים מעט, שאז עדיין לא הגיע זמן תפילת ערבית [ואין קפידא במה שמקדים קצת את הזמן קודם צאת הכוכבים אם לא מקדים הרבה], ויש הנוהגים להמתין לצאת הכוכבים, ומתפללים ערבית ואח"כ מדליקים נרות, וגם לדעת המשנ"ב שיש להדליק לפני צה"כ, אם לא הדליק והגיע צאת הכוכבים, צריך להתפלל ערבית תחילה שהוא תדיר.

יב. גם אותם הנוהגים להדליק לאחר ערבית, יש להם להכין את הנרות קודם התפילה שיהיו מוכנים להדלקה תכף לאחר ערבית, כדי שלא יאחר את זמן ההדלקה מדינא דגמ', שהוא חצי שעה לאחר זמן ההדלקה.

יג. המתפלל ערבית במנין מאוחר, יכול אף לכתחילה להדליק את הנרות לפני תפילת ערבית, כיון שאין בזה דין "תדיר קודם" כיון שאין התדיר עתה לפנינו.

כמות השמן

יד. צריך שיהיה בנרות שמן בשיעור שידלק חצי שעה לאחר צאת הכוכבים, ואף הנוהגים להדליק בשקיעת החמה צריך לשים שמן בשיעור שידלק עד חצי שעה לאחר צאת הכוכבים, ויש מהדרין לשים שמן בשיעור של כמה שעות עד שתכלה רגל מן השוק בזמנינו.

במה מדליקין

טו. כל השמנים כשרים להדלקת נרות חנוכה, אך מצווה מן המובחר להדליק בשמן זית שאורו זך וצלול, וגם שבו נעשה הנס, ומי שאין לו שמן זית, ידליק בשאר שמנים, ואם אין לו שאר שמנים, ידליק בנרות פרפין [הנרות המצויים בזמננו], ואם אין לו ידליק בנרות שעווה (וראה עוד בשו"ת שאלות יז-כא).

טז. רבים סוברים שאין להדליק בשמן הקדוש בקדושת שביעית [בשמן תרומה טמאה מותר להדליק בביהכ"ס, וכן כהן בביתו, אך ישראל בביתו לא ידליק בו, אלא אם אין לו שמן אחר].

יז. כל הפתילות כשרות להדלקה, ומצווה מן המובחר להדליק בפתילות העשויות מצמר גפן [או מחוטי פשתן, אך בזמננו אינם מצויים כ"כ], משום שהן דולקות יפה. ונראה שאף פתיל צף בכלל מצווה מן המובחר, כיון שדולק יפה.

יח. המדליק בפתיל צף המצופה שעווה ומונח בשמן, אין לומר שיש בזה חסרון בהידור - שמדליק בשעווה ולא בשמן, שכיון שציפוי השעווה כלה במהירות בשעה שמדליק - נחשב להדלקה בשמן [אמנם יש המהדרים להכין ולהדליק את הפתילה מבעוד יום לזמן קצר כדי שתכלה השעווה, ואז ידליק בשמן מיד בתחילת ההדלקה].

יט. אין צורך להחליף את הפתילות בכל לילה, ואדרבה הן טובות יותר להדלקה כשהודלקו כבר. ויש נוהגים להחליפן משום שבכל לילה היה הנס מתחדש, וכן זכר למקדש שהיו מחליפים את הפתילות בכל לילה.

סדר ההדלקה

כ. קודם שידליק יכנס את בני ביתו יחד לפרסם הנס, וישמעו כולם את הברכות ויראו את ההדלקה.

כא. מעיקר הדין אין חובה ליטול ידים קודם הדלקת נרות חנוכה, אך יש אומרים שטוב שיטול ידיו.

כב. את הנר שמדליק בו את הנרות יש לאחוז בידו הימנית (למקור דין זה, ולדין איטר, ראה בשו"ת שאלה ח), להדליקו, לברך, ולאחמ"כ להדליק את הנרות.

כג. בלילה הראשון מברך **שלוש ברכות**, ברכה ראשונה "להדליק נר של חנוכה" (משנ"ב סי' תרעו סק"א). ויש אומרים "שלחנוכה" בתיבה אחת (מהרש"ל, וכ"נ החזו"א). ויש אומרים "להדליק נר חנוכה" (שו"ע ואריז"ל, וכן נהגו הספרדים והחסידים, וכ"ה במעש"ר להגר"א אות רלט). וברכה שניה "שעשה ניסים לאבותינו", וברכה שלישית "שהחיינו". בשאר הימים מברך שתי ברכות, "להדליק", ו"שעשה ניסים".

כד. יש לברך את כל הברכות קודם ההדלקה, ומיד לאחר שמסיים לברך יתחיל להדליק.

כה. לא יסלק את ידו מהפתילה עד שתאחז האש ברוב הפתילה היוצאת מהשמן.

כו. לאחר שסילק ידו מהנר הראשון יתחיל לומר תפילת 'הנרות הללו', ויש אומרים שלא יאמר 'הנרות הללו' עד לאחר שיסיים הדלקת כל הנרות, מחשש הפסק בין הברכה להדלקת כל הנרות.

כז. כתבו האחרונים שבנוסח 'הנרות הללו' יש ל"ו תיבות [חוץ מהתיבות 'הנרות הללו', המופיעות פעמיים ואינן נכללות במנין], ולפי זה הנוסח הוא כדלהלן [ולא כנוסח הנדפס בסידורים]: "הנרות הללו אנו מדליקין על התשועות ועל הנסים ועל הנפלאות, שעשית לאבותינו על ידי כהניך הקדושים, וכל שמונת ימי חנוכה הנרות הללו קדש, ואין לנו רשות להשתמש בהן אלא לראותן בלבד כדי להודות לשמן על נפלאותיך ועל נסיך ועל ישועתך" (ע"פ מסכת סופרים פרק כ הלכה ו, רא"ש שבת פ"ב סי' ח).

כח. דבר טוב הוא לשהות ליד הנרות ולומר שירות ותשבחות ולפרסם הנס, אך אין כלל חובה לשהות ליד הנרות חצי שעה, ובפרט לאלו שמדליקים באופן שנראה בחוץ [ובספר מקור חיים (סי' תרעב) כתב שעיקר המצווה שיהיה המדליק אצל הנרות חצי שעה עיין שם שהאריך בזה, וכן בספר מנוחה וקדושה, אך כל זה לאלו שמדליקים באופן שלא נראה בחוץ].

החייבים בהדלקה

כט. הכל חייבים בנר חנוכה - אנשים, נשים, וקטנים שהגיעו לחינוך.

ל. אשה שבעלה אינו נמצא בזמן ההדלקה בבית, יכולה להדליק בזמן ההדלקה, ובעלה יוצא ידי חובה בהדלקתה ואינו צריך להדליק כשיחזור. ולכן במקום שאין לבעל הבית אפשרות לבוא בזמן ההדלקה להדליק נרות, אשתו תדליק. אך אם יכול לבוא ולהדליק - עליו להדליק בעצמו, שאמרו חכמים 'תבוא מארה לאדם שאשתו ובניו מברכין לו' (עי' להלן עמ' טז סעיף כג, וכן בשו"ת שאלה ג).

לא. אשה שנמצאת לבדה בבית חייבת בהדלקת נר חנוכה בברכה כאיש.

שימוש באור הנרות

לט. אסור להשתמש לאור הנרות בין בשבת בין בחול, בין תשמיש של חול ובין תשמיש של קדושה.

מ.תשמיש עראי של קדושה, כגון ללמוד בדרך עראי לאור הנרות אפשר שמותר [ואף שאין תאורה נוספת בחדר].

מא. מותר ללכת בחדר חשוך לאור הנרות המאיר את המקום שלא ייפול בחדר החשוך, ואינו מחויב לעצום עיניו, דאין זה נקרא תשמיש מאור הנרות.

מב. לאחר שדלקו הנרות שיעור הזמן הנצרך, מותר להשתמש לאורם, ויש מחמירין בזה.

מג. נוהגים להניח נר נוסף הנקרא 'שמש' כדי שאם ישתמש לאורם - ישתמש לאור השמש (וראה להלן סעיף מז).

מד. יש עדיפות להדליק את הנרות עם השמש, משום שבזה מוכח שאין השמש ממנין הנרות.

מה. אף אם רבים מדליקים באותו מקום, יש להניח שמש אצל כל אחד, כיון שכל אחד יש לו להניח נרותיו במקום מיוחד (וראה להלן סעיף מט).

מו. נוהגים להניח **שמש ארוך יותר או גבוה יותר** משאר הנרות, שאם ישתמש יהא התשמיש לאור השמש.

מז. אף שמוסיפים שמש, מכל מקום **אין להשתמש לאור הנרות והשמש**, וכל הטעם שמוסיפים שמש הוא רק למקרה שישתמש בטעות, או כדי שישתמש לאור השמש בלבד, באופן שייקח אותו בפני עצמו.

מח. אם יש נר על השולחן מותר להשתמש לאורו לכתחילה, וכן **אם יש תאורה בחדר מותר להשתמש בה**, כיון שבאופנים אלו אינו משתמש לאור הנרות.

מט. כשיש תאורה במקום שהדליקו נרות, מעיקר הדין אין צריך להוסיף שמש, וכן אם יש כמה אנשים שמניחים נרותיהם סמוכים אין צריך שמש (וראה לעיל סעיף מה), וכן כשמדליק על הפתח מבחוץ באופן שאין משתמש לאורן כלל - אין צריך להוסיף שמש, **אך המנהג בכל אופנים אלו להוסיף שמש.**

אופן הדלקת הנרות

[מקום הנחת החנוכייה בפתח - ראה סעי' לח]

באופן הדלקת הנרות ישנן שלש שיטות, ונפרט שתים מהן:

שיטת השולחן ערוך, הדרכי משה והאר"י ז"ל [והוא המנהג הנפוץ]: **בלילה הראשון מניחים את הנר בצד ימין, ובלילה השני כשיוסיף נר אחד סמוך לו, יתחיל ויברך על הנוסף שהוא יותר שמאלי**, וממנו פונה לנר שליידו כדי לפנות לצד ימין, וזהו משום מה דמצינו בגמ' (יומא טו:) "כל פינות שאתה פונה לא יהיו אלא דרך ימין". וכן בליל ג' כשיוסיף עוד נר נוסף סמוך לשני הנרות הראשונים, יברך וידליק את הנר הנוסף היותר שמאלי. ולאחר מכן ממשיך להדליק את הנר הסמוך לו לצד ימין, כדי שיפנה לצד ימין, וכן בכל לילה מברך על הנר נוסף, שהוא מורה על הנס, שהרי בתוספת הימים ניתוסף הנס, עיי"ש.

לב. קטן שהגדיל בחנוכה ומנהג אביו להדליק בשקיעה, יש ספק האם ידליק בשקיעה שהוא עדיין ספק קטן, או שיחכה לצאה"כ, ולמעשה נראה שהילד ידליק 15 דק' אחרי השקיעה.

מקום הנחת הנרות

לג. הנרות צריכים להיות מונחים **למעלה מג' טפחים** [28.8 ס"מ, ויש אומרים 24 ס"מ] ואם הניחם למטה מג' טפחים, אף שיש שסוברים שאפילו בדיעבד לא יצא, להלכה נקטינן שבדיעבד יצא ידי חובה. וכן צריך שיהיו מונחים הנרות **למטה מעשרה טפחים** [שהוא 96 ס"מ, ויש אומרים 80 ס"מ] ואם הניחם למעלה מעשרה טפחים עד עשרים אמה יצא.

לד. הניח את הנרות למעלה מעשרים אמה [11.52 מטר ויש אומרים 9.60 מטר] **לא יצא**, ועשרים אמה אלו נמדדים מקרקע הרחוב [רשות הרבים]. **אם הדליק למעלה מכ' אמה, והניח על יד הנרות נורות צבעוניות מהבהבות** [כגון של קישוט סוכה] באופן שמושכות את עיניהם של העוברים ברשות הרבים להביט לשם, יש להסתפק האם יצא ידי חובה [כדין קורה המצוירת דמועיל לגבי עירוב ('אמלתרא') אף שהניח את הקורה למעלה מעשרים אמה, כיון דמושך את עיני העוברים במבוי] [ועי' להלן עמ' כ סעי' ט].

לה. ויש להסתפק בכל השיעורים הנ"ל - האם יש למדוד את גובה הנרות ממקום השלהבת, או מהנרות, או מהחנוכייה. ונחלקו בזה הפוסקים, ולמעשה נקטינן **דהשיעור נמדד ממקום השלהבת.**

לו. מי שיש לו אפשרות להניח את הנרות בשני מקומות, ומקום אחד הוא למטה מג' טפחים והשני הוא למעלה מעשרה טפחים, יניח את הנרות היכן שיהא יותר פרסום הנס, ואם המקומות שווים - יניח את הנרות במקום שהוא למעלה מעשרה טפחים, דבזה לכו"ע יצא [ובלמטה מג' טפחים אף שלהלכה יצא, מ"מ יש מחמירין בזה (כפי שנתבאר לעיל בסעיף לג)].

לז. כשיש שני מקומות שיכול להניח בהם את הנרות - מקום אחד בתוך גובה עשרה טפחים אך הוא באופן שיהא פחות פרסום הנס לבני רשות הרבים, ומקום שני בגובה יותר מעשרה ויהא בו יותר פרסומי ניסא, יש להניחו למעלה מעשרה, כיון שעיקר המצווה הוא פרסום הנס.

לח. המדליק בפתח, יניח את הנרות בצד שמאל, לקיים דין **'מזוזה בימין ונר חנוכה בשמאל'**. ואף אם כבר יש אחרים המדליקים בשמאל, והפתח כבר מוקף במצוות, יניח גם הוא משמאל. ואף באופן שיש חנוכיות רבות, ומחמתן אינו מדליק בטפח הסמוך לפתח, אעפ"כ ידליק בשמאל (עי' א"ר סי' תרעא), דכיון **שניכר שהדלקתו שייכת לפתח**, שפיר דמי [אך אם אין מזוזה בימין, יניח את הנרות בימין]. אם יש יותר פרסומי ניסא מימין, יניח מימין.

טוב ונכון לסדר את כל הנרות בתוך חלל הפתח, שיהיו כולם שווים בטפח הסמוך לפתח (משנ"ב סי' תרעו ס"ק ט) (ראה איורים 7-9).

אם יש יותר פרסומי ניסא בחלון מאשר בפתח, עדיף להניח בחלון (ובעניין מיקום הנחת הנרות בחלון, ראה בשו"ת שאלה כח-כט).

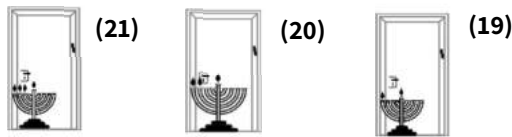
משמאל הפתח: ביום הראשון מניח מימין, ובשאר הימים מדליק את הנר הימני וממנו פונה לשמאל

מימין הפתח: ביום הראשון מניח משמאל, ובשאר הימים מדליק את הנר השמאלי וממנו פונה לימין

בחלל הפתח: ביום הראשון מניח משמאל, ובשאר הימים מדליק את הנר השמאלי וממנו פונה לימין.

בחלון: ביום הראשון מניח משמאל, ובשאר הימים מדליק את הנר השמאלי וממנו פונה לימין.

יש להתחיל מהנר הראשון שהדליקו ביום הראשון, משום שהוא הנר שחייב מעיקר הדין ושאר הנרות הם משום "מהדרין מן המהדרין".

הלכה למעשה: כל אחד ינהג כמנהגו, ובכל אופן שיעשה יקיים את המצווה לכולי עלמא. וכל מחלוקת הפוסקים באופן ההדלקה הוא רק כיצד ובאיזה מקום יותר נכון לכתחילה להתחיל ממנו. **המנהג הנפוץ הוא כשיטה הראשונה, וכדעת השו"ע והאריז"ל.**

[מקום ההדלקה בבית הכנסת - ראה להלן סעי' פו-פז].

הלכות הדלקת נרות לבחורי ישיבה למעשה

(ע"פ סי' תרעז. למיקום ההדלקה בישיבה, ראה עמ"כ כ סעי' יב-יג)

נ. בחור ישיבה השווה בישיבה, אף שבכוונתו לחזור לבית הוריו אחרי הדלקת נרות, אעפ"כ ידליק בישיבה, כיון שעד עכשיו היה בישיבה חיוב ההדלקה חל עליו שם [ואף שבבילתה לא יישן בישיבה, מ"מ עכשיו בשעת ההדלקה הישיבה היא ביתו]. ונראה ששוב אינו צריך להדליק בבית הוריו.

נא. בחור שאוכל וישן בישיבה במשך כל ימי החנוכה, וחוזר לבית הוריו לפני זמן ההדלקה, ושוה שם עד הערב ואח"כ חוזר לישיבה - נראה שיכול להדליק בבית הוריו [ועדיף שיאכל שם סעודה]. כמו כן יכול למנות שליח שידליק עבורו בישיבה.

[יש לציין שעדיף להדליק ע"י שליח בזמן, מאשר הדלקה בעצמו בפלג המנחה, וצריך לעשות כל מאמץ להשיג שליח שידליק. כמו כן הדלקה בבילתה עד זמן עלות השחר ע"י שליח, עדיפה על הדלקה בעצמו בפלג המנחה. נמצא שהדלקה בפלג המנחה היא בעדיפות אחרונה. אמנם אם ממתין עם ההדלקה לשעת לילה מאוחרת, אזי אסור לאכול עד שידליק, ולכן אם הולך למסיבה וכה"ג וצריך לאכול ואינו מוצא שליח, ידליק בעצמו כבר מפלג המנחה].

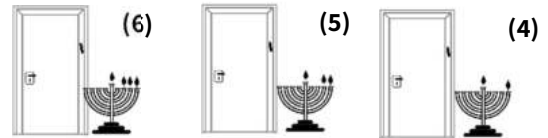
טעם הדבר שיכול להדליק בבית הוריו, הוא מפני שאע"פ שהישיבה היא ביתו העיקרי של הבחור, מ"מ גם בית הוריו בשעה שנמצא שם נחשב ביתו, ויכול להדליק שם - אף שאינו ישן שם בבילתה.

ואין חילוק בין אם מניח את החנוכייה בשמאל הפתח (איורים 1-3) או בימין הפתח (איורים 4-6), או בחלל הפתח (איורים 7-9), או בחלון (איור 10-12) - בכל האופנים מתחיל ביום הראשון מהנר הימני, ובשאר הימים מתחיל בנר הנוסף היותר שמאלי, וממנו פונה לימין להדליק את שאר הנרות.

משמאל הפתח:

מימין הפתח:

בחלל הפתח:

בחלון:

יש להקפיד לעמוד בשעת הברכה [מהיום השני והלאה], **מול הנר הנוסף** שאותו מתחיל להדליק היום, ולא מול שאר הנרות כדי שלא יהא משום "אין מעבירין על המצוות".

שיטה שניה היא שיטת הגר"א, שחלק על השו"ע בשני דברים: [א] המדליק בפתח צריך תמיד להתחיל בנר הסמוך לפתח משום שהמצווה היא להדליק בטפח הסמוך לפתח, ואף באופן שעל ידי זה יצטרך להדליק מימין לשמאל, ולא יוכל לקיים "כל פינות שאתה פונה לא יהיו אלא דרך ימין", מכל מקום טפח הסמוך לפתח עדיף. [ב] סבר הגר"א שיש להסמיך את הברכה לנר שהדליק ביום הראשון שהוא הנר המחוייב מעיקר הדין, ואח"כ להוסיף עוד נרות שזהו "מהדרין מן המהדרין", אבל אין להדליק קודם את הנר שמוסיף שהוא משום "מהדרין מן המהדרין".

לכן לדעת הגר"א **אם מדליק בשמאל הפתח - מדליק ביום הראשון בנר הימני** הסמוך לפתח (איור 13-15), ובשאר הימים מתחיל מנר הימני שסמוך לפתח וממשיך להדליק את הנר הנוסף לשמאלו, ונמצא מדליק מימין לשמאל.

ואם מדליק בימין הפתח (איור 16-18), או בחלל הפתח (איור 19-21), או בחלון (איור 22-24) - אזי ביום הראשון מדליק בקצה השמאלי של המנורה הסמוך לפתח, וממנו מתחיל כל הימים ומדליק והולך משמאל לימין.

סיכום ב' הדעות: לדעת השולחן ערוך, מה שאמרו בגמ' "כל פניות שאתה פונה לא יהיו אלא דרך ימין" עדיף יותר מההלכה של "טפח הסמוך לפתח", **לכן תמיד [בשאר הימים] מדליקים בנר הנוסף היותר שמאלי וממנו פונים לצד ימין** [וביום הראשון, יתחיל מהנר הימני]. ואילו לדעת הגר"א ההלכה של "טפח הסמוך לפתח" עדיף יותר, ולכן תמיד מתחיל מהטפח הסמוך לפתח. ועוד סבר הגר"א, דבכל הימים

חתן הנישא בחנוכה

סב. חתן [מבני אשכנז] המתחתן בימי החנוכה, **אם החופה נערכת אחר השקיעה - ידליק בבית הוריו בעצמו** [ונראה שאינו יכול לעשות שליח להדליק בבית הוריו אחר שיצא משם, כיון שכבר יצא מביתם נחשב שאינו גר שם עוד ואינו יכול להדליק שם. **אולם יכול למנות שליח להדליק עבדו בבית שבו יגור/יישן בליל החתונה, וכדלהלן]]. ואם החופה לפני השקיעה, נראה שימנה שליח שידליק בבית בו יגור/יישן בלילה שלאחר החתונה** [ונראה שאף באופן שעדיין לא גר שם כלל, כיון שהדירה מוכנה בשבילו זהו מקום דירתו, ויכול למנות שליח להדליק שם. אם אינו יכול למנות שליח, ידליק כשחוזר לביתו עד עלוה"ש, ויעמיד שומר שיזכיר לו להדליק].

דין 'לכס' בשמן

סג. בחור ישיבה המדליק אין צריך מעשה קנין בשמן שיהיה שלו, ואף שבראשונים (רמב"ן, ריטב"א, ר"ן, רבינו דוד, מאירי בפסחים ז) מבואר שצריך שהשמן יהיה שלו, להלכה מבואר במשנ"ב (סי' תרע"ט ס"ב) שא"צ שהשמן יהיה של המדליק, וצ"ל שרק בשליח שמדליק צריך שההדלקה תהיה משמן של המשלח, אבל המדליק בעצמו א"צ שהשמן יהיה שלו במעשה קנין.

הדלקת נרות למתארח אצל אחרים

המתארח בשבת

סד. אדם שמתארח בשבת בבית הוריו ולן אצלם, יש בידו שתי אפשרויות: או להדליק בבית הוריו [ולבני ספרד יצא יד"ח בהדלקת הוריו, כיון שאוכל מסעודתם ללא תשלום, וטוב שישתתף בפרוטה (עי' כה"ח סי' תרע"ט ס"ק ג, וראה בשו"ת שאלה מ כיצד משתתפים בפרוטה)], או שימנה שליח להדליק בביתו [אם מדליק בבית הוריו, לא צריך להדליק בביתו משום חשד כי בזמנינו אין לחוש לכך].

סה. מי שמתארח בסעודות השבת [בלילה או בבוקר, או אפילו בשתי הסעודות] **אצל הוריו** [או אצל אחרים] **אך חוזר לישון בביתו** - ידליק נרות חנוכה בביתו.

[ולענין נרות שבת - לכתחילה ידליק במקום שבו אוכל את סעודת הלילה, אך אם לא יספיק להגיע לשם קודם השבת - ידליק בביתו נרות שבת ארוכים שיישאר דולקים עד שיחזור, ולכתחילה ראוי שיעשה גם את שני הדברים הבאים: **א**] שיחשיך את החדר קודם ההדלקה [כולל כיבוי אורות וסגירת תריסים], ואז ידליק את החשמל, ומבלי להפסיק בדיבור ידליק את הנרות ויברך. **ב**] שיאכל כזית מזונות לאור הנרות לאחר שחוזר מהסעודה].

סו. אמנם אם מתארח אצל הוריו [או אצל אחרים] **בכל שלש סעודות השבת, ולן בביתו** - לכתחילה יש לאכול סעודה אחת מסעודות השבת בביתו ולהדליק בביתו [ועכ"פ יאכל בביתו מיני מזונות], אך אם אינו יכול להדליק נרות חנוכה בביתו בעצמו או על ידי שליח - ידליק בבית הוריו [או בבית המארחים אותו בליל שבת]. ולבני ספרד, יצא יד"ח בהדלקת הוריו, וטוב שישתתף בפרוטה (כמבואר בסע' טד).

סז. המתארח בשבת אצל הוריו וישן בבית אחר [שאינו ביתו הקבוע] - ידליק בבית הוריו [היכן שאוכל], ולבני ספרד יצא יד"ח בהדלקת הוריו, וטוב שישתתף בפרוטה (כמבואר בסע' טד). אמנם אם הדליק במקום שישן בו - יצא ידי חובה. ויכול גם להדליק בביתו הקבוע או למנות שליח שידליק בביתו.

נב. ההולך למסיבת חנוכה וכדו' אצל קרובי משפחה [שאינם הוריו] ואח"כ חוזר לישיבה, ימנה שליח להדליק בישיבה, ולא ידליק בעצמו בבית המארח כיון שהוא מקום ארעי, ואין דינו כאכסנאי [אבל אם המסיבה בבית ההורים יכול להדליק שם, כנ"ל].

נג. בחור שבימי החנוכה ישן בבית הוריו ואוכל בישיבה, ואין לו חדר שינה בישיבה כלל - ידליק בבית הוריו [ואף שמקום אכילה עיקר], אמנם עדיף שגם יאכל שם. ואם בזמן ההדלקה נמצא בישיבה, ידליק ע"י שליח.

נד. בחור ישיבה שישן בבית הוריו, ויש לו חדר לשינת צהריים גם בישיבה, כיון שלכתחילה יש להדליק במקום האכילה - או יאכל סעודה בחדרו בישיבה וידליק שם, או שיאכל סעודה אצל הוריו וידליק שם.

בחור המתארח אצל קרובי משפחה שאינם הורים

נה. בחור מבני אשכנז שמתארח יום אחד אצל קרוביו, אף שמעיקר הדין די שישתתף בפרוטה עם המארח, נכון יותר שידליק נרות בעצמו (משנ"ב סי' תרע"ט ס"ק ג ושעה"צ ס"ק י, ט).

נו. בחורה המתארחת אצל אחרים צריכה להשתתף בפרוטה עם בעל הבית. ולבנות ספרד, אם היא גרה בבית ההורים ומתארחת רק יום אחד, אין צריכה להשתתף. אך אם גרה בפנימייה, דינה כבחור ישיבה מבני ספרד.

דיני הדלקה לבחור ישיבה מבני ספרד

נז. בחור מבני ספרד שלומד בישיבה וחוזר בערב לישון בבית הוריו, יוצא ידי חובתו בהדלקת הוריו.

נח. בחור ישיבה מבני ספרד שלומד בישיבה וחוזר לביתו פעם בכמה שבועות, ידליק בישיבה, אך יש לחוש שלא לברך [ורבים מבני ספרד נוהגים שלא להדליק כלל, והנכון יותר שלפחות ישתתפו בפרוטה (כדלהלן סע' סא)], ואם אפשר ישמע הברכות מאחר, או שישמע את הברכות בהדלקה בבית הכנסת. אמנם אם חוזר לביתו בחנוכה, אף אם חוזר ליום אחד, באותו יום יוצא ידי חובה בהדלקת אביו, וא"צ להשתתף עם אביו בפרוטה.

נט. בחור מבני ספרד מדליק בישיבה בברכה רק אם מדליק לפני שאביו מדליק, או אם הוריו לא מדליקים בביתם הקבוע אלא במקום אחר.

ס. בחור מבני ספרד המתארח יום אחד אצל קרוביו - ישתתף בפרוטה עם המארח.

השתתפות בפרוטה

סא. השתתפות בפרוטות של כמה בחורים יחד בהדלקה אחת - לבני ספרד מעיקר הדין די בזה, ויש סוברים שאף אין הידור להדליק לבד (כנה"ג סי' תרע"ז), אך למעשה יש הידור שכל אחד ידליק בעצמו מפני שיטות הסוברים שלא מהני שיתוף רק באורח ובעל הבית (הה"פ פ"ד מהל' חנוכה הל' ד, פ"ח סי' תרע"ט ס"ק א), וגם שיש הסוברים שיש דין הידור להדליק לבד ולא לסמוך על שיתוף (טור סי' תרע"ז בשם הרב שר שלום, ריטב"א שבת כג), אך כיון שכל דין זה שבחורי ישיבה ספרדים צריכים להדליק אינו ברור כל כך, לכן אפשר לסמוך על שיתוף (ראה בשו"ת שאלה מ כיצד משתתפים בפרוטה).

הדלקה במוצאי שבת לאורח

סח. הדלקת נרות במוצאי שבת למי שהתארח בבית הוריו כל השבת - אם הוריו מתגוררים בעירו, לכתחילה ילך כבר בשבת להתפלל ערבית סמוך לביתו, ובזמן ידליק בביתו [ואשתו וילדיו ישמעו את הברכות מהוריו].

ובמקרה שהוריו אינם גרים בעירו, כיון שעד שיחזור לביתו יתכן שיעבור זמן ההדלקה לכתחילה, **יעשה שליח להדליק בביתו בזמן**, ואם אינו יכול למנות שליח - ישהה בבית הוריו בצאת השבת, ויאכל מלווה מלכה אחר שהדליק שם [ולבני ספרד, אם אינו יכול למנות שליח, יצא יד"ח בהדלקת הוריו, וטוב שישתתף בפרוטה (כמבואר בסעי' טד)].

מי שאינו בביתו בזמן ההדלקה

סט. הנמצא ביום חול מחוץ לביתו בעירו בזמן הדלקת נרות, ובכוונתו לחזור לישון בביתו - אם אינו יכול להדליק בעצמו - ישלח שליח להדליק בביתו בזמן, ואם אין לו שליח - ידליק [בברכה] בשעה שחוזר לביתו, עד עלות השחר. ונראה שאינו יכול להדליק במקום שנמצא, אף כשבני ביתו נמצאים עמו (וראה הרחבה בשו"ת שאלה ג, ושאלה כב).

ע. אדם שנסע אל מחוץ לעיר בימי החנוכה באמצע השבוע וישן שם - ידליק שם, או [באופן שהוא נמצא שם ימים בודדים] ימנה שליח שידייק עבורו בביתו.

שהייה בבית הארחה בחנוכה

עא. מי שהולך לבית הארחה בחנוכה לימים בודדים בשבת או בחול - ידליק שם (וראה בשו"ת שאלה לב היכן מקום הנחת הנרות בבית הארחה), או ימנה שליח להדליק בביתו. ואם הסתיים זמן השהייה שם מיד לאחר תחילת זמן הדלקת נרות וצריך לעזוב את המקום, וכן במוצ"ש שצריך לעזוב מיד לאחר צאת השבת - ימנה שליח להדליק בביתו, ובדיעבד ידליק כשחוזר לביתו עד עלוה"ש. אבל אם עדיין יכול לשהות עד לאחר סיום זמן ההדלקה - יכול להדליק שם ובדיעבד ידליק כשחוזר לביתו עד עלוה"ש.

עב. אשה המאושפזת בבית חולים: אם בעלה מדליק בביתם - אינה צריכה להדליק. אבל אם הבעל מדליק אצל הוריו וכדו' - אף האשה צריכה להדליק בבית החולים [וה"ה במקרה הפוך שהבעל מאושפז והאשה בבית] (וראה בשו"ת שאלה לב היכן מקום הנחת הנרות בבית חולים). **אם האשה המאושפזת רוצה להדליק נרות בעצמה** על אף שהבעל מדליק בביתם ומוציא אותה, אם היא מבנות אשכנז יכולה להדליק לפני הבעל ואז שניהם מדליקים בברכה.

היוצא מביתו לאחר ההדלקה

עג. אדם הרוצה לצאת תיכף אחר ההדלקה לבית הוריו או לבית הארחה וכדו' - אינו צריך להדליק שנית, אע"פ שלן בלילה בבית אחר, משום שדי בהדלקה שהדליק בביתו (ראה בשו"ת שאלה כב. **דין כיבוי הנרות או הזזתם לאחר ההדלקה** התבאר בשו"ת בשאלות ט-י. ובעניין חובת השהייה ליד הנרות לאחר ההדלקה ראה לעיל סעי' כח).

ברכות ההדלקה כשמדליק על ידי שליח

עד. כשמדליקים ע"י שליח, השליח מברך בביתו, ועל סמך אותה ברכה הוא מדליק בבית המשלח [ויש להיזהר שלא להפסיק בדיבור בין ההדלקות, ולכן יאמר נוסח 'הנרות הללו'

לאחר ההדלקה בבית המשלח]. משום שבנרות חנוכה השליח מברך רק אם מדליק בנוכחותו של המשלח. **אבל אם המשלח אינו שם, אינו יכול לברך.**

שבת חנוכה

תפילת מנחה מוקדמת בערב שבת

עה. בערב שבת חנוכה נכון לכתחילה להתפלל מנחה לפני הדלקת נרות חנוכה, שאם יתפלל מנחה לאחר ההדלקה יהיה זה תרתי דסתרי (פמ"ג ומשנ"ב סי' תרעט ס"ק ב ובשעה"צ סק"ז). אמנם אם לא התפלל מנחה מוקדם וצריך עכשיו להדליק נרות חנוכה - לא יתפלל מנחה ביחיד אלא ידליק נרות חנוכה, ואחר כך יתפלל מנחה בציבור (א"ר שם).

זמן הדלקת נרות בערב שבת

עו. יש להסתפק האם אפשר לכתחילה להדליק נרות חנוכה מפלג המנחה כיון שבלאו הכי לא מדליקים בזמן ההדלקה של ימות החול, או שיש להסמיק את ההדלקה להדלקת נרות שבת. **ונראה שלכתחילה יש להסמיק ולהדליק נ"ח בתוך 30 דקות לשקיעה**, ואף במקומות שמדליקים נרות שבת 40 דקות לפני השקיעה - בשבת זו ראוי לאחר את הדלקת נרות השבת, ולהדליק נרות חנוכה חצי שעה לפני השקיעה ואחריהם את נרות השבת (סי' תרעט ס"א, ועי' שבת כג"ב ובלבד שלא יקדים", וכתב הבה"ל (סי' תרעב ד"ה 'ולא מקדימים') שעד חצי שעה קודם, נחשב שלא הקדים).

נרות חנוכה ואחר כך נרות שבת

עז. יש להקדים הדלקת נרות חנוכה להדלקת נרות שבת (סי' תרעט ס"א). ואף כשהאישה מדליקה נרות שבת והאיש את נרות חנוכה, על פי סוד יש להקדים נרות חנוכה (בא"ח פ' וישב).

עח. אישה אלמנה וכדו' שכבר הדליקה נרות שבת, אינה יכולה להדליק שוב בעצמה נרות חנוכה [שכיון שהדליקה נרות שבת - קיבלה שבת בהדלקתה ונאסרה במלאכה. ויש הסוברים שלבנות ספרד אין בהדלקת הנרות משום קבלת שבת (עי' סי' רסג ס"י, סי' תרפ"א)], אלא תאמר לאחר להדליק והשליח יברך 'להדליק' והיא תברך 'שעשה ניסים' [ו'שהחינו' ביום א'].

עט. איש שמדליק נרות שבת - לכתחילה ידליק קודם נרות חנוכה ואחר כך נרות שבת וכנ"ל [כיון שחוששים לכתחילה לשיטות שאיש מקבל שבת בהדלקת נרות], ובדיעבד אם כבר הדליק נרות שבת, ידליק אח"כ נרות חנוכה.

הדלקת נרות חנוכה בערב שבת

פ. בהדלקה בערב שבת חנוכה צריך שהנרות ידלקו לכל הפחות חצי שעה לאחר צאת הכוכבים (משנ"ב סי' תרעט ס"ק ב, ובה"ל סי' תרעב סעי' א ד"ה ובלבד).

ולכן לכתחילה אין לתת לילדים מעל גיל חינוך להדליק בערב שבת בנרות צבעוניים הדולקים רק חצי שעה, כיון שצריך שהנרות ידלקו לכל הפחות חצי שעה אחרי צאת הכוכבים כנ"ל, ואמנם בדיעבד לילדים מספיק אם ידלקו הנרות אף חצי שעה אחרי השקיעה, אך נרות צבעוניים אלו אינם דולקים אפילו שיעור זה, ולילדים בער"ש יש להשתמש בנר שידלק לכל הפחות חצי שעה אחרי השקיעה. אמנם אם אין אפשרות

אחרת יש לסמוך על הפמ"ג (סי' תרעב א"א ס"ק א), שצידד להקל בדיעבד שיצא יד"ח אם דלקו הנרות חצי שעה מפלג המנחה. **פא. אם כבו הנרות בערב שבת:** דעת התרוה"ד והשו"ע (סי' תרעג ס"ב) שאינו חייב לשוב ולהדליקם אך ראוי להחמיר לחזור ולהדליק, אבל דעת הט"ז (הובא במשנ"ב שם ס"ק נו) שכל עוד שמוטר להדליק חייבים לשוב ולהדליק ללא ברכה.

טלטול כיסא / שולחן שעליו נרות חנוכה בשבת

פב. כיסא או שולחן שהונח עליהם חנוכייה בערב שבת, נעשים בסיס לדבר האסור - ואסור לטלטלם ולהעבירם למקום אחר כדי שהחנוכייה לא תיגנב, אף לאחר שכבו הנרות [ורק ע"י טלטול בגופו מותר].

אבל אם רוצה להעביר את השולחן או את הכיסא כדי שיוכלו להשתמש במקום שלהם, או כדי לאפשר את סגירת הדלת - לכתחילה יש להניח על הכיסא [עד בין השמשות] תכשיטים היקרים יותר מהחנוכייה, ואז השולחן או הכיסא נעשים בסיס לדבר האסור והמותר, שמוטר לטלטלו אם ההיתר חשוב יותר. בשעת הצורך אפשר להקל להניח חלות הנצרכות לשבת על השולחן או על הכיסא, ואז אפשר להעבירם למקום אחר.

ונראה שיש להחמיר שלא מהני להניח את התכשיטים על בית החנוכייה כדי לטלטלה.

הבדלה והדלקת נרות במוצאי שבת חנוכה

פג. נחלקו הפוסקים האם להקדים הדלקת נר חנוכה להבדלה [לאחר אמירת 'אתה חוננתנו' או 'ברוך המבדיל'] או שיש להקדים את ההבדלה, **ולהלכה דעביד כמו עביד דעביד כמו עביד.** מנהג בני ספרד להבדיל לפני ההדלקה (בא"ח ש"א פ' וישב סכ"א, כה"ח סי' תרפא סק"ד) [ומצוי שבמקומות שמתפללים מעריב בזמן (ולא מוקדם יותר), יש חשש שאם יבדילו לפני הדלקת נרות חנוכה יעבור זמן ההדלקה לכתחילה - על כן יש להדליק נרות חנוכה לפני הבדלה, אך יזהר שלא ישכח להבדיל לאחר ההדלקה].

פד. הנוהג להבדיל קודם ההדלקה, יזהר **שלא להתעסק עם הנרות קודם הבדלה**, שאם יתעסק בהכנת הנרות ותוך כדי העסק בנרות יעבור להבדלה ולאחמ"כ יחזור לנרות, נמצא שעבר על 'אין מעבירין על המצוות'. [בכל אופן - **ראוי להכין את הנרות של מוצאי שבת כבר ביום שישי [ככל הניתן], בכדי שיוכל למהר את ההדלקה במוצאי שבת.**]

פה. הנוהג להוציא שבת כר"ת [אפי' רק כחומרא ולא כעיקר הדין] - ידליק נרות לאחר זמן ר"ת.

מקום הנחת הנרות בבית הכנסת

[ראה בשו"ת שאלות מג-מח דינים נוספים בעניין הדלק"י בביכנ"ס] **פו.** מנהג בני אשכנז, שיש להניח את הנרות בקיר הדרומי של בית הכנסת, ולכתחילה אין להניחם על חלון הקיר הדרומי ולא על מדף המחובר לקיר עצמו, אלא **על שולחן ליד הקיר הדרומי**, וצריך להשאיר רווח בין השולחן לקיר, כדי שהמדליק יעמוד בין הנרות לכותל כשאחוריו לדרום ופניו לצפון, ויניח הנרות ממזרח למערב, ומתחיל ביום הראשון מהנר הימני הסמוך לארון הקודש [הנר המזרחי], ובשאר הימים מתחיל

מהנר השמאלי וממנו פונה לימין [דהיינו שמדליק ממערב למזרח] (משנ"ב תרעא ס"ק מב-מג, שעה"צ סי' תרעו ס"ק כא).

במקומות שאין אפשרות להניחם על שולחן ליד הקיר הדרומי כנ"ל, **אלא מניחים על מדף שעל הקיר או בחלון בית הכנסת**, שיטת הגר"א **שיתחיל מהנר השמאלי הסמוך לארון הקודש**, ובשאר הימים יתחיל מהנר השמאלי הסמוך לארון ויפנה משמאל לימין [ובאופן זה מדליק את הנר הישן תחילה].

וכן שיטת החת"ס (או"ח קפו, צוין במשנ"ב הנ"ל), שבנרות שבבית הכנסת יש להתחיל להדליק את הנר הסמוך לארון הקודש כמו שבביהמ"ק היה הנר המערבי סמוך לארון הברית, **ולכן יש להדליק ביום הראשון את הנר השמאלי הסמוך לארון.** וכן בשאר הימים צריך להדליק נר זה תחילה, וממנו לפנות לימין.

פז. מנהג בני ספרד להניח את הנרות ממזרח למערב, על מדף הקיר הדרומי או בחלון בית הכנסת הדרומי, וסדר ההדלקה כדעת השו"ע, **להתחיל ביום הראשון עם הנר הימני** [דהיינו הנר המערבי הרחוק מארון הקודש], **ובשאר הימים מדליק משמאל לימין** [ממזרח למערב מהנר החדש]. הנוהגים להדליק בין צפון לדרום, ימשיכו במנהגם.

הלכות הזכרת 'על הניסים'

שכח 'על הניסים' בברכת המזון

פח. אם נזכר לפני שאמר 'ברוך אתה השם, על הארץ ועל המזון' - יסיים את המשפט שאוחז בו, יחזור ל'על הניסים' וימשיך כסדר [על הניסים.. בימי מתתיהו.. ועל הכל..].

אם כבר אמר את שם השם שבחתימה - ימשיך ברכת המזון כרגיל, ולפני 'הרחמן הוא יזכנו לימות המשיח', יוסיף ויאמר 'הרחמן הוא יעשה לנו נסים ונפלאות כשם שעשה לאבותינו בימים ההם בזמן הזה. בימי מתתיהו...'. אם סיים את ברכת המזון - לא יחזור.

שכח 'על הניסים' בתפילה

פט. אם נזכר לפני 'ברוך אתה השם, הטוב שמך ולך נאה להודות' - יסיים את המשפט שאוחז בו, יחזור ל'על הניסים' וימשיך כסדר [על הניסים.. בימי מתתיהו.. ועל כולם..].

אם כבר אמר את שם השם שבחתימה - ימשיך בתפילתו כרגיל, ולפני ה'יהיו לרצון' השני, יוסיף ויאמר 'יהי רצון מלפניך שתעשה לנו נסים ונפלאות כשם שעשית לאבותינו בימים ההם בזמן הזה. בימי מתתיהו...'.
אם כבר אמר 'יהיו לרצון' - יסיים התפילה ולא יחזור.

דיני השמן הנותר:

[ראה בשו"ת שאלות מט-מז דינים נוספים בעניין זה]

צ. אם הנרות כבו תוך חצי שעה [לצאת הכוכבים]: כל השמן והפתילות שנותרו בכוסיות [וכן נרות שעווה שנכבו], הוקצו למצוותן ואסור להשתמש בהן, ואפי' אם התנה שיוכל להשתמש במה שנשאר, אין התנאי מועיל (שו"ת שאלת יעב"ץ ח"א סי' ד"ד והאמנם, אמנם ע"י בטהרת המים, שירי טהרה מע"ח אות ט שמיקל בזה).

אם הנרות כבו לאחר חצי שעה [שלאחר צאת הכוכבים]: נחלקו הפוסקים בדין השמן והפתילות שנותרו בכוסיות [וכן נרות שעווה שנכבו], האם מותר להשתמש בהם [כיון שנכבו

לאחר שיעור ההדלקה], או שכל השמן שבכוסית הוקצה למצוותו. **ולהלכה - מעיקר הדין מותר, אך לכתחילה יש להחמיר.**

אמנם אם התנה מראש שמקצה רק את השמן הנצרך לשיעור ההדלקה, יכול להשתמש במה שנשאר או לזרוקו לאשפה. ולכן טוב להתנות לפני ההדלקה שאינו מקצה אלא את הנצרך לשיעור ההדלקה.

צא. באופנים שנתבאר שאין להשתמש בשמן ובפתילות, מותר להשתמש בהם להדלקת נרות חנוכה בימים הבאים, אך **לאחר חנוכה צריך לשרפם**, ובשעת הדחק אפשר להקל לזרקם לאשפה בתוך שקית.

שימוש בשמן הנותר לנרות שבת: אם נכבה תוך חצי שעה אסור, ואם נכבה לאחר חצי שעה מותר [אפי' אם לא התנה].

צב. השמן הנשאר בבקבוק מותר בשימוש בכל אופן.

ברכת הסופגניות

צג. הסופגניות המצויות [בחנויות עם הכשרויות המהודרות] הן סופגניות העשויות מבצק של חלה מתוקה ומטוגנות בשמן עמוק באופן שטעם השמן מורגש היטב בעיסה, ברכתן מזונוט [אף שאופים חלק מהבצק], ויש מקלים שאף ירא שמיים יכול לאכול שלא בתוך הסעודה עד שיעור של ד' ביצים [כ-2 סופגניות] [ט"ז סי' קסח ס"ק יט, משנ"ב שם ס"ק פה ובה"ל ד"ה 'וכל זה'].

ואם אוכל יותר משיעור של ד' ביצים אזי לכתחילה יאכלם בתוך סעודה ויכון בברכת 'המוציא' לפטור את הסופגניות, ואם אוכלם שלא בתוך הסעודה מברך 'מזונוט' ו'על המחיה', ואפי' אם אכל כמות גדולה מאוד יברך 'על המחיה', אבל ירא שמיים יאכלם רק בתוך הסעודה וכנ"ל, ויכון ב'המוציא' לפטורם.

אם אוכלם בתוך הסעודה ולא כיון ב'המוציא' לפטורם - אזי אם אוכלם לשובע, נפטר ב'המוציא', ואם אוכלם לתענוג יפטרם בדבר שוודאי ברכתו 'מזונוט' כגון דגני 'כריות' וכדו' שיש בו את שלושת התנאים של פת הבאה בכיסנין.

צד. סופגניות העשויות מבצק של חלות [שמוסיפים לו לאחר האפייה סוכר וריבה וטעמים מתוק קצת], ומטגנים את הבצק בשמן באופן שאין טעם השמן מורגש היטב בעיסה אלא רק בשכבה החיצונית, לכתחילה יאכלם בתוך סעודה ויכון בברכת 'המוציא' לפטור את הסופגניות, ואם אוכלם שלא בתוך הסעודה מברך 'מזונוט' ו'על המחיה', ואפי' אם יאכל כמות גדולה מאוד מברך 'על המחיה', אבל ירא שמיים יאכלם רק בתוך הסעודה וכנ"ל, ויכון ב'המוציא' לפטורם.

אם אוכלם בתוך הסעודה ולא כיון ב'המוציא' לפטורם - אזי אם אוכלם לשובע, נפטר ב'המוציא', ואם אוכלם לתענוג יפטרם בדבר שוודאי ברכתו 'מזונוט' כגון דגני 'כריות' וכדו' שיש בו את שלושת התנאים של פת הבאה בכיסנין.

צה. בצק שנילוש בהרבה שמן באופן שטעם השמן מורגש היטב בעיסה עד שטעמו עיקרי ביחס לקמח, תלוי בזה: אם הן מטוגנות בשמן עמוק ברכתן 'מזונוט', ונראה שאפשר לאכול עד שיעור קביעות סעודה בוקר וערב [הטעם, כיון שלפי דעת הר"ש (מובא בשו"ע שם סע' יג) אף אם אוכלים שיעור קביעות סעודה בוקר וערב ברכתו 'על המחיה', ואף שכתב השו"ע שירא שמיים יחמיר - זה רק בבצק רגיל אבל בבצק שנילוש בהרבה שמן אף ירא שמיים יכול לאכול עד שיעור קביעות סעודה בוקר וערב (סי' קסח סע' ז ומשנ"ב ס"ק לג)].

ואם הן אפויות אזי ברכתן 'מזונוט', אך לכתחילה אין לאכול יותר משיעור ד' ביצים. ואם אכל יותר משיעור זה עד שיעור קביעות סעודה [800 סמ"ק], מברך 'על המחיה'. ואם אכל יותר משיעור קביעות סעודה מברך 'המוציא' וברכת המזון. אך סופגניות האפויות שלא לשו אותן בהרבה שמן וטעם השמן אינו מורגש היטב, ברכתן 'המוציא'.

שו"ת בעניינים שונים

אכילה ומלאכה קודם ההדלקה

א. שאלה: האם מותר ללמוד סמוך לזמן הדלקת נרות.

תשובה: אם התחיל קודם חצי שעה לזמן ההדלקה, מותר, ובלבד שיפסיק בזמן שבו נוהג להדליק. אמנם לימוד הלכות חנוכה יכול להתחיל גם תוך חצי שעה, ויפסיק בזמן שבו נוהג להדליק (סי' תרעב ס"ק י).

ב. שאלה: האם מותר לאשה להמשיך לעבוד בזמן שבעלה מדליק נרות.

תשובה: לפני ההדלקה - ראה לעיל סע' ו. ואחר ההדלקה - מותר, וכבסע' ח דלעיל.

זמן ההדלקה, והדלקה ע"י שליח

ג. שאלה: הנמצא ביום חול מחוץ לביתו בזמן הדלקת נרות, מה דינו.

תשובה: א. יש לעשות השתדלות לחזור לביתו להדליק בזמן.

ב. אם אין באפשרותו - אשתו תדליק בביתם בברכה בזמן ההדלקה, ואף הבעל נפטר בהדלקה זו [ואף שיצא יד"ח הדלקת נרות חנוכה, לכתחילה עליו לשמוע את ברכות ההדלקה מאדם המדליק נרות].

ג. אם אף אשתו אינה בבית - עליו להשתדל למצוא שליח להדליק בביתו בזמן [והשליח יברך את ברכות ההדלקה בביתו שלו, ועל סמך אותה ברכה ילך וידליק בבית המשלח, ויזהר שלא להפסיק בדיבור בין ההדלקות, ולכן יאמר נוסח 'הנרות הללו' לאחר ההדלקה בבית המשלח].

ד. אם אין לו שליח - ידליק בברכה בשעה שחוזר לביתו, עד עלות השחר [ואם משיג שליח שידליק עליו לפני שחוזר לביתו, יעשה כן]. ואסור לו לאכול עד שידליק/ידליקו עבורו, ולכן אם זקוק ללכת למסיבה וצריך לאכול, ינהג כבסע' הבא.

ה. אם לא חוזר עד עלות השחר, ולא מוצא שליח - ידליק לאחר פלג המנחה, ויתן שמן שידלק עד חצי שעה לאחר צאה"כ. ולכתחילה נכון להתפלל מנחה לפני ההדלקה.

ז. שאלה: האם לכתחילה צריך להיות בבית בזמן ההדלקה, או שאפשר לכתחילה למנות שליח.

תשובה: אפשר ע"י שליח, אך יש מצווה בו יותר מבשלוחו, וישמע את הברכות היכן שנמצא בזמן ההדלקה.

מקור: דעת המג"א והמשנ"ב (סי' תרעז ס"ק יב) שאמרינן מצווה בו יותר מבשלוחו, אולם דעת הפנ"י (שבת כא) שאין אומרים מצווה בו יותר מבשלוחו, כי החיוב הוא על הבית.

ונחלקו הרשב"א והמרדכי (עי' סי' תרעו ס"ג, תרעז ס"ג) האם הנפטר בהדלקת בני ביתו נפטר גם בברכות. ויש לדון האם בהדלקת השליח הברכות מתייחסות למשלח.

ה.שאלה: האם מותר לאחר את הדלקת הנרות בשביל להמתין שאשתו תשתתף בהדלקה.

תשובה: ראה להלן עמ' טז סע' כג.

ו.שאלה: זוג שנסעו מהבית, ובתם נשארה בבית, ולא יגיעו לזמן הדלקת נרות. כיצד ינהגו.

תשובה: ימנו את הבת בטלפון שתהיה שליחה שלהם להדליק נרות (סי' תרעז).

מדיני ההדלקה

ז.האם בברכת שהחיינו אומרים "לזמן הזה" בחיריק, או "לזמן הזה" בפתח.

תשובה: במשנ"ב (סי' תרעו סק"א, ומקורו במטה משה, ובמג"א ובפמ"ג שם, וכ"פ הכה"ח) כתב לומר בחיריק, אולם למעשה המנהג לומר בפתח (וכ"ה בהקדמה לסיפור ר' שבתי סופר, שכך נכון עפ"י הדקדוק, והוסיף "ואילו הייתי יודע את דברי הרב [בעל מטה משה] כשהיה הרב בעל מטה משה בחיים וכו' בלי ספק היה מודה לי והיה חוזר מדקדוקו").

ח.איטר, באיזה יד יחזיק את השמש המדליק את הנרות.

תשובה: איטר מבני אשכנז ידליק ביד שמאל, אך איטר מבני ספרד וכן איטר הנוהג כדעת האריז"ל ידליק ביד ימין.

מקור: נתבאר לעיל סע' כב שיש להדליק ביד ימין, וכפי שמצינו במשנ"ב (סי' הו ס"ק יח), ואף שיש לחלק ולומר שדברי המשנ"ב לא אמורים בשמש של נ"ח, משום שהשמש אינו חפץ המצווה אלא רק הכשר לעשיית המצווה, ושמה בזה לא נאמר דין "ימין", מ"מ נראה שאף בשמש נאמר דין זה. **ובענין איטר**, ע"י משנ"ב (שם ס"ק יח) ושו"ע (סי' קפג ס"ה, תרנא ס"ג ורמ"א שם).

ט.שאלה: האם מותר להזיז את החנוכייה לאחר שעבר חצי שעה מההדלקה.

תשובה: מעיקר הדין מותר להזיז לאחר חצי שעה מצאת הכוכבים, אך יש מחמירין שכל זמן שהנרות דולקים אין להזיזם.

מקור: שו"ע (סי' תרעב ס"ב), שעה"צ (שם ס"ק יב), מג"א (שם סק"ד) ולענין מראית העין – ע"י מחה"ש (שם), וע"ע ב"ח וערוה"ש (שם), ומשנ"ב (סי' תרעה סק"ח).

י.שאלה: האם מותר לכבות את הנרות לאחר חצי שעה.

תשובה: אם יש צורך, מותר לכבות לאחר חצי שעה לאחר צאה"כ, אך לכתחילה מצווה להשאירם דולקים, ובפרט בזמננו שלא כלתה רגל מן השוק אף מאוחר (וראה בשאלה הקודמת).

יא.שאלה: אדם שהדליק נרות, והנרות כבו מיד. מה דינו.

תשובה: אם כבו לאחר חצי שעה שלאחר צאת הכוכבים, ל"צ לחזור ולהדליק. אך אם כבה בתוך החצי שעה, אף שמן הדין לא צריך להדליק שנית, אך ראוי לחזור ולהדליקם בלי ברכה (סי' תרעג ס"ק כז). אמנם אם הדליק במקום שיש רוח, והנר לא היה אמור לדלוק חצי שעה לאחר צאה"כ, יחזור וידליק ללא ברכה (שם ס"ק כה). ומה שבית החנוכייה פתוח בזמן ההדלקה [ואילו היה נשאר פתוח, היה נכבה מחמת הרוח שנכנסת], להלכה אין בזה חשש.

יב.שאלה: האם יש בעיה בהשתקפות הנרות בזכוכית של בית החנוכייה.

תשובה: יוצאים בזה ידי חובה (סי' תרעא סע' ב).

יג.שאלה: האם שני אנשים יכולים להדליק בחנוכייה אחת משני הצדדים.

תשובה: אפשר עד היום השלישי, כולל (סי' תרעא ס"ק יב).

יד.שאלה: שני בחורים בישיבה שהעמידו את החנוכיות שלהם זו בצד זו, וכל אחד הדליק בטעות את החנוכייה של חברו. האם יצאו ידי חובה.

תשובה: שניהם יצאו ידי חובתם (משנ"ב סי' תרעג ס"ק ב, אזמרה לשמך גיליון 27).

טו.שאלה: האם אדם שאשתו הדליקה במקומו ביום הראשון, צריך לברך שהחיינו ביום השני כשידליק.

תשובה: נחלקו בכך הראשונים, ולמעשה לא יברך. כמו כן נראה שאם שליח הדליק עבורו ביום א', לא יברך שוב ביום ב' (סי' תרעו ס"ק ז, שעה"צ ס"ק יב).

טז.שאלה: אדם ששכח שהחיינו ביום הראשון. מה דינו.

תשובה: יברך שהחיינו ביום שנזכר, לפני ההדלקה (סי' תרעו ס"א, משנ"ב ס"ק ב, שעה"צ ס"ק ג).

שמן זית

יז.שאלה: האם גם בשמן זית מוצק מקיימים את המצווה מן המובחר.

תשובה: מקיימים מצווה מן המובחר גם בשמן זית מוצק.

מקור: המצווה מן המובחר להדליק בשמן זית שבו נעשה הנס (כנ"ל סע' טו), היינו שידליק בשמן העשוי מזית ולא בשמנים אחרים, אך לא צריך שהשמן יהיה כשר להדלקת המנורה במקדש (ע"י רמב"ם הל' טומאת אוכלים פ"א הי"ט, בדין שמן קרוש). ובשו"ת תשובה מאהבה (או"ח סי' רפה, לסי' תרע) כתב שהשמן שאירע בו הנס היה קרוש (וע"י רבנו גרשום מנחות עד).

ואף שבדר"כ מעורב בשמן זית המוצק עשר אחוז פרפין, מ"מ נראה שאין בזה חיסרון, כיון ששייך בזה ביטול ברוב (ונתבאר בהרחבה במק"א).

יח.שאלה: האם המצווה מן המובחר להדליק בשמן זית, קיימת דווקא כשמדליק בשמן הראוי לאכילה, וכן בשמן שאינו מבושל.

תשובה: המצווה מן המובחר היא רק להדליק בשמן זית [ולא בשמנים אחרים (כנ"ל בשאלה הקודמת)], ואף בשמן למאור, ואף בשמן מבושל (ונתבאר בהרחבה במק"א).

יט.שאלה: האם המצווה מן המובחר להדליק בשמן זית, קיימת דווקא כשמדליק בשמן זית מיוחד שטוחנים בו רק את פרי הזית, או אף כשמדליק בשמן זית המצוי בשוק שנעשה מטחינת השמן והגרעינים יחד.

תשובה: מקיימים את המצווה מן המובחר אף בשמן זית המצוי בשוק (כנ"ל בשאלה יז, ונתבאר בהרחבה במק"א).

כ.שאלה: האם צריך לתת לילד להדליק דווקא בשמן מדין חינוך.

תשובה: ילד שהגיע לחינוך אפשר מעיקר הדין לתת לו להדליק נרות רגילים ולא בשמן (סי' תרעא ס"ב, וע"פ בה"ל סי' תרעה ד"ה ודידן).

כא.שאלה: האם אפשר להדליק נרות חנוכה משמן היתר מכירה כאשר עבר זמן הביעור [ולא ידוע שהופקר].

תשובה: א"א להשתמש בו וצריך קבורה.

מקום ההדלקה

כב. שאלה: האם מקום הדלקת הנרות נקבע לפי יום העבר או לפי יום העתיד.

תשובה: הקובע הוא המקום בו נמצא בשעת ההדלקה, וכבדוגמאות הבאות:

א. בחור ישיבה שיוצא בלילה מהישיבה לביתו, מדליק בישיבה, כיון שבזמן ההדלקה נמצא בישיבה, ואינו צריך להדליק שוב לאחר שמגיע לביתו (ראה לעיל סע' ג).

ב. בחור בישיבה שמדליק בחדרו ואוכל סעודה בחדרו, לא צריך שיאכל את הסעודה בחדרו כבר בערב חנוכה, אלא כיון שנמצא בזמן ההדלקה בחדרו, ודעתו לאכול שם סעודה, נחשב שזה ביתו, ושם ידליק.

ג. מתארח בדירה בשבת ומגיע לשם בערב שבת, מדליק בדירה זו אף שיאכל את סעודת השבת רק בהמשך.

ד. שהה בדירה בשבת, יכול להדליק במוצ"ש בדירה הזו אף שדעתו במשך הלילה לעזוב את הדירה, דמאחר ושהה שם כל השבת ובשעת ההדלקה נמצא שם [ושוהה שם חצי שעה], זה ביתו (וראה לעיל סע' טח, פרטים נוספים בדין הדלקה במוצ"ש לאורח).

ה. אדם שגר בדירתו ומתכנן לעבור דירה מיד לאחר ההדלקה, מדליק היכן שגר בשעת ההדלקה, ואין צריך להדליק שוב בדירה החדשה שאליה עובר.

ו. חתן המתחתן בימי חנוכה - אם החופה נערכת אחר השקיעה, ידליק בבית הוריו בעצמו אף שמיד אח"כ עובר לדירתו החדשה (ראה לעיל סע' טב).

ז. אמנם אדם המתארח במקום לזמן קצר, ואינו ישן שם - אין זה נחשב שגר שם, ואף שנמצא שם בשעת ההדלקה אינו יכול להדליק שם, כיון שנחשב כמי שנמצא ברחוב בזמן ההדלקה (ט"ז סי' תרעז, וראה לעיל סע' טט).

כג. שאלה: מי שאינו יודע היכן יישן בלילה, היכן ידליק נרות חנוכה.

תשובה: הקובע הוא המקום בו נמצא בשעת ההדלקה (וכפי הפרטים בשאלה הקודמת).

כד.שאלה: נמצא בישיבה, ויגיע לבית הוריו בהמשך הלילה, היכן ידליק.

תשובה: ידליק בישיבה (כנ"ל בשאלה כב אות א).

כה.שאלה: האם המדליקים נרות חנוכה בברכה באולמות שמחה, במסיבות חנוכה וכד' עושים כדן.

תשובה: לא צריך להדליק, ואף מי שמדליק, אין לו לברך על הדלקה זו, ואין יוצאים בה ידי חובה.

מקור: מבואר בשו"ע (סי' תרעא ס"ז) שמדליקים נרות חנוכה בבית הכנסת, ונחלקו הראשונים בטעם הדבר. האם הוא משום פרסום הנס ברבים, או כדי להוציא את האורחים הלנים ואוכלים בבית הכנסת.

לפי הטעם השני פשוט שאין לברך על הדלקת נרות באולמות וכד'. ואף לפי הטעם הראשון, נראה שאין לברך, כיון שהתקנה הייתה על בתי כנסיות בלבד.

עי' שו"ת הריב"ש (סי' קיא), בספר המנהיג (הל' חנוכה), ריטב"א ומאירי (שבת כג), אורחות חיים (הל' חנוכה סי' יז), ספר המכתם (פסחים קא), תניא רבתי (סי' לה), ב"י (סי' תרעא).

כו.שאלה: האם המדליקים נרות חנוכה בברכה בחנויות ובמפעלים וכד' עושים כדן.

תשובה: הוא חשש ברכה לבטלה, ולפעמים עצם ההדלקה שם מטעה, כיון שהשומעים חושבים שיוצאים בזה ידי חובה (עי' ב"ק כב וסב, סי' תרעז).

מקום הנחת הנרות

כז.שאלה: יחידת דיור הנמצאת מעל גובה כ' אמה [11.52 מטר, וי"א 9.60] ובפתח של היחידה אין עוברים כלל, היכן ידליק.

תשובה: ידליק בחלון היחידה ויסמוך על מה שרואים הבניינים ממול (סי' תרעא סע' ה).

כח.שאלה: האם יש דין של 'טפח הסמוך' בחלון.

תשובה: נראה שאפשר להדליק בטפח הסמוך לחלון, וכמו בטפח הסמוך לבית, וכ"כ ההעמק שאלה (שאילתא כו ס"ק כג) [והוסיף שם שגם כשמדליק בחלון מבפנים, ידליק בטפח הסמוך לחלון]. אך לכתחילה אין להדליק רחוק יותר מטפח מהחלון, אפי' כשנראה שהנרות שייכות לבית, ולכן המדליק על מנוע המזגן, ידליק בטפח הסמוך לחלון. אך המדליק על סורג בטן - נראה שיכול להרחיק יותר מטפח, כיון שנחשב חלק מהבית.

כט.שאלה: היכן מניחים את החנוכיה כשמדליק בחלון.

תשובה: אין זה משנה אם מדליק בחלק החיצוני של החלון או הפנימי, וידליק היכן שיש יותר פרסומי ניסא, ויקפיד להדליק שיהיה בטפח הסמוך לחלון (ראה בשאלה הקודמת). כמו כן, אין דין להדליק בימין החלון, אלא ידליק היכן שיש יותר פרסומי ניסא.

ל.שאלה: האם עדיף להדליק בחלון שבו יהיה יותר פרסומי ניסא לבני רשות הרבים אך פחות פרסומי ניסא לבני הבית [כגון בחלון של חדר השינה הפונה למקום מרכזי], או בחלון עם פרסומי ניסא לבני הבית אך פחות פ"נ לבני רה"ר [וכגון בחלון הסלון הפונה למקום צדדי].

תשובה: פרסומי ניסא לבני רשות הרבים עדיף על פרסומי ניסא לבני הבית. ואף אם כמה אנשים מדליקים בבית זה, כולם ידליקו בחלון שיש בו הכי הרבה פרסומי ניסא לבני רה"ר [וירחיקו חנוכיותיהם זו מזו כדי שלא ייראה כאחת].

לא.שאלה: המדליק במרפסת הבית, האם ידליק בפתח המרפסת, או על מעקה המרפסת [הסמוך לרשות הרבים].

תשובה: אם יש חלון אחר הפונה לרשות הרבים, ידליק בו. ואם אין מקום אחר, ידליק בפתח המרפסת, מול המזוזה [אפי' אם הנרות גבוהים מעשרה טפחים]. אך אם ע"י שיניח שם לא יראו כלל את הנרות ברחוב, יניח על מעקה המרפסת.

מקור: אם המרפסת ראויה לשינה, היא נידונה כחדר רגיל, וידליק על חלון המרפסת. אך מרפסת שאינה ראויה לשינה נידונה כחצר, ויש להסתפק האם מעקה המרפסת נחשב כחלון החצר, ויוצא יד"ח בהדלקה שם, או שמא כיון שאין לו צורת חלון נידון כאמצע החצר, ובהדלקה בו לא יוצא יד"ח.

ואף אם נידון כחלון החצר, יש להסתפק האם דין ההדלקה בחלון (שבת כא, סי' תרעא ס"ה) נאמר רק בחלון הבית או גם בחלון החצר. ונידונים אלו לא נתבארו להדיא.

ויש להסתפק האם יש להדליק **בפתח המרפסת** [אף שיש שם פחות פרסומי ניסא מאשר הדלקה במעקה, כי שמא במעקה לא יוצאים יד"ח וכנ"ל, וכן מרוויחים את מעלת מוקף במצוות], או שעדיף להדליק **במעקה המרפסת** [כיון שיש שם יותר פרסומי ניסא לבני רה"ר].

ובפשוטו עדיף להדליק בפתח המרפסת, ששם ודאי יוצא יד"ח, ואילו במעקה המרפסת ספק אם יוצא יד"ח. אולם יש לדון שאף בהדלקה בפתח המרפסת ישנו חסרון, משום שאינו פתח הבית, ואף אם נחשיבו כפתח החצר, שמא דווקא בהדלקה בפתח החיצוני של החצר [היינו בין החצר לרה"ר] יוצאים יד"ח, אך כאן, פתח המרפסת אינו הפתח החיצוני של החצר [שאינו סמוך לרה"ר], ושמא בזה לא נאמר דין הדלקה בפתח החצר.

לב. שאלה: המדליק בבית מלון או בבית חולים, היכן ידליק את הנרות.

תשובה: יש בזה פקפוקים, וראה במקור.

מקור: אם אחד מבני הזוג בבית, ידליק בבית ויפטור את בן זוגו. אך אם שניהם בבית המלון או בבית החולים [או שרק אחד מהם שם, ובן הזוג השני אינו בביתם הקבוע], **ידליקו בחלון חדרם.**

אם הנהלת המלון לא מסכימה לכך, ידליקו בפתח המלון הפונה לרה"ר [ללא ברכה, כיון שיש להסתפק האם יוצאים יד"ח בהדלקה בפתח המלון, מחד גיסא י"ל שיוצא יד"ח, שכיון שהפרוזדורים והלובי של המלון נחשבים כחלק מביתו וחדריו של המתארח, הרי הוא כמי שמדליק בפתח אחד מחדרי הבית הפונה לרה"ר. אך מאידך י"ל שאינו יוצא יד"ח, שכיון שכל השוהים במלון משתמשים שם, אין זה נחשב כחלק מביתו. ולכן אם אין אפשרות אחרת, ידליק שם ללא ברכה. וגם במלונות שלא נותנים להדליק בפתח המלון הפונה לרחוב, אלא מדליקים בפרוזדורים הפנימיים במקומות המיועדים לכך [או שפתח המלון לא פונה לרחוב אלא לרחבת המלון עצמו (ראה לקמן עמ' יט סע' ב)], נחשב שמדליק בתוך ביתו, ובדיעבד יוצא בזה יד"ח].

אך בחדר האוכל נראה שאין להדליק כלל, שהרי זה כמדליק במסעדה, שאף שאוכל בה, לא יוצא יד"ח בהדלקה בה, דאין זה ביתו כלל. ולכן חדר אוכל במלון שסגור חוץ משעות האכילה, הרי הוא כמסעדה, ולא יוצא בזה יד"ח (ראה לקמן עמ' יח סע' ד-ה).

לג. שאלה: האם יש צורך להדליק מפני חשד בבית שיש לו שני פתחים.

תשובה: בזמננו אין חשד כלל (סי' תרעא סע' ח).

לד. שאלה: האם צריך צורת הפתח בשביל נרות חנוכה.

תשובה: אין צריך את כל דיני צורת הפתח, ודי בפתחי שמאי, והעיקר שייראה כניסה לבית (עי' שו"ת מהרי"ל סי' מ).

שבת חנוכה, והמתארח בחנוכה

לה. שאלה: הרגיל לקבל שבת בפלג המנחה, כיצד ינהג בחנוכה.

תשובה: בחנוכה יקבל מאוחר יותר, משום שלכתחילה צריך להדליק נרות חנוכה תוך חצי שעה לשקיעה, אך בשעת הדחק יכול להדליק נרות חנוכה כבר מפלג המנחה (סי' תרעט).

לו. בחור ישיבה שישן בשבת חנוכה בישיבה ואוכל אצל הוריו. היכן ידליק נרות בערב שבת ובמוצ"ש.

תשובה: במוצ"ש יתפלל בישיבה, וידליק שם נרות, ובערב שבת ידליק או בבית הוריו או בישיבה.

לז. שאלה: המתארח במלון בשבת חנוכה ולא יכול להדליק שם, כיצד ינהג.

תשובה: יעשה שליח שידליק בבית (סי' תרעז).

לח. שאלה: האם אפשר לכתחילה לנסוע לשבת להורים, וא"כ היכן ידליק.

תשובה: אפשר לכתחילה לנסוע, וידליק או בבית ההורים או ע"י שליח בבית (כאמור לעיל סע' סד).

לט. שאלה: הדליק במקום בו שהה בשבת ורוצה לצאת. האם יכול לצאת מיד לאחר ההדלקה.

תשובה: ישהה שם לפחות חצי שעה ויאכל שם מלווה מלכה (ראה לעיל סע' סח), ואין צורך שידליק בביתו כשחוזר.

מ. שאלה: מי שדינו להשתתף בפרוטה, כיצד משתתף.

תשובה: או ע"י שייתן לבעל השמן פרוטה, או ע"י שיגביה את השמן, או שיעשה קנין סודר. יש אומרים שצריך שבעל הבית יוסיף מעט שמן יותר ממה שרגיל להדליק (סי' תרעז ס"א, חו"מ סי' קצט). המשתתף צריך לשמוע את הברכות מהמברך (סי' תרעז ס"ק ד).

מא. נכד שבא להתארח בבית סבתו, ומדליק שם נרות. האם הסבתא יכולה להשתתף עמו בפרוטה.

תשובה: אינה יכולה, כיון שרק האורח יכול להשתתף עם בעל הבית, ואין בעל הבית יכול להשתתף עם האורח. ולכן עליהם להדליק שתי חנוכיות - או שהוא ידליק את חנוכייתו והיא תדליק את חנוכייתה [ותברך פעם נוספת, או שתשמע ממנו], או שהוא ידליק את שתי החנוכיות ברצף [מבלי לברך פעם נוספת, ויאמר הנרות הללו לאחר ההדלקה השנייה].

מב. שאלה: אלמנה וילדיה. מי מדליק את נרות החנוכה.

תשובה: אם יש בן מעל גיל מצוות הוא מדליק ופוטר את אמו ואת שאר בנות הבית. ואם אין מי שהגיע למצוות, די שהאמא תדליק [ויש סוברים שגם הבנות ידליקו. ולבני אשכנז גם הבן צריך להדליק].

מקור: משנ"ב (סי' תרעא סק"ט, סי' תרעה סק"ט), חת"ס (שבת כא).

הדלקת נרות בבית הכנסת

מג. שאלה: מתי מדליקים נרות חנוכה בבית הכנסת בברכה.

תשובה: בין מנחה למעריב, בשעה שהציבור נמצא ובמקומות שמתפללים מנחה מוקדם, ידליקו לפני מעריב. ונוהגים להדליק אף לפני תפילת שחרית, ללא ברכה (סי' תרעא סע' ז).

מד. שאלה: האם המדליק בבית הכנסת חוזר ומברך גם על ההדלקה בביתו.

תשובה: אף שבבית הכנסת בירך את כל הברכות, חוזר ומברכם בביתו. אמנם ביום הראשון, לא יחזור על ברכת 'שהחיינו', א"כ הוא צריך להוציא את אשתו ובני ביתו [וני"א

שבכל הימים לא יחזור על ברכת 'שעשה ניסים', א"כ צריך להוציא את אשתו וב"ב].

מקור: משנ"ב (סי' תרעא ס"ק מה), שו"ת זרע אמת (או"ח סי' צו), שו"ת התעוררות תשובה (מהדו"ח ח"ג סי' תס).

מה. שאלה: האם המדליק נרות חנוכה בבית הכנסת לאחר שהדליק בביתו, צריך לברך שוב את הברכות.

תשובה: חוזר ומברך את כל הברכות, וביום הראשון גם 'שהחיינו'. אמנם בני ספרד אינם נוהגים כן.

מקור: שו"ת זרע אמת (או"ח סי' צו, הו"ד בשע"ת סי' תרעא), ואף שהמשנ"ב (סי' תרעא ס"ק מה) לא הזכיר את זה, הכי נקטינן. ולבני ספרד עי' בא"ח (ש"א פ' וישב סע' יא), וכה"ח (סי' תרעא ס"ק עה).

מו. שאלה: בית הכנסת שיש בו בערב סדר לימוד ולאחמ"כ תפילת ערבית, מתי ידליק נרות חנוכה.

תשובה: ידליק בתחילת סדר הלימוד. ובמקום שלא מתפללים בו אלא רק לומדים, לא ידליק (סי' תרעא ס"ק לט).

מז. שאלה: בית כנסת שיש בו מנין רק בשבתות. האם מברכים על הדלקת הנרות בבית הכנסת.

תשובה: מברכים בערב שבת ובמוצ"ש.

מח. שאלה: בית כנסת שיש בו כמה מניינים, האם מדליקים נרות בכל המניינים או רק במניין הראשון.

תשובה: יש להסתפק בזה, ולכן יש להדליק נרות שידלקו עד אחרי המניין האחרון.

השמן והפתילות לאחר חנוכה

מט. שאלה: מתי צריך לשרוף את השמן והפתילות לאחר חנוכה.

תשובה: אין לשומרם לחנוכה בשנה הבאה, מכיוון שיש חשש תקלה, אלא צריך לשרפם לאחר חנוכה, ויש הנוהגים להמתין לשרפם בשריפת חמץ (סי' תרעז).

נ. שאלה: האם מותר להשתמש בשמן שנותר מחנוכה לצורך סגולה עבור שושנה ברגל.

תשובה: לכתחילה יתנה מראש (וכמו שהתבאר לעיל סע' צ), ובדיעבד אם לא התנה, יש להקל להשתמש בשמן שנותר לאחר שדלק חצי שעה [משום השיטות הסוברות ששמן זה לא הוקצה, וכן מהמבואר ביו"ד (סי' קנה) שמותר להתרפאות באיסורי הנאה מדרבנן לצורך חולה שאין בו סכנה].

נא. שאלה: האם חנוכייה צריכה גניזה.

תשובה: לא. אמנם אם כתוב עליה הנוסח המלא של 'הנרות הללו' המובא במס' סופרים, טעונה גניזה. אך אם כתוב עליה רק את המילים 'הנרות הללו קודש הם' או 'על הנסים ועל הנפלאות', הוי מליצה בעלמא ואינה טעונה גניזה, אלא יזרוק בתוך שקית לאשפה (יו"ד סי' רפד סע' ב).

תפילות בחנוכה

נב. שאלה: מה דין צום ותחנון בערב חנוכה.

תשובה: אין לצום בערב חנוכה, ובמנחה אין אומרים תחנון (סי' תרפו, סי' תרפג, סי' קלא)

נג. שאלה: האם בנות ספרד חייבות לומר הלל בחנוכה.

תשובה: יאמרו הלל בלא ברכה [ובנות אשכנז מברכות ככל מצות עשה שהזמן גרמא].

מקור: דעת הרמב"ם (פ"ג מהל' חנוכה) שנשים פטורות, ודעת התוס' (סוכה לח. ד"ה מי) שנשים חייבות. ולעניין ברכה יש לחוש לשיטת הרמב"ם.

נד. שאלה: האם מותר לטעום לפני הלל.

תשובה: אסור אלא אם הוא חולה או חלש (בה"ל סי' תכב).

נה. שאלה: כיצד ינהג אדם שאמר 'חצי הלל' במקום 'הלל שלם'. וכן מה דינו של אדם שדילג על מילה אחת מהלל [בימים שאומרים הלל שלם].

תשובה: אם עדיין לא סיים, יחזור ל'לא לנו', וימשיך כסדר. אם כבר סיים ובירך את הברכה בסוף, יחזור על ההלל עם ברכה (סי' תפח ס"ק ב).

נו. שאלה: מה יעשו אם קראו בטעות קריאת התורה של יום אחר.

תשובה: לא יחזרו (סי' תרפד ס"ק ג), ואם עדיין לא בירכו את הברכה שלאחריה, או שהספר מונח על הבימה – עי' כה"ח (שם ס"ק ח).

נז. שאלה: האם אומרים תיקון חצות בלילות חנוכה.

תשובה: אומרים רק תיקון לאה, ולא אומרים מזמור כ' ואומרים מזמור נ"א.

אבלות בחנוכה

נח. שאלה: האם יש דינים מיוחדים לאבל בחנוכה.

תשובה: כל דיני האבלות הרגילים נוהגים גם בחנוכה.

הלל בבית האבל - אומרים הלל בבית האבל בחנוכה, ואף האבל עצמו אומר (המנהג כהגר"ז סי' קלא ס"ה, אמנם עי' משנ"ב סי' קלא סק"כ).

תפילה לפני העמוד - יש בזה מנהגים שונים. יש נוהגים שבשחרית לא עולה כלל ויש נוהגים שעולה עד הלל. ואף במנחה ומעריב יש נוהגים לעלות ויש שנוהגים לא לעלות. ומי שאין מנהג בידו יעלה למנחה ומעריב (משנ"ב סי' תרעא ס"ק מד, סי' תרפג סק"א, סי' תקפא סק"ז, בה"ל סי' קלב). אמנם ביארצייט נישגשים לכל התפילות כרגיל.

הדלקת נר חנוכה בבית הכנסת - אין האבל מדליק בבית הכנסת ביום הראשון, אמנם בשאר הימים, יכול (משנ"ב סי' תרעא ס"ק מד).

השתתפות במסיבות חנוכה - אם אומרים שם דברי תורה או שירות ותשבחות, מותר [לבני אשכנז בלבד] להשתתף מבלי לאכול [אך שתייה מותרת] (רמ"א או"ח סי' תער ס"ב, יו"ד סי' שצא ס"ב, גליון מהרש"א יו"ד שם), ואם המסיבה בבית האבל מותר לו אף לאכול.

כמו כן מותר להשמיע מוזיקה במסיבה, בתנאי שהאבל לא מתכוון לשמוע.

נט. שאלה: האם מותר ללכת לבית קברות בחנוכה.

תשובה: אם אין חשש שיבואו לידי בכי - יכולים [ויש נוהגים שלא לעלות], אבל מי שהדבר מביא אותו לבכי - אסור לעלות.

שהחיינו על המנורה בלילה הב' אינה הפסק, ועוד כתב שם שרק המהרש"ל נהג כן אבל אחרים לא ינהגו כך [אלא ידליקו בה כבר בליל א', כנ"ל].

סד. שאלה: האם הוצאות נרות חנוכה חוזרות כמו הוצאות שבת ויו"ט.

תשובה: הוצאות חנוכה חוזרות ככל הוצאות מצווה (שיטמ"ק ביצה טז בשם הריטב"א, ועי' תוס' ביצה שם).

סה. שאלה: האם מותר להסתפר בחנוכה.

תשובה: מותר עד חצי שעה קודם השקיעה, וכן מותר לאחר ההדלקה (סי' תער).

סו. שאלה: האם בחנוכה קורעים בכותל.

תשובה: בכותל קורעים תמיד חוץ משבת, ויו"ט, וחול המועד (סי' תקסא, סי' תער).

סז. שאלה: האם מותר לכבות נר ע"י נשיפת רוח בפיו.

תשובה: "המכבה נר בפיו דמו בראשו" – ונרות שעל עוגה וכדו' יש לכבות בנפנוף היד, וכן אם מכבה נר חנוכה [לאחר חצי שעה], וכן נר הבדלה.

מקור: כל בו (סי' קיח ד"ה ארבעה כתות, בשם ברייתא מעשה תורה המיוחס לרבינו הקדוש), חופת אליהו רבה (בסוף ספר 'ראשית חכמה'), בן איש חי (שנה ב' פרשת פנחס).

חלק בירורי הלכה

בעניין סוף זמן הדלקת נר חנוכה, ובעניין מי שאינו נמצא בביתו בזמן ההדלקה, והמתנה לאשתו שאינה נמצאת בזמן ההדלקה

א. שנינו בגמ' במסכת שבת (כ"א ע"ב) "כבתה אין זקוק לה". וביאור הדברים, דאם כבה נר חנוכה סמוך להדלקתה אין זקוק להדליקו שוב. ומקשה הגמ' סתירה לדין זה, שהרי שנינו "מצוותה משתשקע החמה עד שתכלה רגל מן השוק", והבינה הגמ' שכיון שזמן הדלקתה עד שתכלה רגל מן השוק, צריך שהנרות ידלקו עד אותו זמן, ואם כבתה בין שקיעת החמה לזמן שתכלה רגל מן השוק צריך לחזור ולהדליק, והוא סותר למה שאמרה הברייתא דאם כבתה אין זקוק לה.

דחתה הגמ' ליישב את הסתירה, שמה שאמרו חז"ל מתי מסתיים זמן ההדלקה אין הכוונה שאם כבתה באותו זמן צריך לחזור ולהדליקה, אלא "דאי לא אדליק מדליק", כלומר, שאם לא הדליק מיד בזמן ההדלקה, עדיין יכול להדליק בברכה עד זמן שתכלה רגל מן השוק [שהוא זמן חצי שעה לאחר תחילת זמן ההדלקה]. ועוד ביארה הגמ' באופן נוסף, "אי נמי, לשיעורה", כלומר דמה שאמרו חז"ל מתי מסתיים זמן ההדלקה, הוא בכדי ללמד שצריך לשים שמן בשיעור שידלק משקיעת החמה עד שתכלה רגל מן השוק, אבל אם כבתה אין זקוק לה.

ומבואר בגמ' שיש שני ביאורים מה לימדו חז"ל כשאמרו מתי מסתיים זמן ההדלקה - [א] "דאי לא אדליק מדליק". [ב] "אי נמי לשיעורה".

ונחלקו הראשונים האם שני הביאורים בגמ' נחלקו בסוף זמן הדלקת נרות חנוכה וכדלהלן:

ב. שיטת תוס' (ד"ה דאי לא): לפי הביאור הראשון "דאי לא אדליק מדליק", נמצא שיש שיעור זמן שרק בו ניתן להדליק ולקיים מצות נר חנוכה, ואחרי שכלתה רגל מן השוק, עבר הזמן שניתן לקיים בואת המצווה, ואין מה להדליק.

ביארצייט של אדם שנפטר בימי החנוכה - מעיקר הדין אפשר לעלות [מפני שרק בראש חודש לא עולים, אבל בשאר ימים אפי' שאין אומרים תחנון - עולים], ויש נוהגים שלא לעלות כלל בכל הימים שאין אומרים בהם תחנון [ובני אשכנז נהגו שלא לומר 'ק-ל מלא רחמים' אך בני ספרד נהגו לומר].

מקור: או"ח סי' תכט, באר הגולה (יו"ד סי' שדמ), קב הישר (פרק פח).

סופגניות

ס. שאלה: האם העושה סופגניות חלביות צריך לעשות היכר, כשם שעושים בפת חלבית.

תשובה: לא צריך לעשות היכר, כיון שאין רגילים לאוכלן עם בשר [אכן, במקום שרגילים לאוכלן עם בשר, צריך היכר], אמנם צריך ליזהר שלא להיכשל לאוכלן תוך שש שעות לבשר (שו"ת מהרי"ט, הובא בפת"ש יו"ד סי' צז ס"ק ג).

סא. שאלה: אדם טיגן סופגניות ולביבות פרווה, בשמן שטיגנו בו בעבר שניצלם. מה דין הסופגניות והלביבות.

תשובה: הן בשריות, ויש להמתין שש שעות בין אכילתם לאכילת חלב (עי' ש"ך סי' פט ס"ק יט). ויש להקפיד שלא לטגן כמות גדולה של סופגניות בשריות ללא היכר (ראה בשאלה הקודמת), ולכן לבני אשכנז יטגן רק כמות המספיקה ליום אחד, ולבני ספרד רק כמות המספיקה לסעודה אחת.

סב. שאלה: האם עיסת סופגניות לטיגון חייבת בהפרשת חלה.

תשובה: מעיסת סופגניות בשיעור המחויב [החל מ-1.200 קילו] מפרישים חלה, ותמיד בלי ברכה [כלומר, אף שבשאר עיסות, בעיסה של 2.250 קילו מפריש עם ברכה, בעיסת סופגניות יפריש ללא ברכה].

מקור: השו"ע (סי' שכט) פטר מהפרשת חלה, והש"ך שם כתב להפריש חלה ללא ברכה (ועי' תוס' ברכות לז ופסחים לז), אמנם סופגניות אפיוות דינן כבצק רגיל.

עניינים שונים

סג. שאלה: אדם שקנה או קיבל מנורה יקרה. האם יברך "שהחיינו" או "הטוב והמטיב".

תשובה: עליו לברך "שהחיינו", וידליק בה בליל א', ויכוון לפטור ברכה זו בברכת שהחיינו שמברך על ההדלקה, ועי' במקור.

מקור: יברך "שהחיינו" ולא "הטוב והמטיב", כיון שאין זה נחשב שגם שאר בני הבית משתמשים במנורה בכך שבעה"ב מוציאים יד"ח בשליחותם, מפני שהדלקת בעל הבית פוטרת את אנשי הבית מהדלקה, ואין זה בתורת "שליחות".

אולם אם המנורה נמצאת כל השנה בוויטרינה, ובני הבית שמחים בכך, ברכתה "הטוב והמטיב", ויברך בליל א' לפני ברכות ההדלקה [כדי שלא יהא הפסק בין ברכות ההדלקה להדלקה, ונמצא שמברך ד' ברכות].

והמהרש"ל (מובא בבאה"ט סי' תרעג ס"ק יג) נהג להדליק במנורה החדשה של כסף בלילה הב' של חנוכה, ויברך שהחיינו ביחד עם כל הברכות, ועי' בפמ"ג (שם א"א ס"ק יב) שביאר מדוע ברכת

ג. והוסיפו תוס' וז"ל: "ואומר הר"י פורת **דיש להיזהר ולהדליק בלילה מיד, שלא יאחר יותר מדי,** ומ"מ אם יאחר ידליק מספק דהא משני שינויי אחריו", עכ"ל. וביאור הדברים, דלפי הביאור השני של הגמ' דמה שאמרו חכמים מתי מסתיים זמן הדלקת הנרות הוא "לשיעורה", כלומר שצריך לשים כמות שמן בשיעור שיוכל הנר לדלוק במשך זמן שבין שקיעת החמה לתכלה רגל מן השוק, אבל לא באו חכמים לומר שרק זהו הזמן של ההדלקה בלבד, אלא הזמן שבו ניתן להדליק הוא "**כל הלילה**", וכיון שלפי ביאור זה ניתן להדליק כל הלילה, **יש להדליקו כל הלילה מחמת הספק שמא עדיין הוא זמן ההדלקה** [וכפי שביארו תוס' לפי הביאור השני של הגמ'].

ד. נמצא ששיטת התוס' ששני הלשונות בגמ' נחלקו, האם זמן ההדלקה הוא רק בין שקיעת החמה לצאת הכוכבים ואחר זמן זה אינו יכול לקיים מצות נר חנוכה. או שזמן הדלקת נר חנוכה הוא "כל הלילה", אלא שקבעו חכמים שיש לשים כמות של שמן שיוכל לדלוק במשך זמן שהוא משקיעת החמה עד צאת הכוכבים. ולכן כתבו התוס' **דאף לאחר צאת הכוכבים עד עלות השחר יש להדליק מספק.**

ה. שיטת הרמב"ם: ז"ל הרמב"ם (הל' חנוכה פ"ד ה"ה) "אין מדליקין נרות חנוכה קודם שתשקע החמה, אלא עם שקיעתה, לא מאחרין ולא מקדימין. שכח או הזיד ולא הדליק עם שקיעת החמה מדליק והולך עד שתכלה רגל מן השוק, וכמה הוא זמן זה כמו חצי שעה או יותר. עבר זמן זה אינו מדליק, וצריך ליתן שמן בנר כדי שתהיה דולקת והולכת עד שתכלה רגל מן השוק" וכו' עכ"ל.

ומבואר ששיטת הרמב"ם, ששני הביאורים בגמ' לא חולקים זה על זה, ושניהם אמת, וכל הנידון הוא לאיזה משני הדינים הנכונים הללו התכוונה הברייתא, לכן פסק הרמב"ם את שני הדינים, גם את הלשון "דאי לא אדליק מדליק", דהיינו שאפשר להדליק עד צאת הכוכבים, ואחרי זה כבר אי אפשר להדליק, וגם את הלשון "אי נמי לשיעורה" שצריך לשים כמות שמן עד שתכלה רגל מן השוק.

נמצא דנחלקו תוס' והרמב"ם האם שני הביאורים בגמ' חולקים בסוף זמן הדלקת נר חנוכה, תוס' סוברים ששני הביאורים בגמ' חולקים, ולכן פוסקים שצריך להחמיר כשתי הלשונות, ולכתחילה יש להדליק בשקיעה, עד צאת הכוכבים, אך אם עבר צאת הכוכבים גם צריך להדליק כל הלילה, כיון שלפי הלשון השני בגמ' זמן ההדלקה כל הלילה. והרמב"ם סובר ששני הביאורים בגמ' לא חולקים, ושניהם נכונים, ולכן אחרי צאת הכוכבים אי אפשר להדליק ולקיים מצות נר חנוכה.

ו. שיטת הרשב"א (שבת שם): שיטה שלישית היא שיטת הרשב"א, שכתב וז"ל: "דהא דקתני עד שתכלה רגל מן השוק, ופרישנא דאי לא אדליק מדליק, לאו למימרא דאי לא אדליק בתוך שיעור זה אינו מדליק, דהא תנן (מגילה כ:) כל שמצוותה בלילה כשר כל הלילה, אלא שלא עשה מצוה כתקנה דליכא פרסומי ניסא כולי האי, ומיהו אי לא אדליק מדליק, ולא הפסיד אלא כעושה מצוה שלא כתקנה לגמרי", עכ"ל.

ז. והיינו ששיטת הרשב"א היא שיטה מיוחדת שאף לפי הביאור הראשון בגמ' "דאי לא אדליק מדליק", יכול להדליק "כל הלילה", ומה שאמרו שמצוותה עד שתכלה רגל מן השוק, הכוונה שאז נעשית המצווה "כתיקונה", ואחר זמן זה אף שנעשית המצווה שלא כתיקונה, מכל מקום יש בזה קיום מצווה, ולפיכך יש להדליק בברכה "כל הלילה".

ח. וביאורו של הרשב"א אינו כפי שסברו תוס' ולא כמו שסבר הרמב"ם, דלשיטת תוס' והרמב"ם לפי הביאור הראשון בגמ' "דאי לא אדליק מדליק", סוף זמן הדלקת נר חנוכה הוא כשתכלה רגל מן השוק, ולאחר זמן זה כבר לא ניתן להדליק ולקיים את המצווה. אלא

דנחלקו תוס' והרמב"ם רק לפי הביאור השני בגמ' "אי נמי לשיעורה" האם שייכת הדלקה אחר שתכלה רגל מן השוק, אבל לפי הביאור הראשון של הגמ', סברו תוס' והרמב"ם בדעה אחת, שסוף זמן ההדלקה הוא בשעה שתכלה רגל מן השוק. והרשב"א סבר שאף לפי ביאור הראשון בגמ', יכול לקיים את המצווה כל הלילה.

ט. שיטת הריטב"א (שבת שם): שיטה רביעית היא שיטת הריטב"א, הסובר דלפי הביאור הראשון "דאי לא אדליק מדליק" ששמע שלאחר שכלתה רגל מן השוק כבר לא ניתן לקיים את המצווה, כל זאת הוא לעניין להדליק בחוץ בפתח החצר הפונה לרשות הרבים, שמכיוון דלא יכול לעשות היכר לבני רשות הרבים לאחר שכלתה רגל מן השוק, כבר אינו יכול לקיים את המצווה לאחר זמן שכלתה רגל מן השוק, אבל אף לאחר זמן שכלתה רגל מן השוק יש להדליק בפנים, דאמנם אינו יכול להדליק בחוץ, אך אינו פטור מלעשות היכר לו ולבני ביתו בפנים, והדלקה זו אפשר לקיימה "כל הלילה" (וראה להלן סעי' יח' ואילך).

וז"ל הריטב"א: "דאגן שמדליקין בפנים ואין היכר אלא לבני הבית יכול להדליק כל הלילה, ועד עמוד השחר, ולפי זה יש לפרש, דאי לא אדליק מדליק בחוץ עד ההיא שעתא, אבל בתר הכי אינו מדליק אלא בפנים, דלדידהו נמי וודאי משום דלא מצי למיעבד היכרא לרשות הרבים, לא נפטר מלעשות היכרא לו ולבני ביתו, דהא לקמן אמרינן דבשעת הסכנה מניחה על שולחנו ודיו", עכ"ל.

סיכום שיטות הראשונים

י. עולה מן האמור ארבע שיטות בראשונים בסוף זמן הדלקת נר חנוכה:

[א] שיטת תוס' דלפי הביאור הראשון בגמ', סוף זמן ההדלקה הוא עד שתכלה רגל מן השוק, ולפי הביאור השני בגמ' זמן ההדלקה הוא כל הלילה.

[ב] שיטת הרמב"ם דאף לפי ביאור השני שבגמ', סוף זמן ההדלקה הוא עד שתכלה רגל מן השוק.

[ג] שיטת הרשב"א דאף לפי ביאור הראשון בגמ', זמן ההדלקה הוא כל הלילה, אלא דהדלקה כתיקונה הוא עד שתכלה רגל מן השוק.

[ד] שיטת הריטב"א, דלפי הביאור הראשון בגמ' סוף זמן הדלקת נר חנוכה הוא עד שתכלה רגל מן השוק, אלא דכל זה לעניין הדלקה בחוץ לבני רשות הרבים, אולם יש אף לאחר זמן זה יש להדליק בפנים בביתו לבני ביתו, וזמן ההדלקה בפנים בביתו הוא כל הלילה.

לאחר שכלתה רגל מן השוק האם מדליק בפנים או בחוץ

יא. והנה בריטב"א הנ"ל (אות ט) מבואר שלאחר שכלתה רגל מן השוק מדליק בפנים לבני ביתו. ולכאורה מזה נראה ברור שאם מדליק לפרסם לבני ביתו עליו להדליק בפנים ולא בחוץ, ולפי זה אפשר לפשוט ספקנו להלן (אות כ) בדברי בעל העיטור. אך גם זה אינו מוכרע דיש לפרש שכוונת הריטב"א שאין צורך וטעם להדליק בחוץ לאחר שכלתה רגל מן השוק, ואין כוונתו לומר שאם למעשה הדליק בחוץ לא יצא עניין זה של הדלקה לו ולבני ביתו.

יב. ואפשר לומר דאף לאחר שכבר כלתה רגל מן השוק עדיף להדליק בחוץ, משום שבזה מקיים פרסומי ניסא לדעת הרשב"א (הב"ל סעי' ו), אלא שלאחר הזמן אין זה מצווה כתיקונה ואין פרסומי ניסא כולי האי. וכן לדעת הריטב"א נראה דלאחר זמן שתכלה רגל מן השוק, אינו גורע בהדלקה בחוץ יותר מהדלקת בפנים [רק שלדעתו אין צורך וטעם להדלקה בחוץ וכמו שביארנו (לעיל סעי' ט)], ואילו לשיטת הרשב"א אף לאחר שתכלה רגל מן השוק יש עדיפות בהדלקה בחוץ, משום שיש פרסומי ניסא בהדלקה בחוץ גם לאחר זמן שתכלה רגל מן השוק. [ונחלקו הרשב"א והריטב"א בגדר הפרסומי ניסא של בני רשות הרבים לאחר שכלתה רגל מן השוק, דלדעת הריטב"א אינו נחשב כלום, ולדעת הרשב"א נחשב

למצווה], ולדעת התוס' והרא"ש שפ"י הלשון הא' בגמ' דאי אפשר להדליק לאחר צאת הכוכבים, זהו דווקא בזמנם שהיו מדליקים בחוץ, לפני שהיתה הסכנה, אבל לאחר שהיה זמן הסכנה שהדליקו בפנים מבואר בבעל העיטור שדין זה נשאר אף בזמננו.

יג. ועוד נראה שאף לאחר שכלתה רגל מן השוק יש עניין להדליק בחוץ לפי המבואר בריטב"א (שבת כא): שכלתה רגל מן השוק הוא **כל מקום לפי מה שהוא**, וז"ל הריטב"א: "ובכל מקום הדבר הזה כפי מה שהוא, והמנהג הפשוט ששיעורו כל זמן שחנניות המוכרות שמן וכיו"ב פתוחות" עכ"ל. ובפסקי ריא"ז (הובא בשלטי גיבורים על הרי"ף דף ט ע"א מדפי הרי"ף אות ד) כתב וז"ל: "וכמה שיעור מצוותה משתשקע החמה ועד שתכלה רגל מן השוק, ולא עד שתכלה רגל היחידים אלא רגל הרבים, וכגון מוכרי העצים והחנוונים וכיו"ב שדרכם לאחר בשוק אחר חשיכה", עכ"ל.

ומבואר בדבריהם שכל זמן **שעדיין לא כלתה רגל מן השוק במציאות**, יש עדיין חיוב הדלקה, ולפי זה **בזמנינו אף בשעות מאוחרות עדיין לא כלתה רגל מן השוק**, דרגל "היחידים" יש מקומות שלא כלה כל הלילה, וגם אם צריך שלא תכלה רגל "הרבים" **נראה דעד שעה 11-12 בלילה** עדיין לא כלתה רגל "הרבים" מן השוק, ויש אומרים **עד שעה 10 בלילה שעד אז יש עדיין חנניות פתוחות**.

הכרעת הטור ושולחן ערוך בהדלקה לאחר שכלתה רגל מן

השוק

יד. כתב הטור (סי' תרעב) וז"ל: "ומכל מקום עדיין זמנה כל הלילה ודלא כהרמב"ם ז"ל...", עיי"ש, וכן בשולחן ערוך (שם סע' א) כתב וז"ל: "ומיהו הני מילי לכתחילה, אבל עבר זה הזמן ולא הדליק, **מדליק והולך כל הלילה**", וכו' עיי"ש.

טו. ולא נתבאר להדיא בטור ובשולחן ערוך אם מדליק במשך הלילה **בברכה או בלא ברכה**. ובפשוטו מסתימת השו"ע משמע שמדליק בברכה. והנה לפי מה שנתבאר לעיל (אות ב) שיטת תוס', שההדלקה לאחר שכלתה רגל מן השוק היא מספק, וזה תלוי בשני הביאורים בגמ', אם כן יש לומר דאף שצריך להדליק כל הלילה, אבל מספק לא יברך. אמנם מסתימת השולחן ערוך משמע שמברך, ואם כן נמצא דהוא דלא כתוס'. וכן העיר המגן אברהם (שם ס"ק ו), שמסתימת השולחן ערוך משמע שמברך, והרי בבית יוסף מביא דברי התוס' דהוא ספיקא דדינא.

טז. ובפרי מגדים (שם באשל אברהם סק"ו) כתב דהוא ספק ספיקא. ספק האם כביאור השני בגמ' (שהובא לעיל סע' א) שלפי זה הזמן הוא כל הלילה וכמו שנקטו תוס' (הובא לעיל סע' ב), ואף לפי ביאור ראשון בגמ' (שהובא לעיל סע' א), מ"מ שמא הדין שמדליק עד כלות רגל מן השוק הוא רק למצווה בעלמא, והיינו דשמא אין הדין כתוס' (המובא לעיל סע' ב) שפרשו שלפי הלשון ש"אי לא אדליק מדליק", אז לאחר כלות רגל מן השוק עבר זמנו, אלא כהרשב"א (המובא לעיל סע' ו) שסבר דהזמן של "עד שתכלה רגל מן השוק", הוא רק למצווה שתהיה המצווה כתיקונה, אבל לקיום מצווה אפשר להדליק ולקיימה במשך כל הלילה.

יז. והנה כל זה מיירי במדליק בחוץ, אבל אם מדליק בתוך הבית, סבר המגן אברהם שאם מדליק בזמן יכול להדליק אף לבדו, אבל אם מדליק לאחר שעבר הזמן של "עד שתכלה רגל מן השוק" ידליק בברכה רק אם יש בני בית שנעורים. אולם דעת החמד משה שמדליק בברכה כל הלילה בתוך הבית אף כשבני ביתו ישנים.

זמן ההדלקה בזמן הסכנה כשהיו מדליקים בתוך הבית

יח. כתבו תוס' (שבת שם) וז"ל: "ולר"י נראה דעתה אין לחוש מתי **ידליק**, דאנו אין לנו היכרא אלא לבני הבית, שהרי מדליקין מבפנים", עכ"ל.

וכ"כ הטור (סי' תרעב) בשם התוס', וז"ל "והתוספות כתבו דלדין אין צריך לדקדק בזמן שנתנו חז"ל שלא נתנוהו אלא להם שהיו מדליקין בחוץ, ולאחר זה הזמן אין עוברין ושבין, אבל אנו שמדליקין בבית ואין היכרא אלא לבני הבית, **אין להקפיד על הזמן**, וכתב בספר המצוות ומכל מקום נכון להדליק בעוד בני הבית נעורים. ונראה שאף לדין צריך לדקדק בשיעור שאע"פ שמדליקין בפנים כיון שמדליקין בפתח הבית והוא פתוח יש היכרא לעוברים ושבים", עכ"ל הטור.

וברשב"א (שבת שם) כתב וז"ל: "ופירשו בתוספות דלא אמרו עד שתכלה רגל מן השוק אלא בדורות הללו שמדליקין בחוץ אבל עכשיו שמדליקין בבית מבפנים כל שעה ושעה זימניה הוא דהא איכא פרסומי ניסא לאותם העומדים בבית, ומיהו **לכתחלה מצוה להקדים ולהדליק** משתשקע החמה מיד דזריזין מקדימין למצוות", וכו' עיי"ש. נמצא בדברי תוס', דבזמן הסכנה שאינו מדליק בחוץ אלא בפנים, **אפשר להדליק במשך כל הלילה** אף לפי הביאור הראשון הנ"ל "דאי לא אדליק מדליק", דדוקא בזמן שמדליקין בחוץ לא ניתן לקיים את המצווה לאחר זמן שתכלה רגל מן השוק, אבל בזמן הסכנה שמדליקין בפנים מדליקין במשך כל הלילה.

בשיטת בעל העיטור לעניין הדלקה בפנים שלא בשעת

הסכנה וסוף זמן ההדלקה לשיטתו

יט. והנה בספר העיטור (הלכות חנוכה) כתב וז"ל: "נר חנוכה מצוה להניחה על פתח ביתו מבחוץ ובשעת הסכנה מניחו על שולחנו ודיו, **ואחר שנהגו על הסכנה נהגו**, ומי שיכול להניח מבחוץ מניחה מבחוץ, ואם לאו על פתחו", עכ"ל.

כ. ומבואר בדבריו, דבזמן הזה אף דמי שיכול להניח מבחוץ מניחה מבחוץ, מכל מקום לא פקע הדין ד"בזמן הסכנה מניחה על שולחנו ודיו" דאחר שנהגו נהגו, ולכן אף **בזמן הזה שאין סכנה אם הדליק על שולחנו יצא**. ונתבאר לעיל דהמדליק על שולחנו, זמן ההדלקה הוא כל הלילה, ואף שכבר כלתה רגל מן השוק.

כא. לדברי בעל העיטור, יש לעיין **בזמננו בדין המדליק בחוץ, האם אפשר לו להדליק גם אחר שכלתה רגל מן השוק גם לביאור הראשון הנ"ל** "דאי לא אדליק מדליק". מצד אחד היה מקום לומר, שכל דברי הגמ' שסוף זמן הדלקת נר חנוכה הוא עד שתכלה רגל מן השוק ואם לא הדליק עד זמן זה אינו מדליק, כל זאת בימיהם שהתקנה היתה להדליק בחוץ באופן שיהיה פרסום הנס לבני רשות הרבים, וממילא בשעה ששוב אין הרבים מצויים בחוץ אין מקום להדליק, ומשום כן סוף זמן ההדלקה הוא עד שתכלה רגל מן השוק, אך בימינו שסבר בעל העיטור שיוצא ידי חובת פרסום הנס כשמניחו על שולחנו בביתו ומפרסם הנס לבני ביתו, אם כן אף כשמדליק לאחר שכלתה רגל מן השוק, כיוון שניכר לבני הבית מקיים את המצווה.

ומאידך יש לדחות, שאף שנתחדש שיש אופן של פרסומי ניסא לבני ביתו, מכל מקום אינו יכול להדליק בחוץ בזמן שניתן לקיים פרסומי ניסא בתוך ביתו, דלכל אופן של פרסומי ניסא יש לו גדרים משלו, דפרסומי ניסא בחוץ הוא לבני רשות הרבים, ופרסומי ניסא בפנים הוא לבני ביתו, וממילא בזמן שמדליק בחוץ ולא בתוך ביתו, כיון שהפרסומי ניסא הוא לבני רשות הרבים, והדבר תלוי בכך שיהיו בני רשות הרבים מצויים, זמן ההדלקה הוא עד שתכלה רגל מן השוק, ואחר שכלתה רגל מן השוק שוב לא שייך לקיים פרסום הנס באופן זה. אלא יקיים באופן האחר שידליק בתוך ביתו שכך נקבעה צורת פרסום הנס לבני ביתו.

כב. והנה, יש לדון מה היה דין המדליק בתוך ביתו בזמן התקנה שידליק על פתח ביתו קודם התקנה לשעת הסכנה, דאם נאמר דאף שלא בשעת הסכנה אם הדליק בביתו בדיעבד יצא, הרי בזה יוכרע הנידון דלעיל בדעת בעל העיטור, משום דנמצא דמה דמבואר בגמ' וט

[ד]. וכן ישנה שיטת הגהות מיימוניות (הלכות חנוכה פ"ד) שאפשר להדליק כל הלילה מדין ספק דרבנן לקולא.

כג. ולכן אף שלכתחילה וודאי שחייבים להדליק בזמן ההדלקה [ובלא זה עלולים להפסיד את מצות הפרסומי ניסא לבני רשות הרבים - לפי חלק משיטות הפוסקים], **ואם אינו יכול להדליק בזמן ההדלקה יש לעשות שליח להדליק**, או שאשתו תדליק. אך אם הדבר קשה מאיזו שהיא סיבה, יש הרבה צדדים **להקל שיכול להדליק לכתחילה במשך הלילה.**

וכן לעניין מי שאשתו אינה נמצאת בבית בזמן הדלקת נרות ואין אפשרות שתהיה בזמן ההדלקה בבית, כיוון שבדיעבד אפשר להדליק כל הלילה בברכה, וכמו שנתבאר [נשיטת רוב הפוסקים דיכול לברך כל הלילה כשאשתו עמו], ואם כעת ידליק כשאשתו לא עמו, תפסיד את הברכות, ויש שיטות שיש חובת ברכת הרואה באופן זה (עי' מ"ב סי' תרעו ס"ק ו'), **ע"כ יש להקל במקום צורך גדול להמתין לה**, אם אין שום אפשרות שהיא תהיה בבית בזמן ההדלקה, **אבל צריך מאד להשתדל ולהקפיד שכן יוכל להדליק בזמן**, ובפרט שלכו"ע יש בזה משום "זריזים מקדימים למצוות".

בעניין הדלקה במקום האכילה או במקום השינה

בגמרא (שבת כא ע"ב) שנינו "תנו רבנן נר חנוכה מצוה להניחה על פתח ביתו מבחוץ", ויש להסתפק מה מוגדר ביתו של אדם לעניין מצות הדלקת נר חנוכה, אם המקום בו **סועד פתו בקביעות**, או המקום בו **לן בלילה**. ומקום הספק הוא באדם שאוכל בקביעות במקום אחד, וישן במקום אחר, וכגון תלמיד ישיבה הסועד בבנין חדר האוכל של הישיבה, ולן בבניין הפנימייה, היכן נחשב ביתו ששם עליו להדליק, האם במקום בו סועד פתו או במקום בו לן בלילה. והספק הוא הן לעניין **לכתחילה** היכן הוא הבית שנכון ביותר להדליק בו לכתחילה, והן לעניין **דיעבד** האם בהדלקה בבית השני יוצא ידי חובה בדיעבד.

ובירור הדברים מתבאר מדברי הראשונים, שהנה מצינו בטור (סימן תרעו) שכתב וז"ל "כתב אדוני אבי הרא"ש ז"ל בתשובה, בן האוכל אצל אביו או האוכל אצל חבירו, ויש לו בית מיוחד לשינה, צריך להדליק בו, שכיון שיש לו בית מיוחד לשינה והעולם רואין אותו נכנס ויוצא בו איכא חשדא אם אינו מדליק, שאין העולם יודעים שאוכל במקום אחר, ואפילו לדין שאנו מדליקים בפנים, ומסתמא בני חצר יודעים שאוכל במקום אחר, אפילו הכי שייך חשד, כי השכנים עוברים ושבים לפני פתח הבית ורואים שאינו מדליק", עכ"ל.

ומבואר בדברי הרא"ש שאדם שיש לו שני מקומות לדיוור באחד אוכל ובשני ישן, חייב להדליק במקום השינה, שאם לא ידליק במקום השינה יחשדו אותו שאינו מדליק כלל, אמנם לא התפרש בדברי הרא"ש, אם חיוב זה הוא מלבד חיובו להדליק במקום האכילה, שעיקר המצווה אינה מתקיימת אלא בהדלקה במקום האכילה שהיא עיקר דירתו, ורק שהוסיף הרא"ש שעליו גם להדליק במקום השינה מפני החשד, או שמא בהדלקה זו שמדליק במקום השינה כבר יוצא ידי חובת ההדלקה, שמקום השינה אף הוא נחשב מקום דירתו שיקיים בו חיוב ההדלקה של נר איש וביתו. **ויסוד הספק** בזה האם **מקום השינה שוה למקום האכילה** בהגדרת ביתו של אדם, ומשום כך בהדלקה במקום השינה מתקיימת המצווה, ובתקנה זו שתקנו שידליק במקום השינה כדי למנוע חשד תקנו שיקיים מצותו רק במקום השינה, או שמא **עיקר ביתו של אדם הוא מקום אכילה**, ובהדלקה במקום השינה אינו יוצא ידי מצותו, ורק משום חשד חייבו להדליק בה בנוסף להדלקה במקום האכילה.

ונראה להוכיח כצד זה **שבהדלקה במקום השינה מתקיימת המצווה** ואינו צריך להדליק גם במקום האכילה:

זמן ההדלקה בחוץ הוא עד שתכלה רגל מן השוק, זהו אפילו שאם היה מדליק בתוך ביתו בדיעבד יצא ידי חובה, מכל מקום אם הדליק בחוץ זמן ההדלקה בחוץ הוא עד שתכלה רגל מן השוק, ואם כן יש לומר דאף לדעת בעל העיטור שסבר שבזמן הזה יכול לקיים את המצווה בהדלקה בביתו, מכל מקום אם מדליק בחוץ ומקיים את המצווה כתיקונה, זמן ההדלקה הוא עד שתכלה רגל מן השוק, ולא מהני מה שמתפרסם הנס בהדלקה זו לבני ביתו.

אמנם בפשוטו יש לומר דבזמן התקנה להדליק בפתח ביתו בחוץ, אם לא הדליק על פתח ביתו מבחוץ [באופן שאינו דר בעליה] אלא הדליק בביתו, לא יצא ידי חובה. וכן מבואר לכאורה מדברי הגמ' בשבת (כב ע"ב) וז"ל הגמ' "אמר רבא, **הדליקה בפנים והוציאה לא עשה כלום**" כלומר שאם הדליק את נר חנוכה בתוך ביתו והוציאה לחוץ לכיוון רשות הרבים, לא יצא ידי חובתו, ודנה הגמ' בהלכה זו, "אי אמרת בשלמא 'הדלקה עושה מצוה', הדלקה במקומו בעינן, משום הכי לא עשה כלום", אלא אי אמרת 'הנחה עושה מצוה' אמאי לא עשה ולא כלום". כלומר דהנה נחלקו חכמים מהו המצווה בהדלקת נר חנוכה, האם משעת הדלקה, או ההנחה של הנר הדולק במקום של פירסומי ניסא, ודנה הגמ', דלמאן דאמר "הדלקה עושה מצוה" מובן מדוע אם הדליקה בפנים והוציאה לחוץ לא עשה ולא כלום" דכיוון דההדלקה היא המצווה, צריך שתעשה המצווה במקום חיוב, וכשמדליק בפנים בביתו אינו מקום חיוב, ולכך אף שהוציאה לחוץ לא יצא ידי חובתו, אלא למ"ד "הנחה עושה מצוה" מדוע אם הדליקה בפנים והוציאה לחוץ לא עשה ולא כלום, הרי לבסוף הניחה במקום חיוב, ושמא יש להוכיח מכך כמאן דאמר "הדלקה עושה מצוה". ודחתה הגמ' דאף למ"ד "הנחה עושה מצוה", מכל מקום אם הדליקה בפנים והוציאה לחוץ לא עשה ולא כלום משום ש"הרואה הוא אומר לצורכו הוא דאדלקה". מכל מקום נמצא בדברי הגמ' דלמ"ד "הדלקה עושה מצוה" היה פשוט לגמ' דאם הדליקה בפנים והוציאה לחוץ לא עשה ולא כלום, משום דבעינן **הדלקה במקום חיוב**, וכיון שהדליקה בפנים שאינו מקום חיוב לא יצא ידי חובה. הרי מבואר בגמ' **דהדלקה בתוך הבית אינו מקום חיוב** משום שאין מצווה בהדלקה בתוך הבית.

[אמנם אין הדברים ברורים והנידון תלוי בביאורי האחרונים שבאו לפרש פליאה בדברי הרי"ף והרא"ש, דמחד גיסא פסקו ד"הדלקה עושה מצוה", ומאידך כתבו דאם הדליקה בפנים והוציאה לחוץ לא יצא, משום דהרואה אומר לצורכה הוא דאדלקה, ואף שסברא זו הוזכרה בגמ' למ"ד "הנחה עושה מצוה". ועיין מה שתירצו הב"ח והמג"א (סי' תרעה), ועיין היטב בשו"ת רעק"א (תנינא קכה) דנקט איפכא, ואכמ"ל].

דינים העולים למעשה

העולה לדינא, דיש הרבה צדדים להקל להדליק לאחר זמן של "כלתה רגל מן השוק" שהוא חצי שעה שלאחר זמן הדלקת הנרות, והטעמים שיש להקל בזה הם:

[א]. בתוס' מבואר דלפי הביאור השני בגמ' "אי נמי לשיעורה", אפשר להדליק כל הלילה כמו שנתבאר לעיל (אות ב).

[ב]. גם לפי לישנא קמא "אי לא אדליק מדליק" דסברו תוס' שלפי ביאור זה אין להדליק לאחר זמן שכלתה רגל מן השוק כמבואר (לעיל סי' ג), מ"מ נתבאר (לעיל סי' ו) דהרשב"א סבר דאף לפי ביאור זה בגמ', אפשר להדליק כל הלילה ולקיים את המצווה.

[ג]. נתבאר (לעיל סי' כ) שלאחר שהייתה שעת הסכנה שדינו שמניח על שולחנו, לא נעקר הדין וכמו שכתב הבעל העיטור, וכשם שבהדלקה בפנים אפשר להדליק כל הלילה בברכה עכ"פ כשבני ביתו נעורים, כן יש לדון שה"ה בחוץ.

א.הרא"ש לא הזכיר בלשונו כלל שמלבד ההדלקה במקום השינה חייב האדם להדליק גם במקום האכילה, ומשמעות הדברים שאכן אינו חייב אלא בהדלקה במקום השינה בלבד, שבהדלקה זו יוצא ידי חובת המצווה, כיון שאף מקום זה ביתו הוא. ואמנם אפשר שדברי הרא"ש אמורים באדם שאין לו מקום פרטי לאכילה אלא סמוך באכילתו על שולחן אחרים, ומשום כך אין עליו להדליק אלא במקום השינה, אולם לפי זה נצטרך לדחוק שדעת הרא"ש כדעת המאירי (שבת כג ע"א ד"ה חכמי התוספות) שהסמוך על שולחן אחרים יוצא בהדלקת בעל הבית, ופטור מלהשתתף בפרוטה.

ב. עוד יש להוכיח כצד זה מכך שאם ההדלקה במקום השינה אינה אלא מפני החשד ואינו יוצא בה ידי חובת המצווה, נמצא שיש כאן **חידוש חובת הדלקה מחודשת שאין בה קיום מצות הדלקת נר חנוכה** כלל, ולא מצינו שחייבו חכמים הדלקה במקום שאין בו תורת הדלקת נר חנוכה כלל.

והעולה מהדברים שגדר תקנת חכמים היתה שאדם שדירתו באופן זה שבמקום אחד סועד פתו ובמקום אחר ישן, יקיים את חיובו במקום השינה מפני החשד, ואף שמעיקר הדין לולא חשש החשד היה יכול לקיים המצווה במקום האכילה, ולפי זה מסתברא מילתא שאף אחר שתיקנו מחמת החשד לקיים מצות ההדלקה במקום השינה בדווקא, מכל מקום אין זה אלא לכתחילה אבל בדיעבד אם הדליק במקום האכילה יצא ידי חובת מצות ההדלקה, שהרי לא מסתבר שחכמים עקרו לגמרי את אופן ההדלקה ממקום האכילה למקום השינה.

והנה מדברי הרשב"א לכאורה נראה שנחלק על דברי הרא"ש וסובר שלעולם אין אדם מדליק אלא במקום אכילתו, ואף מי שאוכל בבית אחד וישן בבית אחר אינו מקיים מצות ההדלקה אלא בהדלקה בבית בו אוכל פתו, שכתב הרשב"א (שו"ת סימן תקמב) וז"ל: "גם מי שאוכל על שולחן בעל הבית, אפילו שוכב בבית בפני עצמו אינו צריך להדליק, אבל מכל מקום צריך להשתתף, או שיקנה לו בעל הבית חלק בשמן ובפתילות", וכו', עכ"ל. ומבואר בדברי הרשב"א שהאוכל בבית אחד וישן בבית אחר עיקר **חובת ההדלקה שלו בבית שאוכל**.

אולם אחר העיון נראה שאין מחלוקת בזה בין הרשב"א לרא"ש ואין דברי הרשב"א אמורים אלא באופן שלא שייך חשד, וביאור הדברים, שהנה מלשון הרא"ש שביאר טעם החשד בלשון זו: כי השכנים עוברים ושבים לפני פתח הבית ורואים שאינו מדליק. נראה שדרכם היתה בהדלקה בבית באופן זה שנראית אף מבחוץ, ובה אכן שייך חשד ותיקנו חכמים להדליק במקום השינה למנוע חשד זה. אולם במקומו של הרשב"א היו מדליקין בתוך הבית ממש באופן שאין ניכרת ההדלקה מבחוץ כלל, וכפי המבואר בלשונו (שו"ת סימן תקמא) "עכשיו שנהגו שלא להדליק בחוץ אלא בבתי אף על פי שיש לו שני פתחים אינו חייב להדליק בהן, שהכל יודעין שאין מדליקין בחוץ אלא בפנים", ובאופן זה לא שייך חשד כלל וממילא שיכול להדליק במקום אכילתו בלבד.

ואולם יש להסתפק בדעת הרשב"א אם אין לקיים מצות ההדלקה אלא במקום האכילה בלבד, או שמא אף שאין חיוב להדליק במקום השינה, שהרי אין חשש חשד, מכל מקום אם הדליק במקום השינה קיים מצותו.

ומצינו בדברי הרמ"א (דרכי משה סימן תרעז) שהכריע שלפי דעת הרשב"א יש להדליק במקום האכילה שהוא עיקר דירתו של אדם, והסתפק אם אף דעת הרא"ש כן במקום שאין חשד. וכן הכריע הרמ"א למעשה (סימן תרעז ס"א) **שבמקום שאין חשד, יש להדליק במקום האכילה**. וכן מבואר במגן אברהם (שם סק"ו) שאף הרא"ש מודה בעיקר הדין שמקום אכילה עדיף ממקום שינה ומשום כן במקום שאין חשד, ידליק במקום אכילה.

ואולם נראה שאף לפי דעתם **בדיעבד אם עבר והדליק במקום השינה יצא ידי חובתו**, שהרי הרשב"א (בתשובה שם) כתב ש'אין צריך' להדליק במקום שינה, ומשמע מכל מקום אם ידליק במקום שינה יצא ידי חובה, וכל שכן לדעת הרא"ש שפשטות דבריו מורים שמעיקר הדין יכול להדליק היכן שירצה בין במקום האכילה ובין במקום השינה, וכן עולה מדברי המשנ"ב (סימן תרעז סק"ח) שכתב כן בשם הגהות רבי ברוך פרנקל.

ואולם מצינו בשו"ת שארית יוסף (סי' עג) שכתב שעיקר הדלקת נרות חנוכה, אינו הולך אחר מקום אכילה אלא אחר **מקום לינה**.

וכן מבואר בשו"ת מהרש"ל (סי' פה) וז"ל: "וכן חתן האוכל בבית חמיו, אם יש יכולת בידו, אפילו ישן בבית חמיו, לא ישתתף אלא ידליק לעצמו משום המהדרין, שהרי הוא איש וביתו, ואם ישן בבית אחר, **פשיטא שמחויב להדליק במקום שישן**", עכ"ל. ומשמע דמהרש"ל סבירא ליה דיש להדליק במקום שינה מדינא, ולא משמע שמה שמדליק במקום שינה הוא מפני החשד.

ואפשר שאף המהרש"ל סובר שבעיקר הדין אין עדיפות במקום השינה יותר ממקום האכילה, ורק שבמקום שאכילתו אצל חמיו והוא ישן בבית בפני עצמו, סובר המהרש"ל שישה עדיפות למקום השינה, ומשום שכיון שמקום האכילה שלו אינו נפרד לעצמו שהוא מקום שמתארח אצל אחרים, ומקום שינה הוא מקום שהוא דר בו לעצמו, הרי שחשוב יותר מקום שהדיור שלו לעצמו ממקום שהדיור שלו עם אחרים ומשום כן יש להדליק במקום השינה ולא במקום האכילה, אבל לא שיש עדיפות בגוף השינה יותר מן האכילה.

אמנם עיקר דבריהם צריכים עיון (וכפי שכבר תמה בזה הט"ז סימן תרעז ס"ק ב) שהרי כבר נתבאר, שדעת הרא"ש והרשב"א כפי שגם עולה מדברי הרמ"א בדרכי משה והמגן אברהם (הנ"ל), שיש להדליק במקום אכילה, ולא במקום שינה, ואף שבאמת אינו מוכרח בדברי הרשב"א והרא"ש שיש עדיפות למקום אכילה יותר ממקום שינה, מכל מקום דבר זה מפורש בדבריהם שאין עדיפות למקום שינה יותר ממקום האכילה, ואם כן מניין לנו להעדיף את מקום השינה יותר ממקום האכילה. וראה בט"ז (שם) שנוקט להלכה כדעת הרשב"א שיש להדליק במקום אכילה, והוסיף (שם) הט"ז לסייע לשיטה זו מהמבואר גבי עירובי חצרות (סימן שע סעיף ה) שמי שאוכל במקום אחד וישן במקום אחר מקום אכילה עיקר, ואוסר רק במקום אכילה, ולא במקום השינה.

העולה מן האמור: אדם שאוכל בבית אחד וישן בבית אחר, לכתחילה יש לו להדליק במקום אכילה, ובדיעבד אם הדליק במקום שינה יצא ידי חובה.

האוכל סעודה אחת אצל חבירו היכן ידליק, ודין הדלקה למתארח בשבת - כשאוכל אצל אחרים וישן בביתו

דין אכסנאי

הנה שנינו בגמ' בשבת (כג ע"א) "אמר ר' ששת אכסנאי חייב בנר חנוכה, אמר רבי זירא מריש כי הוינא בי רב, משתתפנא בפריטי בהדי אושפיזא, בתר דנסיבי איתתא, אמינא השתא וודאי לא צריכנא דקא מדליקי עלי בגו ביתאי", ע"כ.

ומבואר בגמ' שלושה דינים: **א.** שאורח חייב להדליק נר חנוכה. **ב.** שסגי לאורח במקום להדליק בעצמו להשתתף בפרוטה בהדלקת בעל הבית. **ג.** שאם האורח נשוי אינו צריך כלל להדליק אם אשתו מדליקה בביתו.

ובביאור החידוש הראשון שאורח חייב להדליק נר חנוכה, מצינו פלוגתא בראשונים בביאור הסלקא דעתך שאורח היה פטור. הרא"ש (שם פרק ב סימן ח) ביאר שבלא רב ששת ס"ד שאכסנאי יכול לצאת בנרו של בעל הבית מדין איש וביתו וקמ"ל רב ששת שאינו יוצא בנרו של בעל הבית דלא הוי בכלל איש וביתו. אמנם הר"ן שם

ביאר החידוש של רב ששת באופן אחר, וז"ל, "אורח אע"פ שאין לו בית דלא תימא דין נר חנוכה כדין מזוזה דכל מי שאין לו בית פטור מן המזוזה" עכ"ל. וכוונת הר"ן, שהרי הדין הוא שאכסנאי פטור ממזוזה כמבואר בגמ' במנחות (מד ע"א) מכיון שאכסנאי נחשב שאינו גר שם, ולכן גם היה צד שאורח פטור מנר חנוכה מכיון שצריך בית להדלקת נר חנוכה, ואורח נחשב שאין לו בית, ואם כן יהא פטור מהדלקת נר חנוכה, קמ"ל שחייבים, דלגבי נר חנוכה אף אורח חייב. ומבואר שנחלקו הרא"ש והר"ן מה התחדש באכסנאי שחייב בנר חנוכה, לשיטת הרא"ש נתחדש שאורח אינו יוצא בהדלקת בעל הבית, מכיון שהוא אינו נחשב כאחד מאנשי הבית, ולשיטת הר"ן נתחדש, שאורח נחשב גר בבית ולכן יכול להדליק שם נר חנוכה. [ופשוט שכל מחלוקתם הוא רק בביאור נקודת חידושו של ר' זירא, אבל לדינא מודים זה לזה, שגם הרא"ש מודה שאורח אינו פטור מנר חנוכה, וגם הר"ן מודה שאורח צריך להשתתף בפרוטה].

בירור אופנים ופרטים בדין אכסנאי

והנה לא נתברר בגמרא מה הוא גדרו של אכסנאי [שצריך להדליק נר חנוכה במקום האכסנאי או שמשתתף בפרוטה ביחד עם בעל הבית], אם צריך שגם יאכל וגם יישן אצל אחר, או אפילו אם רק אוכל אצל אחר כבר נחשב לאכסנאי, וכן לא נתברר באיזה אופן יחשב כאכסנאי אם צריך שיאכל כל סעודותיו כדי להחשב לאכסנאי, או שדי אפילו בסעודה אחת בכדי להחשב כאכסנאי, ויש לברר בכך כמה פרטים ואופנים, וכפי שיתבאר להלן.

א. בחור שמתארח במקומות שונים: נראה שאפילו אם אינו ישן במקום האירוח, ואפילו אם אוכל שם רק סעודה אחת, נחשב כאכסנאי, שכיון שאין לו בית משלו וכל הזמן מתארח במקום אחר, בזה לעולם כל סעודה שאוכל אצל אחר הרי זה כאכסנאי, ומשתתף בפרוטה עם בעל הבית, או מדליק לבד, ויוצא בזה ידי חובה.

ב. נשוי שיש לו בית קבוע שישן שם ואוכל במקום אחר: מבואר בשו"ת שארית יוסף (סימן עג) שאין לו דין אכסנאי, וצריך להדליק דוקא בביתו הקבוע שישן שם ואינו יוצא ידי חובה בהדלקתו במקום האכסנאי (ועיין מג"א סימן תרעז ס"ק ז), ובשו"ת מהרש"ל (סי' פה), ובט"ז (סי' תרעז ס"ק ב). והטעם שאינו מדליק במקום האכילה אף שמבואר ברא"ש וברשב"א (הנ"ל) דאזלינן בתר מקום אכילה, נראה דכל דברי הרשב"א והרא"ש איירו דווקא כשמקום האכילה הוא מקום שהוא מתארח בקביעות, וכמבואר במגן אברהם (ס"ק ז) אז שפיר מדליק במקום האכילה, אבל אם במקום האכילה אינו אוכל בקביעות, אז אינו מדליק במקום האכילה, וגם אינו יוצא ידי חובה אם מדליק שם [אך יש להעיר ממה שהביא הט"ז (הובא לעיל) ראה לדבריו מהדין המבואר בשלחן ערוך (סימן שע"ה) גבי עירובין ע"ש].

ג. נשוי שמתארח ואוכל וישן שלא בביתו למשך יום אחד שלם: יש להסתפק האם באופן זה ידליק במקום האכסנאי, או שאף שאם הדליק במקום האכסנאי יצא ידי חובה, מכל מקום לכתחילה עליו להדליק בביתו הקבוע.

והנה בט"ז (סק"ב הנ"ל, ובמ"ב ס"ק יב) משמע שאם ישן במקום האכסנאי, ידליק במקום האכסנאי, אך אפשר שהט"ז מיירי בזמן שמדליקים בפנים, ואז אם אין אף אחד בבית למי ידליק, אבל למנהגינו שמדליקין בחוץ, יש להסתפק שאף אם אוכל וישן במקום האכסנאי נהי שאם הדליק במקום האכסנאי יצא ידי חובה אבל מכל מקום לכתחילה אולי צריך להדליק בביתו.

ד. בחור ישיבה שאוכל בחדר אוכל וישן בביתו או בפנימייה [עכ"פ באופן שהפנימייה לא באותו בנין של החדר אוכל]: בפשוטו היה נראה שלפי המבואר ברשב"א וברמ"א (הנ"ל) שמי שאוכל במקום אחד וישן במקום אחר צריך להדליק במקום האכילה,

לכאורה היה נראה שהוא הדין לבחור שישן בביתו או בפנימייה ואוכל בחדר האוכל, שצריך להדליק בחדר האוכל. אולם באמת נראה שיש לחלק בין חדר אוכל בזמנינו בישיבות, לבין מקום אכילה של הרשב"א, שהרשב"א מדבר בבית שאוכל שם בן או אדם זר, ושם זה מקום אכילתו ויכול להשתמש שם שימושים של בית ומשום כן סובר הרשב"א שכיון שיש חשיבות למקום אכילתו וגם מקום זה נחשב קצת כביתו יש לו להדליק שם, משא"כ בחדר אוכל של זמנינו שהוא כמו מסעדה, אם כן אף שלמקום האכילה ישנה חשיבות של קביעות, עדיין צריך שידליק במקום שנחשב על כל פנים קצת כביתו, וכמו שפשוט שאדם שאוכל את כל סעודותיו אוכל במסעדה, אינו מדליק במסעדה, אלא מדליק בביתו שישן שם, כיון ששם הוא דירתו, ושם עושה כל תשמישו, ובמסעדה יכול רק לאכול ואין לו אפשרות להישאר שם, וזה לא מקום שראוי לדירה. הכי נמי חדר אוכל בישיבה בזמנינו, לכן נראה שיש להדליק בחדר שינה, ולכתחילה יאכל שם גם סעודה עיקרית, ושם ידליק.

המתארח בבית מלון ומקרים נוספים

ה. לכאורה היה צריך לדון מה הוא גדר מקום האכילה בבית מלון, אם הוא כמסעדה ואז צריך להדליק דוקא בחדר שישן שם, או שדינו כמקום אכילה של הרשב"א שיש שם שימושים נוספים כביתו. אמנם באמת נראה שודאי יכול להדליק בחדר שישן שם, וטעם הדבר הוא משום שמקום האכילה [-חדר האוכל] במלון, והחדר שישן שם, נמצאים בבנין אחד, ואם כן יש לזה דין של שני חדרים בבית אחד, שאין צריך להדליק דווקא בחדר שאוכל שם.

ו. ולפי זה הוא הדין גם באופן שהפנימייה היא באותו בנין של החדר אוכל, שאז פשוט שאינו צריך להדליק דוקא בחדר אוכל [אף אם לא נקבל את החילוק הנ"ל ששונה חדר אוכל של ישיבה, ממקום אכילה שעליו דן הרשב"א], והטעם הוא מכיון שהוא כמו שני חדרים באותו בית.

ז. בחור ישיבה שבימי החנוכה אוכל בישיבה וישן בבית הוריו [ואין לו חדר שינה בישיבה כלל]: ידליק בבית הוריו [ואף שמקום אכילה עיקר מכל מקום חדר אוכל של ישיבה שונה כמו שנתבאר], ואולם עדיף שגם יאכל שם.

ח. בחור ישיבה שישן בבית הוריו ויש לו חדר בישיבה לשינת צהריים: כיון שלכתחילה יש להדליק במקום האכילה [ובחדר אוכל כנ"ל אין להדליק], לכן: או שיאכל בחדרו בישיבה וידליק שם, או שיאכל סעודה עיקרית בבית הוריו וידליק שם.

ט. האוכל ג' סעודות בבית אביו או חמיו וישן בביתו: יש להסתפק היכן ידליק, ולפי הנ"ל שמקום אכילה עיקר, היה נראה שיש להדליק במקום האכילה אצל אביו או חמיו, אך מאידך נראה שכל מה שמצינו שמקום אכילה עדיף, הוא כשמתארח בקביעות במקום האכילה, אז כיון שיש לו מקום אכילה קבוע אף שישן בביתו ידליק במקום האכילה, אך כשמקום האכילה הוא עראי ומקום השינה הוא ביתו הקבוע, יש להסתפק שצריך להדליק בביתו הקבוע. ולכן נראה שיש לאכול סעודה בביתו הקבוע וידליק שם.

י. האוכל ג' סעודות באולם שמחות וישן בביתו: נראה שוודאי יש להדליק בביתו, כי אי אפשר להחשיב את מקום האכילה באולם כביתו.

יא. המתארח בשבת אצל אביו או חמיו וישן בבית אחר [לא בביתו הקבוע]: כיון שנתבאר שמקום אכילה עיקר, לכן יש להדליק בבית אביו או חמיו אף שאינו ישן שם, ואם הדליק במקום שישן שם יצא.

יב. באופן הנ"ל כשיכול להדליק בביתו הקבוע: יש לדון האם יש חשיבות יותר לביתו הקבוע או שיכול להדליק גם במקום שמתארח ואוכל שם. נראה שבאמת אין עדיפות אם ידליק במקום האכילה או

בביתו הקבוע שאינו ישן שם עתה, כיון שבדירות שמתארח בשבת דינו כאכסנאי שיכול להדליק במקום האכסנאי, ומאידך אף בביתו הקבוע לא פקע שם דירתו, ולכן גם אם הדליק שם יצא ידי חובה. אולם יש הסוברים שאף לכתחילה צריך להדליק בביתו הקבוע שזהו מקום ההדלקה, כיון שזהו ביתו הקבוע לאכילה ולשינה במשך השנה ורוב החנוכה.

ושורש הנידון בעניין זה הוא, במה שיש לברר כוונת דברי הט"ז (סימן תרע"ז ס"ק ב) שכתב וז"ל: "משא"כ במי שיש לו דירה בעיר והולך פעם א' חוץ לביתו וסועד אצל חבירו פשיטא שלא יניח ביתו וידליק בבית שהוא אוכל שם פ"א אצל חבירו אלא צריך לילך לביתו ולהדליק שם. ואם אחזו תאות האכילה ואינו רוצה לזוז משם עכשיו יצוה לבני ביתו שידלקו עליו בביתו דאיתו בית שהוא סועד שם אין דינו אלא כאכסנאי שמדליקין עליו בבית והוא אינו מדליק במקום שהוא ואפי' למ"ש בסמוך דאכסנאי רשאי להדליק גם במקום שהוא שם היינו שעכשיו תהיה גם שכיבתו שם משא"כ בזה שיאכל כאן שעה או שתיים וישוב למקומו אין שום סברא לומר שידליק שם ולא בביתו דזה הוה כאלו עומד בשעת הדלקה על רחוב העיר דאין שייך לו שם הדלקה", עכ"ל הט"ז.

ומבואר בדברי הט"ז, שדווקא משום שהוא אוכל ושוהה שם רק שעה או שעתיים ואין מקום שינתו שם, משום כן אינו נחשב מקום האכילה כביתו ואינו יכול להדליק שם שאינו נחשב כאכסנאי, אבל אם גם יש **שם לכאורה יש למקום זה חשיבות של ביתו ויכול להדליק שם**, ומשמע שאינו צריך להדליק בביתו הקבוע. ואולם יש לדון שכל דברי הט"ז מיירי דוקא בזמן שמדליקים בפנים, דאז אם אינו בביתו אין מה להדליק שם.

מאידך בפרי חדש (סי' תרע"ז, ומובא בביאור הלכה שם, ובחיי אדם כלל קנד סעיף לב) מבואר דמי שהלך הוא וכל בני ביתו להתארח כל שמונת ימי החנוכה שמדליק היכן שנמצא ראה שם. משמע מהפרי חדש שאם הלך רק **ליום אחד, שאין מדליק שם אלא בביתו**. אך יש לדון בכוונתו, שאפשר לפרש שאם עקר לכל השמונה ימים אינו יכול להדליק בביתו הקבוע ואין הדלקתו שם מועילה כלל, ואך אם הלך רק למספר ימים אף על פי שיכול להדליק במקום שמתארח מכל מקום גם אם הדליק בביתו יצא ידי חובה שמועילה הדלקתו גם שם.

בירור הלכה בעניין מקום ההדלקה

מחלוקת רש"י ותוס' במקום ההדלקה

א. איתא בגמ' שבת (דף כא:) – 'תנו רבנן: נר חנוכה מצוה להניחה על פתח ביתו מבחוץ. אם היה דר בעלייה - מניחה בחלון הסמוכה לרשות הרבים. ובשעת הסכנה - מניחה על שלחנו, ודיו'.

ופירש רש"י - 'מבחוץ - משום פרסומי ניסא, ולא ברשות הרבים אלא בחצרו, שבתיהן היו פתוחין לחצר'.

וכתבו התוס' (ד"ה 'מצוה') – 'ומיירי דליכא חצר אלא בית עומד סמוך לרה"ר אבל אם יש חצר לפני הבית מצוה להניחה על פתח חצר דאמר לקמן חצר שיש לה ב' פתחים צריכה ב' נרות ואמרי' נמי נר שיש לה שני פיות עולה לשני בני אדם משמע לשני בתים ואם היו מניחים על פתחי בתיהם היה לזה מימין ולזה משמאל אבל אי מניחים על פתח החצר אתי שפיר'.

ומבואר שנחלקו רש"י ותוס' האם להדליק בפתח הבית או בפתח החצר. ונראה לבאר מחלוקתם בב' דרכים:

אופן א' – לכו"ע צריך שיראו הנרות ברה"ר, אך רש"י סובר שצריך שיראו הנרות גם בתוך הבית ועדיף פרסום הנסגם לבני הבית אף שיפחת פרסום הנס לבני רה"ר, ולשיטת תוס' עדיף

שיהיה יותר פרסום לבני רה"ר ואף שלבני הבית יהיה פחות פרסום, אמנם אם הדליק בפתח הבית ולא היה ניכר ברה"ר - לכו"ע לא יצא יד"ח.

אופן ב' - לשיטת רש"י מדליקים בפתח הבית כי ניכר לבני החצר ולא צריך שיהיה ניכר לבני רה"ר, ולתוס' לא די בהדלקה שנכרת לבני החצר אלא צריך שיהיה ניכר לבני רה"ר.

ונפק"מ בין ביאורים אלו האם לפי רש"י יוצאים ידי חובה בהדלקה בפתח דירה הפתוחה לחדר המדרגות - לאופן הא' לא יוצאים יד"ח לשיטתו, ולאופן השני יוצאים יד"ח.

הדלקה בפתח או בחלון הסמוך לרשות הרבים – גדר

רשות הרבים

ב. מבואר בשו"ע (סי' תרע"א סעי' ה) "נר חנוכה מניחו על פתח הסמוך לרה"ר", ויש להסתפק האם צריך להדליק דוקא במקום שפתוח לשטח ציבורי שעוברים שם אנשים רבים, או שדי שידליק את הנרות שייראו במקום שיש שם עוברים ושבים אף שאינו שטח ציבורי. והנפק"מ בזה - לישיבות שמדליקים בפתח פנימייה הפתוחה למתחם הישיבה, או בפתח של דירה הפתוח לחדר מדרגות, או הדלקה בחלון במקום שרק השכנים הדרים ממול רואים.

ונראה שלכתחילה ידליק במקום הפתוח לרשות ציבורית [וגם רחובות צדדיים מהני לזה, ואפי' נראה רק בדוחק], אך אם אינו יכול להדליק ממש על רה"ר, ידליק במקום שיש בו עוברים ושבים, ואף שהוא רשות פרטית.

חלון או פתח הבנין – המקום העדיף להדלקה

ג. לשיטת התוס' הנ"ל יש להדליק בפתח הבנין, וכן פסק השו"ע (סי' תרע"א סעי' ה), ולשיטת רש"י יש להדליק בפתח הדירה, ואם ידליק בפתח הבנין לא יוצא ידי חובה. ובבה"ל (שם ד"ה 'פתח החצר') נראה שחושש לדעת רש"י. נמצא שאם הדליק בפתח הבנין לא יצא יד"ח לדעת רש"י, ולכן נהגו להדליק בחלון הסמוך לרה"ר שאז עכ"פ בדיעבד יצא יד"ח לכו"ע, וכן נראה דעתו של מרן החזו"א להדליק בחלון ולא בפתח הבנין משום שחשש לשיטת רש"י (עדות הגר"ח ברי"ם ששמע כן מהחזו"א).

האם בשמדליקים בפתח החצר הסמוך לרה"ר צריך להיות דוקא חצר משתמשים בה שימושי דירה ככביסה וכדו'

ד. לגבי נר חנוכה אין דין שהחצר תשמש לדברים אלו, ולכן לשיטת התוס' הנ"ל - וכן פסק השו"ע (סי' תרע"א סעי' ה) - אף בזמנינו שאין משתמשים בחצר לשימושי דירה, בכל זאת יש לה דין חצר ואפשר לכתחילה להדליק בפתח הבנין, ורק לגבי עירוב ומזוזה כתב החזו"א (עירובין סי' צ, כג. מזוזה סי' קסח, יו) שאין דין חצר בזמן הזה, כיון שבזמן חז"ל החצרות היו משמשות לכביסה בישול ואפיה, משא"כ בזמננו (עי' רש"י ב"ב ד"ה 'השותפין'). ומה שסבר להדליק בחלון, כיון שחשש לשיטת רש"י הנ"ל.

הדלקה בחלון עורפי כשאין חלון הפונה לרה"ר

ה. יש להסתפק היכן להדליק האם בפתח הבנין ויוצא ידי חובה לפי השו"ע שפוסק כתוס' (הנ"ל), או שידליק בחלון העורפי ויראו את ההדלקה רק בבניינים העומדים ממול.

ונראה שאף שאם מדליק בפתח הבנין יוצא ידי חובה וכמו שפסק השו"ע, אבל לפי המנהג הנפוץ יותר - שנוהגים להדליק

בחלון משום שחוששים לשיטת רש"י (כנ"ל סע' ג) שאי אפשר להדליק בפתח הבנין - ידליק בחלון.

מי שדינו להדליק בפתח החצר הסמוך לרה"ר (כגון הדר בקומת קרקע) והדליק בחלון מה דינו

ו. נראה שבדיעבד יצא יד"ח (כלשון הגמ' שבת כא: 'מצוה להניחה וכו', ע"י מנחות לב: וי"ד סי' רפט).

מי שדינו להדליק בפתח החצר/הבית, או בחלון הפונה לרה"ר, והדליק בתוך הבית - האם יצא ידי חובתו

ז. יש סתירות בדיון זה [ע"י שבת (כב): 'הדליקה בפנים והוציאה לא עשה ולא כלום', וכ"פ בשו"ע (סי' תרעה סע' א) ותלוי בדברי הב"ח והמג"א (שם) ושו"ת רעק"א (תניינא קכה), אולם בספר העיטור (הלכות חנוכה) כתב שכיון שבשעת הסכנה נהגו להניחה בפנים יוצא בזה יד"ח גם בזמנינו, עיי"ש, וע"י ריטב"א (בגמ' שם כא: ד"ה 'דאי לא אדליק מדליק') וז"ל '...דאי לא אדליק בחוץ עד ההיא שעתא, אבל בתר הכין אינו מדליק אלא בפנים, דלדידהו נמי ודאי משום דלא מצי למעבד היכירא לרשות הרבים לא נפטר מלעשות היכירא לו ולבני ביתו דהא לקמן אמרינן דבשעת הסכנה מדליקה על [שולחנו ודיון] עכ"ל. וע"י רשב"א (שם ד"ה 'אמר ר' ירמיה' לגבי נר ביתו ונ"ח), עיי"ש], ולמעשה נראה שיש מקום להקל בזה שבדיעבד יצא ידי חובה.

האם יש דין שידעו מי הדליק את נרות החנוכה

ח. אין צורך שידעו מי הדליק את הנרות, ומה שמצינו (שבת כא: ובסי' תרעא סע' ה) שמי שדר בעליה מדליק בחלון הפונה לרה"ר ולא מדליק בפתח הבית, הוא משום שמדובר שהעליה פתוחה לבית - 'דהשתא כי מנח לה על פתח הבית או על פתח החצר לא מינכרא מילתא דמשום עליה היא, ולפיכך מניחה בחלון הסמוך לרשות הרבים' (לשון הב"י סי' תרעא סע' ה), דהיינו דין עליה הפתוחה לבית שנראה שהכל בית אחד, והרואה סובר שמי שהדליק את החנוכיה הוא בעל הבית שהעליה יוצאת מביתו, ולכן צריך להדליק בחלון העליה, אבל בבנין רגיל או בפנימייה של ישיבה אין דין שידעו מי הדליק.

דירה שחלונותיה גבוהים מעשרים אמה

ט. יש להסתפק האם ידליק בחלון שפונה לבנין ממול או שידליק בפתח הבנין כדעת תוס'.

נראה שהמדליק בפתח הבנין יוצא יד"ח כדעת השו"ע ותוס' שהובא לעיל.

אמנם נראה שעדיף שידליק בחלון, משום שיש לדון שנחשב לרה"ר ע"י החלונות ממול וכנ"ל סע' ב, וגם הריטב"א (שבת כא:) כתב 'ואם דר בעליה מניחה בחלון הסמוכה לרשות הרבים, פי' וסתמא קאמר אף על פי שהיא גבוהה לבני רשות הרבים למעלה מעשרים אמה, דבדידה משערין כיון דלא איפשר אלא בהכי וכדאמרינן'. וביאור דברי הריטב"א שהדין שאין יוצא יד"ח בהדלקה למעלה מעשרים אמה הוא רק כשיכול להניח למטה מעשרים אמה, אבל אם חלונות ביתו גבוהים מעשרים

אמה כיון שאינו יכול להניח למטה מעשרים אמה יוצא ידי חובה אף בהנחה בחלונות אלו. וגם יש לדון שנחשב כשעת הסכנה שמניחו על שולחנו ודיו, וכמו שכתב הריטב"א (שם) - 'ובשעת הסכנה מניחה על שלחנו, פי' לא סוף דבר סכנת נפשות דא"כ פשיטא דעל מצות עשה לא ייהרג... אלא אפי' סכנת צער או איבה כמו בצרפת... ולפיכך היה אומר מורי הרב ז"ל שכשנושב רוח שאי אפשר להדליקה בחוץ מדליקה בפנים בביתו, עכ"ל. ולכן נראה שידליק בחלון ביתו. ונכון יותר שיתלה שם נורות צבעוניות שמושכות את העין, כיון שיש לדון שנחשב כ'אמלתרא' שמועיל גבי קורה של עירוב גם מעל עשרים אמה כמבואר בערובין (ג) ובשו"ע (סי' שסג סע' כו) וז"ל - 'ואם רוצה להכשירו בקורה צריך שיעשה בה ציור וכיור [פי' ציור אחד בכותל מן הסיד או על שמי קורה] שעל ידי כך מסתכלים בה', עכ"ל [ואף שיש לדון שהנר עצמו המאיר הוא אמלתרא והרי הוא לא מועיל מעל עשרים אמה וא"כ יש לדון שלא יועיל אמלתרא ע"י נורות].

מי שאין לו חלון הפונה לרשות הרבים ויראו את הנרות רק אנשי ביתו, האם ידליק בפתח הבנין או שידליק בביתו ויראו רק אנשי ביתו

י. נראה שאם מדליק בפתח הבנין יוצא יד"ח כדעת השו"ע ותוס' (שהובאה לעיל), אמנם לפי מה שנוהגים להדליק בחלון וחוששים לשיטת רש"י (וכנ"ל סע' ג) ידליק בביתו בחלון אף שאינו פונה לרה"ר, כיון שאף לשיטת התוס' והשו"ע שפסקו להדליק בפתח החצר אם הדליק בביתו נראה שיצא ידי חובה (וכנ"ל סע' ז). וגם שנחשב כשעת הסכנה (וכנ"ל סע' ט).

הדלקה בפתח הדירה הפתוחה לחדר המדרגות ובפנימייה בפתח החדר

יא. רק אם אין שום אפשרות אחרת ידליק שם, משום שאין כאן הדלקה לרשות הרבים (וכנ"ל סע' א-ב), וגם אינו ניכר כל כך לבני ביתו, וגם מצוי לפעמים שאינו בתוך טפח הסמוך לפתח.

הדלקה בישיבות (וראה לעיל עמ' יח סע' ד)

יב. אפשרויות ההדלקה לכתחילה לפי סדר העדיפות:

[א] בחלון החדר הפונה אל הרחוב.

[ב] פתח בנין הפנימייה הפונה אל הרחוב.

[ג] בפתח מתחם הישיבה הפונה אל הרחוב.

[ד] פתח בנין הפנימייה הפונה למתחם הישיבה.

[ה] בפתח חדרי השינה בפנימייה.

[ההוראות הנ"ל הן הוראות כלליות, אך לפעמים ישנם שיקולים נוספים, ויש להדליק כפי הוראת הישיבה]

הדלקה בחדר האוכל של הישיבה

יג. אם משתמשים בחדר האוכל במשך היום אפשר להדליק בחדר האוכל בחלון הפונה לרשות הרבים, ואם אין משתמשים כלל בחדר האוכל חוץ משעות הסעודה, ובפרט אם חדר האוכל נעול בשאר הזמן, יש לדון שאין יוצאים ידי חובת ההדלקה בחדר האוכל.

הגיליון הודפס בחסות מכון "לומדים כהלכה"

הדרך שלך להיות הפוסק של הבית

03-3814690

Lomdim724@gmail.com

לומדים כהלכה
לומדים • זוכרים • פוסקים

לומדים כהלכה
לומדים • זוכרים • פוסקים

גליון 660
שנה י"ד תשפ"ה

סיפורי צדיקים

יו"ל לע"נ הרה"ח ר' הלל ז"ל בן ר' פינחס נחום המבורגר ז"ל

דודו למשפחה קייטין על האישור לפרסום בלבד

סיפורי חז"ל

מי שמנצח את המלך יענש

אחד ממלכי אומות העולם פנה אל רבי תנחום ואמר לו: "הבא ונהיה עמי ועמך לעם אחד!" השיב לו ר' תנחום: "טוב ויפה, אך אנו היהודים הננו נימולים ועל כן לא נוכל להיות כמוכם, הגויים. המולו איפה אתם ותהיו כמונו, היהודים." ירד המלך לסוף כוונתו של ר' תנחום והבין את הפקחות שבתשובתו, אמר לו אכן ניצחתי בדברך, ואולם, על פי החוק מי שמנצח את המלך מושלך הישר אל גוב האריות. מיד קרא למשרתיו והללו השליכו את היהודי אל הגוב, וראו זה פלא: האריות ניצבו ליד ר' תנחום הביטו בו אך לא נגעו בו לרעה. באותו מעמד נוכח גם מומר אחד שונא ישראל, והלה התרעם על הנס שארע ליהודי, בועמו כי רב פנה אל המלך ואמר לו: נראה שאין האריות רעבים עתה, ועל כן לא נגעו ביהודי. הבא ונעשה נסיון וניווכח אם האריות רעבים או לאו, הציע המלך וקרא למשרתיו, השליכו אל הגוב את האדם הזה, ציוה והצביע על המומר. הושלך המומר לגוב האריות, ובאחת התנפלו עליו האריות ואכלו את בשרו לתיאבון.

(עפ"י מסכת סנהדרין ע"ח)

פרשת השבוע

וישנאו אותו (ל"ז - ד')

מסופר על הרה"ק רבי צבי פסח פראנק זיע"א שאמר: משנאתם של השבטים אפשר ללמוד אהבת ישראל מה היא, "וישנאו אותו" נאמר, ואחר כך כתוב "ויוסיפו עוד שנוא אותו", כלומר, הוסיפו רק מעט שנאה על שנאתם, הכל במידה ובמשקל, שכן גם בשעת המחלוקת, אשר הם החליטו בה כי מותרת היא, לא שכחו את אמת המידה ולא הפריזו בשנאתם, אלא אך כפי הערכתם שכן ראוי לנהוג.

וישמע ואובן ויצילהו מידם

(ל"ז - כ"א)

מסופר על הרה"ק בעל ה"דברי חיים" מצאנו זיע"א, שאמר להרה"ק רבי ישראל משקלוב זיע"א כדברים האלה. יש הבדל גמור, בין עצת ראובן לבין עצתו של יהודה, ראובן הציע להשליך את יוסף לתוך הבור, אבל הבור היה בארץ ישראל, וכשאדם מישראל נמצא בתוך ארצו, מצבו

יותר בטוח גם אם נחשים ועקרבים סובבים אותו, אבל עצת יהודה היתה למכור את יוסף לישמעאלים, ולהוציאו לחוץ לארץ, ובגולה ובניכר, גם אם לפרקים זוכה אדם מישראל להצליח ולעלות לגדולה, בכל זאת הריהו קרוב למיתה יותר מן החיים.

הכר נא הכתונת בנך היא אם לא

(ל"ז - ל"ב)

הרה"ק רבי לוי יצחק מבארדיטשוב זיע"א נסע עם מספר תלמידיו אל הרה"ק ר' אלימלך מליזענסק זיע"א. לאחר שר' לוי יצחק נסע לדרכו, נשאר אחד התלמידים במקום, ולא המשיך לנסוע איתם. שאל אותו ר' אלימלך למה אינך נוסע עם רבך? אני כבר מכיר את רבי זה, עתה רוצה אני ללמוד את דרכו בקודש. ענה התלמיד. תפסו ר' אלימלך ואמר: אומר אתה כי כבר למדת להבין את ר' לוי יצחק הצדיק? אין אתה מכיר אפילו את איצטליתו, כי הקדושה של הצדיק ניכר גם על איצטליתו.

זמני השבת

זמני יציאת השבת

ירושלים: 5:20 ת"א: 5:21 ר"ת: 5:53

פרשת וישב

זמני כניסת השבת

ירושלים: 4:04 ת"א: 4:18

רבים, חלף פרק זמן ארוך, והמכתב כאילו נמחק מזיכרונו של הפונדקאי, במשך הזמן הזה הספיק להיות פעמיים במעזיבוו אצל הבעש"ט הקדוש, ואפילו אז לא נזכר במכתב, גם הבעש"ט לא הזכיר לו את דבר המכתב. ולכאורה, נראה היה כי עד יום מותו לא יזכר בו. ואולם לא כך היה:

ימים רעים באו על הפונדקאי, נתהפך עליו הגלגל, ראשית ירידתו נגרמה בשל הפריץ, אשר הפונדק היה שייך לו, הלה העלה את המחיר שתבע תמורת שכירות הפונדק. זו היתה רק ההתחלה, ובהמשך תכפו ובאו עליו צרות רבות, עד אשר נתרושש כליל ונאלץ לוותר על הפונדק ולחפש לו מטה לחם במקום אחר. באותה עת כבר לא היה הבעש"ט הקדוש בין החיים. שאלמלא כן היה בא אצלו הפונדקאי האומלל ומבקש את ברכתו. באין ברירה אסף הפונדקאי את מטלטליו והתכוון לפנות את הפונדק לבעלים החדשים. הלך מחדר לחדר וממחסן למחסן וקיבץ את החפצים העשויים להביא לו תועלת ברבות הימים.

במהלך חיפושיו הגיע גם אל האורווה, והחל אוסף את שמצא שם בארגונים, באחד הארגונים הסב את תשומת לבו מכתב, המכתב המונח בקרקעית הארגון, היה צהוב מיושן וניכר עליו כי מצוי הוא שם ימים רבים, הושיט הפונדקאי את ידו אל המכתב, ובהבחינו באותיות הרשומות על המעטפה הכיר בהן את כתב יד קדשו של הבעש"ט. אז נזכר: הן זהו המכתב שמסר לי הצדיק או, כששהה בפונדקי היה זה לפני כחמש עשרה שנה בערך, על מנת למסרו לשני אנשים בברודי.

הביט הפונדקאי במכתב וכל גופו החל רועד, דמעות זלגו מעיניו, דמעות של צער וחרטה, עתה, בטוח היה שכל ירידתו וכל אסונו פקדו אותו, כיון שמעל בשליחותו של הבעש"ט הקדוש. "כיצד אוכל לסלוח לעצמי על שעכבתי את מכתבו של הבעש"ט זה חמש עשרה שנה?" התייפח הפונדקאי בחשכת האורווה. מי יודע מה כתוב בו, במכתב, ועד כמה היה נחוץ למסרו לייעודו, ובעצם, חלפה מחשבה בראשו, מי יודע אם אותם אנשים, שאליהם הפנה הבעש"ט את אגרתו, נמצאים עדיין בחיים? ואז בבת אחת, התנער הפונדקאי מבכיו, ובצעד נמרץ קם והחל פוסע. "אלך עכשיו אל ברודי העיר" גמלה החלטה נחושה בלבו, "אלך אפילו ברגל! ובלבד שאמצא את שני האנשים הללו, או את בני משפחותיהם, ואמסור לידיהם את המכתב!".

אני מתפעל מאהבת ישראל שיקדה בלבו

מעשה זה סיפר הרד"ק רבי אברהם יהושע העשיל – ה"אודה ישראל" מאפטא זיע"א: באחד מימי טבת הסגריריים נסעו הבעל שם טוב הקדוש זיע"א ומקורביו בדרכים מושלגות ובוציות לפדות שבויים מ"אשרא"ל. בדרכם עברו ליד פונדקו של יהודי, היה זה הפונדק היחידי בחבל ארץ זה, והנוסעים סרו פנימה לתפילת מנחה. למראה האורחים הבאים תחת צל קורתו, אורו פניו של הפונדקאי, היה זה יהודי חסיד וירא שמים, שלא זכה בכל יום לקבל אורחים יהודים, ובימות החורף על אחת כמה וכמה, לא יפלא, כי כשנוכח שהבעל שם טוב הקדוש וחסידיו הם אורחיו הפעם, שמח האיש שמחה רבה, וערך לכבודם משתה גדול. במהלך השיחה נודע לפונדקאי מטרת נסיעתם של הבעל שם טוב ותלמידיו, והוא מסר לידי הצדיק סכום נכבד למען פדיון השבויים.

בטרם נפרדו ויצאו לדרך, פנה הבעש"ט למארח ושאלו אותו למצבו ולמצב בני משפחתו. "אולי ברצונך לבקש בקשה מיוחדת?" שאל. "ברוך ה'" השיב הפונדקאי, "אינני חסר דבר!". השיב הבעש"ט: אמנם לך אין כל בקשה ממני, אך לי יש בקשה ממך. ואנא אל תשיב פני ריקם. "מדוע אפוא מבקש רבנו ואינו מצוה? הן נכון אני לעשות למענו כל שביכולתי" השיב היהודי. ביקש הבעש"ט פיסת ניר, עט ודיו וכתב מכתב כלשהו. את המכתב נתן בתוך מעטפה, ועליה רשם את שמות הנמענים, היו אלה שמותיהם של שני פרנסים בקהילת ברודי. נתן הבעש"ט את האיגרת החתומה בידי הפונדקאי ואמר: בקשתי היא, כי אתה בעצמך תמסור אגרת זו לייעודו, אל תשגר אותה על ידי שליח ואף לא באמצעות הדואר. הניח הפונדקאי את המכתב בתוך כיסו ואמר: מבטיח אני למלא בעזר ה' את בקשת רבנו.

בנתיים הלכו הבעש"ט והנלווים אליו אל פתח הפונדק, ברצותם לצאת לדרך, יצא הפונדקאי לפנייהם אל האורווה, על מנת לרתום את הסוסים לעגלה, ושם באורווה, כשהתכופף להוציא את הרתמות ממקומן, נשמטה המעטפה מכיסו ונפלה לארגו סמוך. הפונדקאי שהיה עסוק במלאכתו, כלל לא שם לבו לאשר התרחש. עד מהרה יצא הבעש"ט ומקורביו לדרך, הפונדקאי ליווה אותם כברת דרך ארוכה, וכששב לביתו פרח עניין המכתב מזיכרונו לגמרי. עברו ימים

משל ונמשל

ולעבדו בכל לבבכם ובכל נפשכם

משל לאחד מבכירי השרים של המלך, שנצטווה ע"י המלך לנסוע לעיר אחת רחוקה, אשר אנשיה אינם שומעים בקולו, ואינם סרים למרותו. מטרת הנסיעה היתה להשליט שם סדר, להחזירם למוטב וליישר דרכם. לפני שנפרד השר מהמלך, אמר לו המלך, דע לך יקירי, תושבי המקום הינם אנשי ריב ומדון מלאי כעס וחימה, מראים פנים של תמימים, אבל תחת המסווה, ערמומיים הם, וכל רצונם להשחית נפשות טהורות, ללכת אחרי ההבל, לכן אמר המלך לשר, אני מצווח להיזהר מהם לבל תיגרר אחר מעשיהם הרעים, שקול כל צד ושעל שאתה עושה, וגם בזמן שאתה נמצא בבתייהם ובסביבתם, אל לך ליפול ברשתם, מלבד זאת ביקש המלך, אחרי תקופה שתהיה בחברתם, עשה כל מה שביכולתך להוכיחם כדי להחזירם בתשובה, ואם אכן כך תנהג, אעשה לך כבוד מלכים לתפארת, ארום אותך מעל כל השרים, ושמן יתנוסט לתהילה בכל המדינה, אבל אם תתפתה ותלך אחרי מעשיהם הרעים, אתה פושע וחד דינך למות, כדין כל מורד במלכות. כמוכן שהשר ששמע את האזהרות מפי המלך בכבודו ובעצמו באופן חד וברור, הפנים את הדברים בלב, ואין ספק כי יבצע אותם כמו שצריך.

הנמשל: הקב"ה מלך העולם, שלח את הנשמה הטהורה לעולם הזה, ובהיות הנשמה בגן עדן, ואח"כ בבטן אמו, ציווה עליה להישמר מיצר הרע ולהתרחק ממנו, ולא זו בלבד, אלא ציווה עליה להפוך את היצר הרע לטוב, כמו שהסבירו המפרשים את הפסוק (דברים יא – יג) 'ולעבדו בכל לבבכם ובכל נפשכם' ועל ידי שיסתופף בצלו של היצר הטוב, תתענג נפשו להנות מזיו.

משלי החיד"א

ימים רבים נדד הפונדקאי בדרכו לעיר ברודי, וכשסוף סוף הגיע למחוז חפצו היה שבור ורצוף, עייף ויגע, והצמא והרעב נתנו בו את אותותיהם. עיר גדולה היא ברודי, והפונדקאי לא הכיר בה איש, פנה אפוא אל בית המדרש ושאל את השמש ואת המתפללים אם מכירים הם את שני הפרנסים ששמותיהם רשומים על מעטפת מכתבו של הבעש"ט, איש מבין הנוכחים לא הכירם. פנה אל זקני בית המדרש: הללו בוודאי זוכרים שמות מלפני חמש עשרה שנה, "בטוחים אנו", השיבוהו, כי לא היו מעולם בברודי פרנסים הנושאים שמות כאלה, אין זאת אלא שטעה כותב המכתב והזכיר שמות שלא היו ולא נבראו! אבל הפונדקאי עמד על דעתו: "את המכתב הזה כתב הבעש"ט הקודש, ואין זה יתכן כי יד קדשו טעה!".

עודנו עומד ומתווכח עם אנשי ברודי, והנה נכנסו נערים במרוצה אל בית המדרש, וקראו בצהלה: "נבחרו פרנסי החודש לעירנו – שנים עשר פרנסים" ומנה את שמותיהם, בין השמות נקבו הנערים גם בשני השמות שהיו רשומים על המעטפה שבידי הפונדקאי. בלא לומר מילה עזב הפונדקאי את בית המדרש ואץ לחפש את שני הפרנסים החדשים, סוף סוף מצאם ובידיים רועדות הגיש להם את האיגרת ששיני הזמן נגסו בה. וכך היה כתוב באיגרת: אל פלוני ואלמוני, פרנסי החודש ומנהיגי הקהילה בעיר ברודי, הנה, בבוא אליכם זה המוכ"ז (המוטר כתב זה), השתדלו נא לטובתו, כי איש הגון הוא וחי כל חייו בעושר, עתה נהפך עליו הגלגל וירד מנכסיו, ולכן, אני ישראל בן שרה בעל שם טוב, מבקש מכם כי תתאמצו לבוא לעזרתו". כשסיים ה"אוהב ישראל" מאפטא את הסיפור אמר לחסידיו: "אתם מתפלאים ומתפעלים, בוודאי על רוח הקודש של הבעש"ט, שצפה וראה מראש את שעתיד לבוא על אותו פונדקאי, ואילו אני מתפעל מאהבת ישראל שיקדה בלב, עד כי מרוב אהבתו לכל אדם מישראל הביט בו ובמצבו במבט חודר, שהבהיר לו מה יהא גורל אותו אדם לאחר שנים רבות, ומסיבה זו השתדל לעזור לכל אדם גם לאחר שהוא עצמו כבר לא היה בעולם הזה".

צ'ין אדם לחברו

הוי מקבל את כל האדם בסבר

פנים יפות

מסופר על הרה"ק רבי חיים חזקיהו מדיני ה"שדי חמד דיע"א, (יומא דהילולא כ"ד כסלו), שהיה דרכו בעת לימודו, בכל פעם שנכנס מישוהו לחדרו, היה מרכין ראשו ומביט לעבר איזה כתב שהיה מונח במגירת שולחנו, ואחר כך פנה אל האיש ומדבר עמו. סיפר אחד מהמקורבים, בהבחיני בזאת, סיקרן אותי מאד מה כתוב באותו פתק שהיה מעיין בו תמיד. חשבתי שמתמא הפסוק שויתי וכיו"ב, אולם מה רבה היתה הפתעתי, כאשר נתגלה לי סוד הפתק הנ"ל, כמדומה שהיה זה לאחר פטירתו, והיה כתוב שם לא אחר מאשר "הוי מקבל את כל האדם בסבר פנים יפות" (אבות א' ט"ו) הבנתי שהצדיק שהיה עסוק וטרוד מאד בלימודו ובעיונו ובכתבת ספריו, חשש שמא ואולי לא יקבל את מישוהו מבין הבאים אליו באמצע הלימוד בסבלנות ובמאור פנים, ועל כן כתב ואת לעצמו להזכירו בכל עת על החובה להתייחס לכל אדם בסבר פנים יפות.

מסירות נפש כפשוטו של הצדיק

מסופר על הרה"ק רבי ברוך בעל ה"מקור ברוך" מסערט וויזניץ זיע"א, שבאחד הימים נלקח, על ידי הצוררים למאסר, איש לא ידע מה העילה למעצרו ומה צפוי לו. אח"כ התברר שהאשימו אותו בריגול

לטובת האויב. תוך כדי נסיעה אל הכלא, הבחינו שומרינו בשני יהודים שחיפשו אוכל בשדה פתוח, ומיד תפסום, כבלו אותם בידיהם וברגליהם, ודרכו את רוביהם כדי להמיתם על אתר ביריה רח"ל. מיד קפץ הרבי והשתטח לרגלי ראש השוטרים, נשק את מגפיו והתחנן לעומתו בדמעות שליש שיהרוג אותו תחתם, עד שנתרכך לבו וציוה להתיר כבליהם ולשחררם. לימים התבטא ר' הצדיק, שזו היתה לו פעם יחידה בחיים שהתחנן לגוי.

גם על עצמו אסור לדבר לשון הרע

מסופר על הרה"ק בעל ה'חפץ חיים' זיע"א שיצא פעם מחוץ לעיר, ופגש בו בעל עגלה עם מרכבה, ושאל אותו, איפה הולכים כאן לה'חפץ חיים? שאל אותו ה"ח" בשביל מה אתה צריך אותו? ענה שהוא רוצה לקבל ברכה. אמר לו ה'חפץ חיים' סע הביתה והשם יתן לך ברכה, הוא לא כל כך צדיק כמו שאתה חושב עליו. הרים בעל העגלה את המקל שמכה בו את הסוסים, והיכה בו את ה'חפץ חיים', מפני שדיבר לשון הרע על ה'חפץ חיים'. אחר כך הגיע בעל העגלה לראדין, נכנס ל'חפץ חיים' ולאחר שהכיר אותו התעלף, לאחר שהתאושש, אמר לו ה'חפץ חיים', יהודי יקר, הרי אתה לא אשם, אני הוא האשם, כיון שדברתי לשון הרע על ה'חפץ חיים', ומכאן ראיה, שאפילו על עצמו אסור לדבר לשון הרע.

הילולא דצדיקא

שבת קודש כ' כסלו

הרה"ק רבי משולם פייביש ב"ר דוב בעריש מקרעמניץ (משנת חכמים - תקל"ה)
הרה"ק רבי בנימין זאב וואלף הלוי ב"ר שמואל מבאלטא (תקפ"ו)
הרה"ק רבי דוב בעריש מאושפיצין ב"ר משה (תלמיד החוזה הק"ו - תקצ"ח)
הרה"ק רבי ברוך מויזניץ ב"ר מנחם מענדל (אמרי ברוך - תרנ"ג)
יום ראשון כ"א כסלו
הרה"ק רבי נפתלי ב"ר יחזקאל שרגא משינאווא (איילה שלוחה - תרכ"ד)
הרה"ק רבי יוחנן מקארלין ב"ר ישראל (תשט"ז)
יום שני כ"ב כסלו
רבי אליעזר אשכנזי ב"ר אליהו (מעשי ה' - שמ"ו)
(הרה"ק רבי פינחס מאוסטראה בן הייב ר' יעקב יוסף (תקס"ו)
יום שלישי כ"ג כסלו
רבי מרדכי הלפרין מאוסטראה ב"ר יואל (המכונה בעל שם - תקט"ז)
הרה"ק רבי אברהם מאולינוב ב"ר יצחק חריף מסמבור (תקע"א)
הרה"ק רבי אלימלך לוי מטאהש ב"ר משולם פייבוש (תש"ג)
יום רביעי כ"ד כסלו
הרה"ק רבי חיים חזקיהו ב"ר רפאל אליהו (שדה חמד - תרס"ה)
יום חמישי כ"ה כסלו
הרה"ק רבי יעקב ישראל ב"ר צבי הירש המגיד מקרעמניץ (שבט ישראל - תק"ס)
יום שישי כ"ו כסלו
רבינו אברהם בן דוד (הראב"ד בעל ההשגות - ד"א תתקנ"ט)
הרה"ק רבי אליעזר מקאוניץ ב"ר משה אליקים בריעה (תרכ"ב)

זכותם תגן עלינו ועל כל ישראל אמן

עצונה הלכות

מאת הרה"ג נטילאל הכהן רביטביץ שליט"א
מח"ס "ב"א אורח" רפרום יוסף הדרש" על המעשרים.
הלכות מזווה (י"ז)

א) חדר של עובד זר בבית ישראל, אע"פ שהגוי ישן שם, והוא מיוחד לו, חייב במזווה, כיון שהוא דירת ישראל. (ערוך השולחן יור"ד סימן רפ"ו ס"ג, וראה בארוכה בשערי יוסף הלכות מזווה, ודיני העסקת עובד זר בבית ישראל).

ב) נאמר בתורה וכתבתם על מזוזות ביתך ובשעריך, וכתבו הפוסקים שמקום שאין לו בעלות, אינו בכלל חיוב מזווה. לכן במקומות שהוא חברה בע"מ, כגון בבנקים וכדומה, או בכל מקום שאין בעלות, כגון בעיריה וכדומה, יש לקבוע בו מזווה בלא ברכה. (ונתבאר בארוכה בספר שערי יוסף הלכות מזווה).

גליון
באר
הכהנה

נערך ונלקט מתוך תוכן דברי שיחותיו של
מורינו הגה"צ רבי אברהם אלימלך בידרמן שליט"א

וישב - הנוכה

מכון
באר
האמונה

גליון באר הפרשה

להערות והארות,
וכן לכל עניין אחר
ניתן לפנות:
לטלפון 718.484.8136

או לאימיל:
Mail@BeerHaparsha.com

מדי שבוע בשבוע בדוא"ל בחינם

הירשמו היום!

לשון הקודש

באר הפרשה
mail@beerhaparsha.com

אידיש

דער פרשה קוואל
mail@derparshakval.com

אנגלית

Torah Wellsprings
mail@torahwellsprings.com

ספרדית

Manantiales de la Torá
info@manantialesdelatorah.com

צרפתית

Au Puits de La Paracha
info@aupuitsdelaparacha.com

איטלקית

Le Sorgenti della Torah
info@lesorgentidellatorah.com

רוסית

Колодец Торы
info@kolodetztory.com

מכון **ארה"ב:**
Mechon Beer Emunah
1630 50th St, Brooklyn NY 11204
718.484.8136

בארה"ק:
מכון באר האמונה
רח' דובב מישרים 4/2
עיה"ק ירושלים תובב"א
025 688 040

יו"ל ע"י מכון באר אמונה
כל הזכויות שמורות להמכון © 2024

העתקה או הדפסה של הגליון בכל פרמוט שהוא כדי להרויח או לפרסם עסק וכדו' ללא אישור בכתב ממכון באר האמונה הינו נגד ההלכה והחוק הבינלאומי

תוכן הענינים

פרשת וישב - חנוכה

אמונה

- ג. הגזירה אמת והחריצות שקר - ריבוי ההשתדלות לריק ולחינם.....
- ז. ויהי ה' את יוסף - ע"י האמונה זכה להיות איש מצליח.....
- ח. ויהי שם בבית הסוהר - קבלת הנהגת הבורא גם בבית הסוהר.....

עמידה בנסיונות

- ט. וינס ויצא החוצה - דרכי ההתגברות על היצר.....
- יב. איננו גדול בבית הזה - יחשיב את עצמו כ'גדול' ואז יעמוד בקשרי המלחמה.....

בין אדם לחברו

- יד. לך נא ראה שלום אחיך - בגנות המחלוקת ומעלת השלום והאחדות.....

חנוכה

- יז. והכינו את אשר יביאו - ההכנה לימי החנוכה הממשמשים ובאים.....
- יט. להדליק - 'להדליק' את עצמו בעת ההכנה ובעת ההדלקה.....
- כד. מאי חנוכה - מהות תוקף הארת הנס בימי חנוכה.....
- כו. לעד קיימת - הארה נפלאה המתגלית בהדלקת נרות גם היום.....
- כז. מעוז צור ישועתי - שפע רב בחנוכה וביותר בעת ההדלקה.....

הודאה לה'

- לג. הודו לה' כי טוב - ועי"ז נזכה ל'כי לעולם חסדו'.....

אך נוכל לומר על דרך מוסר, דהנה באורייתא אסתכל קוב"ה וברא עלמא (זח"א ה.) היינו בכ"ב אתוון, ועיקר בריאת העולם היה בשביל החסד והרחמים, להשפיע חסדים ורחמים על כל ישראל, כמו שאמר הכתוב (תהלים פט ג) עולם חסד יבנה.

ודבר הגורם לשפע חסד ורחמים, כשאדם מדבק את עצמו לבחינת חסד, ומרחם על הבריות זה גורם להמשיך בחינת חסד ורחמים על כל ישראל, כמאמר הגמרא (שבת קנא.) כל המרחם על הבריות מרחמין עליו מן השמים. והנה איתא בזוהר הקדוש (זח"ב כא.) שמזה שמושה רבינו ע"ה היה רועה את צאן יתרו והיה מרחם עליהם, גרם להמשיך חסדים ורחמים על כל ישראל, ומזה היה דוד זוכה לבחינת מלכות כמאמר הכתוב (תהלים עח ע) ויקחהו ממכלאת צאן מאחר עלות הביאו לרעות ביעקב עמו כו'

(בת עין, פרשת וישב ד"ה וילכו אחיו לרעות)

פרשת וישב - הנוכה

הגזירה אמת והחריצות שקר - ריבוי ההשתדלות לריק ולחנם בפרשתן (לו טו), 'וימצאהו איש תועה בשרה', כתב הרמב"ן בהאי לישנא. 'ולהודיענו עוד, כי הגזירה אמת (מה שגזר וקצב הקב"ה על האדם בן יקום ויהיה) והחריצות (ריבוי ההשתדלות) שקר^א, (וראייה מכאן) כי זימן לו הקב"ה מורה דרך שלא מדעתו להביאו בידם. ולזה נתכוונו רבותינו (בר"ר פד יד) באמרם כי ה'איש' האלה (וימצאהו 'איש', וישאלהו 'האיש', ויאמר 'האיש') הם 'מלאכים', שלא על חנם היה כל הסיפור הזה, להודיענו כי עצת ה' היא תקום, עב"ל.

א. מעשה נפלא שמענו מאת הרה"ח רבי שמואל אייזנשטט שליט"א מעיה"ק ירושלים (אשר היה מעורב בהשתלשלות המעשה). זה עתה במוצש"ק פר' תולדות, אדר"ח כסליו תשפ"ה נלב"ע הגאון רבי ישראל יעקב ווייספיש זצ"ל, הוא הגבר אשר הקים עולה של תורה ותשובה בשכונת קריית מנחם - עיר גנים בירושלים ת"ו, שם נשלח לפני יותר משישים שנה ע"י גדולי הדור לכהן ברבנות, בהכירם את גדלותו ומידותיו התרומיות ואשר יש בו רוח להלך כנגד כל איש ואיש, לקרב לב אחינו הרחוקים ולהאיר נשמתם באור התורה ומצוות.

בשנת תשל"ט נפטרה עליו הרבנית ע"ה בדמי ימיה, והקים על שמה מוסדות 'אהל מלכה', וגולת הכותרת היא ייסוד כולל לאברכים מופלגים, אשר בסיום 'סדר' לימודם יוצאים המה למסור שיעורי תורה ודרשות חיזוק ברחבי השכונה, להטעים לרחוקים מנועים ה'. לימינו ניצב גיסו הרב החסיד המפואר רבי חיים שאול אייזנשטט זצ"ל, מיקירי קרתא דשופרייא, שנטל על עצמו לכתת רגליו לארבע כנפות הארץ כפשוטו ממש, מתוך מטרה עילאית להרבות כבוד שמים.

הנהלת העיר העמידה לו קראוון רחב עבור הכולל ובית הכנסת, ושימש כמרכז להפצת תורה במשך כעשרים וחמש שנים. אך ברבות ימים ושנים החל הקראוון לגלות סימני זקנה... כאשר בכותלי הבית נפערו חורים גדולים, הגשמים נכנסו דרך הגג, ואף חתולים החלו למצוא בו מחסה... לא נשאר הרבה ברירות עד שגמר הרה"ג רבי ישראל יעקב זצ"ל בדעתו, לבנות בניין כראוי וכנכון, אף השיג אישורי בנייה והכין תוכניות, רק דבר אחד היה חסר - כסף, ממון ודמים... גיסו רבי חיים שאול ניסה במסעותיו לעבר הים לפתוח את לב הגבירים שיואלו לפתוח כיסם וידם, אך לדאבון ליבו לא הצליח במשימת הקודש שעליו, וככה נמשכו הדברים קרוב לשנה.

ככל שנמשך הזמן דאב הרב ווייספיש מאוד על המצב באמרו שיש בזה משום חילול השם, בראותי כל עיר על תילה בנויה ועיר האלוקים מושפלת עד שאול תחתיה... ואף אמר שזה 'עולה' לו בבריאות גופו, עד שבערב ראש השנה אמר לבניו, הנה קרב ובא יום ראש השנה, שכל עניינו גילוי מלכותו ית' בעולם וריבוי כבוד שמים, והנני הולך להשקיע כוחותיי בתפילה, 'ובכן יתקדש שמך ה' אלוקינו על כל מעשיך'... 'ובכן תן כבוד'... למען יתגדל ויתקדש שמיא רבא, ויקום הבניין לשם ולתפארת.

והנה בצום גדליה לעת ערב הלך הרב ר' חיים שאול מביתו ברחוב פישל פנת עזרא בירושלים לעבר ביהמ"ד הסמוך 'הר צבי' להתפלל מנחה ביחד עם בנו ר' שמואל שיבדלחט"א, והנה מצא שבביהמ"ד המרכזי עומדים כבר באמצע 'קריאת התורה', אמר רח"ש לבנו, ברצוני להתפלל במניין מרישא ועד סיפא, הלכו לחדר הסמוך שם עמדו כבר באמצע תפילת הלחש, ואילו בחדר השלישי נשמע קול הש"ץ כשהוא חוזר על התפילה, אמר רח"ש הבה נמתין עוד כמה רגעים עד שהם יסיימו את התפילה, ויתכנסו מניין אנשים ויתחילו את התפילה, נענה לו בנו, אולי נלך לביהמ"ד לעלוב השוכן בסמיכות מקום, ומן הסתם שם עדיין לא התחילו, והלכו לשם אך גם שם כבר התחילו לקרוא בתורה... ושבו על עקבותיהם לחזור ל'הר צבי'.

עוד הם פוסעים לשם והנה זוג זקנים לקראתם, פשוטים ותמימים, והם אומרים בית הכנסת, בית הכנסת, חשבו רח"ש ובנו שמן הסתם שואלים הם היכן נמצא בית הכנסת והראו להם על 'הר צבי', אך הם חזרו ואמרו כסף... בית הכנסת... והיה נראה שברצונם להגיע לביהמ"ד לזכות את הרבים במצוות צדקה... מיד הוציא רח"ש סכום כסף

והיינו, שלא יועיל לאדם שום השתדלות והתחכמות הפרנסה, כמו שאנו אומרים 'כי הוא א-ל זן ומפרנס בכדי לשנות ממה שנגזר עליו', בפרט בענין לכל ומכין מזון לכל בריותיו אשר ברא' - מקרני ראמים

מכיסו על מנת לתת להם, אלא שהם הסבירו יותר בשפה רצוצה שברצונם לתרום לבניין בית הכנסת ומחפשים המה היכן יתנו נדבתם ההגונה... מיד אמר להם רח"ש הגעתם לאיש הנכון...

אחר מנחה נכנס עימם לשיחה ארוכה, והם סיפרו לו, שהינם עריריים ל"ע, וכל שנותיו עבד האיש בחברת 'סולל בונה' בסלילת כבישים, והיא שימשה כתופרת, וכל ימיהם חסכו פרוטה לפרטה בכדי להקים לעצמם יד ושם טוב מבנים ובנות ולבנות בכספם בית הכנסת לזכותם, וכבר הגיעה השעה בטרם... ונצטבר באמתחתם סכום הגון ביותר, והחליטו היום בבוקר לצאת לחפש אחר מי שרוצה להקים ביהכ"ס ועד עכשיו לא מצאו 'משום מה', וככה כתנו רגליהם ממקום מגוריהם סמוך ונראה לבית החולים 'שערי צדק' עד רחוב צפניה... שהוא מריק אדיר ווגדול, החל רח"ש לספר להם אודות מרכז התורה של גיסו הרב ווייספיש, ונודע כי הם שמעו עליו לטובה כי הרב החזיר אחד ממשפחתם בתשובה... ונתרצו לתרום את כל הוצאות בניית הבניין, והלכו לעורך דין (לוי"ה) לערוך הסכם עם כל הפרטים, ובסופו של דבר אף הוסיפו לתרום ספר תורה.

והנה מלבד עצם נפלאות ההשגחה הפרטית, היאך שהקב"ה מנהל עולמו ומסבב כל הסיבות שהם יגיעו ממרחקים עד לרחוב צפניה, לפגוש בדיוק במי שמחפש אחר תורם לבניין... הרי יש לנו להתבונן עוד בכמה וכמה 'מוסר השכל' שיש להוציא ממעשה נפלא זה, ותן לחכם ויחכם עוד.

מִן הַבָּאָר

נוראות כתב רבינו אברהם בן הרמב"ם בפירושו על התורה (לז יג), כי מתחילה שמר יעקב לבל יימצא יוסף עם אחיו לבדם אחר שידע כי שונאים הם אותו, ומי יודע... ומכל מקום 'אין עצה ואין תבונה כנגד ה', כי בהגיע העת שהועידו מן השמים למכירתו הרי הוא נשלח למקומו ע"י יעקב אבינו בעצמו, שאמר לו 'לך נא ראה את שלום אחיך', ומזה נתגלגל דבר המכירה למצרים.

א. אתה הראית לדעת כיצד 'החריצות שקר'... אין שום שייכות בין ההשתדלות לתוצאה... הנה רח"ש הסתובב בכל קצווי תבל והעלה חרס בידיו, אולם הישועה הגיעה אליו בהיסח הדעת ובהישג יד... והן אמנם שמחובת האדם לעשות השתדלות, ואף כאן גופא אילו רח"ש לא היה עוסק בחיפוש אחר נדיבי עם הרי לא היה מציע להם לתרום את הבניין, אך למעשה הגיע אליו מבוקשו ממקום אחר ובלי יגיעה... ה'קצירה' לא היתה מחמת ה'זריעה'...

ב. בא וראה כוחה של תפילה בציבור, אילו לא היה רח"ש מקפיד להתפלל במניין מתחילת התפילה, אלא היה נשאר להתפלל בביהמ"ד המרכזי, או אפילו אם היה מחליט לאחר שכבר הלך ל'לעלוב' שכבר השקיע כוחות הרבה בחיפוש אחר מניין וניתן 'לוותר'... הרי לא היה פוגש אותם מעולם... ורק מאחר שהלך במסירות ובתמימות וטרח למצוא מניין שעדיין לא התחיל - זכה שמן השמים ימצאו לו אותם אנשים וימצא את מבוקשו.

וגם זה שייך לעניין ההשתדלות, כי פעמים הרבה נדמה לאדם שאם יוותר על תפילה במניין, או שיתפלל 'למחצה', לשליש, לרביע'... אזי ירוויח יותר... אך האמת היא שהשתדלות מטורפת אינה בכלל חיוב השתדלות, ו'אין אדם שומע לי ומפסיד', ואדרבה כל מה שקיבל היה דייקא מחמת ההקפדה להתפלל בציבור 'בלי חכמות'...

ג. עמוד והתבונן בכוחה של תפילה, הנה הגאון רבי ישראל יעקב הנ"ל התפלל מעומק ליבו בר"ה על כבוד שמים, וכבר למחרת בצום גדליה נתמלאו משאלות לבבו, להודיע כי מי גוי גדול אשר לו אלוקים קרובים אליו לשמוע קול תפילתו, ובפרט כאשר האדם מתפלל למען כבוד שמו ית'.

ד. צא ולמד כיצד אי אפשר בלא תפילה, שהרי זה רבות בשנים זקנים אלו חוסכים ממון, ברצונם להקים בית הכנסת על שמם, אך עדיין היה חסר תפילה, וברגע שהרב ווייספיש התפלל וזעק, מיד הזמין הקב"ה את התורמים למקום הנכון...

ב. רמז נאה אמרו ב'מסורה' שהביא ה'בעל הטורים' בפר' וישלח (לב יז) שמצינו ב' פעמים בתנ"ך תיבת 'רוח'. א. כאשר שלח יעקב את המלאכים שיביאו 'דורון' לעשו אמר להם 'רוח תשימו בין עדר ובין עדר'. ב. מרדכי אמר

שמרמו לאלו המהלכים בשווקים וברחובות לתור אחר הפרנסה, וכה אומר להם התנא, דעו נא, האף אומנם שנצטוויתם על 'השתדלות' מ"מ יש לכם ללמוד מהניסים שאירעו בימים אלו, שפך שמן אחד שלא היה בו סיפוק אלא כדי הדלקת יום אחד, נעשה בו נס והדליקו ממנו שמונת ימים, הרי לך שהכל תלוי במוצא פי ה', וברצותו ישלח ברכה אף במועט. מעתה יש לכם להבין ולהשכיל, שלא כל המרבה בסחורה יעלה ויבוא לבמתי העושר והאושר על בן 'תכלה רגל מן השוק', הפסיקו לכתת את 'רגליכם' יומם ולילה 'בשווקים' וברחובות, בחיפוש אחר הפרנסה, כי הכל מאת הבורא אחד המרבה ואחד

ועד ביצי כינים, ואין הברכה והשפע תלויים כלל במעשי ידי אדם, א"כ מדוע ייגע לריק, הרי ריבוי השתדלות לא תגדיל קצבתו, כדכתיב (שמות טו יח) 'ולא העדיף המרבה, והממעיט לא החסיר'².

ובן מצינו ב'סוגיא דחנוכה' (שבת כא:), 'נר חנוכה, מצוותה משתשקע חמה עד שתכלה רגל מן השוק', ולכאורה צ"ב מדוע לא אמרו 'שיעורו עד מחצית השעה' כשאר שיעורי חז"ל, שהרי לא מצאנו בכל התורה 'שיעור' מעין זה, לתלות ההלכה ברגלי עוברי הרכים. ומבאר הרה"ק הרמ"ל מסאסוב זי"ע (משנת הרמ"ל ס"פ וישב),

לאסתר המלכה שאם לא תיכנס למלך אחשוורוש לבקש על עמה אזי 'רוח והצלה יעמוד ליהודים ממקום אחר' (אסתר ד יד). ואפשר לומר שנרמז כאן, שיעקב עסק בהשתדלות כפי המוטל עליו לשלוח דורון לעשו, ולא עוד אלא שעשה ההשתדלות כמנהג המשתדלים באופן הכי טוב וראוי, שלכן שם רוח בין עדר ובין עדר, כדי להשביע עינו של אותו רשע, ולהביא לידי התפעלות מריבוי הדורון (רש"י שם), אך בד בבד עם פעולותיו השריש בעצמו ובשליחיו לבל תכנס בהם מחשבת אוון כאילו ה'השתדלות' יש בידה להועיל משהו, אלא אמר להם 'רוח תשימו' לזכור ולהזכיר, ש'רוח והצלה יעמוד ליהודים ממקום אחר', שכן ה'תוצאה' - הרוח והצלה אין להם שום שייכות לפעולת ההשתדלות, אלא הם באים מ'מקום אחר' לגמרי...

וכמו שרימזו בלשון הגמ' (חולין ז.) 'נתן עיניו בצד זה ואכל בצד אחר', כיו"ב, האדם משתדל במקום אחד, אך 'אכילתו' היא מצד אחר כלל... ושלא לפי מעשיו או השתדלותו.

ג. ידוע המעשה על ר' אייזיק יעקלס (בן ר' יעקב) אשר התגורר בקראקא (נלב"ע בשנת ת"ג) והיה עני מרוד, בלילה אחד חלם חלום בו 'נתגלה' לו כי מתחת הגשר הגדול המוביל לעיר טמון אוצר גדול, ויהי בבוקר ותפעם רוחו והלך למצוא את ה'עשירות' המיועדת עבורו, והחל לחפור שם, עד שניגש אליו מפקד חיל המלך ושאל למעשיו, והשיב לו בכנות ובתמימות כי מחפש הוא אחר המטמון וכפי שהראוהו מן השמים... החל המפקד לשחוק עליו באומרו, אף אני חלום חלמתי שמתחת התנור בבית יהודי בשם 'אייזיק יעקלס' מסתתר אוצרות זהב וכסף, וכי נדמה לך שאלך לחפש שם, והרי החלומות שוא ידברון. נדהם ר' אייזיק ולא גילה לו כי הוא הוא 'בעל הדבר', שב לביתו והחל לעקור את התנור ועד מהרה מצא שם אוצרות מלכים אשר מהם נתעשר ונעשה לגביר אדיר (ומהכסף בנה בית הכנסת גדול על שמו, הנקרא 'אייזיק שול'). וצדיקי הדורות דרשו מעשה זה כמין חומר ללמוד ממנו בדרכי עבודת השי"ת. ולענייננו יאמר גם כזאת, פעמים הרבה שאדם 'חולם' שה'אוצר' נמצא במקום אחר, ומתייגע הרבה להגשים חלומותיו, אך לבסוף מתברר לו כי 'האוצר' נמצא אצלו בבית... כי מה שנקצב על האדם יגיע אליו אף בלא ריבוי ההשתדלות והטרחה היתירה, אם כן 'שוא לכם משכימי קום מאחרי שבת אוכלי לחם העצבים'...

ד. דבר זה אף נרמז במנהג ישראל קדושים לשחק ביומי דחנוכה ב'דרייד"ל' (סביבון), לרמז לן, שאין דבר נעשה כאן בעולם ללא שיכריזו עליו מלעילא - כמו שאי אפשר לאדם להחליט האם ה'דרייד"ל' יפול לצד אות ה' או ש' וכו', ואף אם יסובב את הדרייד"ל בכל כוחו, ובכל ה'נערווען' (עצבים), גם לא יועיל לו דבר, ורק דבר אחד 'ירוויח', שיצטרך הדרייד"ל להסתובב עוד סיבובים רבים, בכדי להגיע אל מקומו הנגזר עליו, כך הוא לדידן, אין ביד האדם לשנות אפילו כמלא נימא את מה שנגזר עליו, וכל הריבוי בהשתדלות רק יגרמו לו שיסתובב עוד סיבובים רבים עדי בואו אל המנוחה ואל הנחלה.

ואף שבוודאי מחויב האדם לעשות 'השתדלות', וכדכתיב 'וברכתך בכל אשר תעשה', ואף גם זאת נרמז ב'דרייד"ל' שאם לא יתחיל לסובב אותו אזי יהיה הדרייד"ל כאבן דומם בלי שום תנועה... אך מכל מקום המרבה ב'סיבובים' לא ירוויח מאומה, אין לו לאדם אלא לעשות את המוטל עליו, ותו לא מידי... ומשם והלאה יניחנו להתגלגל בידי שמים.

באר הפרשה - פרשת וישב - הנוכה

נדרשת כוונת הלב [וכמו שנפסק בשו"ע (או"ח סי' צה ס"א) 'ויסיר כל המחשבות הטורדות אותו עד שתשאר מחשבתו וכוונתו זכה בתפילתו'], ואף בעסקי האדם לפרנסתו במשאו ומתנו זקוק הוא לישוב הדעת, וכלשונו שלא יהיה משוקע בעסק המשא ומתן ובהול על ממונו ואין להעשיר, רק בישוב הדעת, לדעת 'כי ממך הכל ומידך נתנו לך' (דה"א א' כט יד) ולהיות סומך ובוטח באמונה ובטחון בהש"ת, ועל כך אמרו חז"ל (אבות פ"ב מ"ב) 'יפה תלמוד תורה עם דרך ארץ', כלומר שגם ה'דרך ארץ' והנהגת העולם בעסקי הפרנסה הם בדרך התורה והאמונה, ועי"ז זוכה לסייעתא דשמיא ולהצלחה. לעומת זאת, המשוקע בהבלי העולם בעסקי הפרנסה, ונושא ונותן מתוך בהילות להרוויח ומתוך בלבול הדעת

הממעיט, ובידיעה זו תבלה רגל (כלומר השתדלות יתירה) מן השוקי".

ובה רימו הרה"ק ה'דברי ישראל' זי"ע בהאמור בריש פרשתן (לו א-ב) 'וישב יעקב בארץ מגורי אביו בארץ כנען, אלה תולדות יעקב' וגו', ופירש רש"י, 'ואלה של תולדות יעקב, אלה ישוביהם וגלגוליהם עד שבאו לכלל ישוב' וכו', וצריך לבאר סמיכות ב' הפסוקים ושייכותם זה לזה, שלכאורה מה עניין וישב יעקב למה שנאמר אח"כ אלה תולדות יעקב.

ומבאר ה'דברי ישראל', כי הנה לכל עניין ועניין נצרך 'ישוב הדעת', הן לעסק לימוד התורה [וכמו שאמרו (מגילה כח): 'שמעתא בעא צילותא'] וכן לתפילה

ה. ובה רמזו בעלי מוסר לבאר בדבר היוונים הכופרים שאמרו לבני ישראל, כדאיתא במדרש (בר"ר ב ד) 'וחושך על פני תהום' - זה גלות יון שהחשיכה עיניהם של ישראל בגזירותיהן, שהיתה אומרת להם כתבו לכם על קרן השור שאין לכם חלק באלוקי ישראל. שבאותם הימים הייתה עיקר פרנסתם בעבודת השדה באה מהשור, כי עמו היו חורשים, דשים את התבואה הגדילה וכו' ומשם מביאים הביתה את הפרנסה, ובאו בני ישראל לאמר שגם הנעשה ע"י השור בידי הקב"ה הוא, וזה היה למורת רוחם של היוונים, שרצו לנתק את בני ישראל מהתקשרותם לבורא בענייני גשמיות ופרנסה, רק לחשוב בכל עת 'כוחי ועוצם ידי', לכן אמרו לבני ישראל, אכן ה'יו אומרים שהקב"ה ברא עולמו, אבל אל לכם לומר שגם מעשי השור מעשי אלוקים המה... ובני ישראל לא אבו להסכים להם והכריזו כי גם זה הוא חלק ממעשי אלוקי ישראל, כי הוא עושה הכל ולא השור.

ו. וכבר אמרו, על הפסוק (תהילים קכח ב) 'יגיע כפיך כי תאכל אשריך וטוב לך', שדווקא אמרו יגיע כפיך ולא יגיע ראשך, לומר לנו שכל השתדלותנו תהא רק 'בידים', אבל זכור נזכור ב'מח שבראש' שלא 'מעשי הידים' מפרנסים את האדם, אלא לשעבד את ה'ראש' לאבינו שבשמים באמונה וביטחון.

אמרו המושלים, משל ל'רוכל' שהיו כל רמ"ח אבריו ושס"ה גידיו משוקעים בעסקי פרנסתו, באחד הימים, חבש כדרכו על ראשו כובע קש גדול, יצא לרחובה של עיר כשהוא טעון שקים מלאים בסחורה על כתיפיו, בעודו מהלך החל לחשב בעצמו, הנה לשתי ידיי הנני נצרך לצורך פרנסתי, כדי לשאת בהם את משא ה'סחורה', כמו כן ה'רגלים' נצרכות לי שהרי בהם מהלך אני בשווקים וברחובות, ואף את 'הגב והכתפיים' צריך אני - להיות לי עזר ואחיסמך בנשיאת הסלים, אבל על זאת אתמהה לשם מה נצרך אנכי ל'ראש' וכי מה נותן הוא לי ומה מוסיף הוא לפרנסתי, (כי מרוב שהיה שקוע בעסק הפרנסה, לא עלתה על דעתו כלל שיש לכל אברי האדם תכלית חוץ מתכלית ה'פרנסה'), וכך 'העמיק' במחשבותיו עד שמצא נוחם לנפשו - ובסייעתא דשמיא נתישבה 'תמיהתו', שאת הראש הוא נצרך בכדי לחבוש עליו את 'כובע הקש' הגדול להציל על הסחורה מפני קרני השמש, ואם לא היה לו 'ראש' על מה היה משים את הכובע...

מחובת האדם בעולמו, להתבונן היטב, האם שונה הוא מאותו שוטה נבער, כי ה'יגע בראשו' לפרנסתו, ואינו מבין שראשו יועד לו מן שמיא לעבודת ה' ותורתו, הריהו ממש כה'חכם' שבמשל הנ"ל.

יש שמיישבים על פי יסוד זה את ה'פתרון חלום' שפתר יוסף הצדיק לשר המשקים ושר האופים, לשר המשקים פתר שפרעה ישיבנו על כנו לגדולתו הראשונה, ואילו לשר האופים פתר שישא פרעה את ראשו מעליו ויתלהו על העץ, ומניין לקח זאת, אלא, שכשיוסף שמע את 'שר המשקים' אומר 'וכוס פרעה בידי, ואקח את הענבים ואשחט אותם אל כוס פרעה ואתן את הכוס על כף פרעה' (מ יא), והיינו שהוא מייחס את כל פעולותיו ל'ידי', אם כן 'פתרונו' שיעלה לגדולה, כי זה מתן שכרו של הפועל לעסקיו רק ב'ידי' ואילו מוחו וראשו מסורים לשמים. אך 'שר האופים' שאמר (שם טז) 'והנה שלשה סלי חורי על ראשי' (ונצרך הוא ל'ראש' להשים עליו את הכובע ה'מחורר' כדוגמת ה'חכם' שבמשל הנזכר), וייחס את עסקו בפרנסה ל'ראשו ומוחו' - 'פתרונו' שתוך ג' ימים ימצא את עצמו על העץ.

הגמרא (שבת ל:)' אין השכינה שורה אלא מתוך שמחה', וקשה, וכי מעשי הקב"ה כמעשי בשר ודם המואס ומרחק את מי שפניו זועפות ולבו נשבר בקרבנו, אדרבה, הרי הקב"ה 'שוכן את דכא'. אלא ביאורו, כי מי שהוא בשלימות האמונה לא יכאב לבו ולא תתבלבל מחשבתו אם יבואו עליו אחד מהמקרים והצרות, ומי שנכאב ונאנח ומצטער - יש בו חסרון אמונה ובטחון. על כן אמרו ז"ל 'אין השכינה שורה אלא מתוך שמחה' - במי ששמח לבו על ידי שהוא בטוח בה' כי לטב עבדה, אף על פי שאינו רואה איך ומה.

וממשיך ה'כתב סופר', וזהו אומרו ויהי ה' את יוסף, שאף בעת הצרה, השרה ה' שכינתו עליו, ומדוע, כי תמיד היה בשמחה, והאיך היה בידו להיות בשמחה בתוך הצרות, ע"י שהחשיב את עצמו איש מצליח, אף ש'יהי בבית אדוניו המצרי', כי ידע שזוהי הצלחתו ע"י אמונתו שמאת ה' היתה זאת להטיב אחריתו, וממילא קיבל הכל באהבה ובשמחה, ולכן, ויהי ה' את יוסף, שהשרה עליו את שכינתו'.

ובך כתב בספר 'צרור המור' (פר' ואתחנן) וז"ל, ואני הצעיר אברהם סבע, רוצה לגלות לך בכאן מה שנתגלה לי - למה נקרא מועד החשמונאים 'הנוכה', דהרי כל המועדים נקראו על שם המאורע - פורים על שם הפור, פסח על שם שפסח ה', וכן כולם על זה

אינו רואה סימן ברכה, וגם עי"ז אין לו ישוב הדעת בתורתו ובתפילתו, ומכך באים על האדם כל 'הסיבות והגלגולים' רח"ל.

ומעתה יש לפרש הכתוב וישב יעקב - ביישוב הדעת הן בעסקו בענייני ארץ כלומר בקיום הארץ על ידי עסק הפרנסה, והן במגורי אביו שבשמים, הם התורה והתפילה שהם כביכול 'מקומו וביתו' של הקב"ה, על דרך שאמרו (ברכות ת.) 'אין לו להקב"ה בעולמו אלא ד' אמות של הלכה'. ועפי"ז יתבאר סמיכות הפסוקים, שממשיך הכתוב לומר 'אלה תולדות יעקב', כי 'כן הוא הענין הזה בתולדות יעקב היינו ישראל בכל דור ודור, כל גלגולי הסבות שיש לכל אחד ואחד תלוי בזה, היינו ביישוב הדעת כנ"ל. והן הן דברי רש"י 'ואלה של תולדות יעקב, אלה ישוביהם וגלגוליהם עד שבאו לכלל ישוב', ר"ל, 'כל גלגולי הסבות של אדם בכלל ובפרט הוא עד שבאו לכלל ישוב היינו לישוב הדעת כנ"ל, ואך כשבא לכלל ישוב הדעת ומיישב עצמו לדעת כי ממך הכל וסומך ובוטח בה', עוזר לו השי"ת, ונפלים ממנו כל הגלגולי סיבות כאמור'.

ויהי ה' את יוסף - ע"י האמונה זכה להיות איש מצליח בפרשתן (ל"ט ב), 'ויהי ה' את יוסף ויהי איש מצליח ויהי בבית אדוניו המצרי', ומבאר הגה"ק ה'כתב סופר' זי"ע (שו"ת כת"ס או"ח סי' כז) בהקדמת דברי

ז. ועפי"ז יתבאר היטב מה שמצינו במדרש (בר"ר פו ד) לבאר לשון 'איש מצליח' - 'רבי ברכיה אמר גבר קפוז', והיינו, שהיה מרקד בשמחה, ולכאורה מה מקום לריקודים אלו בהיותו במצב שפל כזה, עבד במצרים רחוק מבית אביו, והיאך היה ביכלתו לרקד ולשמוח. גם צריך ביאור שהרי לא מצינו בתורה מי שעבר ייסורים כמו יוסף, ודווקא אצלו נאמר בכתוב שהיה איש מצליח, ולא עוד אלא ששנה הכתוב וחזר לומר 'הצלחתו' שלושה פעמים [ויהי איש מצליח' (פסוק ב), 'וכל אשר הוא עושה ה' מצליח בידו' (פסוק ג), 'ואשר הוא עושה ה' מצליח' (פסוק ד)]. אלא כי בכל מצב האמין בה' 'ויהי ה' את יוסף' - שראה שה' עמו, והמאמין בה' לא יחוש משום צרה אלא בכל עת הששון והשמחה מנת חלקו, ואין לך 'מצליח' הימנו... ובזה תבין כי לא היה לו שום מעצור מלהיות גבר קפוז - מפוז ומרקד מתוך שמחה עצומה.

וגם זה נרמז במנהג ישראל קדושים לשחק ב'דרייד"ל' (סביבון) בימי החנוכה, כי הנה הדרייד"ל 'עומד' על רגל אחת, מסתובב ואף 'רוקד קאדטשקע' (מין ריקוד הנקרא כן)... ולכאורה מניין לו כח גדול זה להחזיק מעמד בלא שיש לו שני רגליים 'על הקרקע' המעניקים לו יציבות... ולא עוד אלא שהוא ב'שמחה גדולה'... ואם נשאל את הדרייד"ל עצמו 'למדני כל התורה כולה כשאתה על רגל אחת'... יענה ויאמר, אין לי זמן להאריך... אך אומר ב'קיצור'... אכן, אם היה הדבר תלוי בי אזי כבר הייתי מוטל על הארץ מזה עידן ועידינים... כי כדברייכם, אין בי שום כח מעצמי, אלא שבא איש ואחז בי מלמעלה, הוא המסובב, והוא הנותן לי כח, אף כל הילוכי ב'מעגל' הוא רק כפי מה שהלה 'שירטט' ועשה, והנני 'רוקד' בדיוק כפי הכח שנתנו בי... כיוצא בדבר יאמר, רבים הם האנשים הנמצאים במצב שהם 'על רגל אחת', בלי שום 'קרקע' יצוקה לרגליהם, אבל הזוכה להשיג כי יש אחד יחיד ומיוחד האוחז בו מלמעלה,

באר הפרשה - פרשת וישב - הנוכה

עלמא - לקבל את כל הקורות עמו באהבה ושמחה, כי על ידי הייסורים מזדכך האדם להתקרב אל בוראו, ושמחה זו תוציאנו לבסוף מצרה לרווחה ומאפילה לאורה, ואכן כך היתה דרכו של יעקב אבינו לקבל בשמחה את כל צרותיו, מעשו ולבן, דינה וכו', עד שבא נסיון דמכירת יוסף, שבזה היצר הדבר ליעקב ביותר, מכיוון שידע שבזה תלוי כל 'עולם הבא' שלו כפירש"י (לו לה) שסימן היה מסור בידיו מפי הגבורה שאם לא ימות אחד מבניו בחייו מובטח הוא שלא יראה פני גיהנום, ולא היה יכול לשאת את כאבו ולבש שק ובכה במרירות לבו, ומשום כך, נגזר על בניו שגם הם לא יוכלו לעצור חיל לסבול את עול צרותם, וילבשו אף הם שק להתאבל בבוא עת צרה לפתחם, אבל באמת על האדם להיות 'הוי קבל וקיים', לקבל באהבה את כל הבא עליו ולסבול בדומיה, כי סבלון אחד עולה על כמה תפילות.

ובזה מבאר ה'חתם סופר' את המעם שעשתה אסתר המלכה 'משתה' להמן והמלך, להורות כי היא שמחה בה, ובוטחת בישועתו כי קרובה לבוא, וזה מה שנאמר (תהלים כב ב) 'רחוק' מישועתי דברי שאגתי - כמה שאשאג ואזעק, באותה מידה ארחיק מעצמי את ישועתי, וראיה - אקרא יומם ולא תענה ולילה ולא דומיה לי' (שם פסוק ג). כל זה בא לי ממה שלבש יעקב 'שק' ואפר' ולא קיים את הנאמר (תהלים קיח כא) 'אודך

הדרך, ומדוע לא קראו גם למועד זה על שם המאורע, כי אם על שם זמנו בימי השנה 'חנו כ"ה' בכסלו, אלא ביאור הדבר הוא שהחשמונאים מרוב הצרות והשמדות לא היו יכולים לעסוק בתורה ולהתפלל כדבעי, ואך דבר אחד עשו - ייחדו את השם בפסוק 'שמע ישראל' ה' אלוקינו ה' אחד', שיש בו כ"ה אותיות, ובכה ייחודם את ה' נצחו את כל אויביהם למעלה למעלה מדרך הטבע, ולכן נקרא המועד 'חנו כ"ה' על שם כ"ה אותיות שבפסוק 'שמע ישראל', כי כל נצחון המלחמה היה בזכות כ"ה אותיות אלו'. נמצינו למידים שהמאמין בהקב"ה ובא לחסות בצל כנפיו איננו כפוף תחת 'טבע ומקרי העולם' אלא הקב"ה מנהיגו בהנהגה ניסית והשגחה נפלאה לטוב לו כל הימים. וכמו שמסיים ב'צורר המור', וכן ראוי לנו לעשות בצרת הגלות לייחד שם המיוחד בעניין שנצא מהצרות.

ויהי שם בבית הסוהר - קבלת הנהגת הבורא גם בבית הסוהר בפרשתן (לו לה), 'ויקרע יעקב שמלותיו וישם שק במתניו ויתאבל על בנו ימים רבים', ובמדרש (רבה פד ב), 'לפי שתפס יעקב את השק, לפיכך אינו זו מבניו ומבני בניו וכו', ולבש מרדכי שק ואפר בימי אחשוורוש כשעמד המן הרשע להשמיד להרוג ולאבד את כל עם ה'. ומבאר הרה"ק ה'חתם סופר' ז"ע (דרשות חת"ס ד' קפה א, עיי"ש באריכות), כי זוהי עבודת האדם בהאי

וכל הילוך חייו הם כפי רצונו ית', אם כן תמיד הוא בשמחה מבלי דאגה, ואף יכול 'לרקוד' באושר החיים, לעומתו, מי שלא זכה לאור האמונה אכן מרגיש תמיד חסר אונים מרוב דאגה כיצד יוכל לעמוד על רגל אחת...

ח. וכן אמרו שהנה מתתיהו ובניו כהנים היו, ו'כהן' בגימטריא כמנין 'בטחון' (ע"ה), והיינו שכל תקפו של נס היה על ידי ההתחזקות באמונה ובבטחון (ליקוטים חדשים יו"ל תרפ"ד, ד"ה לחנוכה).

העיד הגאון רבי יוסף היילפרין זצ"ל (ממנטשטער, בספרו מעדני יוסף - זכרון שמואל) שראה בכת"י של ספר 'צורר המור' פר' ואתחנן (בשם 'מגילת חשמונאים') שהיה כתוב 'מקבי' עם אות קו"ף.

ורמז יש בזה, כי מקבי ר"ת מ'עולם ק'וינו ב'ך י' (שם השם - הוי"ה), וכלומר, שזאת חרטו החשמונאים על דגלם, את הבטחון בה', ורק לכן לא חששו ויצאו 'מעטים וחלשים' להלחם כנגד 'רבים וגיבורים' ואכן ניצחום.

והזמן גרמא להתחזק באמונה ובבטחון בהשי"ת, וכמו שרימז הרה"ק ה'חידושי הרי"ם' זי"ע בכתוב (תהלים קיב ז-ח) 'נכון לבו בטוח בה', סמוך 'שבסופי תיבות הוא 'חנוכה', לומר שע"י היום טוב של חנוכה מתחזקים בני ישראל בגלות ובוטחים בלבם שהכל לטובה (שפ"א תרנ"ט ד"ה להדליק).

גם יש לומר ש'ראשי תיבות' של נ'כון ס'מוך (התיבה הראשונה והתיבה האחרונה), הרי הם 'נס', ללמדך שמי שלבו נכון וסמוך באמונה ובבטחון בבורא ית' נעשים לו ניסים (שפ"א חנוכה תרל"א ליל ה').

יש אומרים שלכן נהגו לומר מזמור 'יושב בסתר' אחר הדלקת הנרות (ומקורו מהרמב"ן, עיין בספר זכירה ועוד) ללמד שעיקר העבודה בימים אלו היא האמונה והבטחון, דהנה חז"ל (שבועות טו:) כינו פרק זה 'שיר של פגעים', ואמרו ועד היכן - עד כי אתה ה' מחסי עליון שמת מעונך.

ה', וכלשונו, 'שלא ביקש לעצמו תחבולות ליצא משם, כי חכם גדול היה, וגם עשיר שהרי היה בידו כל אשר לפוטיפר, ומסתמא היה יכול להציל עצמו מבית הסוהר, רק כי האמין כי מה' היא ויהי שם ברצונו', ובוה מבאר בלשון הכתוב (ל ט ב), אלא הכוונה 'בהווייתו היה שם', כלומר מרצונו ומדעתו אחר שהאמין בה' וקיבל כל הנהגתו עמו מתוך השתוות, ברצון ובשמחה".

וינס ויצא החוצה - דרכי ההתגברות על היצר

פרשה זו יפה יפה נדרשת בסוגיית קדושת עם בני ישראל² - בעמידה איתנה³ בנסיונות י' כדרכתיב

כי עניתני' - לשבח בעת הצרה והעינוי, ולא באלה חפץ ה', כי אם - ואתה קדוש יושב תהילות ישראל (כב ד), הקדוש ברוך הוא יושב ומצפה על 'תהילות ישראל סבא', כמו שהיה הגיל להודות ולשבח בכל צרותיו שעד השתא⁴.

וכיו"ב ביאר הרה"ק ה'שפת אמת' זי"ע (תרמ"ו ד"ה בפסוק, ובכ"ט) במה שנאמר אצל יוסף 'יהי שם בבית הסוהר' (ל ט ב), שלכאורה תיבת 'שם' היא ייתור לשון, כי פשיטא שהיה 'שם' ולא במקום אחר... אלא שיוסף הצדיק קנה לעצמו 'מידת ההשתוות', וקיבל את כל הנעשה עמו באהבה ומתוך אמונה שכך הוא רצון

ט. ובהאי עניינא מבאר החת"ס (ברכות לב. חולין פו.) מה שאמרו בגמרא (תענית כה.) על רבי חנינא שביקש מן שמיא על הפרנסה אחר שבני ביתו הפצירו בו ביותר, ונתנו לו מן השמים רגל של זהב, וראה בחלום היאך שכל צדיקי עולם יושבים מסובים בשולחנות בעלי ארבעה רגליים ואילו הם יושבים בשולחן עם שלשה רגליים בלבד (עיין בגמרא דידן שהראוהו שהכל יש להם של ג' רגלים ולו רק ב'), מיד הבין שרגל זו שניתנה לו היא אחד מרגלי שולחנו לעולם הבא, ביקש רחמים שיחזרו לקחתו מאתו, ואכן הרגל נלקחה מעמו בדרך נס. ומבאר ה'חתם סופר' ששלשה רגליים מכוונים כנגד ג' עמודי עולם, תורה, עבודה וגמילות חסדים, ורגל הרביעי מורה על עניין הסבלנות ומידת ההשתוות, ולכן כשלא סבל את מצבו וביקש שימתיקו לו את דינו ונתנו לו 'זהב' כראוי לו, ממילא נחסר משולחנו רגל הד', כי הוא כנגד מידת הסבלנות, משהבין כל זאת חזר לסבלנותו, וממילא חזרה הרגל לשולחנו. לענייננו ילפינו, בשבח הסבלנות, לקבל את כל הבא עלינו בשמחה ושלווה.

י. וכבר מפורש כן ב'קדושת לוי' בפרשתן על הפסוק (ל ט ב) 'ויקח אדוני יוסף אותו ויתנהו אל בית הסוהר... ויהי שם בבית הסוהר', ולכאורה נראה כייתור לשון, שהרי אם 'ויתנהו אל בית הסוהר' פשיטא ש'ויהי שם בבית הסוהר', ונראה, דהנה כשהקב"ה שולח על אדם ח"ו דבר לא טוב, אזי לא יעשה שום פעולה גשמית, רק יבטח בה' ובוודאי יהפוך לו לטובה, וזוהי המדה של נחום איש גם זו, שהיה אומר תמיד 'גם זו לטובה' (עי' תענית כא.), וזהו הרמז 'ויהי שם בבית הסוהר', אף על פי שהיה אפשר לו לעשות איזה פעולה שלא יהיה בבית הסוהר, לא עשה שום פעולה, כי בטוח היה בה' שבוודאי יהיה הכל לטובה.

יא. הרה"ק ה'שפתי צדיק' מפילץ זי"ע שאל פעם את גיסו הרה"ק ה'שפת אמת' זי"ע, הנה איתא במדרש (בר"ר ס ז) על אליעזר עבד אברהם - 'על ידי ששירת אותו צדיק באמונה יצא מכלל ארור לכלל ברוך', וכיוצא בו מצינו גבי יוסף הצדיק (שהש"ר א א) 'רבי פנחס אמר בשם רבי שמואל בר אבא, כל שהוא משמש את רבו כראוי יוצא לחירות, מיוסף על ידי ששימש את רבו באמונה יצא לחירות' (לפנינו במדרש לא נכתב 'באמונה' גבי יוסף), בשלמא, גבי אליעזר - יש חשיבות במה ששירת נאמנה את אדונו 'אברהם אבינו', אבל מה שבח הוא ליוסף ששימש נאמנה את הערל והטמא כפוטיפר, אמר לו ה'שפת אמת' - אֵי, כך הם דברי המדרש, על ידי ששירת את רבו - הערל והטמא, והיה באמונה שלימה בה', היינו שלא נשבר לבו בקרבו על אשר כך עלתה בידו - בחיר בניו של יעקב, לעבוד ולשרת טמא זה, אלא באמונה, את הכל קיבל עליו באמונה ושמחה, בזכות האמונה בכוראו יצא מעבדות לחירות, ולא עוד אלא שעלה ונתעלה לגדולה.

יב. מספר המחנך הגדול רבי משה בלוי שליט"א, מעשה שהיה עד לו בשנת ה'תשמ"ה, ר"מ קבע לעצמו 'חברותא' עם בחור חשוב מבני גילו, ללימוד בצוותא בכל ליל שישי, באחד השבועות כשבא ללמוד עם הבחור ראה שפני החברותא נפולות ואיננו כתמול שלשום, שאלו ר"מ - מדוע פניך רעים היום, מה קרה ומי ציער אותך עד כדי איבוד ישוב הדעת, אמר לו החברותא, הנח לי, כי ממילא לא תוכל עזור לי מאומה... אבל ר"מ לא אמר נואש, והמשיך להפציר בו לקיים בעצמו דאגה בלב איש ישיחנה. נעתר החברותא להפצרותו, ופתח לאמר לו, הנה, בחודש אלול שעבר (שנת תשד"מ) קיבלתי על עצמי להיזהר בשמירת העיניים בזהירות מופלגת, ואכן, עד עתה היה ה' בעזרי ועמדותי בקבלתי, אבל, היום הוכרתי לעבור טיפול שיניים, ולצורך כך נסעתי לרופא שיניים המקבל קהל בעיר תל

באר הפרשה - פרשת וישב - הנוכה

אביב, ועל אם הדרך נלכדתי ונכשלתי בראיות אסורות ל"ע וכן אצל הרופא באופן נורא, מעתה תבין את סערת רוחי על מה ולמה היא באה...

רבי משה שראה כי עוד מעט תנזק נפשו של החברותא, הביט בשעון התלוי על כותלי ביהמ"ד וראה כתוב בו 11:15 - הוי אומר שעדיין דלתו של הגה"ק ה'סטייפלער' פתוחה לקבל את הקהל (כידוע שהגה"ק היה גם רופא נפשות, מלבד גאונותו וצדקותו) עד השעה 11,30 בחצות ליל, מיהרו השניים למעונו - מעשה זה היה כחצי שנה לפני הסתלקותו למרומים, מכיוון שכבר כבדו אזניו משמוע, על כן העלה הבחור על גבי הכתב את כל אשר קרהו - הנני בחור בן 19 שנה, מראש חודש אלול ועד היום התגברתי מאד בענייני שמירת עיניים וכו', היום נסעתי לת"א ונכשלתי בצורה נוראה, מאז אין לי מנוחה, ואני אנה אני בא... חתם בשמו ובשם אמו והגישו אל הסטייפלער. לאחר שקרא את כל הנכתב, נעץ הגה"ק את עיניו החודרות כל חדרי בטן (אשר חיל ורעדה יאחזון בכל מי שמראה עיני הגה"ק נפל עליו), ובקול רעש גדול אדיר וחזק שאל את הבחור, אמור נא, האם פעם אחת התגברת על יצרך ושמרת עיניך בהיותך בדרך, ענה לו הבחור בכתב ידו, רבי המצב רע ומר... שוב חזר הסטייפלער על שאלתו, עד ש'הודה' הבחור שאכן שמר על עיניו בחלק מהזמן, נענה אליו הגה"ק בזה הלשון (וכפי שרשם זאת רבי משה בזמנו) אינני מגזים אינני משקר... אינני מגזים אינני משקר... אם היה לי כח הייתי קם בפניך מלוא קומתי, להערכתי, הנסיעה מכאן ועד לתל אביב היא נסיעה של בערך שלושים וחמש מינו"ט (דקות), בכל פעם ופעם שהתגברת קיימת מצוות ויראת מאלוקיך, ונקדשתי בתוך בני ישראל, ואהבת את ה' אלוקיך בכל לבבך ובכל נפשך, בודאי תקבל עונש על מה שנכשלת, אבל בכל פעם שהינך מתגבר אתה מתקן את העבר, א"כ מה יש לבכות, בכל פעם שהנך מתגבר בזה ובכל ענייני הקדושה הינך במדרגת יוסף הצדיק ממש ממש ממש. העיקר המלחמה, תילחם תילחם תילחם. עכ"ל.

רבות יש להתבונן בדברים נוראים אלו, שאמר הסטייפלער שאם היה לו כח היה קם מלוא קומתו על פעם אחת שהתגבר על יצרו ושמר את עיניו. וכן כל פעם שמתגבר הוא במדרגת יוסף הצדיק ממש ממש ממש. הדברים נכנסו ללבו של הבחור ויצא משם כ'תינוק שנולד', כי מעתה דרכי הקדושה פתוחים לפניו בכל עת ובכל שעה.

וכעין זה כתב ה'סטייפלער' לשונות נוראיים באגרת לבחור שנכשל רח"ל, וז"ל, ...אע"פ שכמה פעמים נכשל ר"ל, מ"מ אם לעומת זה הרבה פעמים מנצח ומתגבר על התאוה, אז באותו זמן שמתגבר על התאוה הנוערת בו באופן נורא, הרי הוא ממשיך אור הקדושה על עצמו ועל העולמות באופן קדוש מאד וכו', ואין לשער גודל רוממות קדושת זה האדם הכובש תאוותו בזמן תוקפו, והוא אז בבחינת יוסף הצדיק. והכלל, אדם שיש לו מלחמת היצר, ופעמים מנצח ופעמים נכשל ר"ל, הרי כמו שהחטא נורא ואיום, לעומתו ע"י שמנצח הרבה פעמים, זכותו הוא נורא ואיום מאד, ויזכה עי"ז לתקן בחייו את מה שפגם וכו' (הובא בקריינא דאגרתא ח"א סי' קו).

יג. ואף אם ח"ו כבר נכשל אל יפול לייאוש אלא יתחזק מכאן ולהבא, ומכך תצמח ישועתו. ובענין זה ביאר הרה"ק רבי שמחה בונם מפשיסחא זי"ע (קול שמחה וישב, בהערה בנדמ"ח) בדברי המדרש (בר"ר פה א) רב שמואל בר נתן פתח 'כי אנכי ידעתי את המחשבות' (ירמיה כט יא), שבטים היו עסוקים במכירתו של יוסף, ויוסף היה עסוק בשקו ונתעניתו... ויהודה היה עוסק ליקח לו אשה, והקב"ה היה עוסק ובורא אורו של משיח. וביאר הר"ב, כי הנה יהודה היה מהרהר בעצמו ואומר, הנה, השבטים הקדושים מתאוננים מרה על ששלחו את ידיהם במכירתו של יוסף, ובוכים ושבבים על כך יומם ולילה, ואף יוסף הצדיק עוסק בשקו ונתעניתו, ואני הנה נשאתי אשה, והיא מתה עלי, אף שני בני ער ואונן מתו טרם עת, וברור הדבר שכעונש בא לי זה הדבר, כי לא די שאין אני משתתף בצער השבטים עוד הוספתי לשאת אשה, הרי כל ענין המכירה באשמתי הוא - כי אני הייתי ה'מלך', ובהוראתי עשו כן, לבטח אבדה תקוותי, ויותר אין לי חלק בתורת ה'. אך יהודה לא נתן למחשבות אלו להתגבר עליו, אלא תיכף התנער ואמר, לא אעשה חשבונות של מעלה, אתחיל את התורה מתחילתה - במצווה ראשונה של 'פרו ורבו'. ואכן, משראה הקב"ה כן, אמר, הנה מכוח תשובה ו'התחדשות' זו - שלא להביט כלל על העבר הקב"ה עוסק בבריאת אורו של משיח שיצא מזרעו של יהודה...

ידוע מאמרו של הרה"ק מוהר"ן זי"ע, ודע שהאדם צריך לעבור על גשר צר מאוד מאוד והכלל והעיקר שלא יתפחד כלל, ובפשוטו הכוונה לא לפחד לעבור את הגשר הצר. אמנם יש מרמזים עוד בעומק הדברים, הגשר צר מאוד ואי אפשר שלא ליפול ממנו, אבל העיקר שלא לפחד כלל מהנפילה ולהתייאש, אלא קום תקום, התנערי מעפר קומי לבשי בגדי תפארתך.

יד. עצה טובה שעל ידה יוכל לעמוד בנסיונות הקשים מצינו בדברי הרה"ק ה'בת עין' זי"ע (ד"ה ויהי) על מה שאמרו חז"ל 'דמות דיוקנו של אביו נראתה לו ליוסף בחלון' ועי"ז ניצל מן החטא, כי 'חלון' ר"ת 'וציונו להדליק נר חנוכה'.

ובוודאי ידע יוסף שאם יתאמץ לחשוף את בגדו ממנה לא תוכל להעליל עליו מאומה, וממילא ימנע מעצמו את היסורים שעבר במשך י"ב שנה בבית האסורים [ואכן בראשונים על אתר מצינו כמה פירושים מדוע לא עשה כן], וביאר הגאון רבי חיים שמואלביץ זצ"ל, שברגעים אלו עמד יוסף בנסיון גדול ונורא, כי היצה"ר פיתחו שיתעכב לרגע קט יחטוף את בגדו ואז ינוס וינצל מעלילותיה, אך ידע יוסף שהגיהנם ושאל תחתית בוערים תחת כפות רגליו, וכל רגע כמימרא שישהה עוד במקום הטומאה הוא מסוכן ליפול ולהיכשל ח"ו, לפיכך לא התחשב בכלום, אלא תיכף השאיר בגדו אצלה 'וינס ויצא החוצה' - אל מחוץ לגבולות הגוף והנפש, ובכוח גדול ואמיץ ברח משם כל עוד

בפרשתו (ל"ט ח"ג) 'וימאן...^{טו} וינס ויצא החוצה'. כתב הרה"ק ה'בית אברהם' זי"ע (צו ד"ה וישחט) כי ג' פעמים יש בתורה 'שלשלת'. א. בתיבת ויתמהמה (גבי לוש, יש טז), ב. בפרשתו וימאן גבי יוסף הצדיק, ג. בפרשת צו בתיבת וישחט (ח כג). ומרמז על 'דרך העבודה', כשבא האדם לתאוות עולם הזה אפילו בהיתר, מתחילה יקיים בנפשו - 'ויתמהמה' שלא ימהר למלא תאוותו^{טז}, לאחר מכן - 'וימאן', שילחם עם יצרו בזעקת 'איני רוצה' עד שכבר לא ירצה לילך אחר תאוות לבו (היינו כשלבנו עדין יתאוה מכל מקום לא יסכים לילך אחריהם), ועי"ז יזכה - 'וישחט', שישחט יצרו הרע וכבר לא יתאוה כלל למטעמותיו. והנה מצינו אצל יוסף הצדיק בעת ה'נסיון', דכתיב (ל"ט יב) 'ויעזוב בגדו בידה וינס ויצא החוצה',

ואפשר לבאר דבריו על פי המסופר בלשון חסידים, שפעם נכנס הרה"ק רבי לוי יצחק מבארדיטשוב זי"ע לבית המדרש ומצא קבוצת חסידים עוסקים בשיחה, שאל אותם הרבי על מה הם דנים, נענו החסידים ואמרו, שהם מדברים על הגראף פוטוצקי שהוא ממלא אחר כל תאוותיו, ולא הניח אפילו אחד מתענוגי עולם שלא התענג בו, וכמו שידוע, שכאשר התאוה בימות הקיץ להחליק על השלג, היה מפזר הררי הררים של סוכר במקום שלג ומחליק עליהם להנאתו... שאל אותם הרה"ק מבארדיטשוב האם הדליק הגראף בחייו נרות חנוכה, תמהו כל הקהל יחדיו, רבי, הרי הוא גוי, מה לו ולנר חנוכה, נענה הרה"ק מבארדיטשוב לעומתם ותמה, אם כן אינו יודע מהו תענוג ותאוה כלל. ואפשר שזהו הרמז ב'חלון', כי הראו ליוסף שישים אל ליבו מהו 'תאוה' ותענוג אמיתי, אין זה כי אם להדליק נר חנוכה ולא תאוות מאוסות ושפלות כאלו, ומעתה ילמד כל חד בדיליה בנסיונות החיים העוברים עליו לתור אחר תאוות שיש בהם ממש ולא אחר דמיונות שוא ומדוחים, ודי בזה.

טו. הנה ה'טעם' על תיבת וימאן הוא 'שלשלת', וביאר בה ה'אלשיך' (תו"מ בפרשתו) כי הנה פעמים שהיצר מביא לאדם 'נסיון' ומבלבל דעתו בטענות שונות ומשונות, עד שלא ימצא האדם את ידיו ורגליו, ואם האדם מתחיל לענות כנגדו מסוכן הוא מאד להכשל כי פעמים שהעומד לנגדו 'חריף' יותר ממנו והלה יענהו תשובות (אף שבוודאי אינם נכונות) כנגד כל טענותיו ואז בע"כ יחטא (בפרט כאשר שליחו של היצר הוא 'אדם' כמותו המפתהו בחלקקות לשון), אין לו אלא עצה אחת - לזעוק וימאן וימאן - בלא 'דין ודברים', כי לא אשמע לך ותו לא מידי, כדוגמת הקושר עצמו ב'שלשלת' של ברזל, ורק כך יעלה בידו לעמוד בנסיון.

כעין זה כתב בקדושת לוי, וז"ל, הטעם על 'וימאן' הוא שלשלת, ושלשלת הוא הרמת קול, כאדם אשר ממאס בדבר, ומרים קול במיאוס הדבר ההוא. עכ"ל.

מִן הַבַּאד

ידועים דברי הרה"ק רבי יצחק מראדוויל זי"ע (אור יצחק) שלכן טעם המקרא 'שלשלת' על תיבת 'וימאן' שבמעשה הנסיון של יוסף הצדיק, כי בבוא אדם לעת נסיון, ראשית דבר יזעק ג' פעמים (דוגמת השלשלת המסלסל בנעימה ועולה כלפי מעלה ג' פעמים) איני רוצה. איני רוצה. איני רוצה ויינצל (אור יצחק פרשת וישב).

טז. וידוע, מה שהורה הרה"ק רבי שלומ'קה מזוועהיל זי"ע לבחור ששקע בעמקי תהום רבה, אף אם יודע הינך שלבסוף נפול תיפול ביד היצר הרע - מלך זקן וכסיל, מכל מקום אל תתנהג עמו כמלך, אשר בפצותו את פיו מיד ממלאים משאלותיו, אלא, תדחהו בלך ושוב, כי על כל רגע ורגע שהאדם דוחה מעמו את היצר אף אם נפל לבסוף הריהו גורם נחת רוח מרובה להקב"ה לאין ערוך.

באר הפרשה - פרשת וישב - הנוכה

הכובש את יצרו). ומבאר המהרש"א מדוע כתיב 'עושי דברו לשמוע בקול דברו', דלכאורה עפ"י הדקדוק היה לו לומר להיפך 'לשמוע בקול דברו עושי דברו' שהרי רק לאחר שמיעתם את דבר ה' הם ממלאים רצונו, (ו"ל) אבל פירוש הכתוב, שהצדיקים הם 'עושי דברו' של הקב"ה על ידי בוחם וכבישת יצרם, ואז השי"ת גוזר 'לשמוע בקול דברו' של הצדיק, דהיינו לשמוע תפילתו ולעשות לו גם להצילו מהמזיקים (עכ"ל) ¹.

איננו גדול בבית הזה - יחשיב את עצמו כגדול' ואז יעמוד בקשרי המלחמה

בפרשתן (לש ח-ט) 'איננו גדול בבית הזה ממני... ואיך אעשה הרעה...', ביאר הר"ק מקאברין ז"ע (אמרות משה, וישב) כי זוהי הדרך הישרה להתגבר על

נפשו בו. וללמד לדורות עולם עד כמה צריך לברוח מן העבירה".

והכובש את יצרו יזכה שימלאו כל משאלות לבו, והקב"ה יעשה עמו ניסים גדולים ומופלאים, כדברי המהרש"א על הגמ' (קידושין מ.) 'כל הבא דבר ערוה לידו וניצול הימנו עושין לו נס. גבורי כה עושי דברו לשמוע בקול דברו (תהלים קג כ) כגון רבי צדוק וחביריו'. כתב ע"ז המהרש"א (ה"א)... שבתחילת אותו פסוק (לפני אומרו 'גיבורי כה') כתיב 'ברכו ה' מלאכיו גבורי כה...' ו'מלאכים' אלו הכוונה לצדיקים הכובשים את יצרם מדכתיב לעיל מיניה 'לשומרי בריתו ולזוכרי פקודיו לעשותם', ואמר שבגבורתם זו הם כמלאכים לכבוש את יצרם ('גיבורי כה' הכוונה כמו שאמרו (אבות ד א) 'איהו גבור

יז. הר"ק ה'בית ישראל' זי"ע היה מספר את המשל הידוע בדרך צחות, על 'ההיא סבתא' ששנתה ב'צאינה וראינה' (ספר המספר את הפרשה בלשון 'אידיש', ונהגו נשות ישראל מדור דור להגות בו מידי שבת בשבתו), בהגיעה ל'מכירת יוסף', לא היתה יכולה לעצור את בכייה, וייללה בדמעות שלישי על הנער שנמכר על לא עוול בכפיו, לעבר הבלתי ידוע, והנה לשנה הבאה, בשובה לקריאת פרשת וישב ב'צאינה וראינה' נענתה לאמר, יוסף, יוסף, בשנה הזאת לא אוריד אפילו דמעה אחת בעדך, שהרי כבר ראית אשתקד מה אירע לך בלכתך אליהם, מדוע שבת על אותה הדרך... והיה ה'בית ישראל' אומר, לא מליצה ולא צחות יש כאן כי אם קורטוב של אמת כואבת, כי כך נמי מנהגינו, פעמים ואנו נכשלים בהליכה אחר יצרינו כסומים בארובה, ואם ראית שבעבר נכשלת, מדוע שבת לילך ולהתקרב אל מקום הסכנה - יצרך הרע... ברח לך לבל תכשל שוב, אחרי ש'בעל נסיון' אתה כי המקום מסוכן עבורך. יח. גדול שכרו של הנלחם, כביאורו של הר"ק ה'דברי שמואל' זי"ע (בפרשתן ד"ה וימאן) ב'טעם' שעל תיבת וימאן - 'שלשלת'. משל לפועל העובד אצל 'בעל הבית' אף אם יעבוד יומם ולילה, יצא אדם לפעלו מבעוד יום עדי ערב ירוויח את שכרו בשכר נאה, גם תהיה לו פרנסה בהרחבה גדולה, אך עדיין רחוק הוא מן 'העשירות', ורק בהזדמן לפניו איזה 'עסק' טוב ומוצלח המניב רווחים עשרת מונים מההשקעה, בזה יעלה קרנו בפעם אחת למעלה למעלה כמו השלשלת, וייהפך להיות מעשירי העיר. כיוצא בו ממש הוא בעניני רוחניות, תמידים כסדרן עובד הוא את ה', ומתעלה מדריגה אחר מדריגה, אך עדיין ארוכה לו הדרך אמנם, בבוא אליו פעם אחת 'נסיון קשה ומר' אשר הוא מרגיש ממש טעם מיתה בהתגברו על זה, אם יעמוד האיש בזה הנסיון, ב'וימאן' חזק ואדיר, לשבר את כל כוחות התאוה בגופו ונפשו, זאת היא ההשקעה בעסק טוב המביאה לו רווחים עצומים לנצח נצחים, הרבה יותר מכפי יגיעתו בתחילה.

וזוה נרמז בטעם ה'שלשלת' העולה למעלה, כי בהתאפקות אחת מתאוה רעה ובעצימת עיניים מהביט ברע זוכה לעלות מעלה מעלה, והיא ההשקעה הכי טובה בחשבון שלו ב'בנק' של מלך מלכי המלכים הקב"ה, המשלם שכר טוב ליראיו, והוא מאמרם (במדב"ר יד ו) 'אמר הקב"ה עלי לשלם שכר אותה העין', הכתוב גבי יוסף הצדיק שעצם עיניו מראות ברע, כי הקב"ה לא נשאר 'בעל חוב', ועל כל התאפקות והתגברות נגד היצ"ר ב'וימאן' זוכה לשכר גדול בבחינת עשירות.

וזאת למדנו גם מעניינא דיומא לעניין הדלקת נר חנוכה, שקיי"ל (שו"ע תרעג ס"א ובהג"ה) 'כל השמנים כשרים לנר חנוכה וכו', ומיהו שמן זית מצוה מן המובחר, שהנה הזית אינו נותן שמנו אלא אם חובטים בו וטוחנים וכותשים אותו באבנים, ונרמז לכל יחיד ויחיד עם הקשיים והנסיונות שלו, שדווקא הם חביבים לפני המקום, ובהם מצוה מן המובחר. ואם כי בוודאי צריך לבקש ולהתחנן 'ואל תביאנו לידי נסיון', אך אם כבר באו לידי קשיים ונסיונות יזכור כי 'שמן זית מצוה מן המובחר'...

לא היה הכוונה ח"ו לגאות וכבוד - שהכתוב יכתוב בן עליהם. אלא, כי אין האדם יודע עד כמה מגיעין מעשיו, ואילו היו יודע שמעשיו מגיעין עד להש"ת - שיכתוב עליהן בן, היה עושה ברצון יותר. וכן בכל אדם אם היה יודע איך מעשיו גורמים טובה לכל העולמות ולכל הנבראים היו עובדים ברצון וחשק יותר, עב"ל. והיינו שעל האדם להכיר שכל פעולה קמנה שלו וכל התגברות אפילו מועטת - אינם נוגעים רק לעצמו אלא הוא מנענע בהם את כל העולם, בזה יבין את חשיבותו הגדולה למעלה למעלה, וממילא יהיו כל מעשיו וכל ה'הלוך ילך' שלו באופן הראוי ביותר^{יב}.

עוד אמרו רבותינו לחוק ברכיים כושלות, שיאמר האדם לעצמו מהא גופא ש'נסיון' קשה עומד לפניך, הרי שחשיבות גדולה יש בשמים למלחמתך, כי בלאו הכי

הנסינות, שיקיים בעצמו 'ויגבה לבו בדרכי ה' (דה"י ב' י"ו), להחזיק בעצמו כי אין כמוהו ראוי לעבודת הש"ת ורק כך יינצל מרשת היצר, ולכן זעק יוסף הצדיק בעת הנסיון - אין גדול ממני בבית הזה ואין מן הראוי לאדם גדול כמוני לעשות איזולת בזאת^{יז}.

זה הכלל, חייב האדם להכיר בערכו של כל איש ישראל כי רם הוא עד מאד, ואף אם היצר מפתחו כי בריה שפלה ונחותה הוא ואין כל חשיבות בפעולותיו אם בקיום מצוות ה' אם בהתגברות על הנסינות, לא ישמע לו. וכן כתב הרה"ק ה'חידושי הרי"ם' זי"ע (ליקושי הרי"ם בפרשתו) על דברי חז"ל בפרשתו 'וישמע ראובן ויצילהו מידם (לו בא) - אילו היה יודע ראובן שהקב"ה כותב אחריו וישמע ראובן ויצילהו מידם בכתפיו היה טוענו ומוליכו אצל אביו' (ילקו"ש וישב קמא), וז"ל. וודאי

יט. שמוע שמעתי על איש שנכנס אל אחד מהאדמור"ים זי"ע בעיר בני ברק יצ"ו ושאל את פיו בהעזה, מי התיר לכם לבוא ולתפוס את כסא המלוכה לקרא את עצמכם בשם רבי, ענהו הרבי, אף לי הייתה קשה קושיה זו 'מי אנכי, בעת שפתחתי את בית מדרשי, והלכתי לשאול בעצת מרן ה'חזון איש' זי"ע, אמר לי ה'חזון איש', בימינו אנו כל מי שמחזק אחרים ראוי לו להקרא בשם 'רבי'. כך אמר לי בעת עמדי בסמוך לו. אמנם, כאשר פניתי לצאת מחדרו נענה שוב ואמר לי, אפילו באם אינו מחזק בזה כי אם את עצמו כבר הוא ראוי להיקרא בשם רבי... וכך מצינו שעשה רבינו הקדוש (ב"מ פה.) כשמצא את רבי יוסי בנו של רבי אלעזר בן רבי שמעון - וראהו עומד בשפל המדרגה, לקחו בדברים והושיבו עם התנאים, הליבשו ב'איצטלא דרבנן' ואף קרא לו 'רבי'. ומאז כל אימת שהיה רבי יוסי רוצה לחזור לדרכיו מקדם היה אומר לו, הכריזו עליך כי חכם אתה, ו'רבי' קראו אותך, היאך תאמר 'למעללי אני חוזר...' הרי לפניך, שכשיחשיב האדם את עצמו או את רעהו יהא זה למגן ומחסה מכל נפילה ח"ו, וכן יעשה כל איש בעמדו בנסיון - יהיה מי שיהיה באיזה נסיון שיהיה, יעצור בעצמו ויחשוב הרי כה חשוב הנני לאבי שבשמים - וכל פעולה קטנה שלי גורמת לו 'לינת רוח' בגבהי מרומים, ואיך אעשה הרעה הגדולה הזאת וחטאתי לאלוקים...

כ. נודעו דברי המדרש (בר"ר ב ד) 'וחושך על פני תהום' - זה גלות יון שהחשיכה עיניהם של ישראל בגזירותיהן, שהיתה אומרת להם כתבו לכם על קרן השור שאין לכם חלק באלוקי ישראל. והקשה הרה"ק ה'שפת אמת זי"ע (הנוכה, תרל"ז ליל ז' ד"ה איתא) שלכאורה יש כאן סתירה מיניה וביה, שהרי אם אמרו אלוקי ישראל הרי שה' הוא אלוקיהם, ואיך יאמרו אין לכם חלק. ומבאר ה'שפת אמת' דלא הוה איכפת להו לאותם רשעים שיקיימו ישראל תורה ומצוות, אלא שרצו לעקור מישראל את האמונה וההכרה במעשיהם הפועלים גדולות ונצורות בשמים ממעל, וזהו שאמרו שאין לכם חלק באלוקי ישראל, 'לכם' הינו למעשיכם ולעבודתכם, ומהאי טעמא נמי גזרו על קידוש החודש, כי לא השלימו עם מה שאמרו (ברכות מט.) 'ישראל דקדשינהו לזמנים' שע"י מעשי בני"י בעולם הזה נקבעת קדושת המועדים בכל העולמות, וכל זאת עשו להחשיך עיניהם בייאוש שאינם ראויים וחשובים לכלום. אבל כאשר גברו החשמונאים וניצחום השרישו בני ישראל אמונה זו בלבותיהם שכל יהודי באשר הוא גדלה חשיבותו עד מאד, ובכל מצווה שיהודי פשוט מקיים ניתוסף כח וגבורה בפמליא של מעלה.

כא. כיוצא בזה מתאמרא בשם הרה"ק ה'שפת אמת' זי"ע, לבאר את דברי חז"ל (סוטה מט:) 'בעקבתא דמשיחא חוצפא יסגא', פירוש תיבת - 'יסגא' הוא ריבוי, ועוד פירושה מלשון 'סגי' - די', והיינו שבאחרית הימים די לו להקב"ה ב'חוצפה' שילבשו זקנים עם נערים (דהחצוף יעשה דברים שהם למעלה ממדרגתו), כלומר, שלא יביטו כלל על מצבם הרוחני באמת, אלא יענו ויאמרו 'צדיק אני', קדוש אני, ובזה יהיו להם כוחות הגוף והנפש לעבוד את ה' כראוי.

באר הפרשה - פרשת וישב - הנוכה

לא היה היצר מתאמץ בכל כוחו להכשיל אותך, וכשידע האדם שהתגברותו חשובה יצליח בזה.²²

כמה חמור הוא פגם המחלוקת²³, ולאידך עד כמה צריך להרבות בשלום ובאהבה איש לרעהו.

זכה כתב הרה"ק ה'תורת חיים' זי"ע מקאסוב (ד"ה ויראו) על האמור בכתוב זה, כי בתחילת העניינים היה רק ויראו אותו מרחוק, ר"ל שנכנס קצת שנאה ופירוד הלבבות, אכן בסופו של דבר התגברה השנאה עד כדי שויתנכלו אותו להמיתו - שרצו להרגו, ללמדך עד כמה צריך להתרחק מן המחלוקת ואפילו מ'מקצת מחלוקת'. ולחיבת הקודש נעתיק לשון קדשו, ובוה רומז שצריך אדם להתרחק משנאת חנם עד קצה אחרון, כי בתחלה יראה כאלו קצת אינו אוהבו וזה ויראו אותו מרחוק, ומזה מקצת השנאה רמזה התורה הקדושה

לך נא ראה שלום אחיך - בגנות המחלוקת ומעלת השלום והאהדות

בפרשתן (לו יה), ויראו אותו מרחוק ובטרם יקרב אליהם ויתנכלו אותו להמיתו, והנה בטרם כל שיח עלינו להקדים שאין לנו שמץ השגה בשבטי י-ה, כולם אהובים כולם ברורים כולם גיבורים כולם קדושים, ופשיטא שאין בידנו לעסוק במחלוקת האחים עם יוסף [וכמו שהאריכו בספה"ק שהיה בזה מחלוקת בעבודת ה'], אכן נכתבה פרשה זו לדורות ללמדנו עד

כב. וכן איתא מהרה"ק ה'דברי שמואל' זי"ע, דהנה אמרו חז"ל (בר"ר פה ב) שאשת פוטיפר ראתה באיצטרולוגין שלה שעתידה להעמיד ממנו בן, ואמר ה'דברי שמואל' דוודאי גם יוסף ראה מה שהיא ראתה שהוא עתיד להעמיד ממנה בן, והיה 'אובד עצות', כי השתומם בעצמו - וכי ח"ו יהא כאן עבירה לישא נכרית זאת. וזה גופא היה תוקף הנסיון, לחשוב שממילא יכשל לבסוף אם כן אעשה זאת כבר עתה... אמנם יוסף הצדיק השיב לעצמו, וכי מה לי לחקור אחר העתידות, 'כעת', יכול אני להתגבר, אעשה כן, ולא אחשוב על העתיד. ואכן, בהתגברות זו זכה למדרגות עד אין קץ ואין שיעור (סוף דבר היה שהעמיד ממנה תולדות בהיתר גמור בנשאו את בתה אסנת).

ואכן, במדרש (רבה, פז ה, עיי"ש כמה גרסאות) איתא על תיבת 'וימאן' - בדבר מצוה ממאנין (כמו שנאמר ביבום, דברים כה ז) מאן יבמי, בדבר עבירה אין ממאנין - בתמיה, ובשפת אמת ליקוטים כתב דנראה לפרש דקאי אדלעיל שראתה במזל שיהיה לה ממנו זרע ובודאי הראתה זאת ליוסף ולכן השיב שאפילו שבאמת כן עומד שיהיה לה זרע מכל מקום צריך למאן, שהרי אפילו במצוות יבום שהוא להקים זרע ומכל מקום כשאינו חפץ לייבם המציאה לו התורה דרך תיקון אחר על ידי חליצה, כל שכן לדבר עבירה כשימאן יהיה נתקן הדבר באופן אחר, כמו שהיה באמת שנשא בתה כנ"ל.

באופן אחר ביאר הרה"ק ה'בית אברהם' זי"ע (בפרשתן), את הפסוק (לט יב) 'ותתפשהו בבגדו', דבגדו הוא מלשון 'בגידותיו', כי היצר בא אל האדם לאמר הרי כבר בגדת בה' אלוקיך, אם כן 'שכבה עמי' - בוא ועשה עוד עבירות כי ממילא אפסה תקוותך... לזאת יענה ויאמר 'איננו גדול בבית הזה ממני' - קדוש אני, ומעולם לא חטאתי, (ואף אם נפלתי, מכל מקום בנו של מלך אני וקדושתי שגבה למעלה למעלה), על כן 'איך אעשה הרעה הגדולה הזאת וחטאתי לאלוקים'... כג. הנה מצינו בפרשתן (לח) שנכתב בתורה מיתת שני בני יהודה ער ואונן, ושניהם מתו על אותו עוון, וכמו שנאמר לגבי אונן 'וימת גם אותו', ודרשו חז"ל (הובא ברש"י שם פסוק ז) 'כמיתתו של ער מיתתו של אונן', עיי"ש, אלא שאצל 'ער' לא נזכר בתורה להדיא סיבת מיתתו, ורק ב'אונן' מפורש חטאו, ומעתה צריך ביאור טעם הדבר. וכתב הגה"ק החיד"א זי"ע (מדבר קדמות מערכת ח' אות ו') בשם המקובל האלוקי מהר"נ שפירא זי"ע בעל ה'מצת שימורים', כי חטאו של 'ער' היה רק כלפי שמיא, מה שאין כן אצל אונן שהיה מעורב בזה גם חטא כלפי אחיו שלא רצה להקים זרע לאחיו, וללמדך שקשה בעיני המקום ב"ה חטאים שבין אדם לחברו יותר מחטאים שבין אדם למקום.

מענין לענין, כתיב בפרשתן (מ ו) 'וירא אותם והנם זועפים', וברש"י (שם ה) 'ומדרשו, כל אחד חלם חלום שניהם, שחלם את חלומו ופתרון חברו'. הקשה הרה"ק ה'פני מנחם' זי"ע (שמענו ממי ששמעו ממנו) בשלמא, פניו של שר המשקים היו זועפות שהרי ראה פתרונו של חברו שיתלו את שר האופים, וחשב שאף חלקו יהא כסופו של חברו, אבל שר האופים שראה שישבו שר המשקים כמשפטו הראשון, אם כן למה היו פניו זועפות, הרי היה לו לומר לעצמו שאף הוא יהא פתרונו לטובה, אלא שלא היה לו עין טובה ולא היה יכול לסבול לראות חברו משתחרר ויוצא לחירות למשפטו הראשון, ומשום רשעותו ועינו הרעה נענש.

בפרשתן (לח כה), 'היא מוצאת' וגו', ובגמרא (סוטה י:), 'אמר רבי יוחנן משום ר' שמעון בן יוחי נוח לו לאדם שיפיל עצמו לתוך כבשן האש ואל ילבין פני חברו ברבים, מנלן מתמר' שלא גילתה על יהודה אלא אמרה אם יודה וכו'". נוראות מצינו בחומר עוון מלבין פני חברו עד שאמרו (ב"מ נט.) אין לו חלק לעולם הבא, וב'פני יהושע' (ב"מ נח:) מוכיח דעון זה חמור יותר מעון רציחה, שהרי אמרו (ב"מ שם) 'כל היוורדין לניהנם עולים' (לאחר י"ב חודש, כמשפט רשעים בניהנם), חוץ משלשה שיוורדין ואין עולין, ואלו הן... והמלבין פני חברו ברבים".

שבוראי מזה המקצת יבא ח"ו לידי ויתנבלו אותו להמיתו, כי כן דרכו של יצה"ר היום אומר לו עשה כך וכו'.

ואדרבה יתאמץ כל אחד ככל יכולתו להרבות שלום, וכמו שפירש הרה"ק ה'תפארת שלמה' זי"ע (ד"ה לך נא) בלשון הכתוב (יד) 'לך נא ראה את שלום אחיך', שתמיד יעמיד לנגד עיניו רק את מעלות אחרים ו'שלמותם' ולא חסרונם, ועי"ז"ה יתרבה האהבה והאחוה בכלל ישראל".

כד. יש שביארו ביאור נפלא בפסוק (לעיל ד ח) 'ויאמר קין אל הבל אחי, ויהי בהיותם בשדה ויקם קין אל הבל אחיו ויהרגהו', ולא כתיב מה אמר קין אל הבל, ולכאורה צריך ביאור אם לא רצתה התורה הק' לגלות מה אמר לו - מדוע כתבו 'ויאמר קין אל הבל', אלא שזאת גופא רצתה התורה לומר, כי אין כל נפקא מינה מי אמר ומה אמר, היה כאן איזה דיבור... ומשם כבר נתגלגלו דברים עד כדי רציחה... כי מכל דיבור קטן אפשר שתתלבה אש מהארץ עד לב השמים, עד שיבוא איש על אחיו - עצמו ובשרו ויהרגהו חלילה, והיטב היטב יש לו לאדם להתבונן קודם שהוא מוציא דבר מה בפיו.

כה. עוד דרך ועצה טובה לריבוי השלום אמרו לדרוש בלשון הכתוב (טז) 'את אחי אנכי מבקש', ר"ל העצה לחיות בשלום מתוך אהבה עם 'אחי' הוא על ידי 'אנכי מבקש' - שיתקן את עצמו, יבקש וימשמש בנגעי עצמו, וממילא כבר יראה שהם אינם אשמים כ"כ... (עי' 'אהבת שלום' קאסוב).

רמז לענין זה מצא הגאון רבי יצחק אלחנן ספעקטאר זצ"ל דבפרשתן גבי יהודה ותמר כתיב (לח טז) 'ויאמר' הבה נא אבוא אליך' והיא השיבה לו 'ותאמר מה תתן לי', והטעמים על תיבת 'ויאמר' - 'ותאמר' שוים המה, שעל שניהם יש 'פשטא', וכן בהמשך כתיב (פסוק יז) 'ויאמר' אנכי אשלח גדי עזים מן הצאן, 'ותאמר' אם תתן ערבון עד שלחך', שהטעם על שתי האמירות הוא 'זקף גדול', וגם בכתוב שלאחריו (פסוק יח) 'ויאמר' מה הערבון אשר אתן לך, 'ותאמר' חותמך ופתילך ומטך' שעל שניהם הטעם 'רביעי', ללמדנו שכך הוא דרך העולם, שתמיד ישיב לך איש שיחך באותו דרך וניגון שהנך מדבר אליו, ואם אתה תתחיל את הדיבור בנחת ולשון רכה גם השני ישיב לעומתך באותה מטבע, ובניגון של 'פשטא', אך אם תפתח פיה ב'זקף גדול', גם רעהו ישיב לך בזו הדרך, ודי למבין.

כו. הוסיף הרה"ק ה'דברי ישראל' זי"ע בהמשך לשון הכתוב 'לך נא ראה את שלום אחיך ואת הצאן', כי 'הצאן' רומז לכל שפע הפרנסה, ועל ידי שידרוש שלום אחיו כל הימים יזכה גם לשלום הצאן, כי בזכות השלום נמשך הפרנסה הטובה בהרחבה. ולעומת זאת ידוע ש'מחלוקת אחת דוחה מאה פרנסות', על כן כששאל יוסף את האיש 'היכן הם רועים', ונרמז בזה כי עיקר שאלתו היתה מהיכן תהיה מקור 'רעייתם' ופרנסתם, השיב לו נסעו מזה, שהרחיקו עצמם מן האחוה, וממילא פרנסה מניין...

כז. הגה"ק מאוסטראווצא זי"ע היה אומר, שהרבה יש להתבונן בלימוד זה, דאם יהודה לא היה מודה שהוא עשה את המעשה, היו מוציאים להריגה את תמר ושני עובריה - ואף על פי כן העדיפה להפיל עצמה לכבשן האש ולא להלבין ברבים את פני מי שמסכים שיהרגו שלשה נפשות בישראל - בכדי לשמור על כבוד עצמו, היש לך... גדול מזה... ודייקא ממעשה זה למדו חז"ל 'נח לו לאדם שיפיל עצמו לכבשן האש ואל ילבין פני חברו ברבים', כי כ"כ גדול חומרת הדבר...

כח. פעם הלך א"ז הרה"ק רבי משה מרדכי מלעלוב זי"ע לשפוך צקון לחשו בכותל המערבי, בהיותו שם רצה מאן דהוא לגשת אליו לתת לו 'ספר קודש' בכוונה תחילה שהרבי ישלם לו ב'נדבה' בעין יפה ובנתינה הגונה, משהבחינו בו המשמשים הרחיקוהו משם כדי שלא יפריע לצדיק באמצע עבודת הקודש, ויהי כאשר סיים הרה"ק להתפלל והתחיל לחזור ולצאת מן הכותל הזדעזע כשהבחין לפתע ביהודי זה העומד מרחוק ומחזיק את הספרים בידו, כי הבין שהלה רצה לגשת אליו אך לא נתנו לו, וכשהוא נסער בסערת רוחו נתן ידיו על מצחו וזעק מקירות לבו 'הם מבבלים אותי לגמרי, איך אפשר לגרום עגמת נפש ליהודי...'. ומיד ציוה למשמשיו למהר ולהביאו לפניו, וכדי לפצותו ולפייסו נתן לו נדבה גדולה, ואז הלך ליטול ידיו וחזר שוב לכותל המערבי להתפלל.

חורא, אבל אה"נ דמלבין חמיר משפיכות דמים, כיון שמביישו בפני רבים^{כט}.
 ומבאן נלמד עד כמה צריך לחוס על כבוד חברו מלגרום לו צער^ל ועלבון ברבים וביחוד^{לא}, ואדרבה לחלוק לו כבוד, ולדרוש בשלומם ומוצתם של ישראל כל הימים, לעמוד לימינם ולהקל עליהם כמה שבידו^{לב}, ומידה טובה מרובה עד כמה גדול שכרו בזה^{לג} ובבא^{לד}.

והמכנה שם רע לחבירו, ומדייק ה'פני יהושע' דממאי דקתני 'כל היורדין' משמע שגם רוצח השופך דמים בכלל העולים מניהנם, וא"כ איך אמרו שם 'כל המלבין פני חברו ברבים כאילו שופך דמים', והלא המלבין פני חברו גרוע וחמור יותר, והא ראיא שאינו עולה מניהנם, ומתריץ דבודאי כן הוא האמת, 'דהא דקאמר לעיל 'כאילו שופך דמים' לאו דשקולין הם, אלא שיש בכלל ענין זה ענין דשפיכות דמים, כיון דאזיל סומקא ואתא

כט. צא ולמד חומר העוון ממה שאמרו (ב"מ נח: נט.) 'כל המלבין פני חברו ברבים כאילו שופך דמים... אין לו חלק לעולם הבא' וכדאי הוא העיון בתשובתו של הגרש"ז אויערבאך זצ"ל בספרו 'מנחת שלמה' (ח"א סוף סימן ז) שהאריך לעורר בענין הלבנת פנים, ודן שם באריכות מדוע לא מצינו שהתירו לחלל את השבת כדי להציל את חברו מהלבנת פנים (ועי' שו"ע א"ח שז יד), ואיך א"כ מזלזלים בדבר חמור כזה.
 ל. סיפר הרה"ק רבי יהוד'לע מדז"יקוב זי"ע, כי בתקופה מסוימת הגיע המצב שחד ממנהלי המוסדות בוויז'ניץ לא הצליח בתפקידו להביא די ממון לשלם למגידי שיעורים וכו', ולא קיבלו את המגיע להם, והיה ה'גרעון' הולך גדל... עד שלא היה ברירה ונכנסו להרה"ק ה'אמרי חיים' זי"ע לספר על המצב הקשה בעטיו של אותו מנהל, אמר האמרי חיים לאחד מהמנהלים, לך אמור לו שאי אפשר להמשיך כך, ואין ברירה, אלא עליו להתפטר ממשרתו. למחרת שאל הרבי את הנ"ל, האם מסרת את השליחות וענה שלא. ושאלו מדוע, ענה האיש - איני יכול למלא שליחות של שפיכות דמים, קם הרבי וחיבקו בחביבות, ואמר כאלו תלמידים רציתי להעמיד שאין יכולים למלא שליחות של שפיכות דמים...

וכשהיה רבי יהוד'לע חוזר על מעשה זו, היה אומר שלכאורה היה ניתן לומר כי אותו שליח שלא קיים שליחותו הינו בגדר מחוצף, שלא קיים ציווי הרבי - ציווי מפורש... אכן לא כן מחשבות האמרי חיים, אלא אדרבה שמח שהלה אינו מסוגל לעשות כן. (הובא בקונטרס 'דבריו חיים וקיימים').

לא. מעשה היה אצל הרה"ק רבי אהרן מבעלזא זי"ע שנכנס פעם להדליק נרות חנוכה וניגש אל המנורה, אך במקום להדליק הורה למשמשו להכניס את המנורה אליו החדרה, ולאחר כמה דקות יצא עם המנורה והדליק את הנרות כדרכו. החסידים שראו מעשה זה התפלאו מאד, והיו סבורים שבודאי היו לרובם בזה ענינים נסתרים וגבוהים העומדים ברומו של עולם, אך לאחר ההדלקה סיפר להם המשמש גופא דעובדא היכי הוי, כי תפקידו היה להכין את נרות המנורה מדי יום ביומו, ובאותו יום התחלף לו בין כד השמן לבקבוק של משקה 'מעד' [-מי דבש], ובטעות הכניס את ה'מעד' במקום שמן זית, ובכניסתו הבחין הרבי מיד בטעות, לפיכך הורה להוציא את המנורה, כי לא רצה לגלות את הטעות ברבים ולבייש את פני המשמש ברבים.

לב. בשם הרה"ק ה'אמרי אמת' זי"ע אמרו, שאף אם אין אדם יכול לעזור לשני ולסעוד אותו, וגם אין בכוחו לדבר עמו דברים המתיישרים על הלב, לכל הפחות ישמע אותו ויקשיב לשוועתו שגם בזה הוא מצילו ומעודדו - כשמרגיש שיש אחד שמבין מצוקתו, וכמו שנרמז בפרשתן (לז כא) 'וישמע ראובן ויצילהו מידם', שעצם השמיעה היא ההצלה.

לג. וכבר אמרו, שכל מעשה הצלתו של יוסף הצדיק מבור בית הסוהר ועלייתו להתמנות למשנה למלך - הכל היה כששאל את שר המשקים והאופים - מדוע פניכם רעים היום, כששם לבו לחזק את זולתו, כי רק עי"ז יצא שר המשקים מבית הסוהר ובהגיע מקץ שנתיים ימים ופרעה חולם אמר לו שר המשקים - את חטאי אני מזכיר, פרעה קצף ויתן אותי במשמר, ושם אתנו נער עברי ונספר לו ויפתור לנו את חלומותינו, ואז אמר פרעה להביא לפניו את יוסף עד שנתמנה למשנה למלך. ובלא השאלה התמימה הראשונה - מדוע פניכם רעים, מה שלום מע"כ, וואס טוהט זיך, לא היה קורה ככל הדברים האלה. ללמדך שע"י 'מילה טובה' בין איש לרעהו אפשר לאדם להציל אחרים ואת עצמו, עדי בואו אל כס המלוכה...

וזאת נדרש גם ממה שנהגו להניח את ה'שמש' מעל הנרות, כי בו מדליקים את הנרות (מהרי"ל), ורמז יש בדבר כי כל המיטיב לאחרים כדוגמת ה'שמש' שהוא מדליק את כל הנרות אזי עולה ומתעלה הוא על כולנה...
 לד. כבר מילתנו אמורה רבות, עד כמה גדול כוחם של הנעלבים ואינם עולבים לפעול ישועות לעצמם ולאחרים, וכה היה מעשה לאחרונה ממש (וכפי ששמענו מאחיו של בעל המעשה), בשב"ק פר' תולדות העעל"ט ניגש איש יהודי

הנוכה

והכינו את אשר יביאו - ההכנה לימי החנוכה הממשמשים
 ובאים
 שבא מבלי להכין את עצמוליה, כי ככל שיכין את
 עצמוליו ויזכך את נפשו'ו כך יזכה ליה להשיג יותר את
 האור והקדושה הנוראה וכל ההשפעות הטובות לט, ולא

לפני התיבה בביהמ"ד שבשכונת סטעטן איילענד שבניו יורק, וסלסל בקולו כשהוא משנה קצת מהנוסח והנעימה המקובלת שם, לאחר התפילה ניגש אליו אחד ושפך עליו קיתון של רותחין על ה'חוצפה' הגדולה... וכן לא יעשה... והיה ניכר בעליל עד כמה נפגע ה'חזן', מיד ניגש אליו אחד (אחיו של ה'מספר') והתחנן בפניו שיעביר על מידותיו וישתוק... והוסיף לבקש ממנו שיואיל בטובו להתפלל על בחור 'בא בימים' כבן כ"ח שנה שימצא את זיווגו ההגון במהרה, ונעתר 'בעל התפילה' לתחנוניו, ו'בעת רצון עניתך', בחסדי השי"ת ביום רביעי פר' וישלח כבר 'נשברה צלחת' בקול ששון וקול שמחה...

ומכאן ילמד כל אחד לדעת כי השותק הוא 'יחסן' בין אנשים, וגם 'יחסן' בעיני הבורא ית"ש, כדאיתא 'לא מפני שזה גדול מזה אלא שזה מעביר על מידותיו' (תענית כה:).
 לה. וכך אמרו 'בעלי הרמז' כי 'הכנה' בגימטריא 'יסוד', כי העיקר וה'יסוד' שעליו יעמוד כל בניין מעשה המצוה הוא ה'הכנה' שלפניה ברעותא דליבא.

וכך אמר הרה"ק ה'אמרי אמת' זי"ע (כי תצא תרצ"א ד"ה כי יקרא) לבאר מדוע נקראת מצות שילוח הקן בלשון חז"ל (מדרש תנחומא פרשת עקב סימן ב) 'מצוה קלה שבקלות', כי דרשו חז"ל (חולין קלט.) 'כי יקרא - פרט למזומן, נמצא שלא שייך הכנה לקראת מצוה זו, ועל כן היא מצוה 'קלה'...

והנה בשלטי הגיבורים (שעל הגהות מרדכי שבת עט.) הביא רמז לחנוכה מלשון הכתוב בפרשת מקץ (מג טז) 'טבוח טבח והכן', שאות ח' מ'טבח', בצירוף תיבת 'והכן' עולים יחדיו - 'חנוכה'. והרי שבחנוכה נרמז במיוחד ענין ההכנה. ידוע מה שאמרו צדיקים 'הכנה למצווה גדולה מן המצווה', והוכיחו זאת מדיני הדלקת המנורה בבית המקדש, שהרי קיימא לן (יומא כד: ונפסק ברמב"ם הל' ביאת המקדש פ"ט ה"ז) שעצם הדלקת המנורה כשרה בזר, ואילו הכנת והטבת הנרות צריכה להיות אך ורק על ידי כהן.

הרה"ק רבי משה מרדכי מלעלוב זי"ע היה אומר, שבשעה שהכין רבו הרה"ק רבי אברהם אלימלך מקארלין זי"ע את הפתילות היו פניו בוערים ולוהטים כמו בשעה שעמד על פתח התנור הלוהט בעת אפיית מצות.
 לו. כך אמר הרה"ק ה'ישועות משה' מוויז'ניץ זי"ע, 'הכנה' עולה בגמטריא - 'מח ולב', לרמז שבראשונה יש להכין את המח ואת הלב לבורא כל עולמים, ולהדליקם בנר חנוכה.

לז. הרה"ק אדמוה"ז מטשורטקוב זי"ע היה אומר על הקרא (י כג) 'ולכל בני ישראל היה אור במושבותם', כי כמו ששווי וחינה של 'אבן יקרה' תלוי היכן העמידוה, אם יעמידוה בתוככי חרס ועץ, או בתוככי כותל מטונף ומזוהם לא יהא נראה זיו האבן, ורק כאשר יעמידוה במקום הראוי לה - במקום נקי ומצוחצח אז תעמוד על ערכה וחינה כראוי לחשיבותה. כדברים האלה לדידן, בימים הללו שורה אור לכל ישראל - אלא שהכל תלוי אם ינקה עצמו מעט שיוכל האור לשכון בתוכו (אפי' במעט) יזרח האור כדוגמת אבן טובה כשנמצאת בתוככי כסף וזהב (גנזי ישראל תרפ"ד משם אביו).

לח. מסופר על הרה"ק ה'ישמח ישראל' מאלכסנדר זי"ע, שלא נתן לחסידיו לשהות אצלו בעת הדלקת הנרות, חסיד אחד שעז היה חשקו לראות את עבודת הקודש, נחבא פעם באחד הארונות שבחדרו, והציץ משם לחזות בנועם קדשו, והנה הוא רואה שבטרם הדלקת הנרות היו פני הרבי בוערים כלפידים, בהכנה דרבה לקראת קיום המצוה, אך בבואו להדלקת הנרות 'פשט צורה' של ההתלהבות, ו'לבש צורה' של פשטות והתאפקות, אמר את הברכה מילה במילה והדליק את הנרות. החסיד שהביט בעבודת הקודש התפלא עד מאד, דהא איפכא מסתברא,

באר הפרשה - הנוכה

בדרך גם, יגזור גם על כלים שבורים שיתוקנו, ואכן אסף הבן כלים שבורים, נתנם זה על גב זה, ונתחברו כאחד בדרך גם, והמשיך עמוד השמן למלאות את הכלים עד שנגמרו כולם, ונענה הבן 'אין עוד כלים בבית', - שמע עמוד השמן כי בן ופסק (עד כאן בתרגום מארמית). מעתה, יש להמליץ בעדינו, שהרי 'אין הקב"ה בא במרוניא עם בריותיו' (ע"ז ג.), ויש מקום לאדם לומר, אין בכוחי להכין כלים מזופפין וסתומין כראוי לבל ישפך ויאבד השפע, לזה אמרינן הָבֵן כָּלִים כְּפִי כוּחַךְ, ואף אם יהא הכלי מחורר פְּנֵפֶה, יעשה הבורא גם ויסתום את הכלי, כדי שיקלוט את האור...

אחד מדרכי עבודת ההכנה הוא ריבוי לימוד התורה, וכבר אמר הרה"ק רבי מנחם מנדל מקאצק זי"ע, שהאור של כל יום טוב טמנו חכמים בחלק התורה שלו, דהיינו בהלכות החג בחג, כי האור נגנו בתורה, וכ"ש בחנוכה שכל עיקרו נגנו בתורה, כי גזרו היוונים 'להשכיחם תורתך' והחשמונאים התגברו עליהם, לכן פשוט שא"א לזכות לאורות של חנוכה בלי האור של התורה. דורשי רשומות אמרו להעמים במאמרם (ברכות נא): 'אין מברכין על הנר עד שיאותו לאורו, אורו זה

עוד אלא שההכנה היא ה'כלי קיבול' לקלוט בו הקדושה, דמי שבא בלא 'כלי', במה ישמור ויחזיק את האור הגדול. ומקרא מלא דיבר הכתוב ב'אלישע', כאשר התלוננה ה'אשה השונמית' בפניו על עניותה ודוחקה, ציוה עליה אלישע הנביא (מלכים ב ד ג) 'לכי שאלי לך כלים מן החוץ מאת כל שכניך, כלים רקים אל תמעוטי', ואכן כפי כמות הכלים שהביאה כך היה כמות השמן שנשפך בדרך גם בלי גבול וסוף. ולכאורה יש להבין, אם כבר נעשו לה ניסים בריבוי 'השמן', מדוע לא נעשה לה עוד גם בריבוי 'כלים'. אלא, זה הכלל, אין אדם זוכה לגם, אם לא יעשה איזו פעולה מצד עצמו, ולכן ברגע שנגמרו הכלים נפסק גם בן 'שפע' השמן מלהשפיע, והלימוד לדידן, בכדי לזכות לשפע הנם והאור, צריך להקדים ולהכין תחילה 'כלים' לקלוט בהם את השפע, ואז נזכה ליהנות מן השפע הנשפע בימי חנוכה².

ולא זו בלבד, אלא דכתב ה'רד"ק' על הפסוק שם (ו) ויהי כמלאות הכלים - (באגדה ובתרגום של תוספתא), כשנגמרו הכלים, אמרה לבנה הבא עוד כלי חרס שבורים, כי הקב"ה שגור על כלים רקים שיתמלאו

שהיה צריך להתלהב בעת קיום המצוה גופיה יותר משעת עבודת ההכנה, אך לא העיז לצאת ממחבואו בידעו שכל הימצאו בחדר שלא ברשות הוא, לפיכך שמר את השאלה בלבו, למחר ניגש אליו ה'ישמח ישראל' ואמר לו 'ההתעוררות שהאדם זוכה בשעת קיום המצוה היא על ידי אתערותא דלעילא, אבער וואס דער מענטש קען, און וואס דער מענטש דארף (מה שהאדם יכול וצריך) הוא לעורר את לבו באהבה ויראה בשעת 'הכנתו' למצוה, ואז עליו להתלהב ולהבעיר את לבו בדביקות להבורא יתב"ש...'

לט. הרה"ק ה'יסוד העבודה' זי"ע נשא את משלו לחולה אנוש שבדקו הרופא וגילה את אזנו כי דרך רפואתו היא שישפוך יין על גבי התנור וינשום עמוק את הריח העולה, הלך החולה ו'ניסך יין' על התנור, גם הכניס את האוויר עד לתוך עמקי ריאותיו, אך לדאבון לב לא נראה שום שינוי במצבו, חזר האיש אל הרופא ושאלו 'למה רימיתני', הן עשיתי ככל אשר צויתני ואיני רואה שום סימן הטבה. החזיר לו הרופא, הגידה נא, מה עשית, סיפר לו החולה כך וכך עשיתי, נענה לו הרופא, אוי, סכל שכמותך, וכי תעלה על דעתך שיש תועלת בשפיכת יין על גבי תנור צונן, כלום 'סגולות' הנני נותן לך, הרי הכוונה הייתה שתדליק תחילה אש בתוך התנור, וכשיהיו דפנותיו רותחות אז תשפוך יין, ובזה ינדוף ריח היין ויתפשט כהוגן בחלל הבית, ובכח עשן זה כשיכנס לגופו של אדם לסלק ממנו את כל המזיקים. והנמשל לענייננו, חנוכה הינם 'מים המבורכים', מלאי אורה והשפעות קדושות ונפלאות, אך תחילה צריך האדם להרתיע את עצמו למען יהיה כלי מחזיק ברכה, ובזה ישאב השפעת וקדושת הימים עד שיבואו כמים בקרבו וכשמן בעצמותיו.

מ. והעיקר שיגש בהשגות גדולות כידוע משלו של הגה"ק ה'חפץ חיים' זי"ע למוכר השמן שבא לעיר עם חביות ענק למכור לבני העיר שמן טוב ומשובח, והנה רצונו של המוכר למכור את כל אשר יש לו לבני העיר, אבל למעשה לא יוכל לתת לבני העיר רק כפי הכלים שכל אחד מהם יגיש אליו... הגדול כפי גדלו והקטן לפי קטנו. והנמשל מובן ביותר, כי הקב"ה רוצה להעמיסנו בשפע גדול ביותר אבל למעשה יריק עלינו רק כגודל הכלים שהכינו בני העולם לקבל בהם.

והתלהבות מלמטה, שהוא החשק והרצון ומחשבות לב האדם בעת עבודתו את הבורא.

על פי הדברים האלה יש לפרש את דברי הש"ס, כי בימים אלו אפשר לנו לזכות לניסים גדולים כמו שנעשה לאבותינו בימים ההם בזמן הזה, ובאמת הכל עומד מוכן, העגלות מלאות כל טוב, והמכונה מוכנה לחוביל, אבל נחוצה מעט התעוררות מלמטה כדי להפיק רוח החיה באופנים^{מב}.

וזאת שאלו, 'מאי מברך', איזוהי הדרך הישרה שיבור לו האדם לעשות על ידה בריבה לקשר בין הקב"ה המשפיע לבני ישראל המקבלים, ועל כך אמרו - 'אשר קדשנו במצוותיו וציוונו', מלשון צוותא וחיבור, שצריך להתדבק להקב"ה, ואז יריק עלינו את השפע, ואם עדיין ישאל השואל 'והיכן ציוונו', כלומר מה עלי לעשות כדי להתדבק אליו, לזאת תירצו 'לא תסור, שאל אביך ויגדך', מי שאינו יודע בעצמו את הדרך אשר ילך בה, יתדבק לילך בדרכי אבותיו ורבותיו, כמו שנאמר (שה"ש א ח) 'אם לא תדעי לך היפה בנשים צאי לך בעקבי הצאן', ועל ידי זה ימשך עליו כל השפע (ועי"ש עוד), ונמצאנו למדין, שאסור לגשת אל המנורה כמעשה קוף בעלמא חלילה, אלא מוטל עלינו להפיק רוח חיות באופנים על ידי התלהבות ושמחה של מצוה.

וכבר איתא בספה"ק כי כל מהות ה'חנוכה' הוא חידוש עבודתו ית' מתוך חמימות והתלהבות^{מב}, שהנה,

תורה ככתוב (משלי ו כג) 'ותורה אור', ללמדנו שאי אפשר 'לברך' על הנר של חנוכה עד שיהנה מאור התורה^{מא}.

להדליק - 'להדליק' את עצמו בעת ההכנה ובעת ההדלקה איתא בגמ' (שבת כג.), 'המדליק נר של חנוכה צריך לברך וכו', מאי מברך, מברך אשר קדשנו במצוותיו וצונו להדליק נר של חנוכה, והיכן צונו, רב אויא אמר מ'לא תסור' (דברים יז יא), רב נחמיה אמר 'שאל אביך ויגדך וקניך ויאמרו לך' (שם לב ז), וצריך ביאור מדוע שאלו כן דיקא על מצות נר חנוכה, ולא בשאר מצוות דרבנן.

וביאר הרה"ק רבי ישראל מטשארטקוב זי"ע (גנוי ישראל לחנוכה שנת תרס"ז) בהקדם מה שביאר מרן הבעש"ט הק' זי"ע (הו"ד ב'בן פורת יוסף' דרשת שבה"ג) במה שנאמר (שה"ש א יא) 'תורי זהב נעשה לך עם נקודות הכסף', במשל, לתלמיד שלמד את מלאכת הצורפות אצל האומן במשך כמה שנים, בבוא העת אחרי שנים רבות הצליח ה' דרכו וכבר ידע את האומנות על בוריה, אך כאשר רצה בפעם הראשונה לצרף איזה כלי לא עלה בידו לעשות מאומה, כי שכח להתלמד האיד מוציאין אש מן האבנים (כדי לצרף בה את שברי הכלי), והיינו דכתיב 'תורי זהב נעשה לך' משמים ממעל, אך כל זה תלוי ב'נקודות הכסף', דהיינו בניצוץ האש

מא. ורמז לדבר, שהנה בסוגיא דחנוכה (שבת כא:) אחר האריכות דברים איך וכמה על האדם להדליק, באו חכמי התלמוד ושאלו 'מאי חנוכה, דתנו רבנן בכ"ה בכסליו יומי דחנוכה', ולכאורה הוי להו להתחיל ולפרש מאי חנוכה תחילה ואח"כ לבאר ולפרט את פרטי ההלכות, ולהאמור יש לומר, כי רק אחרי לימוד דף גמרא אפשר לנסות להבין 'מאי חנוכה', אבל בלי כח התורה פשיטא שלא ישיג מאומה. ועוד רמז לכך, דכמדומה שלא מצינו שום קושיא שיש עליה כ"כ הרבה תירוצים כקושיית ה'בית יוסף' (סימן תרע) מדוע קבעו שמונת ימי חנוכה ולא שבעה, הלא דבר הוא, ואולי סיבב הקב"ה כך כדי ללמדנו שעיקר יום טוב של חנוכה הוא לימוד התורה ביגיעה והתמדה ולחדש חידושים לאמיתה של תורה.

מב. בדרך משל יאמר, כי מדרכו של עולם, בהוציאם את ה'בשר' מתוככי הפריזער (מקפיא) יניחוהו מתחילה עד שיופשר הקרח שמעליו, אז יגשו לבשלו או לחממו, על דרך זה ממש, הרי תחילת העבודה קודם הדלקת נר חנוכה היא 'להסיר את הקרח' האופף אותנו, ולהתנער מכל הקרירות, ורק לאחר מכן נוכל להתחמם באש קודש ולקיים את המצווה בהדלקת הנר.

מג. כה אמר הרה"ק רבי הירש מרימנוב זי"ע (בארות המים, פרשת תולדות בהפטרה) דהנה כתיב (מלכים א' א א) והמלך דוד זקן בא בימים ויכסוהו בבגדים ולא יחם לו, וביאר, כי המלך דוד מרמז על מלך המשיח, בא בימים - היינו כבר הגיע זמנו לבוא, ומהו הטעם שמתעכבת ביאתו, לזה אמר ויכסוהו בבגדים ולא יחם לו, היינו המצוות נקראים לבושים (זוה"ק ויחי רכו:), ורצ"ל שאכן בני ישראל מקיימים המצוות אבל ולא יחם לו - לא עשו אותם בחמימות ואש

שהעבודה יקרה בעיניהם עד שמוכנים למסור את הנפש בעדה, על כן הגדיל הקב"ה לעשות עמהם נס ופלא בנצחון על היוונים.

עפ"י מבאר הא דאיתא בגמרא (שבת כג:) 'הרגיל בנר הויין ליה בנים תלמידי חכמים, וכבר דקדק המהרש"א מדוע לגבי שאר מצוות כתיב 'הזהיר במוזה זוכה לדירה נאה, הזהיר בציצית זוכה למלית נאה, הזהיר בקידוש היום זוכה וממלא גרבי יין, ואילו כאן כתיב 'הרגיל בנר (עיי"ש), אלא 'שגם לדורות זהו הענין של נר הנוכה להימשך אחר השי"ת בלהב אש עולה למעלה בכל רגע בהיות חדשה ללא התיישנות וללא התקררות, וגם נר של שבת יש לומר שהיינו הק' וכו' (עיי"ש), ומעתה יש לומר כי 'הרגיל בנר' הכוונה שהוא רגיל תמיד בהתחדשות, ולא רק לפרקים, על כן שכרו שיהיו בניו ת"ח מאחר שהוא רגיל תמיד בהתחדשות ממילא יהיו תולדותיו כיוצא בו.

ובן העמיסו צדיקים בלשון חז"ל (שבת כא:) 'מצותה משתשקע החמה עד שתבלה רגל מן השוק', דהכוונה לבטל ולבלות את הרגילות בקיום המצוות.

וכבר איתא בגמרא (תענית כה.) שמלכות יון (כן מבואר ב'מיגלת תענית') גזרו שתי גזירות על ישראל, חדא שלא יביאו עצי מערכה לירושלים ועוד שלא יביאו ביכורים, וכתב המהרש"א יש לתת טעם שגזרו על ב' דברים אלו, לפי שב' דברים אלו היו מביאין בשמחה... וכדאיתא שהמביאין עצי המערכה היו עושין יום טוב בו ביום, וכן בביכורים היה החליל מכה לפניהם, ועל כן גזרה או מלכות יון על שני דברים אלו - לבטל מהם השמחה, נמצא שהאיש אשר ניגש אל הנרות ומדליקם מתוך קרירות וכמצות אנשים מלומדה הרי הוא כממלא אחר גזירת היוונים^{מד}... על כן שומה עלינו

הקשו הפוסקים, מדוע קבעו חז"ל את ימי הנוכה להלל והודאה ולא למשתה ושמחה, ואילו פורים נקבע ליום משתה ושמחה, ותירץ הב"ח (סוף סימן תר"ע) כי עיקר הגזירה בפורים היתה מפני שנהנו בגופם מסעודתו של אותו רשע (מגילה יב.), וכיון שהפגם היה בגוף על כן נענשו בגזירת כליון הגופים, דהיינו להשמיד להרוג ולאבד את כל היהודים רח"ל, ועל כן ישבו בתענית לענות את גופם עד שנתבטלה הגזירה, לפיכך כאשר עינו את גופם וצמו שלשה ימים ועשו תשובה נתבטלה הגזירה, ולפיכך גם היו"ט שנקבע לדורות תיקנו בו ריבוי אכילה ושתיה שהם צרכי הגוף כדי לזכור עיקר הנס. אבל בחנוכה היתה עיקר הגזירה מפני שנתרשלו בעבודה, ועל כן נענשו שביטלו מהם העבודה שהיא צרכי הנפש, כדתניא בברייתא (אוצר המדרשים אייזנשטיין עמ' 193) שגזרו היוונים על ביטול קרבן התמיד ושימאו את כל השמנים וביטלו מלהדליק נרות המנורה, ומשום הכי היתה דרך חזרתם בתשובה על ידי שמסרו החשמונאים את נפשם על העבודה, וכמו כן הושיעם ה' על ידי כהנים עובדי עבודה בבית ה' ועשה להם נס בנרות, וגם לדורות קבעו להדליק נרות תחת אשר הערו למות נפשם על קיום העבודה, ולהלל ולהודות להקב"ה שהיא עבודה שבלב, עכ"ד.

ותמה ה'שם משמואל' (מקץ תר"פ ד"ה ועם דרכנו) שלא מצינו בשום מקום שהחסירו בני ישראל אפילו קרבן אחד בימים ההם, ואם כן במה 'נתרשלו בעבודה'. אלא מבאר, שוודאי הקריבו בני ישראל את הקרבנות אלא ש'נתרשלו', וכלומר, שהיה זה מתוך קרירות ובעצלתיים, וכמצות אנשים מלומדה בלא התעוררות רגשות פנימיות הלב, ועל כן נגזר עליהם לבטל את העבודה, וכאשר החשמונאים מסרו נפשם לחידוש העבודה הרי בזה תיקנו את הפגם מעיקרו, שהוכיחו

בוערת. והיינו כדברי השם משמואל, שמה שאמרו ש'נתרשלו בעבודה', הכוונה שאכן קיימו המצוות, אבל באופן של מלומדה, ולא בהתלהבות ואש קודש, ולמדנו מכאן שכשיהיה אש קודש אז בוא יבוא ברינה...

ואולי לכן כל מצוות החנוכה הם ב'נרות', היינו לעשות הכל באש בחמימות, ואור גדול. ואפשר גם לרמוז בקרא, ערכתי נר למשיחי שרבו הספרים המרמזים בפסוק זה על ימי החנוכה, ולפי דרכנו י"ל, ערכתי נר - כאשר העבודה תהיה בנר באש הקודש, אז מיד יתקיים למשיחי שיבוא המשיח לגאלנו.

מד. צדיקי הדורות הגידו כי נודע שהיוונים גזרו על שבת חודש ומילה, ור"ת של שבת חודש מילה הוא 'שמח', כי זו היתה עיקר כוונתם לעקור ולהשבית את השמחה של מצוה.

בדרך צחות אמרו, כי 'ניגונים' רבים נפוצו בקרב ישראל על הפזמון 'יוונים נקבצו עלי', לרמוז שעל כל אחד לעקור את 'היוונים' שלו...

בפרט בימים האלה שזכינו להינצל מידם - לקיים את לעשות רצונו בלבב שלם, ברחילו ורחימו^מ, מתוך המצוה מתוך התלהבות ושמחת הלב שהיא היפך שמחה של מצוה, בהלל והודאה, ובתפילות^מ ובקשות^מ לא-ל חי^מ.

ובגשתו ל'למקום אש להבת שלהבת' - להדליק נר זכמו שרימוזו צדיקים בפסוק (במדבר כא ח) 'עשה לך חנוכה, יבער בו אש ההתלהבות והתשוקה שרף ושים אותו על נס, והיה כל הנשך וראה

מה. מן העניין להביא מקצת שבמקצת ממה שכתבו בספה"ק בדרך קיום עבודת הדלקת נר חנוכה, ממש אחד מני אלף, ותן לחכם ויחכם עוד. והנה נהגו רבים לומר 'ויהי נועם' טרם עשיית כל מצוה, וכמו שכתב בספה"ק 'פלא יועץ' (ערך ויהי נועם) 'ויהי נועם צריך לאומרו קודם כל מעשה טוב בין בדיבור בין ממעשה', ומבאר טעמא דמילתא, כי בכל דבור ובכל מעשה גנוז רזין עילאין ורזי דרזין, ואין אנו יודעים אלא פשטן של דברים, ואם כי עצם עשיית המצוה פועלת למעלה, אך הרבה יותר היא פועלת אם מכוונים את הכוונות הקדושות שיש בה, וזה כוונת תפילתנו באומרנו ויהי נועם שיכונו ה' מעשי ידינו בשמים ממעל כאילו כווננו בכל הכוונות הראויות לכוין ותפילה עושה פירות. וגם בפסוק זה יש רזין עילאין בכל אות ואות ובכל תיבה ותיבה, והיה ראוי לנו שנאמר ויהי נועם על הויה נועם'.

ולעניין ברכות המצוה כתב ב'קב הישר' (פרק צו) בזה"ל, ויכוין היטיב בברכות של הדלקת הנרות לאומרם מתוך שמחה באשר המצוה היא חביבה בשעתה לזמן פעם אחת בשנה, ולכבוד המלאכים קדישין הבאים להבית בשביל מצוה זו.

וכתב שם עוד, 'והנה בברכה ראשונה של נר חנוכה יש י"ג תיבות, וצריך לכוין שהן מעוררים י"ג מדות רחמים, וכן יש י"ג תיבות בברכה שניה שהן מעוררים י"ג מדות רחמים, ושתייהן יחד הן כ"ו תיבות כנגד שם המפורש' (שעולה אף הוא למניין כ"ו).

עוד שם, שמלאכי עליון שרפים ואופנים באים לבית כל יהודי ומביטים בעבודת קדשו בהדלקת הנרות, ועונים 'אמן' על ברכתו, ורמז לדבר כי 'מלאך' בגימטריא 'אמן'.

ודע, כי כתב היעב"ץ (מור וקציעה סימן תרע"ב) שברכות אלו אינם כשאר ברכות המצוות שמברכין על המצווה, אלא הם חלק מעיקר קיום המצוה, כי הרי עיקרה נתקנה 'לפרסומי ניסא', וכי מדליק בלא ברכה לאו מידי עביד, דהרואה סבור שלצורכו הדליקה (עי' כע"ז בשבת כב:), נמצא שעל ידי הברכה נעשים הנרות לחפצא דמצוה, לא כן שאר הברכות שאינן חלק מגוף המצוה, ואם כן ביותר צריך להשיג לברך מתוך אש ההתלהבות באותה התלהבות של הדלקת נר החנוכה. וכך כתבו התוספות (חולין פה. ד"ה מה ביינהו דג מקרטע), וז"ל, מדאמר (במדרש) ילמדנו בפרשת בהעלותך, וכיון שהוא יוצא (הכהן) ורואה את הנר מיד הוא מתחיל שמח, ועומד ומקרטע לפניו.

מו. רמז נאה אמרו כי הנה האש בוערת ומכלה את השמן שבנר, ו'המחבר' את האש לשמן הוא הפתילה, אך בלא הפתילה אין בכח האש לשרוף את השמן, והנה ה'שמן' רומז על כלל ישראל (וכדאיתא במדרש ריש פר' תצוה), ואילו 'האש' רומז על הקב"ה, והחיבור והדבקות בין ישראל לאביהם שבשמים הוא על ידי ה'תפילה' אותיות 'פתילה'...

מז. לכן מצינו בזה כמה וכמה מנהגים בעת השויה אצל הנרות, וכל אחד ינהג כמנהג אבותיו ורבותיו - זה באמירת 'יושב בסתר' ז' פעמים אחר הדלקת הנרות, וכבר כתב אחד הקדמונים (תלמיד הרמב"ן) ב'ספר זכירה' (סט א), סגולה מעולה לשמירה על כל השנה שיאמר בחנוכה כל לילה אחר הדלקת הנרות שבע פעמים 'ויהי נועם', כך מצאתי כתוב, וזה באמירת פרק קי"ט בתהלים, לשפוך לבו בשעה נעלה זו, לבקש על עניינים רוחניים לו ולזרעו אחריו. מח. כי הזמן מסוגל ביותר לקבלת התפילות, וכלשון התוספתא (מע"ש פ"ה הי"ד) כל העוסקין במצוות פיהם פתוח בתפלה לפני המקום. ועל דרך שכתב רבינו בחיי (שמות יט א) שתתפלל האשה בשעת הדלקת נרות שבת שיהיו בניה תלמידי חכמים מאירים בתורה, כי התפילה יותר נשמעת בשעת עשיית המצוה.

איש חסיד היה בבני ברק ושמו הר"ר שמעון דאסקאל, ולו חנות כלים במרכז העיר ברחוב רבי עקיבא פינת רחוב ירושלים, ובזמנו, בטרם קנה אותה חנות, היתה לו עוד הצעה לקנות חנות הגדולה פי שלוש מהחנות ברח' ר"ע ובאותם דמים, אך חסרון אחד היתה לה שהיא נמצאת ברחוב צדדי ומרוחק, ושאל את רבו הרה"ק מסאטמאר זי"ע כדת מה לעשות. השיב לו, כי הנה מצינו לתנאים ולאמוראים שחברו תפילות רבות לאומרם בסוף תפילת שמו"ע (כדאיתא בברכות יז). ולא ראינו שהמון העם אומרים תפילות אלו, לעומת זאת יש תפילה אחת שנתחברה ע"י

אותו וחי', שיש בו רמז על שלש הברכות שמברכים טרם הדלקת הנרות (בלילה הראשון של חנוכה), 'עשה לך שרף' זה ברכת 'להדליק נר חנוכה' כי האש דולקת ושורפת, 'ושים אותו על נס' היינו ברכת 'שעשה נסים', 'וראה אותו וחי' רומז על ברכת 'שהחיינו וקיימנו', והיינו שסגולת נרות חנוכה היא שאף כל הנשך יביט בנרות וחי' (וכמו שיתבאר עוד להלן), כי אף העומד בדיוטא התחתונה אפשר לו להתהפך מן הקצה אל הקצה לעלות מעלה מעלה, אך ה'בראשית' וההתחלה היא עשה לך שרף, לבעור באש קודש בעשיית המצווה ובעבודתו ית"ש"ט.

אחד מהאחרונים, וכולם מתעוררים ושופכים ליבם כמים בתפילה זו, היא היא 'תפילה זכה' שחיברה ה'חיי אדם', והטעם ש'זכתה' תפילה זו מפני שהיא עומדת במקום טוב - קודם כל נדרי... אף אתה, עדיף לך לרכוש את החנות השוכנת במקום טוב במרכז היישוב, כך עשה והצליח למעלה למעלה. אף לענייננו יאמר, אנו נמצאים ב'מקום טוב' ליד הדלקת הנרות, כאן הוא המקום להשקיע...

מט. אגב גררא מזהירין, בגשתו להדליק נר חנוכה, יזהר בד בבד במשנה זהירות, לבל יכוו אחרים מ'האש', והיינו שלא יבוא חלילה לגאווה או כעס, וידע שכעס אחד ופגיעה אחת בחברו דוחה מאה עבודות ויגיעות במצוות ה', ועיקר העיקרים להיות 'אהוב למעלה' ובד בבד גם להיות 'נחמד למטה'.

סיפר אאדמו"ר הרה"ק מלעלוב זי"ע, ששמע מזקני הדור הקודם, שלאחר פטירתו של הרה"ק ה'יסוד העבודה' זי"ע לא היה ביד חסידיו להכריע מי ימשיך את עול ההנהגה (כי כמה מצאצאיו היו ראויים לאותו איצטלא), לבסוף קיבלו עליהם את מרותו של הרה"ק ה'דברי שמואל' זי"ע (בנו של רבי מיכל אהרן זצ"ל) משום מעשה שהיה, וגופא דעובדא הכי הוי, במשך כל השנה כולה היה ה'דברי שמואל' עסוק במצות נרות חנוכה, כשהוא עומד על סדר כתיבת הזיתים, בודק ומשגיח בזהירות יתירה להוציא מהם שמן זית זך מובחר בלא שמרים, וכן הכין את הפתילות בדביקות עצומה, וכל שכן בשעת ההדלקה היה פניו בוערים כלפידים ומדליק את הנרות בדביקות עצומה בל יתואר. פעם אחת נסע לשהות בצל זקנו הרה"ק בשבת חנוכה, ו'אכסניתו' הייתה בחדר הסמוך לבית המדרש, בערש"ק בעוד היום גדול התחיל להכין את הנרות ביגיעה ובדביקות כדרכו בקודש, ורק כשהכל היה מוכן ומזומן, עלה לבית זקנו ה'יסוד עבודה' - להביט בעבודתו בהדלקת המנורה, ככלות זקנו את העבודה, מיהר ה'דברי שמואל' לירד לביהמ"ד כדי להדליק את נרותיו, אך לתדהמתו מצא שמאן דהו כבר הדליק את המנורה, מיד נענה מתוך גבורת הנפש ביישוב הדעת - 'אה, כבר הדליקו את המנורה', הבו לי נרות אחרים, אך מחמת דוחק השעה לא מצאו כי אם נר אחד של חלב בלבד, נטל את הנר ואמר בפשטות 'השעה מאוחרת, נו, הבה נדליק נר איש וביתו', הדליק את הנר, ויותר לא דיבר או חשב על הנעשה. משראו זקני החסידים גדלות זו, החליטו כולם פה אחד שהוא הראוי לאותה איצטלא, לקבל על עצמו להמשיך ולפאר את השלשלת הקדושה של אבותיו, ולא מחמת יגיעתו והכנתו בכל השנה כולה לקראת ההדלקה של ימי חנוכה, אלא משום אותו מאורע שלא הדליק את המנורה ולא בא לכלל כעס.

שוב מעשה היה אצל הרה"ק ה'בית אברהם' זי"ע, ששנה אחת בערב שבת חנוכה בעת שהיה עומד מוכן ומזומן להדליק את הנרות, עבר שם בנו הקטן רבי שלמה דוד 'הושע' (לאחר פטירתו הוכתר לרבי) והיה מכונה בפי החסידים 'דער יונגער רבי'. נהרג במלחמה ע"י הצוררים ימ"ש, הי"ד) והפיל את כל המנורה, ולא הייתה שהות להכין שוב את הפתילות ולהדליק הנרות, כל אותו זמן ישב ה'בית אברהם' מן הצד בניחותא וכשחיוך נסוך על פניו אמר אותו הבורא שציונו להדליק, ציונו ג"כ שלא לכעוס...

פעם התלווה הגאון ה'חפץ חיים' זצ"ל אל רבו הגאון רבי נחום קפלן מהורדנא זצ"ל לביתו בזמן הדלקת נרות חנוכה, כבוא הרב לביתו ראה שהרבנית איננה בבית, לכן נמנע מלהדליק והמתין עד שתשוב הרבנית הביתה... בהזדמנות שאלו ה'חפץ חיים' - הרי יש חיוב להדליק את הנרות מיד בבוא זמן ההדלקה, ענהו הרב, איתא בגמרא (שבת כג:): 'אמר רבא פשיטא לי נר ביתו ונר חנוכה (מי שיש לו מעות מועטים ואפשר לו לקנות בהם נרות שבת להאיר, או נר חנוכה למצוה), נר ביתו עדיף משום שלום ביתו', הרי שמשום חשש שלום בית עדיף לבטל הדלקת נר חנוכה, והנה, אם הייתי מדליק את הנרות טרם בואם הביתה הייתי גורם להם עגמת נפש, ונמצא שהיה עדיף אם לא הייתי מדליק כלל.

עבודה רבה ונפלאה השקיע האדמו"ר רבי יוחנן טווערסקי מטאלנא זי"ע בהדלקת נרות חנוכה, לאחר ההדלקה היה מפוזר ומכרכר לפני הנרות בהתלהבות נפלאה, בכל כוחותיו, ומרוב שמחה אף נהג לעשות 'קוויקלאך' לפני הנרות. פעם אחת לאחר שהדליק את המנורה בהתלהבות אש קודש עבר ילד קטן במרוצה ליד הנרות, נתקל במנורה וכל הנרות נפלו ארצה ונכבו. מיד נענה הרבי 'בני יקירי, הנני מכיר לך טובה על שזיכית אותי עכשיו לקיים

והדברים מפורשים בדברי רבינו 'המאירי', דהנה אמרו חז"ל (שבת כג:): 'הרגיל בנר הויין ליה בני תלמידי חכמים', ופירש רש"י (ד"ה בני) דקאי על נרות שבת וחנוכה, וכבר תמה רבינו יצחק בן הראב"ד (בקונטרס סוד הדלקת נרות חנוכה, גרסא בספר הזכרון פחד יצחק להגר"י הוטרנ זצ"ל) דהא חזינן שרובא דעלמא מקפידים להדליק נרות חנוכה מידי שנה בשנה ואין כולם זוכים לבנים תלמידי חכמים, וכתב לפי דרכו דמכל מקום 'רק מיעוטא דמיעוטא מקיימין אותה בכל פרשותיה ודקדוקיה'.

אך מדברי המאירי (שבת שם) חזינן דקושיא מעיקרא ליתא, שכתב 'הרגיל בנר דרך חיוב מצוה והערה (מלשון התעוררות) מפורסמת הוין ליה בני תלמידי חכמים', והיינו דבכדי לזכות לבנים תלמידי חכמים לא סגי במה שמדליק 'נר חנוכה' כמצות אנשים מלומדה, אלא מתוך חיוב מצוה, ועכ"פ מבואר בדבריו מהי צורת קיום המצווה בתיקונה - דרך חיוב והערה מפורסמת. וזה לשון ה'חות יאיר' (בהנהגות מקור חיים סימן תרעב ס"ב) 'נראה לי, דעיקר מצוה

את ההלכה (שבת כא.) 'כתתה אין זקוק לה'...'. ואולי תרתי איתנייהו בהאי עובדא, חדא, כפשוטו - שזכה לקיים ההלכה שאין צריך להדליק נר שנכבה, ולא כל יומא איתרחיש שיוכל האדם לקיימו, ועוד רימוז לו, שבכאהי גוונא 'אין זקוק לה' מלהדליק אש הכעס על הילד שכיבה את הנרות במשובותיו, אלא ישאיר את אש הכעס מכובה. נ. בשם הרה"ק ה'חידושי הרי"ם' זי"ע אומרים (ע"ה"ת, עניני חנוכה), שאם זוכים על ידי הנרות לבנים תלמידי חכמים כ"ש וק"ו שהוא עצמו יכול לזכות להיות תלמיד חכם, עכדה"ק.

נא. אמרו צדיקי קמאי, דמה שאמרו 'הרגיל בנר הוין ליה בני תלמידי חכמים' קאי נמי על הבנים שסרו מן הדרך הישרה חלילה, שבכח הדלקת הנרות יתעורר בלכם הניצוץ דקדושה ויחזרו לילך על דרך המלך, ולזה גם נצרך שידליק דרך חיוב מצוה והערה מפורסמת, ובזה יבעיר בם אש הקדושה (אף אם אינם עומדים בסמוך לו).

סיפר הרה"ק ה'בית אברהם' זי"ע, שפעם התהלך זקיני הרה"ק ה'יסוד העבודה' זי"ע עם משמשו בשוק, וניגשה אליהם אשה קשת רוח, ותשאל האשה אותם מי הוא הרבי כי לברכת הרבי אני צריכה (אחר שלא הכירה אותם), כמוכן שהמשמש הצביע ברמיזה אל עבר הרבי, אך לפליאתו הצביע הרבי על המשמש שהוא הרבי, כך נשנה הדבר שוב ושוב, שהרבי מצביע על המשמש והמשמש מצביע ומרמז בדרך כבוד על הרבי, עד שפרצה האשה בבכי ובדמעות שלישי אמרה, אנא מכם, בצרה גדולה אנכי ואל תהתלו בי, נענה ה'יסוד העבודה' הגידי נא מה בפוך, ותען האשה ותאמר, בת יש לי אשר לפני זמן מה התדרדר מצבה הרוחני, והנה זה עתה ברחה מהבית, והלכה לרעות במקומות זרים רחמנא ליצלן, וכל ההשתדלויות להחזירה למוטב העלו חרס, וגדול צערי מנשוא. הקשיב ה'יסוד העבודה' לדבריה היוצאים מן הלב, ושאלה, האם יש לכם באיזה מקום בגדים שלבשה הבת בעבר, ותען האשה, הן, אמר לה הרבי, קחו את הבגדים ועשו מהם 'פתילות' ובהם תדליקו נרות שבת, ותראו פלאות, מיד בבואה לביתה עשתה כדברי הרבי, ולשבת הבאה הדליקו בהם את הנר - וראה זה פלא, באמצע סעודת ליל שבת פרצה הבת אל תוך הבית, בבכיות עצומות מאין הפוגות, ואמרה שנכנסה בה רוח שטות לחטוא, אבל כעת הינה מתחרטת מאד על כל אשר עשתה, ונפלו זו על זו באהבה גדולה ומאז חזרה למוטב. הרי שבכח קדושת הנרות אפשר להחזיר נשמות טועות ותועות אל שורשן, ובזה סיים ה'בית אברהם' ואמר, שעל כן מברכים 'להדליק נר של שבת' וכן בחנוכה 'להדליק נר חנוכה', דהיינו שכל מי שתוהה בדרכו יכול לחזור אל מקור הקדושה להדליק את תוכו ופנימיותו על ידי נרות דמצוה.

אגב אורחא נציין מה דאיתא, שעל ידי 'וימאן אביו להתנחם ויבך אותו אביו' - בזכות זה עמד יוסף בנו בנסיון וקיים בנפשו 'וימאן', שנמנע מהעבירה בזכות הדמעות ששפך עליו אביו יעקב. וכך כתב בספר 'צורור המור' (בפרשתו על הפסוק 'ויבך אותו אביו') שהועילו הבכיות של יעקב שנמכר יוסף למצרים דווקא ולא לאיי הים ונעשה אדון בבית פוטיפר, ולכן נסמכו ב' הפסוקים (לו לה-לו) 'ויבך אותו אביו', וסמוך לו 'והמדנים מכרו אותו אל מצרים לפוטיפר סריס פרעה שר הטבחים'.

נב. הגאון רבי חיים עוזר גראדזינסקי זצ"ל בעל ה'אחיעזר', איקלע שנה אחת בימי חנוכה לעיר קראקא, בהיותו שם נקרע מעילו העליון, והלך אל בית החייט כדי שיתקן לו את הקרע, אך בכניסתו אל ביתו התנצל לפניו החייט שהוא עומד כעת לקראת הדלקת נרות חנוכה ולא יוכל לעסוק במלאכה ולתקן את הבגד, הסכים הגר"ח"ע לחכות בביתו עד אשר יסיים את הדלקת המנורה, בחשבו 'כמה זמן ישהה חייט זה בהדלקת נרותיו', והיה מפליא מה שראו עיניו באותה שעה, איך שחייט פשוט ביותר פשט את בגדי החול והמלאכה ולבש את מלבושי שבת,

הוא שיהיה המדליק אצל הנרות חצי שעה לראות אותם ולשמוח בהם²².
ואם כן מדוע מברכים שעשה ניסים מבלי להזכיר על אלו ניסים אנו מודים.

ומבאן מוכיח השפת אמת²³ יסוד גדול ונפלא, על פי מה שכתב המהר"ל מפראג זי"ע (בהקדמה לגבורות ה') שכמו שיש 'סדר' למבע כך יש 'סדר' לניסים, כלומר שכשם שהקב"ה מנהיג את עולמו בדרך הטבע, כך פעמים שהבורא ית"ש מנהיג את העולם בדרך הנהגה של ניסים, שבאותו הזמן כל הנעשה בעולם הוא בלא 'חוקי הטבע' וסדרי ההנהגה התמידית, אלא אדרבה עתה ההנהגה היא מחוץ לדרך הטבע וברוך נס. ובזמן גם חנוכה בימי החשמונאים האיר למעלה הנהגת הסדר לניסים, וממילא נעשה גם בנרות שדלקן שמונה ימים, כי אין עתה טבע כלל ו'חוקי שמים וארץ לא שמתו'²⁴. והארה נפלאה זו חוזרת ומתחדשת בכל שנה ושנה בימים ההם בזמן הזה, ועל כך תקנו לברך שעשה נסים, פירוש אנו מודים לאבינו שבשמים על שמאיר לנו עתה את אופן ההנהגה שיש סדר לניסים²⁵.

מאי חנוכה - מהות תוקף הארת הנס בימי חנוכה

פתח דברינו יאיר ביסוד גדול שכתב הרה"ק השפת אמת זי"ע (לקושים) המאיר באור יקרות את כל מהות ומשמעות תקפו של נס חנוכה בימים ההם ובזמן הזה. שהנה חז"ל תקנו שהמדליק נר חנוכה צריך לברך תחילה 'שעשה נסים לאבותינו', ולכאורה הכוונה על נס שהיה בפך שמן שלא היה ראוי לדלוק אלא יום אחד ונעשה בו נס ודלק שמונה ימים, אך אם כן קשה מהו שמזכירים 'נסים' בלשון רבים ולא שעשה נס בלשון יחיד, וביותר יש לתמוה, שהרי כשאדם מודה ומברך את השי"ת הרי הוא מפרט ומזכיר בפירוש על מה הוא מודה [וכמו שמברכים בברכות הנהנין בורא פרי העץ, בורא פרי האדמה וכו', ועל כל מין ומין יש ברכה בפני עצמה ולא תקנו ברכה כוללת על הכל].

הדליק את הנרות בחיבות ובהתלהבות, ושהה אצלם במשך כחצי שעה כשהוא מזמר בהשתפכות הנפש ובתמימות זמירות שירות ותשבחות למלך א-ל חי וקיים, ורק לאחר מכן החליף את בגדי השבת לבגדי החול ופנה אליו לתקן את בגדו, וכשסיים הגר"ח"ע לספר עובדא זו היה אומר 'באותה שעה הבנתי מדוע זכו בני קראקא (שהיתה עיר ואם בישראל בכל הדורות) שיצאו מהם גדולי תורה ויראה...'. והן הן הדברים הנזכרים, שעיקר הדלקת הנרות צריך שיהיה דרך חיוב מצוה והערה מפורסמת.

ואען ואומר לשבר את האוזן, דהנה בטעכנאלאגיע (טכנולוגיה) של היום מייצרים כל מיני דברים שונים, ולא מן הנמנע שבעגלא ובזמן קריב יתחכמו ויעשו יצירה נפלאה שתהא דומה בצורתה ובמתכונתה ובטעמה כדוגמת פרי אמיתי, ואף יהא ראוי לאכילה ולבישול, אולם עם כל זה - לא יוכל פרי זה להצמיח עוד פירות כיוצא בו, והנמשל, מי שאין מעורר בעצמו התעוררות בפנימיות לבו, הרי הוא דומה ממש ל'פרי' זה, שאף שמבחוץ נראה הוא לגמרי כפרי אמיתי, אך אינו מצמיח בנים תלמידי חכמים, מאחר שאין בו תוכן בפנימיותו, ודי בזה למבין. נג. שמענו מאברך חשוב מנכבדי העיר בית שמש, אשר בערב חנוכה התעורר לבו לקיים את 'הרגיל בנר' באופן נעלה ונפלא, וקיבל על עצמו לקיים 'מצות רקידה' בכל לילה ולילה אחר הדלקת הנרות עם כל בניו, במוצאי שבת חנוכה חזר האיש לביתו באיחור רב (אחר שנסע לשהות בצל רבו לקראת שבת - בעיר אחרת) ומשנפנה להדליק נרות חנוכה מצא שבניו הקטנים כבר נמים את שנת הליל, על כן אחר ההדלקה פנה בעצמו לכל אחד ואחד מהם כשהוא במיטתו, אחז בידיו ורקד עמו - אף שהגוף ישן אך הנשמה מרגשת ברקידה דקדושה, ולחרדתו מצא אחד מבניו כשהוא 'מפרכס' (having a seizure) ונתון בסכנת חיים, מיד החיש את אנשי ההצלה שהובילו אותו במהרה לבית החולים והצילו את חייו כפשוטו (העידו הרופאים שאילו היה נשאר במצב כזה עוד כעשר דק' כבר לא היה את מי להציל), ונתקיים בו 'הרגיל בנר הווין ליה בנים' - שנשאר בנו בחיים...

נד. ועפ"ז מיישב עוד את קושיית ה'בית יוסף' הנודעת, מדוע תקנו שמונת ימי חנוכה, והלוא לא נעשה נס בנרות אלא רק שבעת ימים, שהרי היה להם שמן ליום אחד, אלא מבאר השפת אמת, שאכן לא תקנו ימי חנוכה רק להודות על הנס שנעשה בנרות, אלא על אותו גילוי נפלא של 'סדר לניסים', וכבר ביום הראשון היתה הנהגה זו של ניסים. נה. כתב ב'מחזור ויטרי' (לחנוכה, סדר התפלה וקריאה"ת) ש'חנוכה' הוא מלשון 'חנינה', גם נודע מה שכתב הרה"ק ה'מאור עיניים' זי"ע (מקץ ד"ה זמן) לרמוז עניין חנוכה בלשון הכתוב בפרשת מקץ (מג כט) 'אלוקים יחנך בני', וכוונת הדברים, שיש בה הנהגה של לפני משורת הדין ושלא לפי מעשי האדם.

באלה הימים ממקור הנסים וברוך נס. ונמצא מובן ממילא ענין נס יום הראשון, שאף שגם בלי נס היה להדליק מכל מקום נשאר לשאר הימים שיהיה נס גם ביום ההוא, והיינו שלא ידלק ממקום הטבע רק ממקום הנסים, כך נ"ל. עכ"ל.

והנה אמרו חז"ל (שבת כא:): מצות חנוכה נר איש וביתו, והמהדרין נר לכל אחד ואחד, והמהדרין מן המהדרין בית שמאי אומרים יום ראשון מדליק שמונה, ולכאורה תמוה מדוע פתח בלשון רבים 'מהדרין' וסיים בלשון יחיד 'מדליק שמונה', ועוד, מדוע נקט לשון 'מהדרין' ולא לשון 'מחמירים' כבבלי הש"ס.

ואומרים בשם הרה"ק ה'חידושי הרי"ם' זי"ע לבאר על פי דברי המהר"ל (נר מצוה ח"ב) שמספר 'שבע' מורה על הטבע, וכמו שנאמר (משלי ט א) 'חצבה עמודיה שבעה' ואמרו (סנהדרין לה.) אלו 'שבעת ימי בראשית', שהבורא ברא עולמו בשבעת ימי הבנין, והוא הנהגת הטבע, וכל מה שלמעלה משבע - דהיינו 'שמונה' מורה על למעלה מן הטבע. וזהו כוונת אומרם 'יום ראשון מדליק שמונה' - בלשון יחיד, וקאי על הקב"ה, שהוא בעצמו מדליק מנין שמונה בעולם. כלומר הנהגה שלמעלה מן הטבע. וזה מבואר נמי מה שאמרו 'והמהדרין' שהוא מלשון 'הדרי בי', ר"ל, שעבודת ימי החנוכה היא להחזיר בתוך תוכו הנהגה זו שמעל לטבע¹, וזה יושפע עליו הנהגה זו לכל השנה².

וברבריו הקדושים נכלל כל מהות ימי החנוכה הקדושים, כי בשמונה ימים אלו אין הנהגה טבעית כלל, וממילא ביד כל אחד ואחד לשנות את מולו מן הקצה אל הקצה, כי אין 'גבול' כלל...

ולחיבת הקודש נעתיק לשון קדשו, בברכת שעשה ניסים, יש להבין הלא נס אחד היה וכו', אם כן מה נסים שעשה נס הוה ליה למימר. אמנם, כי אין השבח על עצם נס זה דהיינו על זה שדלק הנר, כי אם כן לא היה מזכירים כלל נסים שאינו דבר העיקרי, והיה צריך להיות גוף הברכה שהדליקו מהפך שמונה ימים, ולמה נסתר עיקר הדבר רק נס סתם והלא ברכה ותפלה צריך להיות מפורש עיקר המכוון. ולזאת נראה לעניות דעתי, כי אין עיקר עצם ההדלקה בנס רק מה שנתעורר לישראל בחינת הנסים, והכלל כמו שכתב מהר"ל בהקדמת גבורות ה' כי כמו שיש סדר הטבע כן יש סדר מיוחד לעשות נסים לישראל עיין שם, ומקום הנסים הוא למעלה מן הטבע, ובימים אשר השם יתברך עשה לנו נסים עדיין בימים האלה נפתחים שערים הנ"ל אשר שם מקום הניסים, ואז כל השפע שביום ההוא וכל הנהגה לישראל נמשך ממקום הזה, היינו אף מה שבכל יום ויום יש זה מכל מקום באלה הימים נמשך זה ממקור הנ"ל וכו', ולכך הימים ימי רצון, ונקראים ימי הנסים. וענין זה נראה לעניות דעתי ברור אף שלא ראיתי זה כתוב בספר. ולכך מברכין שעשה ניסים, שעיקר הברכה על פתיחת מקום הנסים, וממילא כל הדברים

נו. והנה הגם שכל ימי חנוכה הם ימי ניסים והנהגה שמעל לדרך הטבע, אך ביותר הדברים אמורים ביום ראשון של חנוכה. וכפי שפירשו בדברי הגמ' (שבת כא:): 'בכ"ה בכסליו יומי דחנוכה תמניא אינון', שלכאורה אין הלשון מדוקדק כ"כ, כי נראה שכבר שבכ"ה כסליו חלים שמונת ימי חנוכה, והיה צריך לומר כי בכ"ה כסליו מתחילים שמונת ימי חנוכה, אלא רמז יש כאן, כי אכן ביום ראשון דחנוכה מאירים כל הארות של שמונת ימי חנוכה, וכביכול שביום זה מונח כבר שמונה ימים. ויתבאר ביותר על פי מה דאיתא ברקח 'אין חוזק כחסידות בתחילתה', כי גופא בתר רישא אזיל, והכל קיים כבר בתחילה.

ובספר 'שבט מיהודה' (לנר א' תרס"ז) כתב בזה הלשון, ביום ראשון דחנוכה בודאי רפואה קרובה לבוא לכל מיני מחלה ר"ל. עפ"י דברות קדשו של כ"ק מר אבא (הרה"ק רבי לייבל אייגער זי"ע) מארן זצוקלה"ה שתיבת רפואה הוא אותיות 'אור פה' ונקראת ג"כ 'ארוכה', שהוא אותיות אור כ"ה. והיינו שכל רפואה הנעשית תמיד ע"י תפלה שהוא 'אור פה', נעשית בחנוכה בעצם יום הראשון בכ"ה בכסליו, והיינו אור כ"ה. עכ"ל. ואם כי בוודאי כל ימי החנוכה מסוגלים לרפואה, אך ביותר ניתן לפעול זאת ביום הראשון.

סיפר לי יהודי חשוב שליט"א מתושבי ענגלאנד (אנגליה), שלפני כחמישים שנה נולדה לו בת בימי הקיץ, ולדאבון לב נולדה הבת בלי בני מעיים (קיבה) רח"ל, והודיעוהו הרופאים שמדרך הטבע לא תחיה אלא יום או יומיים. כשמעו

באר הפרשה - הנוכה

את דבריהם העלה בדעתו למהר ב'קריאת השם' עוד בימות החול כל עוד שהיא בחיים חיותה, וישאל היהודי את הרה"ק רבי איציק'ל מפשעווראסק זי"ע על רצונו לקרוא מיד שם, אך הרה"ק אמר לו שימתין עד שבת. אבי הבת ניסה להסביר כי מי יודע אם תאריך ימים עד שבת, אולם רבי איציק'ל עמד על שלו שיתן שם בשבת. ואכן כך עשה. והנה רופאים נתנו לה לאכול אך 'כבולעו כך פולטו' ומ"מ למרבית הפלא נשארה הבת בחיים, כשהרופאים אומרים שניסי ניסים מתרחשים עמה בכל רגע - מעל לדרך הטבע.

כך נמשך הדבר עד יום א' דחנוכה, באותו היום גילה הרופא להורי הבת שאין בידו כל הסבר בדרכי הטבע - אבל לנגד עיניו נראה בצילומים דבר פלא והפלא כי נברא 'יש מאין' ובמקום הקיבה החל לגדול עור קצת ואולי יש תקווה, וביום שמעלים האור עלה העור... עד שבתוך ב' שבועות נבראה בקרבה קיבה חדשה לאורך ימים ושנים, ויהי לפלא ולמופת. ויהי בר"ח ניסן הבעל"ט נכנס האב עם ב"ב לרבי, והזכירו ב'קוויטעל' את הבת, נענה הרבי ואמר, שמיד כשנולדה הבת הבין מדברי האב שאין כל מציאות שתחיה הבת, על כן המתין לשעת הכושר - נר א' דחנוכה, ואז בקע רקיעים בתפילתו עד שהרגיש שפעל לה ישועה (מששמעה אם הבת דברים מפורשים יוצאים מפי הרבי נפלה לארץ חלשות ונתעלפה רוחה, שהרי באותו היום החל העור לצמוח - והם לא סיפרו לרבי באיזה יום אירע הנס כי לא ידעו מתחילה שהישועה הייתה תלויה ביום זה דייקא).

סיפר אחד מבני חבורתנו בעיה"ת בני ברק יצ"ו (בשנת תשע"ט), כי ב"ב לא חשה בטוב כבר כמה שבועות, וחששו הרופאים שהמחלה הידועה מקננת בקרבה, והורו לעשות סדרת בדיקות מקיפות וצילומים, ביום כ"ד כסלו בבוקר אמרו הרופאים כי אכן נתאמת החשש הנורא, והם רואים בצילומים את ה'גידול' רח"ל. מיד נפלה בבית אימה וחשכה גדולה, והפעיל האיש עסקנים גדולים שיסדרו לו תור בדחיפות אצל פרופסור גדול, וביקש לקבוע את הביקור אצלו בזמן שאחר השקיעה למען יזכה ל'המתקת הדינים' בכח ימי החנוכה, ואכן בערב היו אצל הרופא שבדק היטב אותם הצילומים, ולטענתו הרופאים הראשונים טעו בדבריהם ואין כאן אפילו זכר לגידול...

עוד מעשה שמעתיו מאחד מבני החבורה באלעד, אשר בנו עבר תאונה קשה בתחילת חודש כסלו, והיה מוטל בבית חולים, והנה מיד לאחר שהחשיך הלילה והחלו ימי החנוכה להאיר על הארץ נעשה נס גדול, ופתח הבן את פיו לראשונה והחל לדבר בשפה ברורה כאחד האדם.

שמעתי מאיש יהודי הדר בחו"ל שסיפר מה שבדידיה הוה עובדא, כי לפני כשלוש שנים ומחצה גילו הרופאים אצל שנים מבניו מחלה נדירה ל"ע שאינה מצויה כמעט בין הבריות, ולאחר שעירב עסקנים ידועי שם ויועצים רפואיים נתברר לו כי מחמת נדירותה אין ידוע על דרכי הטיפול והריפוי, והנה, בערב חנוכה (תשפ"א) שמע אודות העת המסוגל לקבלת התפילות אודות ענייני רפואה, ובפרט בנר ראשון דחנוכה, סבר וקיבל, ובאמונה שלימה עמד בתפילה ושפך שיח לפני אבינו שבשמים שיחוס וירחם, ואכן תיכף לאחר חנוכה נמצא רופא אשר הציע איזה טיפול, וב"ה שכהיום הזה כמעט ואין זכר למחלה, ואין פלא בדבר, כי כאמור חנוכה הוא זמן שלמעלה מן הטבע...

מִן הַבָּאָר

הנה פלא מצינו כי כששרה אמנו ילדה את יצחק אבינו כשהיא בת תשעים שנה 'ותיהום כל העיר'... הכל סחו ודשו בענין זה ואף בתורה מצינו התייחסות לנס גדול ופלא זה, ואילו כשיוכבד ילדה את משה רבינו הייתה בת ק"ל ולא מצינו 'רעש' מזה, ומבאר המגד מדובנא במשל מתוק, כי במצרים היה 'יריד' של ניסים 'ששה בכרס אחד' יולדות ביער ושני שיניים צומחות להם וכו' ואז לא היה כ"כ משמעות וחשיבות לנס בין הניסים...

אף לדידן ייאמר, ימי החנוכה הם ימי 'יריד' לניסים ואין כל כך חשיבות לנס הנעשה ליחיד אף אם הוא בעצם נס גדול, והמשכיל ינצל לפעול לעצמו נסים ונפלאות שיגיעו אליו בקל יותר...

נז. וכדרך שפירשו את לשון הגמ' (שבת כא:): 'לשנה האחרת קבעום בהלל והודאה', שלכאורה מדוע קבעום רק בשנה שלאחריה ולא באותה שנה, אלא שהתבוננו חכמים בעצמם וראו שהשנה שעברה עליהם היתה שנה אחרת - שכל השנה היתה במציאות אחרת לגמרי לאחר אור החנוכה, ועל כן קבעו לדורות ימים אלו בהלל ובהודאה.

נסית, בימים אלו הנם הוא בטבע הבריאה, אם כן בשם שמבקש בכל השנה כולה על הטבע כך בידו לבקש על הנם בחנוכה, ושפיר מבקשים ומתפללים 'הרחמן הוא יעשה לנו נסים' נט. (ומכל מקום פשיטא, שגם בכל השנה כולה בידנו לפעול ניסים ונפלאות על ידי תפלה, אך גדלה מעלתם של ימי חנוכה שאז אפשר 'להתפלל' להדיא על הניסים).

לעד קיימת - הארה נפלאה המתגלית בהדלקת נרות גם היום תנינן במסכת סופרים (כ א) 'אסור להדליק בנר ישן', ופירש ב'בני יששכר' (כסלו סבת מאמר ד אות ט) שר"ל שלא ידליק את הנר רק על מאי דהוה, מעשה שהיה, 'אלא צריך להדליק מחדש כי האור מתגלה גם עתה במצות ההדלקה, ודי בזה'.

אמרו חז"ל (תנינה יב.) על האור שברא הקב"ה בששת ימי בראשית 'כיון שנסתכל הקב"ה בדור המבול ובדור הפלגה וראה שמעשיהם מקולקלים, עמד וגנזו מהן, ולמי גנזו לצדיקים לעתיד לבא, והגידו צדיקי הדורות, שאור גנזו זה חזור להתנוצץ בימי החנוכה (רוקח הל' חנוכה רכה).

'והימים הללו נזכרים ונעשים בכל שנה ושנה' נח, וכמו שיש ללמוד ממה שפסק הרמ"א (או"ח קפו ד) 'ואומרים על הנסים בחנוכה ובפורים קודם 'ועל הכל', ואם לא אמרו אין מחזירין אותנו, ומכל מקום יוכל לאומרו בתוך שאר 'הרחמן', ויאמר הרחמן הוא יעשה לנו נסים כמו שעשה בימים ההם וכו', והכי נהוג, ותמהו הפוסקים (בכור שור שבת כא. ישועות יעקב סי' תרפ"ד) שהרי אסור לבקש ולהתפלל על מעשה נסים (ברכות נד.), וכדמצינו גבי מעשה דרבא (תענית כד:) שמשום מעשה שהיה ביקש רחמים שירדו גשמים בתקופת תמוז, ונתגלה אליו אביו בחלום שישנה מקום שנתו, ולמחר מצא סימני סכינים על מיטתו, שהיו מזיקים רוצים להזיקו ולהרגו, וכל זאת מפני שהטריח כלפי מעלה ופעל נס שלא לצורך, ואם כן איך הותר בחנוכה לבקש 'הרחמן הוא יעשה לנו נסים'.

ומבאר בעל השואל ומשיב' (בספרו דברי שאול דרוש לחנוכה), דהני מילי בשאר ימות השנה שעולם כמנהגו נוהג, אז אסור לבקש על הנהגה ניסית ולמעלה מדרך הטבע, כי בזה הוא משרד בריאת שמים וארץ, אבל בימי החנוכה שכל העולמות מתנהגים בהנהגה

נח. ידוע מה שפירש הקדושת לוי (קדושה ראשונה) בלשון הגמ' 'לשנה האחרת קבעום בהלל והודאה', שבשנה הראשונה כשירדו האורות של חנוכה סברו שמא אלו רק הארות לשעתם, אך לשנה האחרת הרגישו בעצמם את גודל האורות החוזרים ויורדים לקראת ימי החנוכה, וכבר נוכחו לראות שהארות אלו עתידים לירד בכל שנה ושנה, על כן קבעום לדורות.

הגה"ק הבן איש חי זי"ע (בן יהודע ד"ה לשנה) ביאר את קושיית הש"ס 'מאי חנוכה', הלא 'חנוכה' היא מלשון חינוך והתחדשות, ומדוע נקרא בשם 'חנוכה' בתוספת אות ה"א הנראית לכאורה כמיותרת, ומשני שהתרחש הנס בימי החשמונאים בכ"ה בכסלו, 'לשנה אחרת קבעום ועשאום ימים טובים בהלל והודאה', וכוונת התירוץ, כי האות ה"א מורה על דבר הפרה ורבה, וכמו שנאמר (בראשית מז כג) 'הא לכם זרע', וכיון שקבעו את הימים הללו לכל הדורות בהלל והודאה, לכן אף שהנס התרחש בפועל רק בימים ההם מ"מ פעלו החכמים בקדושתם להמשיך את אורות הנסים בימים אלו לעולם ועד, ומשום הכי שפיר נקרא 'חנוכה' בתוספת אות ה"א, לרמז ולהורות על שפע הניסים שמתעוררים בכל שנה ושנה ממה שהיה בימים ההם.

נט. אולם עדיין יש להקשות, אם הותר לבקש בימים אלו על ניסים, מדוע לא קבעו חז"ל לומר כן לכתחילה בנוסח הברכה (ולא רק למי ששכח), ותירץ האדמו"ר מטשערנאביל זי"ע בתוכחת מוסר, כי מי ששכח 'על הנסים' בתפלתו סימן הוא שמסיח דעתו מימי הניסים, לכן עליו לבקש שיזכה לנס פרטי - להתעורר מתרדמתו, ולהשכיל ליהנות מן האור הגנוז הנשפע בחנוכה.

אולם חסידים ואנשי מעשה פירשו לאידך גיסא, שאף בימי חנוכה זקוק האדם שתהא בידו זכות כל שהיא כדי שיוכל לבקש על הנס, והשוכח לומר 'על הנסים' בתפלתו וודאי נשבר רוחו בקרבו, ולכן בשכר מדת ענוה ושפלות רוחו זוכה שהותר לו לבקש על הנסים. ואלו ואלו דברי אלוקים חיים, אלא שיש להשתמש בכל אחד ממאמרים אלו בזמן הנכון, כי על ידי החלק הראשון יתעורר לעבודת ה', ומ"מ אם ינסה היצה"ר להפילו מחמת כך בפח היאוש, מיד יזכיר לעצמו שלב נשבר ונדכה לא תבזה, ובזה יבטל מעליו כח היצר הרע.

שקרויה על שם, והיא הנוכת בני השמונאי, ולפיכך הסמיך פרשה זו לפרשת הנוכת המזוכח^פ.

עוד כתב שם הרמב"ן שאיתא במדרש (תנחומא בהעלותך) אמר לו הקב"ה למשה, לך אמור לאהרן, אל תתירא, לגדולה מזו אתה מוכן, שהקרבת יתבטלו אחר 'חורבן הבית', אבל שלך - הדלקת הנר, 'לעולם אל מול פני המנורה יאירו'. ולכאורה קשה, הרי בעת שהקרבת בטליתין אף הנרות יתבטלו, אלא יש לומר, 'שליך לעד קיימת' קאי על הדלקת נר חנוכה שהיא נהגת אף לאחר החורבן, נמצא שפיוסו של אהרן היה על ידי 'הדלקת הנר' בבית המקדש, ובאותה מידה על ידי 'הדלקת נר חנוכה' עד ימינו אנו ע"י כל בני ישראל איש איש בביתו.

וממוצא דבר אתה לומד באיזו הדרת קודש צריך לעמוד אל מול פני המנורה, וכמו שמפרש ב'ישמח ישראל' (בהעלותך ד) שמדברי הרמב"ן הללו למדנו, שבעת הדלקת נר חנוכה עומד כל יהודי על מקומו של הכהן גדול בבית המקדש, וכל איש פשוט ביותר בגשתו אל הקודש, להדליק נר חנוכה, הרי הוא עצמו נעשה ככהן גדול, וביתו נהפך כבית המקדש, ויתבונן בגשתו להעלות את האש שאינו מדליק כאן נרות שמן או שעוה בעלמא, אלא הוא מעלה את האור שמששת ימי בראשית, על כן, יגש אל העבודה באימה ובוראה מתוך שמחה של מצווה, על שאיש פשוט כמותו זוכה לחולל עתה 'מהפיכות' גדולות בעולמות העליונים.

הרה"ק רבי שלום מבעלזא זי"ע היה מפרש מה שאנו אומרים (על הניסים) 'והדליקו נרות בחצרות

וכך כתב ה'בני יששכר' (כסלו שנת, מאמר ב אות כא) 'הנה העדותי לך שלשה עדים נאמנים, אשר הארת אור חנוכה הוא מבחינת אור הגנוז, הלא המה הרב עיר וקדיש בעל ה'רוקח' ז"ל אשר דבריו מקובלים מאליהו [הנביא] זכור לטוב, וכן מדברי הרב הגאון מהר"ל מפראג, ידוע שדבריו נאמרו ברוח הקודש והיה משתמש ב'ספר יצירה', והרב הקדוש אשר היה סמוך לדורותינו מפורסם ברוח קדשו הרב מוה"ר רבי פנחס זצוק"ל מקארעין.

על כן לא נכתב בפירוש בתורה [שנגנו בה האור] היו"ש של חנוכה כי אם ברמזיה ונגיזה, וכן בוזה"ק לא תמצא מעניני נר חנוכה [זולת פעם אחד (ח"א רלח): מוזכר שם נר חנוכה דרך העברה בעלמא, וכן בתיקון"ז (כ"ט)], והוא מטעם הנ"ל, שהוא מן בחינת אור הגנוז וכו' והנה בעבור אלו הדורות שהן סמוכין לגאולה, התחילו חכמי הדור לדבר מעניני המצוה הזאת מה שלא שיערו הראשונים, והוא סוד כמוס'.

נמצא שכל יהודי באשר הוא - אף בדור האחרון, בגשתו להדליק את הנר, ידע שלא רק את האור העולה מנרותיו הוא מדליק, אלא הוא מדליק בזה אף את האור הגנוז מששת ימי בראשית.

עוד מצינו על גודל הארת קדושת הנרות בדברי הרמב"ן (ריש פר' בהעלותך) 'ובלשון הזה מצאתיה במגילת סתרים לרבינו נסים, שאמר, ראיתי במדרש (בהעלותך ה) כיון שהקריבו שנים עשר שבטים ולא הקריב שבט לוי, חלשה דעתו של אהרן שלא היה לו חלק עמהם, אמר לו הקב"ה למשה 'דבר אל אהרן ואמרת אליו, יש חנוכה אחרת שיש בה הדלקת הנרות, ואני עושה בה לישראל על ידי בניך ניסים, תשועה וחנוכה

ס. כמה מהראשונים כתבו שמצות נרות חנוכה נתקנה דומיא דמנורת המקדש, ולפיכך דינם שווה, וכך פירש הר"ן (שבת כא.) דלכן אסור להשתמש לאור נרות חנוכה, 'דכיון דעל ידי נס שנעשה במנורה תקנוה, עשאוה כמנורה שאין משתמשין בה כלל'...

ואילו ה'כל בו' (סי' מד) ביאר בזה את הטעם שנהגו להחליף את הפתילות בכל לילה, שהוא זכר למנורת המקדש שהיו מחדשים את הפתילות בכל לילה.

בדרך זה ביארו צדיקים מה שאנו אומרים ב'הנרות הללו' - 'ואין לנו רשות להשתמש בהם אלא לראותם בלבד', שלכאורה מה החידוש יש בהיתר ראיה, ומהיכי תיתי לאסור שהוצרכו לומר שלא כן הוא אלא מותר להסתכל בהם, ותירצו עפ"י האמור שקדושת נרות חנוכה היא כקדושת המנורה, ואם כן היה מקום לומר שכשם שאסור לראות את המנורה (עיי' פסחים כו.) כך יהא אסור להביט בנר חנוכה לגודל הקדושה שבה.

נוראות הפליג הרה"ק ה'דברי חיים' זי"ע (לחנוכה) בגודל הדלקת נר חנוכה, כי במנורה שבבית המקדש הדין הוא שאם נכבה הנר שצריך לחזור ולהדליקו, ואילו בחנוכה קיי"ל כבתה אין זקוק לה, והיינו טעמא, כי עצם הדלקת האור כבר מאיר את הנשמה.

בו קדושה נפלאה גדולה אין שיעור, ואילו היינו זוכים להשנות רוח הקדש היינו מברכים ומבינים ומשיגים ע"י מצות הדלקת הנרות של מצוה - עתידות^{סא}.

מעוז צור ישועתי - שפע רב בהנוכה וביותר בעת ההדלקה כתב הרה"ק ה'ייטב לב' זי"ע (ייטב פנים 'הוד והדר' אות ב) שורש מצות הדלקת נר הנוכה הוא, כדי לעורר נסים ונפלאות גם עתה^{סב}. וכתב עוד (אות כו) זהו עיקר תשמישן, להיוושע בהם גם היום^{סג}.

קדשך, ומקשים העולם, הרי 'הדליקו את הנרות' בהיכל הקודש ולא בחוץ, אלא דקאי על 'הנרות' שאנו מדליקים 'בהיום' כל אחד בהצר ביתו בשמונת ימי הנוכה (שהוא במקום מנורת המקדש, כמבואר ברמב"ן), וקדושת הנרות הופכת את רשותו לחצרות קדשך. המשכיל בעת ההיא, יראה שיהא רישומו ניכר, ותיספג הקדושה בכותלי הבית, כדי שבכל השנה כולה יהיה בהם קדושת העזרה.

כתב ה'קב הישר' (פרק צו) שהמנהג לישב אצל הנרות ולהביט בהם, ובל הנר הדלוק לדבר מצוה יש

סא. ואף שאין לנו 'עיניים' לראות, אך מכל מקום 'ראש' יש לנו ב"ה... וממוצא הדברים נשכיל להבין על גודל קדושת הנרות עד שאין לנו יכולת להשיג אפילו אפס מקצהו...

כיו"ב, מקובל מהרה"ק רבי פנחס מקאריץ זי"ע, שבנרות 'שבת' אפשר לראות כל מה שעתיד להתרחש במשך ימות השבוע, ובנרות 'חנוכה' אפשר לראות מה יקרה בכל ימות השנה. ואילו הרה"ק ה'ישמח ישראל' זי"ע היה אומר, שמי שיש לו עינים צופיות יכול לראות את שם הוי"ה מאיר בנרות חנוכה (אמונת משה חנוכה מט).

סב. מעשה מופלא שהיה אצל הרה"ק רבי איציק'ל מפשעווארסק זי"ע, בשנת תשל"ג, כי אחד מתושבי אנטווערפן הוצרך לצאת מגבולות המדינה, ובא לפני הרה"ק שאין לו 'פאספארט' (דרכון), נטל הרבי בענטשער (סידור' בו נדפס ברכת המזון), נתנו לאיש ואמר לו הרי 'פספארט' בידך... הלה התחזק באמונת חכמים תמימה, ובבואו למעבר הגבול הושיט את ה'בענטשער' כאילו היה 'פאספארט', ואכן, לשמחתו אירע הנס ופלא הגדול, השומר קיבלו וחתם עליו ב'חותם' המאשר את הכניסה, והיכן מקום החתימה... ב'ועל הניסים'...

ורמז יש בדבר, כי 'על הניסים' של חנוכה פועל ישועות לכל השנה להמשיך את 'ניסיך שבכל יום עמנו', ולא עוד אלא שהם פותחים את כל השערים - שערי שמים ושערי ארץ, אף כשנצרך לנס מחוץ לדרך הטבע, אין 'מעצור' ומחסום כנגדם כלל וכלל.

סג. מעשה בחסיד שבא לפני רבו, הרה"ק מלעכאוויטש זי"ע ובכה כי זמנים קשים ומרים עוברים עליו באשר אין לו פרנסה, ומלבד מה שהחובות משתרגים על צווארו הרי מוטל עליו להשיא כעת כמה בנים, ומאין יקח להוצאות הנישואין והנדוניא.

שאלו הרבי מה מעשיך לצורך הפרנסה, ענה החסיד שהוא מוכר 'דבש', אבל הוא מרוויח בקושי כדי סיפוק ללחם צר ומים לחץ, מאין אשיא את בניי, אמר לו הרבי, שמע נא היטב לאשר אני מצוה אותך, כשיבוא הקונה הבא לפניך ושאלך אודות מכירת דבש, תבקש ממנו מחיר כפול מהנהוג, וכשיסכים לכך תבקש מיד פי שניים ממה שהוא הסכים, וכך תוסיף עוד ועוד במחיר - אל תפחד, תמשיך להעלות ולהעלות את המחיר ללא מעצור וללא רחמנות (כלשון בני אדם, עד הסוף).

יצא החסיד מבית רבו וחשב לעצמו, כיצד אעשה זאת, כמה מעות אוכל לבקש על צנצנת דבש אחת. אבל מאחר שהיה חסיד מאמין באמונת צדיקים החליט לעשות כדבר הרבי ויהי מה. אחר הדברים האלה שב לביתו, והנה הוא שומע נקישות על דלת הבית, פתח הדלת, ולפניו הגלח (כומר) דמתא... הגלח התנצל, הנה, באמת, בדרך כלל אינני קונה אצל יהודים, אבל מה אעשה שאצל הגוי מוכר הדבש נגמר כל הדבש, וכעת הנני נצרך בדחיפות לדבש. על כן באתי אליך. פתח היהודי ואמר, אצלי עולה הדבש בסך אלף רובל, הסכים הגלח כי כסף לא חסר לו... לאידך, הדבש היה נחוץ לו עד מאד. החל החסיד לגמגם, ואמר לגלח, באמת, המחיר הוא אלפיים. וכך דיבר סחור סחור עם הגלח ועלה במחיר עד שהגיע לכדי סכום שיש בו כדי לכסות חובותיו וגם כדי להשיא את כל צאצאיו ברווח אז גמר המקח למזל וברכה.

כאשר בישר החסיד לרבי על המופת הגדול, תבע ממנו הרבי, הרי ראית שהצלחת להעלותו עוד ועוד, מדוע עצרת בסכום הנ"ל, ולא המשכת לבקש עוד ועוד, והרי מן הראוי היה שתבקש פי כמה וכמה, כי את הכל היית מקבל, ואפילו היה מן הראוי שתבקש ממנו לוותר על אמונתו בנצרות, ובזה היית מעורר רוח טהרה על כל העולם וממילא היתה באה גאולה השלימה...

באר הפרשה - חנוכה

וחסדים גדולים דומיא דהשופר בראש השנה, דכלפנים דמי, ומהפך את מדת הדין והרוגז לרחמים ולרצון.

ובן איתא ב'בעל הטורים' (פר' תרומה) 'ואין בפרשת המנורה אות סמ"ך (המורה על השמן), לומר, במקום נר אין שמן ואין מזיק', ע"כ. אמור מעתה, אם נרות חנוכה הם מעין נרות המנורה במקדש, אם כן אף במקום נרות חנוכה 'אין שמן ואין מזיק'.

ובן רמזו צדיקים בכתוב (תהלים קיח א) 'מן המיצר קראתי י-ה ענני במרחב י-ה', דהנה 'מרחב' עולה

ובן אמר הרה"ק ה'חידושי הרי"ם' זי"ע ('שפת אמת' חנוכה תרל"א), שלכן תיקנו לברך שעשה נסים לרואה נר חנוכה, כי הארת הנסים מתעוררת ע"י הנרות.

עוד מצינו, מהרה"ק רבי חיים פאלאנזי זי"ע (רפואה וחיים אות עא) שבשעת הדלקת נרות חנוכה נעשית 'עת רצון' במרומים^{סד}, ומדת הדין מתבטלת ומתעוררת מדת הרחמים. ומביא בשם הוזה"ק, שהדלקת נרות המנורה בבית המקדש הייתה מעוררת מדת הרחמים בעולם דומיא דתקיעת שופר של ראש השנה, והבי נמי מעוררת הדלקת נרות חנוכה (ששורשה ממנורת המקדש) רחמים

כיו"ב לדין, הנה ימי החנוכה הם מקשה אחת של ניסים, כל נעצור בהסתפקות בישועה קטנה, לך בכוחך - עד כדי 'ערכתני נר למשיחי' בישועה השלימה, הרי זה כוחו של נר חנוכה, מדוע תעצור בקטנות.

והרי ידוע מאמר העולם לרמזו בלשון הגמרא (ב"ק זב). 'חרש שוטה וקטן פגיעתן רעה', כי אין 'פגיעה' אלא לשון תפילה (ברכות כו:) ואלו ש'פוגעים' ומתפללים אל ה' רק בשעת ה'רעה' אינם אלא חרש שוטה וקטן... לעומתם ה'פיקח' החכם והנבון מבין להתפלל גם בעוד שהאור מאיר, למען ייטב עוד יותר. הא למדת כי שוטה נחשב מי שמתפלל רק עד שנושע מעט, אז עומד מתפילתו. ואולי לכן, בימי החנוכה מדליקים ב'שמן' הרומז לחכמה - לומר לנו מעתה היו נא חכמים, ותבקשו מהבורא בתפילותיכם אף כאשר יוטב מעט, המשיכו לבקש עוד הטבה ועוד הטבה, לא להפסיק עדי נושע בתשועת עולמים.

מזן הבאר

והנה איתא בגמ' (ע"ז יח.) שאחות אשתו של רבי מאיר היתה בבית האסורים, עיי"ש כל המעשה, והלך רבי מאיר לשחד את השומר, ואמר לו שאם יתפסוהו יאמר אלקא דמאיר ענני וינצל, והקשה מהרש"א (חא"ג יח:) איך ייחד רבי מאיר את שמו של הקב"ה על עצמו, שאמר 'אלקא דמאיר' והלא אמרו חז"ל (בר"ר צד ה) 'אין הקב"ה מייחד שמו על הצדיקים בחייהם', ומתרץ בתירוץ השני, שלא היתה כוונתו על עצמו, אלא 'שאמר אלקא דמאיר לנו במלכות יון הקודמת, בנס הנרות של חנוכה', ונמצא, שכשאנו מבקשים תמיד 'אלקא דמאיר ענני' (והיא 'סגולה' נודעת רבות בשנים) כוונתנו לעורר את נס הנרות של חנוכה, שמכוחם ניוושע גם בשאר ימות השנה, ומעתה הגע עצמך כמה רב חילם להמשיך את הישועה בימי החנוכה עצמו.

סד. ורמזו כן בפסוק (תהלים קכד ז) 'הפח נשבר ואנחנו נמלטנו' דקאי על נרות חנוכה, כאשר תשבור ותחצה את הגימטריא של 'פח' יעלה למנין מ"ד, כמנין הנרות שמדליקים בחנוכה (ל"ו נרות ועוד שמונה שמשים). ואחרים רמזו בתיבת 'פח', שכשם שבנ"י מדליקים למטה, כך כביכול הקב"ה מדליק למעלה, וביחד עולה מספר הנרות פ"ח [כעין זה איתא בקדושת לוי (דרושים לחנוכה ד"ה בחנוכה), והוסיף, כי ר"ת של להדליק נר חנוכה הוא כמניין פ"ח]. בין כך ובין כך, ע"י הנרות זוכים להצלה של 'ואנחנו נמלטנו' - להינצל מכל פגע רע ושאר פורענויות המתרגשות ובאות לעולם.

סה. וב'בני יששכר' (מאמרי חודש כסלו-טבת מאמר ד אות סה) כתב, שהגם בדרך כלל סגורים שערי גן עדן בשעות הלילה, אך מדברי הרה"ק רבי פנחס מקאריץ זי"ע (מדרש פינחס א) משמע, שבשעת הדלקת נרות חנוכה תרעין פתיחין אף לעת ערב.

סו. בספר 'שיח הפרשה' (פרשת תרומה) להחסידי הישיש רבי חיים יצחק שוויירץ ז"ל מביא, שנהגו בבית זקינו הרה"צ רבי שלמה אלטר זצ"ל (נכדו של החידושי הרי"ם) להדליק נר כל פעם שהיו זקוקים לאיזו ישועה, כגון כשהיה חולה בתוך ביתו או יולדת ואפילו כאשר שרר מזג אויר קשה היו מדליקים נר לישועה, וכנראה ראה שכך נהגו בבית אבותיו, והוא לא פירש טעמא דמילתא, אך לפי דברי ה'בעל הטורים' (שהובא בפנים) אתי שפיר, שעל ידי הדלקת הנר דוחים ומבטלים כל הקליפות והמשטינים.

חיי - כמו"ש (משלי טו טו) 'באור פני מלך חיים', שעל ידי אור הנרות זוכים לחיים טובים וארוכים. ובשם הרה"ק ה'חידושי הרי"ם' זי"ע, שסגולת ימי הנוכה היא אריכות ימים ושנים, שהרי קבעום חז"ל (שבת כא:) להלל והודאה, והרי 'לא המתים יהללו י-ה' (תהלים קטו ז), נמצא שהמהלל את ה' יזכה לאורך ימים ושנות חיים (שש"ק ח"ב אות קנב).

ועוד רמז נתנו מלשון חז"ל (שבת כב.) 'שתהא נר חנוכה משמאל ומזוה מימין', הרי שיש שייכות למזוזה עם נר חנוכה, וכמו שבמזוזה כתיב (דברים יא כא) 'למען ירבו ימיכם וימי בניכם, כך נמי יקויים בנר חנוכה.

ובשם הרה"ק רבי משה מקאברין זי"ע (תורת אבות פר' וישב) שהדלקת נרות חנוכה מביאה רפואה לעולם, והעמיסו כן בנוסח התפלה (יקום פורקן) 'בריות גופא ונהורא מעליא', הרי לך שזוכים לבריאות הגוף על ידי

בגימטריא כמספר 'נר', ללמדנו שבשעה שמעלה את אור הנר בידו לצאת מכל המיצרים והרוחקים ולזכות להרחבה גדולה.

וכך רימז הרה"ק רבי ישראל מטשורטקוב זי"ע בנוסח התפלה 'בחכמה פותח שערים', דהנה שמן זית רומז לחכמה (זוה"ק ח"ג לד.), והיינו בחכמה - בעת שמדליק את הנרות בשמן זית, פותח שערים - נפתחים כל השערים^{טו} ונשפע שפע רב מן השמים (ישמח ישראל טשורטקוב, חנוכה תרצ"א ד"ה בחכמה).

ובזכות נרות חנוכה נזכה לכל הברכות ובפרט בבני חיי ומזוני, בני - כי הרגיל בנר הויין ליה בנים תלמידי חכמים^{טז}. כן רימזו בפסוק (תהלים קיט ט) 'במה יזכה נער את ארחו', ארחו נוטריקון אור ח', שעל ידי מצות שמונת נרות חנוכה אפשר לפעול לזכות לנער, אלו בנים ובני בנים עוסקים בתורה ובמצוות.

טז. הרה"ק ה'בית ישראל' זי"ע הגיד, דהנה ידוע שהסימנים בטור וש"ע ושאר ספרי המצוות יש בהם רמז וקשר לעצם המצוה (עי' ביאגרא דכלה' פרשת נשא על מצות וידוי, ועוד), ודיני חנוכה כתובים ומבוארים בש"ע או"ח מסימן תר"ע ואילך, והנה תר"ע דומה לתיבת 'תרעא' שמשמעה דלת ושער בלשון ארמי. והרמז שעל ידי הדלקת נרות חנוכה נפתחין כל שערי ברכה והצלחה, ואם אמרו (ב"ק פ:) 'ודלת הננעלת לא במהרה תפתח', ק"ו במדה טובה שהיא מרובה, שאם זכינו לתרעין פתיחין בודאי לא תהא הדלת ננעלת במהרה ונזכה לכל מיני ישועות למעלה מן הטבע. סיפר הרה"ק ה'בית ישראל' זי"ע שאחד מנכדי הרה"ק ה'דברי חיים' זי"ע היה דחוק לפרנסתו, ובלית ברירה יצא לחזר על הפתחים. בבואו לפני אחד הגבירים אמר לו אותו עשיר, אשאלך קושיא אחת שהנני מתקשה בה, ואם תדע ליישבה כראוי אשקול לך שכרך משלם בעין יפה. וזו היתה שאלתו, הנה אמרו חז"ל (שבת קנא:) 'אמר רב יוסף, נקיטינן האי צורבא מרבנן לא מיעני, והא קא חזינן דמיעני, אם איתא דמיעני אהדורי אפתחא לא מיהדר' - אמר רב יוסף מסורת בידינו כי צורבא מדרבנן אינו נעשה עני, והקשו על כך שהרי עינינו הרואות תלמידי חכמים עניים, ותירצו שאף על פי כן אינו מחזר על הפתחים]. וסיים הגביר את שאלתו, כיצד אתה תלמיד חכם ובנן של קדושים מחזר על הפתחים, והרי למסקנת הגמרא לא מצינו ת"ח מחזר על הפתחים. פתח הבנש"ק את פיו בחכמה, ואמר לו שאינו מפרש כראוי את דברי הגמ', אלא כך הוא ביאורם של דברים, תלמיד חכם אינו נעשה עני, ואם הינך רואה שביתו ריקם מכל ואין לו פרוטה לפרוטה הרי זה משום ש'אהדורי אפתחא לא מיהדר' - כלומר, שלא עשה את ההשתדלות המוטלת עליו לחזר על הפתחים, שאם היה עושה כן בודאי היו מרחמים עליו ונותנים לו נדבות הגונות כפי מהללו ומעמדו.

הוסיף הבית ישראל לבאר עומק הדברים, כי 'אהדורי אפתחא לא מיהדר' אין הכוונה על פתחים של מטה כי אם על פתחים של מעלה, שמי שאינו מחזר ומבקש רחמים בעת שכל פתחי שערי מעלה היו פתוחים בעתות רצון - זה האיש נשאר עני ורש. והדברים אמורים הן בגשמיות ואף גם ברוחניות - אל יהיה שוטה המאבד את שעת הכושר כששערי השמים פתוחים והוא נשאר טרוד בעסקיו ושטויותיו. ולענייננו יאמר, שבימים אלו, המביט אחר 'הדרייד"ל והפונטשעקס' (הסכיבון והסופגניות) והולך אחריהם ואינו מקיש על שערי תפילות הפתוחים לרווחה, הרי נעבעך יישאר במצבו ל"ע כי אהדורי אפתחא לא מיהדר... והמבין יבין.

טח. כן רמזו זאת בלישנא דגמ' (שבת כא:) 'מצות חנוכה נר איש וביתו', והיינו שמשגולת המצווה שיהיה אכן 'איש וביתו' - שיהיה לו 'בית' ובני בית...

האור לאדם יש להמציא לו מזונות ברווח שלא יהא מצפה ח"ו לשולחן אחרים, אם כן בעל כרחך יזכה למזוני ריחי ולא יודקק לא לידי מתנת בשר ודם ולא לידי הלואתם.

וביותר נמשך חינא וחיסדא ממרומים על ידי ההבטה בנרות החנוכה, ובלשון קדשו של הרה"ק ה'ייטב לב' (הוד והדר אות י) 'והנה מנהג ישראל תורה, לישב אחר הדלקה ולשים עין באור הנרות, והטעם להמשיך בזה אותן הניסים ונפלאות^{ע"א} על ידי הראייה^{ע"ב}.

אור הנרות של מצוה, ועוד כי 'להדליק נר חנוכה' עולה בגימטריא כמניין 'מלך רופא נאמן' (518)^{ט"ז}.

מזוני ריחי - כמו שרמו הרה"ק ה'חידושי הרי"ם' זי"ע בפסוק (משלי ג טז) 'אורך ימים בימינה, בשמאלה עישר וכבוד', דשמאל רומז על נר חנוכה שמדליק בצד שמאל שבדלת, ואז נשפע עושר וכבוד לרוב (שפתי צדיק חנוכה אות ג)^{ט"ז}. ועוד, כי אם אמרו (ביצה לב:): 'כל המצפה על שלחן אחרים עולם חשך בעדו', נמצא, שבכדי שיאיר

ט. כתב הרה"ק ה'מנחת אלעזר' זי"ע בספרו 'שער יששכר' (ימי אורה יד) שימי חנוכה מסוגלים לרפואה אחר שהם ממדת הוד, ומבואר בסידור האר"י ש'בורא רפואות' הוא בחינת הוד עי"ש, ולכן אפשר לפעול רפואות וישועות בימים אלו. ואחרים רמזו במה שאמרו (ב"ק פה.) 'מכאן שניתן רשות לרופא לרפאות', שעל ידי סעודות רשות הללו בשירות והודאות זוכים לרפואה ברוחניות ובגשמיות.

סיפר בעל המעשה מתושבי קוממיות ת"ו, שיום אחד התעורר משנתו והנה ראייתו אינה צלולה והוא רואה את הכל כפול ומטושטש, מיד הלך לדרוש ברופאים ומומחים שימצאו מזור למכאובו, אך לאחר בדיקות קצרות וארוכות נאלצו כולם להשיב פניו ריקם, כי לא היה בידם לרפא אותו בדרך הטבע.

הימים היו ימי חנוכה, ובעת הדלקת הנרות שפך דמעות כמים לפני הבורא שירפאהו בתוך שאר חולי ישראל ויזכה לראות כאחד האדם, ובכל אותו הזמן לא הסיר עיניו מהביט בנרות הקדושים, ואכן תפילתו התקבלה, וראייתו החלה להשתפר עד שנתרפא לגמרי למול עיניהם המשתאות של הרופאים והמומחים. והאמת שאין זה פלא כלל, כי הימים הם ימי ניסים והנהגת הבריאה היא למעלה מדרך הטבע, לכן בקל אפשר לפעול ישועות ונפלאות. ע. וכתב שם שלכן נקרא 'חנוכה געלט' (מעות חנוכה), כי אז הוא זמן שפע העשירות.

וכן פירש הרה"ק ה'אהבת ישראל' זי"ע בלישנא דגמ' (שבת קנא:): 'אמר רב יוסף, נקיטינן האי צורבא מרבנן לא מיעני, והא קא חזינן דמיעני, אם איתא דמיעני אהדורי אפתחא לא מיהדר' [ובפשטו הכוונה, שאף אם יהא ת"ח עני אך לא יחזר על הפתחים], שאם הוא עני סימן הוא שלא חזר והידר בנר חנוכה שמצוותה על פתח הבית משמאל הרומז לעשירות (הובא בלקוטי אהבת ישראל).

עא. כן אמר הרה"ק ה'דברי חיים' זי"ע דמהלשון שאנו אומרים 'אין לנו רשות להשתמש בהם אלא לראותם', נראה ש'לראותם' הוא כמין השתמשות (אלא שבא לומר שהשתמשות זו מותרת), ומה השתמשות היא זו... אלא ביאורו, כמו רופאי הנפשות שמביטים בעינו של אדם ומשם יבינו מהותו ומצבו של החולה גם דרכי רפואתו יבינו מההבטה בעיניו, והכי נמי על ידי ההבטה 'באישון עינו' על הנרות חנוכה, אפשר לו לזכות לרפואת הנפש והנשמה על ידי שישאב אל תוכו מקדושת הנרות.

סיפר הרה"ק רבי דוד משה מטשורטקוב זי"ע, שפעם הזכירו לפני הרה"ק בעל ה'אוהב ישראל' מאפטא זי"ע איש שהיה שקוע במרה שחורה ובעצבות, והורה לו הרה"ק מאפטא שיביט ויסתכל בנרות חנוכה, ואכן אחר שעשה כן יצא הלה מכל מיצריו (הובא בבית ישראל לחנוכה ד"ה שמעת).

הרה"ק ה'בית אברהם' זי"ע (נר ד' ד"ה רק בעיניך תביט) אמר ש'אלא לראותם בלבד' קאי על הסתכלויות אסורות - שיש להם תיקון בנר חנוכה. והרחיב בזה הרה"ק ה'נתיבות שלום' זי"ע (חנוכה עמ' פה) וז"ל, ויש לומר שענין זה מרומז באומרו (תהילים ל ו) 'כי רגע באפו', ואיתא בספ"ק באפו בגימטריא חנוכה, שהרי לתקן הפגמים היא עבודה קשה, אבל כח התיקון של חנוכה שרק בעיניך תביט הוא בבחי' כי רגע באפו, שכאשר יהודי מביט בנרות חנוכה יכול לתקן ברגע אחד. 'רק בעיניך תביט ושלומת רשעים תראה' (תהילים צא ח), כשרק מביט בעיניו מיד ושלומת רשעים תראה - שמתקן ומשלים אותם עיניינים בהם הוא רשע וכו'. על ידי שיהודי מברך על נרות חנוכה ומביט עליהם ומקבל על עצמו מאי דהוי הוי ומכאן ואילך לא ישוב לכסלה מועיל לו הכח של חנוכה לתקן את הכל ברגע אחד. עכ"ל.

עב. מעשה נורא שמעתי מאחד שהיה באותו מעמד נשגב, פעם אחת שהה הרה"ק מריבניץ זי"ע בימות החנוכה בלאס אנדזשעלעס (לוס אנדז'לוס), בין הבאים לחזות בעבודת הקודש של 'הדלקת הנרות' הגיע איש יהודי שהביא עמו 'תינוק' אחוז בידיו, והיה ניכר דאגה ואנחה על פני האיש, ומעשה שהיה כך היה, תינוק זה נולד לו לפני כמה

מעוררים את הניסים שהיו בימים ההם לבוא עלינו שוב בזמן הזה - בכל שנה ושנה מחדש^ע.

והנה, אמירת 'הלל' בימים אלו היא חיוב מדברי קבלה, וכמו שאמרו (פסחים ק"ו.) 'הלל זה מי אמרו - נביאים שביניהן תקנו להן לישראל, שיהו אומרין אותן

הודו לה' כי טוב - ועי' נוכה ל'כי לעולם חסדו' ידועים דברי הרה"ק ה'שפת אמת' זי"ע (הנוכה ליקושים ד"ה קבעום) בלשון הגמרא (שבת כא:) 'לשנה אחרת קבעום ועשאוים ימים טובים בהלל והודאה' ע"י שלא אמרו קבעום להלל ולהודאה, אלא בהלל והודאה, כי היו"ט עצמו נעשה ונקבע ע"י ההלל וההודאה^ע, ורק על ידם

חדשים קודם זמנו, על כן הניחוהו ב'אינקובטור', והנה, מדרכי הרפואה להניח מנורה המאירה באור חזק וחם בכדי לחמם את הוולד, אך חשש סכנה יש בדבר שמא האור הגדול יסמא את עיניו, על כן מניחים רטייה לכסות את העיניים לבל ינזקו, אכן מאת ה' היתה זאת שנפל 'הכיסוי' ונתעווור התינוק בשתי העיניים רח"ל.

כאשר הבחין בו הרה"ק הבין כי הוא בצרה גדולה ושאל עליו, וסיפרו לו מה שאירע לו ל"ע, מיד החל הרה"ק להביט בחזקה בנרות ואח"כ הביט בעיניים יוקדות על התינוק, וחזר הדבר ונשנה כשהוא מביט בנרות ובתינוק וחוזר חלילה, עד שלאחר עשרים דקות הכריז הרה"ק, הודו לה', התינוק כבר רואה בעינו הימנית, שוב המשיך בעבודתו הקדושה, כשהוא מביט בנרות ובעיני התינוק חליפות, עד שאמר עתה עדיין אינו רואה בעין השמאלית אבל בעזהשי"ת יראה בה בעתיד. ומסיים אותו עד ראייה לנס המופלא שהתחולל ברוב עם, כי לאחר עשרים שנה קיבל הזמנה לחתונה של אותו 'תינוק' (וכן קבלו גם שאר הנוכחים באותו מעמד) להודות ולהלל על שרואה כאחד האדם.

פשיטא שאין לנו שייכות למדרגות הנשגבות של הרה"ק מריבניץ, אך ללמדנו על גודל הניסים והנפלאות הנעשים על ידי ההבטה בנרות חנוכה, ועל כוחם הגדול להאיר כל 'מחשכים', לפקוח עיניים עוורות כל אחד ואחד בשלו, ולסלק כל עקמימות שבעין...

עג. מתאמרא בשם הגה"ק החיד"א על הפסוק (משלי כז כא) 'מצרף לכסף וכור לזהב ואיש לפי מהללו', דהיינו דכמו שכלי המצרף מברר את ב'כסף' מתוך הפסולת המעורב בו, כן ה'כור' מטהר ומנקה את הזהב מפסולתו, כך ממש, האיש המודה, מהלל ומשבח לבוראו נטהר עי"ז מכל הפסולת, ונעשה נקי זך ומצוחצח.

כך אומרים בשם הרה"ק ה'אמרי אמת' זי"ע על הפסוק (תהלים קו מז) 'להשתבח בתהילתך' דלא אומרים לשבח בתהילתך, דמי שמשבח את השי"ת הרי הוא בעצמו משתבח ונהיה משובח יותר, ונמצא שהוא משתבח בתהילתך היינו כשמהלל את השי"ת.

עד. וכך פירשו בעלי הרמז בלישנא דגמ' (שבת כא:) 'קבעום בהלל ובהודאה', עפ"י ביאורם של האחרונים בעניין 'קביעת עיתים לתורה', שהוא על דרך שמצינו בגמ' (ר"ה כו:) קבען פלניא, והוא מלשון גזל, (כדכתיב מלאכי ג ח,

'היקבע אדם אלוקים'), וכלומר שאף מי שטרוד ביותר בעסקיו צריך לגזול מסדר יומו ולייחד זמן ועת ללימוד התורה (עי' בשע"ת סי' קנו סק"ב בשם בעל ההפלאה), וע"ד זה ייאמר, שהרי הקב"ה מנהיג את עולם הזה בדרך הטבע, ואין כאן המקום לניסים ולהנהגה מעל הטבע, אלא קבעום וגזלו' חלק מעולם העליון והמשיכו לעוה"ז על ידי הלל והודאה...

עה. איתא מהרה"ק ה'בני יששכר' זי"ע (כסלו-טבת מאמר ד אות קלט) שקיבל מרבנותיו לפרש הפסוק (תהלים יח, ד) 'מהולל

אקרא ה' ומן אויבי אוושע', כי המשכיל אינו מבקש בקשותיו מאת השי"ת דרך בקשה אלא דרך שבח, כגון אם יש לו חולה בתוך ביתו רח"ל לא יבקש על הרפואה, אלא יודה לה' וישבח שהוא רופא חולים, ועי"ז תיעשה בקשתו ממילא, והיינו דכתיב מהולל אקרא ה' - בדרך הלול ושבח אקרא להקב"ה, ולא דרך בקשה, אז מיד ומן אויבי אוושע. ובזה מפרש מדיליה מאי דכתיב (תהלים קיח כא) 'אודך כי עניתני ותהי לי לישועה', דהכי קאמר 'אודך כי (פירושו, כאשר) עניתני', כלומר בעודי בעניי אודה לך הקב"ה, ותיכף ותהי לי לישועה' גם בלי הבקשה.

וטעמא דמילתא, כי המתפלל ומבקש שיעשה הקב"ה עמו אזי בודקים את מעשיו אם הוא זכאי וראוי לכך, ולכן אפשר שח"ו לא תיענה בקשתו, אך בשעת הודאה שהוא משבח לה' אין כל מקטרג ומשטין, כי בשמים רוצים לשמוע שבחו של מקום, על כן המשכיל מתפלל אל הקב"ה מתוך הודאה ותפלה כזו ודאי עולה עד לשמי השמים ועוברת כל המחיצות המבדילות בלי שום מפריעים ומשטינים, וממילא מובטח לו שתפילתו תתקבל.

וכבר מילתנו אמורה רבות, כי על ידי שאדם אווזו בפלך ההודאה הוא ממשיך על עצמו עוד ניסים ונפלאות, ואף תפילתו נשמעת, וביסוד זה ביארו מעלת יום 'זאת חנוכה' אשר ניתן לפעול בו ישועות ללא גבול ומידה, כי אחר שבעת ימי הודאה אכן נקל הוא לפעול גדולות ונצורות בתפילתו...

על כל פרק ופרק ועל כל צרה וצרה שלא תבא עליהן^ע, ולבשננאלין אומרים אותו על גאולתן^ע, יש מהראשונים שסוברים דיש חיוב מן התורה לומר הלל בחנוכה, ראה בביאורו של הגאון ירוחם פישל פערלא זצ"ל ל'ספר המצוות - לרס"ג' (מצוות עשה נ-ס, עמוד רנח ד"ה וראיתי) שהאריך מאד בדבריהם, ובתוך דבריו כותב קריאת ההלל כבר אמרו בפירוש שהיא מדאורייתא, על כן צריך כל איש לאזור כגבר חלציו, לקיים מצוה זו בשלימות מתוך שמחה וחדוה^ע, ואף שאומרה שמונת ימים בזה אחר זה יתחדש לאומרה בכל יום בהתחדשות והתלהבות כראוי וכנכון לעומד ומהלל לבוראו על ניסיו ונפלאותיו.

את חשיבות אמירת הלל בימי חנוכה אפשר ללמוד ממה שהעלה הגאון רבי שלמה קלוגר זצ"ל להלכה בהגהות 'חכמת שלמה' (או"ח סימן תרפ"ג), בענין יהודי שהיה אסור בבית האסורים של גויים בימי חנוכה, ונתנו לו ברירה לעשות רק מצוה אחת - להדליק נרות חנוכה או להתפלל שחרית בציבור בהלל והודאה, מה עדיף, כמו כן, מה יעשה, המהלך בדרך ובשעת הדלקת הנרות הגיע למקום שיש שם נרות חנוכה עבורו, אבל אם יתעכב להדליק הנרות לא יוכל להגיע למחר למקום שמתפללים שם, ומסיק דתפלה [בציבור] בהלל והודאה עדיף, והיינו כי עיקר הימים נתקנו להלל והודאה^ע.

עו. בביאור הלשון 'על כל צרה וצרה שלא תבוא עליהן' פירש רש"י (ד"ה ועל כל צרה) לישנא מעליא הוא דנקט, כלומר שאם חס ושלום תבוא צרה עליהן ויושעו ממנה אומרים אותו על גאולתן. אכן ה'בן יהודע' כתב, ועוד נ"ל נקיט כן, לומר שתיקנו לאומרו על כל פרק ופרק, וכווננו בזה שתהיה בו תועלת באמירתו גם כן בעבור על כל צרה שתהיה נגזרת בעולם שלא תבוא עליהם שיגאלו ממנה בשביל ההלל, כי זכות זה של אמירת ההלל דוחה הצרה מעליהם וגם אם מוכרח שתבוא עליהם יהיו נגאלים ממנה תיכף. עכ"ל.

נפלאות אמרו במה שפסק הרמ"א (או"ח קפז ד) 'ואומרים על הנסים בחנוכה ובפורים קודם 'ועל הכל', ואם לא אמרו אין מחזירין אותו, ומכל מקום יוכל לאומרו בתוך שאר 'הרחמן', ויאמר הרחמן הוא יעשה לנו נסים כמו שעשה בימים ההם וכו', והכי נהוג, ולכאורה יש להקשות שהנה 'חוטא נשכר', מי שלא אמר על הניסים זוכה להתפלל שהרחמן הוא יעשה לנו ניסים, ואילו זה שקיים את תקנת חז"ל ואמר 'על הניסים' אינו זוכה לבקש לזכות לניסים, ומדוע יגרע חלקו... אלא, כי המודה ומהלל לה' בזמנו אינו צריך לבקש על הניסים... כי ההודאה תמשיך עליו את כל הטוב והחסד, ורק מי ששכח ולא הודה הוא הנצרך לבקשת רחמים...

עז. פעם נכנס הגאון רבי דוב בעריש וויידנפלד גאב"ד טשעבין זצ"ל אל בית המדרש בימי החנוכה, ובטרם תפילת שחרית אמר למתפללים, שיש לכוון באמירת הלל בחנוכה יותר מבראש חודש, לאומרו בנעימה מתוך שמחת הלב, כי בחנוכה יש חיוב מדברי קבלה לאומרו ואילו בר"ח אינו כי אם מדרבנן משום מנהג אבותינו בידינו (עי' תענית כח:). ואכן במקור הדין לאמירת 'הלל' בחנוכה במסכת סופרים (פ"כ ה"ט) איתא וצריך לקרותה בנעימה, משמע שעיקר התקנה נקבעה לאומרה בנעימה ובזמרה.

בימי הרה"ק ה'דברי חיים' זי"ע נכנס 'דיבוק' בתוך גופו של אדם והלה סבל ממנו רבות, הביאו את החולה אל הרה"ק מצאנו שיושיעו, ויוציא ממנו את נשמת הדיבוק, אותם ימים ימי חנוכה היו, הורה להם הרה"ק מצאנו שכאשר יאמר למחר את ההלל בבית המדרש יכניסו את החולה לשם, ואכן, תיכף בכניסתו לביהמ"ד יצא הדיבוק דרך החלון. והגם שאין לנו עסק בנסתרות, אולם עלינו ללמוד מכאן, שעל ידי אמירת ההלל כדבעי אפשר לצחצח את הנפש מכל מרעין בישין שנדבקו בנשמותינו הטהורות, שגם הם בתורת 'דיבוקים' נינהו, אמן כן יהי רצון.

עח. הנה לא תקנו חז"ל הזכרת חנוכה בברכת 'מעין שלוש', ללמדנו כי אי אפשר להודות 'בקיצור' או רק 'מעין' (דוגמת מעין שלש שהיא קיצור ומעין ברכת המזון), אלא צריך להרבות בהודאה. וכמו שידוע על הרה"ק מהר"א מבעלזא זי"ע שכשרצה להודות לאי מי על טוב שגמל עמו, היה מחזר אחריו להודות לו בעצמו, ולשאלת מקורביו הרי לדברים רבים ממנה הרבי שלוחים, אף בזה ימנה הרבי שליח ולא יצטרך לטרוח כ"כ, נענה הרה"ק ואמר הנה מצינו כי אף ב'חזרת הש"ץ' יש 'מודים דרבנן' שהציבור אומרים בעצמם (ואינם 'שומעים' מהש"ץ את ה'מודים' שלו), כי מודים - על האדם להודות בעצמו ולא ע"י שלוחים (עי' א"ר קכז א).

ובדרך זה ביארו עוד מנהג ישראל שכל אחד ואחד מבני הבית מדליק כ'מהדרין' מן המהדרין, אף שמעיקר הדין סגי ב'נר איש וביתו', ולכאורה מאי שנא משאר מצוות שאחד מוציא את כולם. אלא כי 'הנרות הללו' אנו מדליקין על הניסים וכו' כדי להודות ולהלל לשמך הגדול, וכלשון הרמב"ם (הל' חנוכה ג ג), 'ומדליקין בהן הנרות בערב על

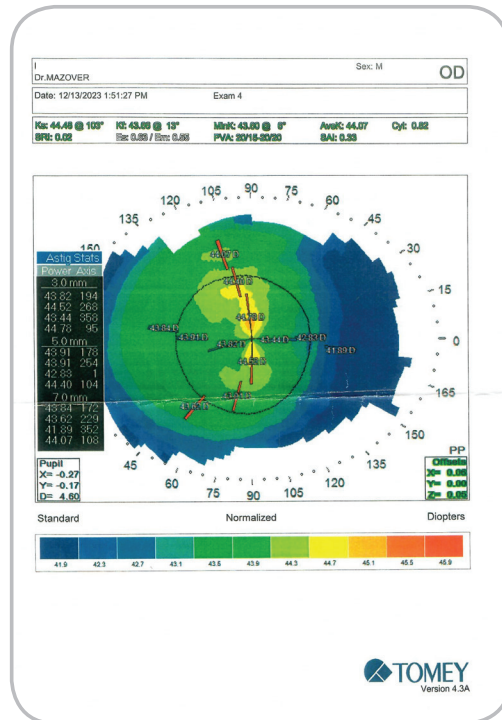
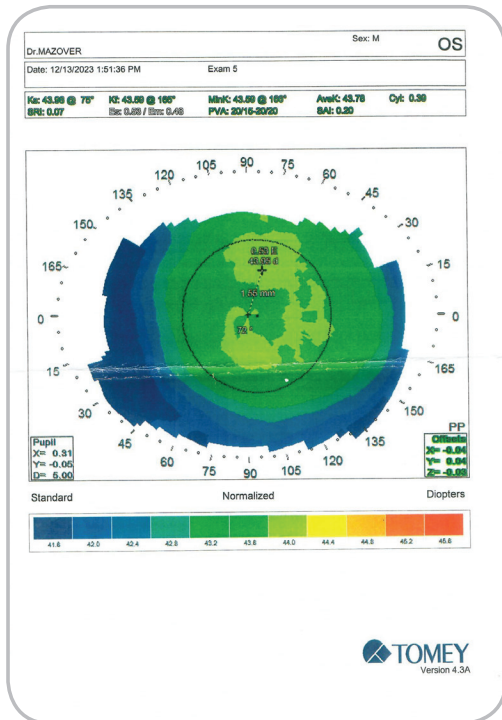
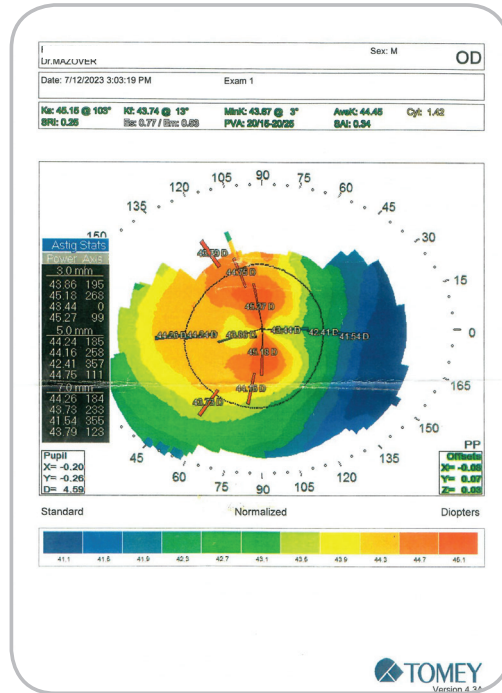
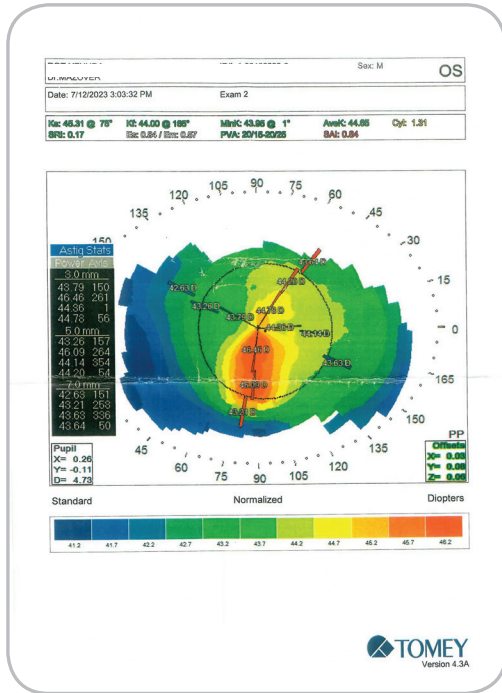
יהי ה' אלקינו עמנו כאשר היה עם אבותינו ועשה להם ניסים בימים ההם בזמן הזה בן יעשה עמנו ניסים ונפלאות עד אין חקר בשפע רב וגדול, ובזכות אבי"ר.

מתתיהו כה"ג ובניו אראנו נפלאות ובאורך נראה אור, 'אור חדש על ציון תאיר ונוכה כולנו יחד מהרה לאורו' אבי"ר.

פתחי הבתים בכל לילה ולילה משמונת הלילות להראות ולגלות הנס', וממילא חובת גברא היא על כל אחד, ואין די בהודאה על ידי בעל הבית בלבד...

והנה איתא (שו"ע תרעג ס"א ובהג"ה) 'כל השמנים כשרים לנר חנוכה וכו', ומיהו שמן זית מצוה מן המוכר, ואפשר לבאר הרמז בדבר, בהקדם מה שאמר הרה"ק ה'ייטב לב' זי"ע שהנה אנו אומרים (בתפילת נשמת) 'שכן חובת כל היצורים, וראשי התיבות הם 'שכחה', שכן זה דרך הבריות לשכוח מחובתם להודות ולהלל... ומהאי טעמא מחזורים אחר 'שמן זית' שסגולתו הוא להרבות את ה'זכרון' (כדאיתא בהוריות יג:), ולמנוע את השכחה מאותו חובת כל היצורים להודות ולהלל...

צבע אדום ואורנג' (כתום) מראה על קרע, ושאר הצבעים מראים על שלמות העין).
 ראה סיפור מצורף בעמ' הבא

וז"ל מכתב שנתקבל לידינו.

בתקופה שלפני חנוכה תשפ"ד הייתי אצל רופא עינים, והוא מצא שיש בעיני מחלת 'קרטוקונוס', והיא עיוות בראיה, ומדרך מחלה זו, או שנשארת באותו מצב ואז אין כלל מה לעשות לזה, או שהיא מחמירה ואז מנתחים את החולה, ואם לא מטפלים בזה, הרי המצב מחמיר עד כדי עוורון רח"ל.

ויהי בימי חנוכה תשפ"ד, מימי ילדותי שמעתי שההבטה בנרות חנוכה היא סגולה נפלאה לעיניים, ואכן לא עשיתי מאומה, רק עמדתי והבטתי בנרות הקדושות של חנוכה, ואפילו לא חשבתי על המחלה בעת עמידתי שמה, רק עמדתי והבטתי בנרות מתוך ידיעה שזה סגולה לעיניים, ולא עשיתי מאומה יותר מזה.

והנה ביום רביעי נר ו' דחנוכה היה לי תור אצל הרופא, לבדיקה נוספת, ולמרבה הפלא אמר הרופא, **אירע כאן משהו שלא ראיתי בכל ימי חיי, אין שום זכר למחלה, וכמו שהזכרתי בתחילת המכתב כי מטבע העולם, הרי המחלה הזאת נשארת באותו מצב או מחמירה, אבל שתיעלם כליל לא שמענו. וראינו בעינינו 'נס חנוכה', כאשר הרופא מראה לנו את הבדיקות שמלפני חנוכה ולעומתם את הבדיקות של זאת חנוכה... (כמובן שהוא לא מהיהודים החרדים על כן הוא ניסה לנער מעליו את ה'רגש', ואילו אנו ידענו שהוא נס ממש), מצורף כאן צילומי הבדיקות, למען תחזינה עיניכם בניסי ה' ונפלאות הבורא.**

(ראה מסמכים מצורפים בעמ' הקודם)

פאר מקדושים

פגונים נדירים מספרים עתיקי יומין

פרשת וישב תשפ"ה

הפטרה

על שלושה פשעי מואב ועל ארבעה לא אשיבנו, על מכרם בכסף צדיק ואביון בעבור נעלים.
(עמוס ב')

בתרגום יונתן פירש, דר"ל שמכרו את יוסף הצדיק כדי לקנות נעלים. ושמעתי בשם מוהר"ר חיים תנצ"ה אב"ד דק"ק פוזנא שהשבטים לקחו דייקא נעלים לרגליהם, משום שעל כל דבר עושין ברכה חוץ מעל נעלים, דאין עושין ברכה על מה שהקב"ה מחיה לאדם ע"י מיתת בריה אחרת.

וידוע גבי גניבה האיסור לברך עליו משום בוצע ברך ניאץ ה' (תהלים א'). ולכן שפיר לא היה באפשרותם ליקח באתו ממון אלא נעלים שאין מברכין עליהן*.

(ראשון מקור חיים (פירודא תנ"ג), וכ"כ בזרע ברך (המבורג תמ"ז) פר' בשלח)

*ועיי' בספר מים חיים שני (ירגפורט תס"ג) לרבי חיים סג"ל הרובין ז"ל שתמה, דמנא ליה שבשינוי וחליפין הוא ג"כ באיסור בוצע ברך ע"ש. וי"ל הדאיסור של בוצע ברך הוא משום דניאון הוא לברך על דבר שבא לידו באיסור, דעל חפץ כזה אין לברך ולשבח להשי"ת. וע"כ הוא בוצע ברך גם אחרי שקנה החפץ בשינוי מקום, וחליפין ושינוי מקום מהני רק לענין קנין החפץ שלא יצטרך להחזירה.

מוהר"ר ברכיה בירך שפירא ז"ל בעל זרע בירך

- י"ט אלול תכ"ז -

מוהר"ר ברכיה בירך שפירא נולד בשנת שס"ט לפ"ק בעיר וינה לרבי יצחק אייזיק, ונתייתם מאביו אחרי שלוש שנים.

כשגדל נהיה תלמיד מובהק של הגה"ק בעל מגלה עמוקות, עד שנהיה לאחד המיוחד שבבית דינו של הגאון רשכבה"ג הרבי ר' העשיל בקראקא.

היה דרשן גדול וגאון אדיר ואיש אלקים ומקובל גדול, וחיבר הספר זרע בירך ראשון ושני עה"ת שהתפרסם מאד בכלל ישראל, (הספר זרע בירך שלישי, היה בן בתו).

בסוף ימיו בשנת תכ"ו נסע מקראקא לארץ הקדושה, אך נפטר באם הדרך בעיר קושטא ביום י"ט אלול תכ"ז לפ"ק ושם מנו"כ. (מלי"א)

יוסף בן שבע עשרה שנה היה וגו' והוא נער. (לו ב)

איתא במדרש (ב"ר פפ"ד) יוסף בן שבע עשרה שנה היה וגו' ואת אמרת והא נער, אלא שהיה עושה מעשה נערות ממשמש בעיניו וכו'.

והמגיד הק' מקאזניץ ז"ל רשם בגליון המדרש שלו, 'מעשה נערות' היינו מעשה הנער מט"ט שמקשט הכלה. 'ממשמש בעיניו' כמ"ש (תענית כד.) כלה שענינה יפות, [והיינו שגם זה שייך לקישוט הכלה].

(שאריית ישראל, לובלין תרנ"ה)

וישלחהו מעמק חברון ויבא שכמה. (לו ד)

ושם נחלקה מלכות בית דוד, שנאמר (מ"ב יא ב) וילך רחבעם שכמה. (רש"י)

שמעתי מהמגיד רבי דב בער ממעוזיטש ז"ל שאמר, מיום שנתחלקה מלכות בית דוד, אין לך אדם שיאמר איזה דבר בתורה ועבודה שלא יעמוד נגדו בר פלוגתא להכחיש דבריו, ואפילו אם לא נמצא סמוך לו ואינו בידועו ומכירו, מסתמא הוא מצוי הרחק ממנו ולפעמים מעבר לים, כך שמעתי מפיו הקדוש.

(אור המאיר (קאריץ תקנ"ח) מגילת רות, לרבי זאב וואלף מויטאמיר)

ועתה לכו ונהרגו ונשליכהו באחד הבורות. (לו ז)

יש לבאר למה כפלו ונהרגו ונשליכהו באחד הבורות, דאם הוא נהרג מה איכפת להם אם הוא מוטל בדרך או לא. ושמעתי בשם מורי רבי גאון גדול ומופלא גאון עזיזו עטרת ראשנו כמהור"ר שמעון אב"ד דק"ק פראג נרו יאיר לעולם שתירץ ואמר, שכתוב בתרגום יונתן בסוף פרשת שופטים (כא. ח) בענין עגלה ערופה, שמיד שהעריפו העגלה יצאו תולעים קטנים, והלכו למקום שהרוצח נמצא שם, ועבדו ביה דינא והורגים לרוצח. ובגמרא סוטה (מד:) איתא, וכן בתרגום יונתן (דברים כא. א) מביא, דאם מצאו את ההרוג במקום טמון אין צריך להביא עגלה ערופה, שנאמר (שם) כי ימצא חלל באדמה ולא במקום מכוסה.

והנה האחים אמרו ועתה לכו ונהרגו, וחשבו איך להרוג אותו, ודילמא ימצאוהו בשדה ויביאו עגלה ערופה, ומאותו עגלה יבואו תולעים ויהרגו. לפיכך נתחכמו ואמרו ונשליכהו באחד הבורות, במקום טמון שאין מביאין עגלה, ודברי פי חכם חן.

(פלת הרמון (אמסטרדם תי"ט) אופן ל"ה, לרבי בצלאל הדרשן מסלוצק)

ויגד ליהודה לאמר זנתה תמר כלתך וגם הנה הרה לזנונים, ויאמר יהודה הוציאנה ותשרף. (לח כד)

וקשה למה הגידו ליהודה שגם היא הרה לזנונים, הלא כיון שזינתה אפילו לא היתה הרה ג"כ דינה בשריפה.

וני"ל שהוא פשוט גמור, כי גודע שתמר היתה פנויה, ומה שדן אותה יהודה בשריפה כי היא היתה זקוקה ליבום והיא בלאו לא תהיה אשת המת חוצה. ואיתא בגמרא איילנות אינה חולצת ואינה מתייבמת ואינה זקוקה ליבום כלל, א"כ לפ"ז מאחר שתמר כבר היו לה שני אנשים ולא ילדה מהם, ויכול להיות שהיא איילנית ואינה זקוקה ליבום כלל, א"כ לא עשתה שום איסור מה שזינתה כי היא פנויה.

אמנם לפי האמת שהיתה הרה לזנונים א"כ איגלעי מלתא למפרע שלא היתה איילנית, ולכן דנוה בשריפה. וזהו שאמר הכתוב זנתה תמר כלתך, ואם תאמר מה בכך דלמא היא איילנית ואינה זקוקה ליבום, לכן אמר הכתוב וגם הנה הרה לזנונים וא"כ אינה איילנית.

(פרת יוסף (אנזבעק תפ"ז) לרבי יוסף יעסל אב"ד וואיין הסמוכה לבריסק)

וימאן ויאמר וגו'. (לט ח)

יש שלשלת על תיבת הן, דהנה מאברהם אבינו לא נשתלשל בשלימות שלשלת הקדושה כיון שיצא ממנו ישמעאל, גם מיצחק לא נשתלשל בשלימות כיון שיצא ממנו עשו, ואמנם יעקב שכל זרעו היו צדיקים גמורים ומסתו שלימה ואין בה דופי, אז הותחל להשתלשל שלשלת הקדושה מדור דור עד ביאת גואל צדק.

ואמנם אם ח"ו היה יוסף חוטא לחבק חיק נכריה, אז ח"ו היה סותר שלשלת הקדושה שהותחל להשתלשל. וזה הכוונה בהשלשלת, דבכח זה ימאן יוסף, בזכרו שבאם ח"ו יחטא, יסתור שלשלת הקדושה המשתלשל מיעקב אבינו.

(ליקוטי שושנים (לבוז תרל"ב) להרה"ק רבי משה צבי מסאווראן)

הן אדוני לא ידע אתי מה בבית. (לט ח)

מה שהתחיל דבריו עם תיבת הן, יש לרמז לדבריו רב בפרק ערבי פסחים (ק"ב): נוזה דתורא הן הן, ופירש"י שזה לחש על השור שלא ינגחנו. ולכן יוסף הצדיק בכור שור"ר כשהיה בנסיון דפוטירפוע, אמר לה ה"ן אדוני לא ידע אתי מה בבית, שהוא לחש ליצרו שלא יתגבר עליו וינצל ממנו.

(אהבת ציון (לובלין שצ"ט) לרבי אברהם היילפרין חתן רבי יהודה בן רבי שאול וואהל)

ותתפתהו בבגדו לאמר שכבה עמי. (לט יב)

שמעתי בשם רשכבה"ג רבינו אליהו מוויילנא ז"ע שהקשה, דלכאורה יש להבין מהו לאמר. וביאר הכוונה במש"כ בספרי יראים, שהדיבור הרע שהאדם מוציא מפיו עושה רושם, ונותן כח להסטרוא אחרא שיהיה ליצר הרע שליטה עליו אחר כך, ולכן החמירו חז"ל (שבת לג.) בענשו של דיבור ניבול פה, משום שעל ידי זה יבוא בקלות לעשות עבירה בפועל ממש ח"ו. וזה הכוונה ותתפתהו בבגדו לאמר, היינו שביקשה רק שיאמר בפיו המלים 'שכבה עמי', שעל ידי זה בקלות יבא אחר כך למעשה. אמנם יוסף הצדיק עזב בגדו בידה וינס ויצא החוצה, ולא הוציא שום דיבור בפיו.

(מצבת משה (ירושלים תר"ע) להמגיד מישרים מוושילישוק)

אין שר בית הסוהר רואה את כל מאומה בידו באשר ה' איתו. (לט כג)

איתא במדרש (ב"ר פו ה) אמר ליה פוטירפ ליוסף מזוג רותחין והיו רותחין, פושרין והיו פושרין, עד שראה שכינה עומדת על גביו, הדא הוא דכתיב וירא אדוניו כי ה' אתו.

ובמסכת סנהדרין (י"ז:) אמר אב"י דקפיד אמנא זה שד, דלא קפיד אמנא זה כשפים, פי' שניהם צריכין שיהיה בידם איזה כלי, רק החילוק הוא זה מקפיד איזה כלי זה לא מקפיד.

ואמר דודי הגאון המפורסם בעל חכם צבי זצ"ל דזהו כוונת הפסוק, אין שר בית הסוהר רואה את כל מאומה בידו, שאין ביד יוסף כלום, ע"כ מוכח כי ה' אתו, ולכן כל אשר עושה ה' מצליח בידו.

(תקנתא דמשה- שביל הישר (אלקסנדין תקכ"ח) לרבי שמריה אב"ד הלאזמיץ)

זבל מואמינים

גליון שבועי מבית 'בני אמונים'

פרשת וישב תשפ"ה שנה י | גליון מס' 561

ת.ד 102 בני ברק | פקס: 03-5055919
9139191@gmail.com

פתחו שערים

דבר מוסד ונשיא 'בני אמונים'

צדיקים בזכות עניית אמן

המגלה עמקות בפרשתנו מגלה לנו כי שרשו של יוסף הצדיק הוא בסוד אמן, כפי שרומז הכתוב האמור עליו בתחלת הפרשה (בראשית לז א): "בן זקנים הוא" - סופי תבות אמן.

נמן לומר כי עגן זה בא לידי בטוי אף בתאר "צדיק" בו כנה יוסף (ראה יומא לה ב ובעוד מקומות), וכך אף נקבע שמו לדורות: "יוסף הצדיק", שכן רבנו בחיי אומר כי בעבור הקפדתו על עניית אמן זוכה אדם לתאר "צדיק", ככתוב (ישעיה כו ב): "פתחו שערים ויבא גוי צדיק שמר אמונים", הרי שישראל מכנים "גוי צדיק" בזכות הקפדתם על עניית אמן (כד הקמחי ערך אמונה).

זכני השם יתברך להיות מבאי ביתו של אחד ומיחד מהצדיקים ששתל הקדוש ברוך הוא בדור האחרון, הלא הוא ראש הישיבה רבי אהרן יהודה ליב שטיינמן זי"ע, אשר ביום רביעי הקרוב תמלאנה שבע שנים להסתלקותו.

זכיתי להפירו מקרוב ולראות את יחסו המיוחד לעניית אמן. בעיני ראיתי את גדל חביבותו ודבקותו המיוחדת בכל הקשור למצות עניית אמן, כידוע וכמפורסם לכל מי שזכה לשהות במחצתו.

לזכר עולם חקוק בלבנו המעמד הנפלא והמרטיט שהיה מתקיים במעונו מדי בקר. זמן מה לאחר עלות השחר, טרם תחלת תפלת שחרית כותיקין שהתקיימה בביתו, היה נעמד לאמירת ברכות השחר בפני הצבור. הברכות היו נאמרות מפיו מלה מלה, כמונה מעות, כאשר כל הנאספים היו עונים אחריו אמן. לאחר אמירת הברכות היה נשאר על מקומו כדי לשמע את ברכות הנאספים ולענות אחריו אמן.

רגיל היה ראש הישיבה לעורר את שומעי לקחו על מעלת עניית אמן וחשיבותה, ואף היה מתפלא על האנשים המזלזלים במצוה זו.

"בעולם הבא נראה כי כל אמן שונה מיליונים", היה זועק מנהמת לבו הטהור. והדברים אינם דברים בעלמא! הם מחיבים את כל ההולכים לאורו, להתבונן ולעשות חשבון נפש כיצד אנו מתניחים לעניית אמן, ובמיחד למנהג שימך - אמירת ברכות השחר בחברותא.

זכרנו כי באחד הכנסים שהשתתף, כאשר בקשתו לשאת דברים ולעורר על חשיבות עניית אמן באזני הנאספים, אמר לי בפליאה, כשבת שחוק נסוכה על פניו: "אם חז"ל כותבים דברים כה נשגבים על עניית אמן, מה יש להוסיף על כך?"

ואכן, אין מה להוסיף! גלף בדרכי צדיקים, נשכים קום לבית הכנסת לענות אמן אחר ברכות השחר של המתפללים, ויזנים בנו הכתוב (תהלים לד טו): "עיני ה' אל צדיקים ואזניו אל שועתם".

בקריאת "גוי צדיק שמר אמונים!"
שבת שלום,

י' 298 213 מכונס"ן

בניני אמונים

בניני תפלה בפרשה

תפקידנו בעולמנו - להתמודד עם הקשיים

ויישב יעקב בארץ מגורי אביו בארץ כנען" (לז א)

רש"י מביא את דרשת חכמים (ב"ר פד ג) כי הכתוב "ויישב יעקב" מבטא את משאלתו של יעקב לשבת בשלוח בעולם הזה, ואולם משאלתו לא התקיימה ובהא עליו צרת יוסף, לפי שאמר הקדוש ברוך הוא: "לא דים לצדיקים מה שמתקן להם לעולם הבא, אלא שמבקשים לישב בשלוח בעולם הזה?"

בעל ה'תשובות והנהגות' מבאר כי אל לו לאדם לשאף לשבת בשלוח בעולם הזה, לפי שהתמודדותו עם המאורעות והקשיים הפוקדים אותו בעולם הארעי והחולף שבו אנו חיים, היא היא הקובעת את מעמדו בעולם הבא.

בהקשר לכך הוא מספר מעשה שהיה אצל רבו, רבי משה שניידר ראש ישיבת 'תורת אמת' בלונדון: אחד מתלמידי הישיבה נכנס טרם נשואיו לחדרו של ראש הישיבה ובקש את ברכתו. "על מה תבקש?" שאלו ראש הישיבה, והבחור השיב: "שהכל יתנהל בביתי כשורה ולא אצטרף להתמודד עם קשיים".

"זו אינה ברכה!" הגיב ראש הישיבה על אתר, "אברך אפוא שתתמודד בהצלחה עם כל הקשיים שיעברו עליך בימי חייך" (הכמה ודעה).

תפלה לכפרה על חטא מכירת יוסף

"וישראל אהב את יוסף מכל בניו כי בן זקנים הוא לו ועשה לו כתנת פסים" (לז א)

אמרו חכמים (שבת י ב): "לעולם אל ישנה אדם בנו בין הבנים, שבשביל משקל שני סלעים מילת [צמר משבח] שנתן יעקב ליוסף יותר משאר בניו, נתקנאו בו אחיו ונתגלגל הדבר וירדו אבותינו

למצרים" (שבת י ב).

כתב רבי מאיר שמחה הכהן מדוינסק:

אם נדקדק נמצא כי אף משקל "לשון של זהורית" [רצועת צמר צבועה באדם] שנתנה בראש השעיר המשתלח ביום הכפורים, היה שני סלעים (יומא מב א). הסבה שתקנו כך לדורות היא לפי שמדי שנה עלינו לכפר על חטא מכירת יוסף שרשמו נותר קים בכל דור ודור (מדרש משלי א יג). שכאשר בני הדור חוטאים בעוונות שבין אדם לחברו, נפרעים מהם מן השמים אף על חטא מכירת יוסף, כדברי חכמים (סנהדרין כז ב) שכשאוחזים הבנים מעשה אבותיהם בידיהם, פוקד הקדוש ברוך הוא עון אבות על בנים. וכאשר מכפרים על חטא זה, מתכפרים אף שאר החטאים שבין אדם לחברו.

על פי זה יתבאר הנסח המיוחד שאנו אומרים בתפלת יום הכפורים: "כי אתה סלחן לישראל ומחלו לשבטי ישראל בכל דור ודור"; "מחלו" - על חטאם של "שבטי ישראל" במכירת יוסף, ובכך מתכפרים כל החטאים שבין אדם לחברו, ששרשם בחטא מכירת יוסף (משך חכמה אחרי מות).

הוסיף ואמר רבי יוסף פהן, אב"ד בירושלים:

המשך חכמה שבכל שנה ביום הכפורים אנו מבקשים שיתכפר חטא מכירת יוסף, יש לומר שאף אסור געילת מנעלים ביום הכפורים נועד גם כדי שלא יזכר על ידם חטא מכירת יוסף, אשר נמכר בעבור נעלים, ככתוב (עמוס ב ו): "על מכרם בכסף צדיק ואביון בעבור נעלים". כפי שהקהל הגדול אינו לובש בגדי זהב בעבודת יום הכפורים, כדי לא להזכיר את חטא העגל (ר"ה כו א), כך אנו איננו לובשים מנעלים, כדי שלא להזכיר ביום זה את חטא מכירת יוסף ('דברי יוסף').

תפלת רבים על ראש הישיבה

שמואלביץ במצב קשה וממטת חליו בקש מחתנו שיתקשר לרבי אליהו ויבקש ממנו להתפלל לרפואתו.

מיד כששמע רבי אליהו על מצבו הקשה של רבי חיים, מהר להפגס אל היכל ישיבת פפר חסידים שבה כהן כמשיגים, פתח את ארון הקדש ושקע בתפלה נרגשת. בארץ נס, פעבר זמן קצר קם רבי חיים ממטתו לתדהמת הרופאים והלך לביתו בריא ושלם.

לאחר פטירתו של רבי אליהו נעמד רבי חיים בלוויה והספידו במלים נרגשות. במהלך ההספד עצר לפתע רבי חיים, פנה לנפטור ואמר: "רבי אליהו, עזרת לי בעת מחלתי, מבקש אני מך, אנא עורר רחמים לפני פסא הכבוד על יצחק בן חנה הנתון כרגע בצרה ובשבביה שישתחרר במהרה, הלא אדם גדול הוא... אני מעיד עלי... רטט של התרגשות עבר בקהל, והוא הצטרף בעינים דומעות אל התחנה הנרגשת.

ואכן, כשבוע אחר פטירת רבי אליהו, לאחר שצבא ירדן פתח במלחמת חרמה במחבלים הפלסטינים והרג אלפים מהם, נכנעו החוטפים ללא תנאי, שחררו לחפשי את נוסעי המטוס ובהם רבי יצחק ומשפחתו. שמחה עצומה השתררה ברחבי העם היהודי, והכל הודו על התשועה הגדולה שאזכור לראות בעיניהם.

בכ"ז באלול, יום שחרור החטופים, מלאו שבעה ימים לפטירתו של רבי אליהו לופיאן. בהספד שנערך לזכרו בישיבת מאה שערים בירושלים, קם רבי חיים שמואלביץ לשאת דברי התעוררות, במהלכם אף הודה לרבי אליהו על שהליץ ישר על רבי יצחק לפני פסא הכבוד ופעל לשחרורו.

על אודות מעשה זה כתב לימים הגאון רבי אברהם מרדכי איזבי, מראשי ישיבת בית ישראל בעיר אשדוד, בספרו 'חלקת מרדכי' (שבועות עמ' שג):

"אביא מעשה נפלא שראינו ישועת ה' בשלמות בלי התערבות יד אדם. בשנת תש"ל חטפו הערבים הפלסטינים ימח שמם מספר מטוסים, ובאפן פתאומי הפך ה' את לבב מלך ירדן ונתן פחד בלבם מהפלסטינים המחבלים, שאם יצליחו במעשיהם לבסוף יפילו אותו מכסא ממלכתו, והכריז נגדם מלחמה. אחינו בית ישראל בכל העולם כלו פחדו מאד ממפנה זה, וחשבו שודאי פעת באמצע מלחמה כשאת צולפת משני הצדדים, והשבויים בתוך הרי המצב אבוד ח"ו. אבל סוף דבר היה שאדרבה זו היתה הצלתם, כי נתן ה' בלבם של המחבלים שלא יפלו השבויים בשום אפן לידי מלך ירדן, כדי שלא יהיה לו הכבוד מחטיפתם... ומאת ה' היתה שתחת אשר יהרגו אותם, אדרבה מסרו אותם לידי אנשי האו"ם, והגיעו כלם בלי יוצא מן הכלל לביתם בשלום."

ספר הזכרון לגר"ח שמואלביץ עמ' קו; ש"ח יוסף ח"ב עמ' קכא

בה' באלול תש"ל הפך העמות למלחמה של ממש. באותו יום חטפו מחבלים פלסטינים שני מטוסי נוסעים והנחיתו אותם בירדן. כארבעה ימים לאחר מכן נחטף מטוס נוסף והנחת גם הוא בירדן. הנוסעים החזקו כבני ערבה. תמורת שחרור בני הערבה דרשו המחבלים את שחרורם של כלל המחבלים הפלואים בישראל ובמדינות נוספות.

אחד המטוסים שנחטף היה של חברה אמריקאית שפעלה באותה עת תחת השם "טרנס וולרלד אירליינס". ביום החטיפה טס המטוס מישראל לגמל התעופה הבינלאומי של פרנקפורט בגרמניה, משם היה אמור להמשיך לגניו יורק. על ספון מטוס זה שהו עשרות יהודים ובהם ראש הישיבה רבי יצחק הויטנר והרבני; בתם היחידה ובעלה רבי יהונתן דיויד.

זמן קצר לאחר המראתו מפרנקפורט לגניו יורק השתלטו המחבלים על תא הטיס והכריזו על חטיפתו. המטוסים שנחטפו הנחתו בשדה תעופה ירדני נדח, סמוך לעיר זרקא, הידוע גם בשם "שדה דוסון". בתוך כמה ימים שחררו רב החטופים, מלבד חמשים וששה מהם, בהם הנוסעים שאהו כיהודים.

כשלושה שבועות היה רבי יצחק נתון יחד עם משפחתו ושאר החטופים בשבי המחבלים. בשבוע הראשון שהה כל הזמן בתוך המטוס בזרקא. לאחר מכן הובל על ידי המחבלים אל בית בודד שבו היה לבדו בהשגחת שני מחבלים. בשבוע השלישי שהה בחברת חטופים נוספים, כאשר סביבם מתחוללים קרבות כבדים בעקבות המלחמה שהכריז מלך ירדן על המחבלים. כל מי שבין כמעט לא אכל, ומשקלו ירד בעשרים קילוגרם.

גם בתו וחתנו ואף שני ילדיהם שנסעו אף הם באותה טיסה, סבלו מרעב ומצמא.

העולם היהודי כלו נחרד בשמעו כי ראש הישיבה הנערץ נתון בשבי פראי האדם הישמעאליים, והתגיס להצלתו. גדולי ישראל קראו להרבות בתפלה, ונערכו תפלות רבים נרגשות לשלומם ולהצלתו. ראש ישיבת מיר, רבי חיים שמואלביץ, אף יצא למסע התעוררות כדי לעורר את הצבור לבקע שערי שמים בתפלותיהם.

באותה תקופה נסתלק לבית עולמו המשגיח הנודע, רבי אליהו לופיאן. זמן מה לפני פטירתו של רבי אליהו, אשפז רבי חיים

בשבת קדש פרשת וישב, כ' בכסלו תשפ"ה, תמלאנה ארבעים וארבע שנה לפטירתו של הגאון רבי יצחק הויטנר, בעל הפחד יצחק. הספור דלהלן מתאר מארע מסעיר שבו נקלע לארוע טרור עולמי אשר העמיד את חיי וחיי בני משפחתו בסכנה עצומה. הארוע שאחד את עם ישראל בתפלה, הסתים בנס ללא פגע.

היה זה בסביבות שנת תש"ל. ממלכת ירדן הפכה לבית לארגוני טרור פלסטיניים

ואכן, כשבוע אחר פטירת רבי אליהו, לאחר שצבא ירדן פתח במלחמת חרמה במחבלים הפלסטינים והרג אלפים מהם, נכנעו החוטפים ללא תנאי, שחררו לחפשי את נוסעי המטוס ובהם רבי יצחק ומשפחתו.

מטוס של חברת "טרנס וולרלד אירליינס" ממריא

שפעלו בגלוי משטחה והרבו לפגע מגבולה בתושבי ארץ ישראל.

השוטלת ההאשמית, שחוסין מלך ירדן נמנה עם בניה, מצאגת רק כעשרים אחוז מאכלוסית ירדן, בעוד רבים מן התושבים הם פלסטינים, ולפיכך הפכו הארגונים הפלסטינים באותם ימים לאיום של ממש על יציבות המטר הרדני.

מחבלים חמושים הסתובבו בגלוי ושלטו הלכה למעשה ברכוזי הפלסטינים בירדן. הם הציבו מחסומי דרכים, גבו מסים, פגעו ללא רחם במי שלא סר למרותם ומדי פעם אף תקפו את יחידות הצבא והמשטרה הידניים.

— הפסקה לעניית אמן על ברכת פהנים —

השומע ברכת פהנים בשעה שאומר קריאת שמע וברכותיה, יכול להפסיק לעניית אמן אפילו אם עומד באמצע הפרק! ויש אומרים שיכול להפסיק לעניית אמן גם אחר ברכת "אשר קדשנו בקדשתו של אהרן", שמברכים הפהנים לפני ברכתם². אך כשאין שם פהו ורק הש"ץ אומר הברכה, אין להפסיק לאמירת "כן יהי רצון" אפילו בפסקי דזמרה³.

1. דועה דעת ה'חרדים' (יב יח, הובאה בבאור הלכה ריש סי' ככד) שמצות ברכת פהנים כוללת הן את חובת הפהנים לברך את ישראל, והן את חובת הישראלים להתברך מפי הפהנים (באור דעת החרדים ראה בהפלאה פתבות כג א). האגרות משה (או"ח ח"ד סי' כא אות ב) מוכיח מדברי השלחן ערוך בהלכות נשיאת כפים (קכח כה) שמצות ברכת פהנים כוללת גם את חובתו של ישראל המתברך מפי הפהנים לענות אמן אחר ברכתם. לדבריו כך היא צורת המצוה: הפהנים מברכים והעם שומעים ועונים אמן אחר ברכתם. משום כך פסק שאחר שלשת פסוקי הברכה - עליהם כאמור חובה לענות אמן מן התורה - יש לענות אף באמצע הפרק בקריאת שמע וברכותיה. ואולם אחר ברכת "אשר קדשנו בקדשתו של

אהרן", שעליה חייבים לענות אמן רק מדרבנן, אין לענות אמן בקריאת שמע וברכותיה, כדין שאר אמונים. וכן פסקו הגר"ש אלישיב (וישמע משה' ח"ב עמ' כז) וה'פסקי תשובות' (קכח מא). וראה במעשה איש' (ח"ד עמ' קיז) שכאשר שאלו את ה'חזון איש' על אודות עניית אמן באמצע הפרק אחר ברכת פהנים ענה "שלא מבאר לו פעת, וצריך לו עיון".

בהקדמתו של הגר"ח מניבסקי לספר נחלת אליהו הביא שאף רבי אליהו דושניצר הורה שיש להפסיק באמצע אמירת קריאת שמע וברכותיה לעניית אמן אחר ברכת פהנים. ובאר הגר"ח (שם) שיתכן שטעמו הוא שלברכת פהנים יש דין של "דבר שבקדשה" הנאמרים במגן

1. דועה דעת ה'חרדים' (יב יח, הובאה בבאור הלכה ריש סי' ככד) שמצות ברכת פהנים כוללת הן את חובת הפהנים לברך את ישראל, והן את חובת הישראלים להתברך מפי הפהנים (באור דעת החרדים ראה בהפלאה פתבות כג א). האגרות משה (או"ח ח"ד סי' כא אות ב) מוכיח מדברי השלחן ערוך בהלכות נשיאת כפים (קכח כה) שמצות ברכת פהנים כוללת גם את חובתו של ישראל המתברך מפי הפהנים לענות אמן אחר ברכתם. לדבריו כך היא צורת המצוה: הפהנים מברכים והעם שומעים ועונים אמן אחר ברכתם. משום כך פסק שאחר שלשת פסוקי הברכה - עליהם כאמור חובה לענות אמן מן התורה - יש לענות אף באמצע הפרק בקריאת שמע וברכותיה. ואולם אחר ברכת "אשר קדשנו בקדשתו של

אוצרות אמונים
פנינים על מעלת השכמות הפקר

ביחס ליתר ברכות היום (חסד לאלפים' מו א).
הסעיף הראשון בשלחן ערוך
כאשר הגיע המשגיח רבי אליהו לופיאן לשנות הזקנה, הפצירו בו תלמידיו שיתחשב במצב בריאותו ויאחר מעט את זמן השכמות. ענה להם רבי אליהו: "לאחר פטירת הרי אעמד לפני בית דין של מעלה ואצטרף לתת דין וחשבון על כל סעיף וסעיף בשלחן ערוך האם הקפדתי לקימו. אילו פנים יהיו לי, אם כבר כשישאלוני על הסעיף הראשון: 'תגבר כארי לעמד בבקר לעבודת בוראו' אצטרף לתרץ ולהסביר מדוע לא קימתי אותו פראוי?" (רבנו הגדול אר"ו עמ' שע"ח).

במשך היום? הלא כבר אמרו חכמים (שם): "עברה גוררת עברה" (חסד לאלפים' א א).
כדברים האלה ממש כותב הפלא יועץ אף לגבי אמירת ברכות השחר מדי בקר, ואלו דבריו: אף שאם כל הברכות צריך האדם לומר כהלכה תבה אחר תבה ובכונה יתרה, אמנם "יגדל החיוב" להקפיד על כך בעת אמירת ברכות השחר. זאת משום שהן הנאמרות ראשונות בתחלת היום, ומי שיאמרן כראוי, מתוך ש"מצוה גוררת מצוה", ממילא אף את הברכות הנאמרות בהמשך היום יאמר כראוי. לעמת זאת, מי שחלילה יתשל באמירתן, עשוי להתקיים בו מאמר חכמים (שם): "ועברה גוררת עברה", אף

התגברות גוררת התגברות
מן הביית יוסף פותח את חבורו הגדול, השלחן ערוך, כך: "תגבר כארי לעמד בבקר לעבודת בוראו, שיהא הוא מעורר השחר". הלכה זו היא יסוד קיום המצוות ועבודת ה' של היהודי, וכפי שכתב בעל הפלא יועץ: "בזה תלוי כל היהדות". זאת משום שכאשר האדם פותח את יומו בהתגברות להשכמה בזריזות, אזי יזכה להמשיך ולהתגבר על יצרו לאורך כל היום, וכדברי חכמים (אבות ד ב): "מצוה גוררת מצוה". אולם אם מיד בבואו להשפכים הוא מצית ליצרו וממשיך לשכב, היאץ ויכל לעמד בפני פתוי היצר

"וכל אשר הוא עשה ה' מעבדיו בירון"

מעטפים למהפכה

הצטרף גם אתה
למזכי הרבים!

הקדם לבוא לבית הפנסת כדי לשמע את ברכות השחר מפי המתפללים, ותזכה שיתחוו בפניך ארבות השמים להריק לך ברכה עד בלי די.

המלה "אמן" היא ראשי התבות של הכתוב (ישעיה כד ח): "ארבות מרוב גפתחו", ללמדך שעניית אמן פותחת את ארבות השמים להריק ברכה עד בלי די למקפיד על כך (פרוש הרמ"ד וואלי שם).

להצטרפות נא מלא את הטפס במכשיר 'נדרים פלוס', ואנו נצר עמך קשר אי"ה לשליחת חמרים.

יהודי יקר,
אשמח להשלים את ברכתך
בעניית אמן

"בברכה שלמה ונאמר אמן"

עניית אמן משתיקה את המקטרגים

"והנה אנחנו מאלמים אלמים בתוך השדה והנה קמה אלמתי וגם נצבנה והנה תסבינה אלמותיכם ותשתחווין לאלמתי" (לז ז)

רבי נתן שפירא בעל 'מגלה עמקות' מגלה כי שרשו של יוסף הצדיק הוא בסוד אמן, וכפי שנרמז בכתוב שנאמר על יוסף (לעיל לו ג): "בן זקנים הוא" - סופי תבות אמן. ה'מגלה עמקות' מוסיף ומבאר לאור זאת, כי החזיון שראה בחלומו: "והנה אנחנו מאלמים אלמים והנה קמה אלמתי וגם נצבנה" בא ללמד, שכאשר מבקשים להשתיק את המקטרגים שיהיו כאלמים, יש להזהר בעניית אמן, לפי שהמלאכים הנוצרים מעניית אמן נלקחים במקטרגים ומשתיקים אותם. לפיכך "והנה קמה אלמתי" - שיוסף הצדיק, ששרשו בסוד עניית אמן, נצחם והשתיקם ('מגלה עמקות' וישב דף מג ע"ב ודף מח ע"ב).

הדברים תואמים למובא בספר 'סדר הדורות' (ערוך רבי יוחנן) שרבי יוחנן הדר בעניית אמן, ובגמרא (ברכות כ א) הובא שרבי יוחנן העיד על עצמו: "אנא מזעא דיוסף קאצינא", כי לזרעו של יוסף יאה להדר בעניית אמן ('אראצות השלום', ברכות כ א).

את אחי אנכי מבקש

"וימצאהו איש והנה תעה בשדה וישאלהו האיש לאמר מה תבקש: ויאמר את אחי אנכי מבקש הגידה נא לי איפה הם רעים" (לז טו-טז)

פרש רבי יעקב בן רבי אלימלך מליז'ענסק:

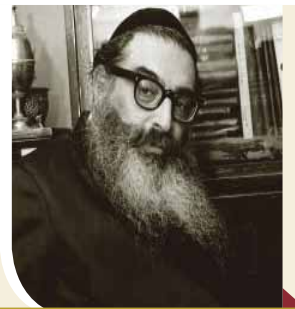
"וישאלהו האיש לאמר מה תבקש" - אם ישאלך אדם מהי התפלה הראויה ביותר לפני ה', 'ויאמר את אחי אנכי מבקש' - השב לו כי הטוב ביותר הוא להתפלל על אחינו בני ישראל הנתונים בצרה ובשביה ('בית יעקב' עמ' צח).

הוסיף ואמר האדמו"ר רבי לייבוש מברז'אן, כי תפלה שכזו מתקבלת

שערי גן עדן

עניית אמן במשנת בעל ההלוא

רבי יצחק הוטנר ב' בכסלו תשמ"א

רבי יצחק הוטנר נולד לאביו רבי חיים יואל בשנת תרס"ו, בורשה שבפולין. בהיותו כבן ארבע עשרה החל ללמד בישיבת לומז'ה, ואחרי כן עבר ללמד בישיבת סלובודקה, שם נמנה עם מקרבי הסבא מסלובודקה וראש הישיבה רבי משה מרדכי אפשטיין.

בשנת תרפ"ד עלה עם הישיבה לארץ ישראל ולמד בה כמה שנים בחברון ובירושלים. בשנת תרצ"ה עבר להתגורר בברוקלין שבניו יורק, שם התמנה כראש ישיבת רבנו חיים ברלין. נודע בשעוריו הנפלאים ובשיחותיו המעמיקות, שאותן השתית על משנתו של המהר"ל מפראג. שעוריו ראו אור בסדרת הספרים הנודעת 'פחד יצחק'.

המשגיח רבי שלמה וולבה, שהיה צעיר ממנו רק בשמונה שנים, כותב עליו כך ('עלי שור' ח"ב עמ' יב):

"לפני למעלה מעשר שנים התקרבותי אל הגאון הגדול ר' יצחק הוטנר זצלה"ה ראש ישיבת חיים ברלין בניו יורק וישיבת 'פחד יצחק' בירושלים, ובעל ספרי 'פחד יצחק', ונהייתי תלמידו. הוא היה חד בדרא בהקף ועמק ידיעתו בכל חלקי התורה ובחכמות, וכל רז לא אניס לה. עד כמה שנתגלתה גדולתו בשמונת ספרי 'פחד יצחק' שכבר יצאו לאור - תקף גדלתו ותגלה כאשר יצא בעז"ה לאור מה שעוד בכתובים".

בשנת תשל"ט עלה להתגורר בארץ, אליה ערג כל ימי, ורבים נהרו לשמע את שעוריו. הרב הוטנר הסתלק בכ' בכסלו תשמ"א והובא למנוחת עולמים בהר הזיתים.

ביתר שאת בשמי מרומים, עד שאף המקטרגים עונים אחריה אמן בעל פרחם, כנרמז בלשון הכתוב: "הגידה נא לי" - "נא לי" בגימטריה 'אמן' ('אמרי יהודה').

באחד המכתבים שנשלחו למערכת עלוננו, דרש הכותב פסוק זה כך:

הרמ"ע מפאנו ('עשרה מאמרות' מאמר חקור דין ב טו, הביאו המהצית השקל' או"ח ו ט) מזכיר הדור מיחד בענין השלמת הברכה בעניית אמן, ואלו דבריו: "מה טוב שיהיו אצל כל אדם שני רעים - חברים, מקשיבים ועונים אמן אחר ברכותיו".

על פי דבריו נתן לדרש כתוב זה כך: "ויאמר" - בטרם אברך ברכה, "את אחי אנכי מבקש", "אחי" נאמר, ברבים, ומעוט רבים שנים, שאזמן שנים מאחי "הגידה נא לי" - שיגידו "נא לי" - בגימטריה אמן, אחר ברכתו.

סגולה להטבת חלום

"ויאמרו אליו חלום חלמנו ופתר אין אתו ויאמר אליהם יוסף הלוא לאלקים פתרנים ספרו נא לי" (מ ט)

דרש האדמו"ר רבי חיים מקוסוב:

אמרו חכמים (שה"ש רבה ג ז) כי הרואה חלום רע, ישמע ברכת כהנים ויענה אחריה אמן, ואז אין דבר רע מזיקו. אפשר להביא לכך רמז מלשון הכתוב שלפנינו: "חלום" - בגימטריה שבעים ושמונה, כגימטריה של צרופ שלשת שמות הוי"ה שבברכת הכהנים, שמגין כל אחד מהם הוא עשרים ושש, ו"נא לי" - בגימטריה אמן, ללמדך עד כמה גדול כחה של עניית אמן בכונה אחר ברכת הכהנים לבטל כל גזרה רעה ('תורת חיים').

להקשיב לברכה

כדי לענות אמן בהלכה

היה מעורר את באי ביתו לעבדה שלענית אמן יש כמה משמעות, ואינה דומה פונת אמן על ברכת שבח לאמן על ברכה שיש בה בקשה. לפיכך יש להקשיב היטב לברכות כדי לדעת על איזו מהן עונים. והוסיף ואמר כי לכו רמזו חכמים באמרום (סנהדרין צב א): "גדולה דעה שנתנה בתחלת ברכה" - כאשר נותנים את הדעת להקשיב מתחלת הברכה, אזי נתן לענות עליה 'אמן' כראוי ('פחד יצחק' עמ' רעב).

{ אז נדברו }

פרשת וישב תשפ"ה | גליון מס': 672 | לסדר: "וכל אשר הוא עושה ד' מצליח"

להצטרפות לרשימת התפוצה במייל:

a8447168@gmail.com

רבות: סעיף 46!!!!

יש משהו טוב כזה... שכשאומרים את הקוד הזה יותר קל לאנשים להוציא כסף. אז תזדרזו לתרום לאן שצריך... ואם סיימתם לתרום לכולם... ועדיין נשאר לכם משהו בכיס... אז תדעו שגיליון אז נדברו צריך כעת כסף... המכונה של הדפוס רעבה...

נודה להשתתפותכם

בהוצאות הגדולות!!

בבנק: בנק פאגי

סניף 182

חשבון 747815

ע"ש: שב שמעתא (ע"ר)

באשראי: "נדרים פלוס"

(שם קופה: עלון אז נדברו)

בטלפון: 0799-654321

בדואר: פולק, גאולה 15 חיפה

למענה אנושי:

052-7683095

תודה מראש!!!

חג צריך מזל!!! חנוכה זה חג שיש לו מזל!!!

זהו... נפל לי האסימון... חג צריך מזל!!! לא מספיק שהוא חג חשוב... החג צריך גם שיהיה לו מזל... כמו שספר תורה צריך מזל... כלומר: לא מספיק שזה ספר תורה והוא מהודר... כי צריך גם מזל... אותו דבר חג... בשביל שאנחנו נתרום וניקח את ההשפעות, החג צריך גם מזל...

לפני מה הדברים אמורים??? אז הנה... חנוכה - לדוגמא - זה חג שיש לו מזל!!!! מה המזל של חנוכה?? שהוא יוצא בתאריך מאוד יבש... אמצע החורף... כולם מנומנמים... משוועים לאיזה משהו שובר שגרה... וחנוכה מגיע בדיוק ברגע הנכון!!! מה הפלא למה אנחנו עושים עסק מחנוכה הרבה יותר מחג הסוכות?? כי לחנוכה יש מזל שאין לסוכות!!!! סוכות נופל עלינו ככה מתוך הימים הנוראים... למי יש זמן לחשוב עליו... אבל חנוכה?? יש לו מזל!! יש לו תאריך טוב...

כ"ל יארצייתים... תאר לעצמך שהיינו פוסקים כמו הרמב"ן שהיא רציית של רחל אמנו זה בחודש ניסן... מיישהו היה זוכר ללכת לקבר רחל? אבל ברגע שזה בחשיון... אז אין לוח שנה שאין בו תמונה של קבר רחל... אפילו לגמל ולעץ הזית שברקע יש מקום... זה נקרא יארציית עם מזל!!!

אם קראת עד עכשיו... בינינו... זה היה נראה שאני כותב חצי בציניות חצי בהומור??

אבל לא!!!! והייתם נקיים!! אני לא מתכוין בציניות... אדרבה... אני מדבר בכנות!! ולא רק בכנות אלא גם ארך לי די הרבה זמן להודות בכנות הזו... שיתכן והיא קצת מבישה... כי... כי אתה מבין לבד שהכי יפה ופוטוגני זה להגיד שהסיבה שאני מתרגש מחנוכה כי... כי הליגנר חנוכה... אבל יום אחד ירדתי מהעץ ונצמדתי לרצפה והבנתי שהכל בסדר!!! הסיבה שחנוכה תופס אותי כי יש לי פניות אליו!!!! אין לי אירועים נוספים שנושפים לי בעורף ומסיטים אותי לכמה דברים ביחד... ברגע שחנוכה תופס את כל המרחב... אז אני ממוקד בו וממילא זה עושה את העבודה...

ולמה המידע הזה חשוב לי?? כי... כי אם מה שאמרתי עכשיו זה נכון... אז יש לי פה קצה חוט...

מתברר שמזל של חג... זה כשאינן שום מאורע אחר שמסיט את תשומת הלב ממנו... וכך אני פנוי לחוות אותו ולהוציא ממנו כמה שיותר... יופי!! קבלתי כאן קלף חשוב... יש לי כאן קצה חוט חשוב מאוד... מהיום אם יש לי משימה מסוימת בעבודת ה' שמאוד נחוצה לי... נניח שיש מחלל מתמשך בעבודת ה' ואני נחוש לתפוס את עצמי לידיים ולבצע שינוי ומהפך... אז ההללו... אם אתה רוצה שמשוה פה באמת יתחיל לזוז ולא רק בדיבורים... אתה צריך גם טקטית - לעבוד נכון!!! ואיך?? אז הנה!!! חנוכה יוכיח!! חנוכה הוא חג השינוק!! חג הפרסומי ניסא... מה הקסם של חנוכה?? שאין סביבו שום דבר ולכן הוא מקבל את כל הבמה... אז גם כעת... אם חשוב לי חיזוק מסוים בעבודת ה'... כעת מה שנדרש ממני זה לא רק לתפוס חיזוק בנושא הזה על דרך החיוב! יש פה גם משימה על דרך השלילה... והיא: להזיז לצד נושאים אחרים... גם כשמדובר בערכים רוחניים... היות ויש כעת נושא מסוים שקריטי לי להתחזק בו... אז אני נאלץ לפנות שטח... לנקות את הזירה מכל נושא אחר... כי אני צריך להתמקד ולמצות את הנושא אחר... ותיכף אשוב...

הדוגמא שכבר השתמשתי בה לא פעם זה אותו בן עליה שקשה לו לקום בבוקר... ועזוב... אני מכיר אותך... אתה אריה!! אתה בן עליה... בכל שאר התחומים אתה מציב מטרה וחותר אליה כמו טורבינה... אתה מסיים מסכתות כל סוף זמן... עומד ביעדים... הולך עד הסוף... אז מה יש לך בבוקר?? אין האריה לפתע נהיה עכבר?? מה התשובה?? התשובה היא: שקשה לך!!! קשה לך לקום בבוקר!!! ובשביל לקום אתה צריך להתאמץ... ובשביל להתאמץ אתה צריך לפנות שטח!!! לתת כבוד למשימה הזו!!! להכיר בה שהיא כעת משימת העל שלי!!! וכעת בתקופה הקרובה זה האירוע!! זה היעד!! לכאן אני חותר!! זה ההישג שלי!!!

אה... אבל תכננתי לגמור את המסכת בסוף הזמן?? אז לא!!! בזמן חורף הזה זה לא היעד!! בחורף הזה היעד העיקרי הוא ששלושה חודשים האחרונים כל בוקר קמתי!! (אגב: לא בכח... אם לא באמת חשוב לך... או שזה לא הכצעקתה... או שאתה חושב שלסיים מסכת יותר חשוב מלקום בשעה דו ספרית אז לא אמרתי כלום... אני מדבר כעת רק מי שנורא חשוב לו, הוא רק לא מצליח) אה... אבל מה העניין?? מה הבעיה שגם יהיה לי יעד לסיים מסכת וגם יעד לקום בבוקר?? מה התשובה?? עיין ערך חג הסוכות... ברגע שחג הסוכות מתערבב עם הימים הנוראים... בע"כ הוא לא מקבל את המומנטום של חנוכה... חנוכה זוכה למיקוד מוחלט כי אין לידו אף אחד!! ואני אגלה לך סוד: אתה יודע למה אתה מצליח לסיים מסכת כל סוף זמן?? כי אצלך סיום מסכת זה כמו חנוכה!! זה היעד היחידי אצלך... ושישאר בינינו... למה אתה קם מאוחר? כי אתה מפחד שלא יהיה לך כח ללמוד... את מה? את המסכת שצריך לעשות עליה סיום בסוף זמן?

אל דאגה... המסכת עוד תחזור לכותרות!!! אבל כעת היות ובנושא של קימה בבוקר יש לך חולשה תן לנושא הזה מקום של כבוד!!! תעניק מזל טוב למשימה הנקודתית הזו!! בשלושה חודשים הקרובים ההההמשימה שלך זה לקום בבוקר גם במידה ותהיה עייף... גם במידה ותלמד פחות טוב ולא תסיים מסכת... ותסכים איתי שאם תצליח במשך שלושה חודשים לקום כל בוקר... זהו... זה כבר 'מזרח תיכון' אחר לגמרי... זה סטנדרט שלא תוכל לרדת ממנו כ"כ מהר...

הקימה בבוקר זו דוגמא אחת... ואתה מבין לבד שלכל אחד מאיתנו יש חולשה אחרת!! וכל אחד מאיתנו צריך לכופף ראש ולהסכים להיות עניו ולהכיר בנתון העובדתי ש- זו החולשה שלי!!! זו הנקודה החלשה שלי שבזה המינימום הבסיסי הוא בשבילי המקסימום שבמקסימום... ואין לי ברייה... אני מוכרח לשווק אותו לעצמי נכון!! אני מוכרח להזיז לצד משימות נחשקות אחרות כדי לתת לו את המומנטום!! בשביל זה יש חורף... שקט תעשייתי... בשביל זה יש לנו תזכורת של חנוכה שובר שגרה ושופך אור לחודש שלפניו ולאחרי, ומישהו דאג לשווק אותו! זה מזל שמישהו דאג להתמזל לו... קדימה... נתתי לך עצה לשינוק נכון כלפי פנים.

(המשך) רבותי: עצירת גשמים!!!! אנחנו בעצירת גשמים משמעותית!!

המשך - המציאות חזקה מהכל... מערכות הכשרות נאלצות לכופף ראש ולהיכנע לנתון הזה וממילא ככה זה... **וכבר שששנים שככה זה!!!** שנים ע"ג שנים שמעשר עני מופרש ומיד אח"כ חיל בלע ויקיאנו... וכאן אני מגיע בתמימות הצפונית שלי ומעיד לחשוב מחוץ לקופסא: נכון שבמשך עשרות שנים בלענו את זה... נאלצנו לסמוך על ההיתר הזה... אבל ההלו... זה לא סוד שכלל ישראל הספיק לעשות שטייגן לאורך השנים האחרונות, ואכשר דרא ובהרבה מאוד תחומים כשמיטה וכדו' עם השנים הובשלו התנאים והתגברו המודעות והודות לדרישה הציבורית שהלכה וגדלה אנחנו זוכים כיום להקפיד ולדקדק מאוד בקלות על הרבה גופי הלכות שפעם לא זכינו... ואיך? לא באמצעות מאבקים ומלחמות... אלא פשוט באמצעות טקטיקה של ביזנס!!! ס"ס לא צריך להיות גאון בביזנס בשביל להבין שבכל מה ששייך לסחר ושיווק של ירקות... **בסופו של דבר הכל תלוי בביקוש הציבורי!** ואם בציבור החרדי יהיה מודעות ויגבר הביקוש למעשר עני שהופרש כהלכה וניתן במילואו לעניים... ברור לי כשמש בצהרים שיקום אותו סיסטונאי שיהיה שווה לו לסגור בלעדיות עם הציבור החרדי תמורת זה שהוא נותן מעשר עני לידיים של העניים... לא בכאילו אלא באמת... מישהו מתווכח על הנתון הזה?? האם יש משהו שאמרתי שהוא לא מדויק?? תעדכן אותי...

ואם עד עכשיו צדקתי במה שאמרתי... אז מיותר לציין שהנושא של מעשר שני הוא הראשון בתור!!! לא מדובר פה בנושא ששנוי במחלוקת ראשונים... לא מדובר פה באיזה חומרה או באיזה הנהגה טובה שמוזכרת בחז"ל בראשונים... מדובר במעשר עני גמור שכל יהודי חייב בשנה השלישית שנת המעשר... אז אני שואל אותך: אולי הגיע הזמן להרים את הכפפה...

ומעתה!!!! כל מה שנותר זה בסה"כ להעלות את המודעות הציבורית!!!!

עכשיו: אני מוכרח להיות כנה... לא זכיתי להיות מהעומדים בשער ועוסקים בתחום של הלכות התלויות בארץ... אני מגיע פה מכובע אחר לגמרי לגמרי... אני במקרה דוחף את עצמי בכח ומתיימר להתהדר בשטעלע של גבאי צדקה... ואם שמת לב: במשך השנה קופות הצדקה מזיעים הרבה כדי להציף ולהזכיר את קיומה של קופת הצדקה... שאנשים לא ישכחו שיש עניים... ולכן מידי פעם יש 'הדלקה'!! כל קופה והקמפיין שלה באמצע החורף... כדי להזכיר לציבור שיש עניים... אבל יש כמה תאריכים של ימי חסד!! שבהם גבאי הצדקה לא צריכים לרדוף אחרי האנשים... כי האנשים רודפים אחרנו!! אם זה מתנות לאביונים בפורים שזה חובה!! ואין צורך בקמפיין כי בלאו הכי יחפשו אותי לאורך היום... כנ"ל בקמחא דפסחא, וכנ"ל במעות יזכור או דמי כפרות... בעיר"כ זה ממש תענוג... אני יושב לי בדוכן ואני מרגיש כמו רבה... אנשים מגיעים עד אלי בזה אחר זה עם שקיות כפרות. זה עניין שלהם. זו הכפפה שלהם)

אז הנה!! כעת הגיעה שנת מעשר עני!! מכאן ואילך... כל ירק שנלקט מד' תשרי התשפ"ה הרי עשירית ממנו חייבת במעשר עני!!! כל משטח תפוז'א שעובר בשוק הסיטונאי אוטומטית 10 אחוז ממנו הולך ישירות לעניים... **זו מצוות התורה!!!** זה לא מנהג כפרות ולא מתנות לאביונים שהם מדברי קבלה... מדובר כאן במעשר עני דאורייתא... ואל תשכח שאנחנו צריכים גשם והגמי' כבר אומרת: שאין הגשמים נעצרים אלא בשביל ביטול תרומות ומעשרות... ושוב: אסור להוציא דיבה!! אנחנו לא מבטלים מעשר עני... אנחנו פשוט מתחמקים ממעשר עני!! בא נגדיר את זה נכון: **יש לנו מה להתקדם בנושא...** ואי לכך ובהתאם לזאת: לא נותר לנו- אנו הגבאי הצדקה אלא להפעיל את כל כובד המשקל!!! ולצאת בקמפיין אדיר לכלל ישראל... מתוך הכרה שאם כל החרדים לדבר ה' יקומו על רגליהם ויחליטו חד משמעית: אנו מעוניינים להפריש מעשר עני בהידור!! עשירית מהיבול הולכת ישירות לטובת עניים... אתה יודע איזה רווחה זו לעניים? זה כבר לא צדקה. **אלא תכנית שיקום מקיפה!!!!** ועל מה אנחנו מדברים... על חובה גמורה!!! לא מדובר באיזה יוזמה מבורכת... ש... שהצלחנו להוציא על זה המלצה מהרבנים הגאונים שהורו לתת... איפה... מדובר פה בקום ועשה שמושבע ועומד מהר סיני!!! ואף אחד גם לא יקבל על זה מודעה בעיתון ש'טוב עין הוא יבורך' כי זה דבר שבחובה ואינו בא מן המעשר... ותכלס... זה לא סוד שעם כל הרצון הטוב... עד עצם היום הזה עדיין הנושא הזה לא הוסדר!!!!

כזה דבר יכול לקרות מאוד בקלות... **בתנאי אחד ויחיד: דרישה וביקוש ציבורי!!!!**

ושוב: אני מגיע פה בעיקר מהכובע של גבאי הצדקה... ואני פונה אליכם ידידי גבאי הצדקה... לא נעים לומר אבל בא נעשה קנוניא... אנחנו גבאי הצדקה שהעניים נמצאים בראש מעייננו... וב"ה' ה' חנן אותנו ביצירתיות מופלגת איך לזכות את הציבור שוב ושוב בצדקה... (כפי שכולם נוכחים לראות) אז הנה... יש לנו פה הזדמנות של אינטרס משותף!! גם מקור הכנסה מכובד קבוע ויציב לעניים לאורך כל השנה הקרובה, ובעיקר לעורר את כלל ישראל שיצביע ברגליו ובכיסו ויביע את רצונו לקיים הפרשת מעשר עני בשלמות... ובא לא נכנס כעת לסגולות... כי יש... ועוד איך יש... הפסוק המרטיט 'השקפה ממעון קדשך מן השמים וברך את עמך' שעל זה אומרים חז"ל: כל השקפה לרעה חוץ מזו... כל מקום שה' מסתכל בזכויות מגדלת זה לא מבשר טוב... (וישקף ה' על פני סדום וכו') אבל חוץ מזה!!! כשיהודי נותן מעשר עני כדני... ה' מסתכל בזכויות מגדלת ומתמקד דווקא במעשר עני הזה!! זו הסגולה של מעשר עני!!! שמי שנותן מעשר עני... גם אם זה לא מי יודע מורגש בכיס... אבל ה' מקרב את הזום של המצלמה ומתמקד בזה... וזה לא חוזר ריקם... וברך את עמך ישראל ואת האדמה אשר נתת לנו... בכך: טייער יידן... בא נעשה משהו... מה בדיוק? לא יודע... לפחות נעלה את זה למודעות האישית שלנו!!! לפחות שאנחנו נדע שהשנה הזו היא 'שנת המעשר'!! בינינו... הדור שלנו שכ"כ טוב ביוזמות מבורכות... הדור שלנו שמצליח לגייס כ"כ הרבה צדקה וחסד... אשריהם ישראל... פה מדובר בחיוב גמור שניתן לומר עם יד על הלב שבשביל הסטנדרטים התורניים שיש היום... זה שמעשר עני כ"כ מדשדש מאחורה... זה חרפה שבבילנו... זה לא הולך בד בד עם המצוינות' שגופי הכשרות המהודרים יכולים לספק לנו... באיזהו מקום הכדור נמצא אצלנו... אנחנו התחנה הראשונה וגופי הכשרות הם כבר התחנה השניה!!! אני באי חזק בשפראך של מערכות כשרות... זה שפה שלא מוכרת לכן אני מקווה שדברתי לעניין... עכ"פ אם כבר דברנו על צדקה... נא לא לשכוח: אנחנו לקראת תחילת שנה אחרת... יש משהו שקוראים לו סעיף 46... אין לי מושג מה שזה... אני רק יודע שזה משהו טוב... זה משהו שמקטין את הניסיון לתת צדקה... הגדרתי נכון? אז קדימה... צדקה!!!! כלל ישראל זקוק לעשר בשביל שתעשר אין לי מושג למה כתבתי מאמר זה... אנא... מי שיכול לעשות עם זה משהו... שיצדיק מאמר זה...

התאריך די מטעה... כי בסה"כ אנחנו באמצע חודש כסליו... ולפעמים הגשם האמיתי מתחיל להגיע רק כעת... בפרט שהיה פה ושם גשם... אבל המחירים אומרים את הכל!! מחירי הירקות שפתאום המריאו המה מעידי' שמשוהו פה חסר בגינה... והחסר הזה זועק **מהשמים...** ובינינו לבין עצמנו... אם כבר מדברים על 'ברכת השנים' זה לא סוד שבשנה האחרונה הייתה פה מלחמה שזה אומר שהציבור באופן כללי עומד לקראת אתגרים כלכליים למימון הוצאות מלחמה... ובדרך הטבע אנחנו אמורים איכשהו לפגוש את זה בתקציב השנתי הקרוב.

אבל כאן יהודי אף פעם לא נבהל... הוא יודע שיש כתובת!!! לישא את העניים לשמים... ובמקביל לעשות את ההשתדלות הגשמית והרוחנית כדי להתפרנס לשובע ולא לרזון... לברכה ולא... **ומעתה!!! אני רוצה להציג נקודה למחשבה...** שהיא אמנם פחות פוגשת אותנו במישור האישי והפרטני אבל היא כן נוגעת אלינו מהזווית של **המודעות הציבורית!!!!** להוי ידוע לך ששנה זו היא השנה השלישית שנת מעשר עני!!! כלומר: בשנה זו כל יהודי מחויב לתת עשר אחוז מהפירות והירקות שלו לא למעשר שני אלא למעשר **עני!!** ומעשר עני לשם שינוי זה לא כמו מעשר ראשון ומעשר שני... כי מעשר ראשון אנחנו מסתפקים רק בלהפריש ולמעשה אנחנו לא נותנים... למה? כי אין היום לוי מיוחס... ממילא זה נהיה ממון שאין לו תובעים... כנ"ל מעשר שני... אין לנו היום את ירושלים המקודשת... ממילא אנחנו מחללים את המעשר שני על פרוטה חמורה ובה אנחנו יוצאים ידי חובה... בקיצור: תרומות ומעשרות זה משהו שפחות פוגש אותנו בכיס!!! יותר פוגש אותנו מהזווית של הדקדוק הלכה של איסור והיתר!!

אבל במעשר עני ? ! ? פה אין התחמקות ואין תירוצים... עניים תמיד יש!!! כי לא יחדל אביון מקרב הארץ!!! ולא חסרים עניים 'מיוחסים' ביותר שמסתובבים בינינו...

ואם השנה זו היא שנת מעשר עני... אז ברמת העקרון על כל עשר עגבניות שנכנסות לבית שלי... עגבניה אחת אמורה הייתה להגיע לביתו של העני...

נו... ומה אתה חושב?? נראה לך שמישהו עושה את זה?

היית רוצה!!

יש לי הוכחה פשוטה שלא... כי אם בשנה הזו השוק הסיטונאי היו מפרישים עשר אחוז מכל היבול שלהם לעניים... הרי בסוף שנה שלישית זה היה מוציא מאות משפחות ככל עיר ממעגל העוני... וקופות הצדקה היו מרגישים את זה בשטח!! אז... אז זהו שלא...

כן... בהתחלה הייתי די בהלם... אבל מהר מאוד גם אני התרגלתי להסברים ולנימוקים שאיכשהו הסבירו לי שהיות ובשביל החברות הגדולות להפריש מעשר עני זה ניסיון יותר מידי גדול!!! (קח פחות מהניסיון של שמיטה) היות והם לא עומדים בניסיון הזה... אז כל ההשגחות נאלצות להסתפק בזה שאמנם מפרישים!!! מעשר עני... כך שאני ואתה מצינו אננם מקבלים חולין מתוקנים הבייתה... אבל אחרי שהמשגיח הפריש מעשר עני... הוא הולך לדרכו... ואז בעל המפעל חוזר ולוקח לעצמו את כל המעשר עני בחזרה... אבל זה כבר לא עניין שלנו... זה כבר גזל עניים של הסיטונאי- לא שלי... העיקר שאני ואתה אוכלים חולין מתוקנים... ושיהיה לנו לבריאות...

האם נעים לשמוע כזה דבר?? **לא!!!**

האם לזה התכוין האיבישטער כשציווה אותנו לתת מעשר עני?? **לא נראה לי...** אבל המציאות חזקה מהכל!!!

המשך בעמודה השמאלית

מסר חשוב ללוחם בשדה הקרב

בדור 2024.

בשבת שעברה ראיתי קטע בזה"ק שיצאתי ממנו נרעש ונסער... ואני חושב שהזהרה הזו היא תמרור דרך ונקודת אור הכרחית בימינו כדי ללוות לכל צעיר בן עליה מתמודד בפרט ולכל עבד ה' בכלל כשהוא לבד...

הזהרה"ק מביא את הפסוק **'ויזרח לו השמש כאשר עבר את פנאל והוא צולע על ירכו'!** והזהרה"ק מדייק דיוק מעניין שאף פעם לא שמתי לב אליו: שים לב: כל עוד לא זרחה השמש, יעקב אבינו לא ידע שהוא צולע... מתי יעקב אבינו 'זכר' להיות צולע?? **רק כשזרחה השמש!!** כלומר: רק כשהגיע הגאולה והמנוחה והמאבק הסתיים ויעקב יצא מנצח... רק אז הוא שם לב שההלך... אני פצוע... נקעתי את כף הירך... אתה קולט?? לילה שלם יעקב נאבק עם המלאך... קרבות בלתי פוסקים... אש חיה... מאבקים קשים ומרים עד קצה הכולת... המלאך בשלב מסוים נוגע בכף ירכו... יעקב שובר את האגן... כאבים עצומים. אבל לא- אומר הזהרה"ק! בשלב זה יעקב בכלל לא יודע שנקעה כף ירכו... הוא כעת בעיצומה של מלחמה... הוא מצידו ממשיך להיאבק כרגיל... רק מה???

ויזרח לו השמש!!! ברגע שזרחה השמש והגיע הגאולה... ויעקב יוצא מנצח ומקבל את העיטור גבורה הנצחי ישראל- כי שרית... אז לפתע יעקב מסתכל על הרגל ומגלה למפרע לתדהמתו... אוי... אני פצוע!!! נקעתי את הירך. רק עכשיו יעקב מתחיל להרגיש כאבים של צליעה...

מסיים הזהרה"ק ואומר: מכאן רמז לדורות שבעוד שישאר סובלים רעות רבות וצרות בגלות... הם לא כ"כ מרגישים את הסבל, ורק כשתבא הגאולה והם יצאו מהצרות... רק אז יתחילו להרגיש את העצמות הכואבות ויתמהו על עצמם איך הצלחנו לעמוד בסבל הגדול של הגלות. ע"כ דברי הזהרה"ק... נו... אתה מבין ממה אני כ"כ נרעש?? האם אתה מזהה איזה מסר עצום הניח כאן הזהרה"ק בפנינו??

אני אתרגם את זה למילים פשוטות:

במשך לילה שלם יעקב מתמודד!!! מול מי הוא מתמודד?? מול כח הרע בכבודו ובעצמו... מדובר בלילה מר ועגמומי מאוד... התמודדות מול שרו של עשיו זה... זה לא 'יאלה מכות!' זה משמעות הרבה יותר עמוקה של ניסיונות ופיתויים... ויעקב נאבק ונאבק... ובאותו לילה יעקב אבינו מאוד מאוכזב מעצמו... מה קורה לי?? איפה המדרגה הרוחנית שלי?? אני הרי לוחם ותיק במשך שמונים שנה במלחמת היצר!!! תמיד ניצחתי את היצר הרע ברגע... תמיד עמדתי מולו כמו אריה... תמיד הדפתי אותו בשניות... הייתי 14 שנים בשיבת שם ועבר... אף פעם לא הייתי צריך לגרד את עצמי מהמיטה... כי בכלל לא הלכתי לישון... שנים ע"ג שנים שעם לבן גרתי ותרי"ג מצוות שמרתי... בקיצור: קוראים לי יעקב אבינו על כל המשתמע מכך!! מעולם לא פגמתי... והנה לפתע מגיע אותו לילה!!! ויותר יעקב

לבדו!! יעקב אבינו מוצא את עצמו לבד לבד מול שרו של עשיו... והפעם זה הולך שלעפצע... זה לא נגמר כ"כ מהר... אני כבר לילה שלם בקרבות עזים ובלתי פוסקים וזה לא נגמר...

אז נכון... בסוף בסוף... אחרי האבקיות אינסופיות... בסוף יעקב ניצח... אבל בשביל יעקב אבינו זה תחושת כשלון חרוץ!!! כי נכון שבסוף יצאתי מזה... אבל לילה שלם הייתי שם!!! לילה שלם זה לא זז!! לאיפה נעלמו כל הכוחות הרוחניים שלי? איך יתכן שהדברים הכי פשוטים... פתאום הלכו כ"כ כ"כ קשה??

שתיבין: שרו של עשיו מרגש מאוד!!! הוא נותן ליעקב עיטור גבורה- מהיום אתה ישראל... נצחת אותי... אבל יעקב 'לא מבין' על מה שרו של עשיו... לזה יקרא נצחון?? שתיבין: מבחינתו של יעקב אבינו זה כמו הסיפור המוכר על אותו אחד ששכב במיטה ומאוד רצה לקום והוא נלחם במשך כמה שעות עם היצה"ר עד שבסוף!! בסוף בשעה תשע בבוקר הוא ניצח אותו... נו... זה נקרא נצחון??

אלאשאז!!! ויזרח לו השמש... ה' בבת אחת פיזר את העננים ויעקב אבינו לפתע מסתכל על עצמו... ואז הוא מגלה לתדהמתו!!! אוה... אני פתאום מגלה שאני צולע... נקעתי את הירך... אוי אוי... פתאום הכל מובן... עכשיו אני מבין את עצמי... עכשיו אני מבין למה לא הצלחתי לרוץ כל הלילה... היה נראה לי שאני סתם עצלן וחומרי שלא מזזי את עצמו... וכעת אני מגלה שלא!!! זה לא בגלל ירידה ברוחניות... אלא בגלל הנתונים השטח הכ"כ מסורבלים שהיו לי... בטח... הייתי חייל פצוע בקרב!!! תן לחיל ששבר את האגן לרוץ בשדה הקרב... אוי אוי אוי...

ישראל אבינו כעת מבקש סליחה מעומק לב **מיעקב אבינו**... יעקב יעקב... סליחה... כעסתי עליך... העללתי עליך שאתה סתם שלעפצע... סתם נגרר... וסתם לא מספיק משקיע... אבל כעת אני מגלה שחרפת את נפשך מתוך נתונים קשים כ"כ... אוי אוי... רחמי עליך יעקב... אני מבקש סליחה שחשדתי בך... דמעות של רחמים וחמלה נגרות מעיניו של ישראל סבא על פניו של יעקב הקטן... כי ברגע שמתגלה באיזה נתונים קשים יעקב היה ובכל זאת הוא נלחם עד קצה היכולת... כל התמונה משתנה. מחוסר הערכה זה מתחלף לאין סוף הערצה...

נו... עכשיו אתה מתחיל להבין מה השטיקל זוהר הזה קשור אליך???

ובכן: לי יש מזל כזה שאני מתעסק עם בחורים רשעים!!!! כל הבני עליה שיוצא לי לדבר איתם על התמודדויות ברוחניות... כולם 'רשעים גמורים'!! הבחור דבר ראשון עסוק בלהסביר לי עד כמה שהוא מזועזע מעצמו... איך יכול להיות בכלל שיש לי כאלו ניסיונות??? איזה אני בכלל מגיע לכזה פי פחתת? אני בחור בן עליה... אני יושב ולומד בהתמדה... אני ירא שמים מרבים... איך בכלל יכול להיות שיש לי התמודדות מול כאלו שטויות?? (שטויות אני מתכוין לשלל חולשות... החל מהתמודדויות בקדושה וכלה בכל מיני חולשות... כל אחד בקבוצת סיכון שלו) אני בהלם מעצמי!! בא לי לברוח מעצמי... איך זה יכול להיות שאני מוצא את עצמי נאבק יומם ולילה על... על מינימום

שבמינימום?? איך נפלו גיבורים ויאבדו כלי מלחמה??

וכשאני שומע אותו מתחשק לי לבכות... כי... כי אני כ"כ מכיר את התחושות האלו בייחס לעצמי... אני שומע את עצמי אומר את אותם משפטים ממש בגיל שלו... אבל השנים עשו את שלהם והיום אני רואה את זה מזוית אחרת לגמרי... ולאחרונה יוצא לי להגיד משפט חדש שהוא קצת מסוכן!!! משפט שע"פ רוב הוא לא נכון... אבל כאן... מול הבן עליה זו ההגדרה הכי קולעת!! אני אומר לו: צר לי בחור יקר... אתה צעיר מידי!!! **אתה צעיר מידי בשביל להבין---** עד כמה קשה לך!!!! אתה לא קולט אפילו באיזה נתוני שטח קשים אתה מתמודד...

אתה מצידך רואה את ההתמודדויות שלך כמשהו קלאסי!! מצידך העמידה בניסיון זה מובן מאליו!! אתה כמו יעקב אבינו בשעתו... לוחם ותיק שעומד מול שרו של עשיו... זה עניין של שניות עד שאני הודף אותו... ויעקב אבינו אפילו לא שם לב שהנתונים פה שונים!!! יעקב לא שם לב שהוא לוחם בודד!!! ולא סתם בודד אלא עם שבר באגן... והוא מצידו לא מבין למה זה לא רץ... ואגב: למרות הכל הוא רץ... הוא נלחם ובסוף הוא גם מנצח... אבל הוא עדיין מאוכזב... כי הריצה הייתה קצת יותר כבדה... ההללו... קובי היקר... אתה צעיר מידי בשביל להבין באיזה נתוני שטח קשים אתה מתמודד!!! אתה לא קולט באיזה זירה קשה אתה נאבק... בדור שלנו זה לא כמו פעם... בדור שלנו אתה נמצא בתוך שטח אש... אתה חוטף קליעים על ימין ועל שמאל... שותת דם... נוקע את כף הירך... וצריך להמשיך למרות הכל!!! לך תסביר את זה לבחור בן עליה מתמודד... לך תסביר לו שכשהספרים הק' מדברים על עמידה בניסיונות, הם מדברים על בן עליה שנמצא בסביבה סטרילית לגמרי... בתוך השטעטאלע השמור... ושם!!! אוי ואבוי לו אם הוא יפזל לעיר הגדולה שרחוקה מכאן נסיעה של ארבע שעות בכרכה של יוזף... אוי ואבוי אם הוא יסכן את עצמו בניסיונות... ואילו היום?? היום אנחנו נמצאים בלב ג'בליה... הפיתויים מקיפים אותנו מכל כיוון... פגזים מתעופפים... יריות מכל כיוון... בין תרצה ובין לא תרצה אתה חוטף רסיסים... נו... ונוקע את הרגל ומוכרח להמשיך הלאה למרות הכל...

ומידועינו לא מבין למה זה לא רץ... למה זה לא עף??

ההללו... ויזרח לו השמש!!! לכל אחד מאיתנו יש את ה'ויזרח לו השמש' הנקודתי בייחס לעבר!!! (כמו שכל בחור מיישיבה גדולה מסתכל על ההתמודדויות שלנו בישיב"ק ובייחס לזה הוא מרגיש 'ויזרח לו השמש'!! אז גם-) אנחנו שעברנו את גיל הבחורות ומסתכלים על זה במבט לאחור... פתאום אתה רואה את כל ההתמודדות בעין אחרת!!! אני פתאום מתמלא בערכה עצומה- לעצמי!!! אוה... כמה קשה היה לי... כמה ירקתי דם... באיזה נתונים קשים נלחמתי... ו... ועדיין לא הייתי מרוצה מעצמי??!

זה משהו שיעקב אבינו מבין אותו רק במבט לאחור!!!

לתת לנו הרגשה שאנחנו עובדים על ריק... ברגע שאני מרגיש שכמה שאני אלחם בעור שיני וכמה שאאבק עד טיפת דמי האחרונה... עדיין אני תמיד יהיה רחוק בשנות אור מהמינימום הנדרש...

כזו הרגשה מרוקנת... מייאשת... מדכאת... ומשאירה אותי חסר כח...

אתה מבין לבד שאני לא נכנס לפרטים... אבל הדוגמא שהכי קרובה והכי קל לנו להמחיש אותה... באותו שמחת תורה מדמם היו לוחמים מתנדבים שלא שאלו שאלות... פשוט לקחו נשק ונכנסו לזירה והתחילו לירות... ומיודעינו הורג מחבלים על ימין ועל שמאל... ותכל'ס... בשטח שום דבר לא זז... עדיין יש מחבלים... עדיין לא הושגה שליטה... רבש"ע: מה קורה פה?? כבר הרגתי במו ידי 40 מחבלים... ועדיין העסק לא זז??

אני לא מבין... בשלושים שנה האחרונות... כל פעם שהיה פיגוע ירי או פיגוע דריסה... תמיד הגיע המלאך התורן... ירה במחבל ונטרל אותו וכולם הודו לו מקרב לב וקיבל מדליה... והנה אני פה... הרגתי מחבל אחד ועוד אחד ועוד ארבעים!!!! ואני עדיין רואה ששום דבר לא מתקדם... עדיין שריקות של כדורים... אני סתם מיותר...

היו הוי... לך תסביר לאותו לוחם שבעוד כמה שעות התמונה תתחיל טיפ טיפה להתבהר ואתה תקלוט לאיזה מרחץ דמים נקלעת... לך תסביר לו שהוא נמצא בזירה היסטורית שכעת 450 ימים לאחמ"כ אנחנו עדיין באמצע לקלוט את ההיקף שלה... לך תסביר לו שכל יריה נוספת שהוא ירה הוא חסך לנו עוד שתי חטופים בעזה ועוד ישוב נוסף שלא נפל בידיים של המחבלים... לך תסביר לו...

הוא מצידו בטוח שהוא נקלע לאיזה פיגוע ירי נקודתי ביו"ש... והוא מאוכזב שלמרות כל מה שהוא עשה הוא לא הצליח לנטרל את הזירה... לך תסביר לו ש... שזה לא זה!! זה אירוע אחר לגמרי לגמרי...

אז זהו!!!! שזה בסדר... אל תרחם עליו... הוא כבר מסודר... כי כעת יש כבר כמה וכמה שיודעים לטפוח לו על השכם ולהודות לו שהציל את חייהם... אבל ההלו... זה לא מתקרב בכהוא זה לאותו צעיר שכעת ועכשיו עדיין נמצא בזירת לחימה בלתי פוסקת של מלחמת היצר בדור 2024 ומי יעמוד כעת ויסביר לך שאתה בזירה אחרת לגמרי!!! מי יטפח לך על השכם ויגיד לך... ההלו... תעריך את ההתמודדות שלך ותדע שבשמים יש מספיק נצח נצחים לעקוב אחרי כל תנועה שלך בשטח סבוך ונאמן הוא בעל מלאכתך שישלם שכר פעולתך...

זה יום יום... אבל אתה לא מספיק בשל בשביל להבין כמה שזה לא מובן מאליו... אתה מצפה מעצמך לרוץ על מאה ששים קמ"ש... ואתה לא קולט שלשרוד את הניסיונות של דורנו... גם בהליכה זה המון המון!!!

אגב: בדיוק על זה נאמרה הגמ' המוכרת: לעתיד לבא הקב"ה ישחוט את היצר הרע והרשעים יבכו ויאמרו היאך לא יכולנו לכבוש חוט שיערה שכזה, ואילו הצדיקים ? ? ! הצדיקים יבכו היאך יכולנו לכבוש הר גבוה שכזה... והשאלה המתבקשת: מילא הרשעים בוכים... בטח... בכי החמצה חבל... זה היה כחוט השערה... כ"כ קל... איך לא עשינו את זה... אבל הצדיקים?? למה הם בוכים?? מה מבכי בלהתמלא סיפוק איך זכיתי לכבוש הר גבוה שכזה? **והתשובה היא:** שהבכי של הצדיקים יהיה בכי של רחמנות עצמית!!! למה העללתי על עצמי שאני כזה רשע וטמא?? למה זלזלתי בכל התגברות שהתגברתי?? למה ראיתי בהתגברות שלי כאילו זה המינימום שבמינימום?? איך לא ראיתי כמה קשה להתגבר?? איך לא קלטתי את גודל המעמד?? בעצמי ללא רחם?? איך לא הבנתי שיש לי פה עסק עם הר גבוה שאם אני ב"ה מצליח לכבוש אותו... זה לא משהו שהולך ברגל?? למה כ"כ זלזלתי בהתגברות של עצמי והתייחסתי אליה כחוט השערה כאילו זה מובן מאליו...?? על זה הצדיקים יבכו!! הם יבקשו מעצמם סליחה...

אז כמובן!!! כמובן שכאן את האנשים הקבועים שמעוררים את החשש הקבוע... לא לא!!! אל תגיד את המסר הזה לבחורים שמתמודדים...

ולמה לא?? כי ברגע שאתה מגלה סימפטיה לבחור שמתמודד ואתה מעיז להגיד לו שההתגברות שלו היא לא מובנת מאליו... אז אתה נותן לו לגיטימציה שזה בסדר... שמקסימום אם מאוד קשה לי... אז אז נדברו אמר לי שהוא מבין עד כמה זה קשה לי...

כן.. **זו טענה כ"כ טפשית!!!** היא חוזרת על עצמה לאורך כל הדרך!!

אל תגלה לאשת אברך כמה היא מתאמצת... כי אז היא תפסיק...

אל תגלה לאברך כולל שלא כולם אברכים כי באותו רגע הוא יצא לעבוד.

אל תגלה ליהודי שיש גוים... כי אז הוא עלול חלילה להיות גוי...

הההלו!!! מתי נבין שהקרבות והמאבקים העצומים שה' מזמין לנו... זה הדבר האחרון שמרתיע אותנו!!! אנחנו כבר שם... אנחנו מוכנים וערוכים לזה... ממילא בחור גייליתי לו כמה קשה לו... זה אף פעם לא גרם לו לרדת מזה... אדרבה... זה רק נתן לו כח להתגבר יותר!!!

כשיעקב אבינו גילה בבוקר שעד עכשיו הוא היה צולע זה לא עשה אותו עוד יותר צולע... אדרבה... זה רק ריפא אותו מבפנים!! רק נתן לו להעריך את המפגן העצום שהוא נתן לה' ולהתחזק בייתר שאת לעמוד בניסיונות... הקושי לא מרתיע אותנו... אם כבר- מה שמרתיע אותנו זה שדואגים

כן... זה מה שהזהו"ק מגלה לנו: שרק כש-ויזרח לו השמש!! רק אחרי שהגל עובר... רק אז יעקב אבינו פוקח את עיניו ופתאום מבין עד כמה ההתגברות שלו היו לא מובנות מאליהם... כמה ההישגים שהיו נראים לו איטיים... זה רק בגלל שהייתה חסרה לו התמונה המושלמת... מול איזה אזור סבוך וסביבה עוינת וערפל סמיך הוא נלחם...

הזהו"ק אומר לא אומר את זה סתם!!! הזהו"ק רוצה פה משהו!! הזהו"ק רוצה שיעקב אבינו לא יחזור על הטעות הזו שוב... הזהו"ק רוצה שיעקב אבינו יקח את אותם פכים קטנים שהוא הותיר מעבר לנהר וידליק אותם באור!!! באור של חנוכה!!! חנוכה זה הארת אור הגנוז... מה פירוש אור הגנוז?? יש דברים שכלפי חוץ אתה לא רואה עליהם כלום!!! אבל מי שמעורב בסוד העניינים יודע שיש פה משהו נורא נורא מרגש... לדוגמא: היה יהודי אחד שנפגע קשה מאוד בפיגוע ירי ושכב בבי"ח כפסע בינו לבין המוות... ובאורח נס הוא פתאום הבריא במהירות חריגה ותוך שבוע ימים הוא פתאום הופיע בבית הכנסת על שתי רגליו!!! הוא אמנם הלך לאט... הוא לא רץ על 160 קמ"ש... אבל כל מי שראה אותו כמעט התעלף... בריך רחמנא דיהב לן אותך...

מישהו שעמד מהצד ולא ידע במה מדובר... לא הבין מה פשר ההתרגשות... זה נקרא 'אור הגנוז'!!! מה זה אור לא גנוז??

לראות את אלוף עולם בריצה... אוה... תראה איך הוא רץ מהר... הוא עף... איזה מדהים... הוא רץ כמו מכוניות... זה נקרא **אור לא** גנוז... אור גלוי... מה שאתה רואה זה מה שיש... אבל לראות יהודי שיצא חי מהתופת והוא מהלך בינינו... זה אור עצום, אבל גנוז!!! כלפי חוץ שום דבר פה לא מרגש... בשביל להבין מה מרגש פה... צריך לקבל את תמונת הרקע... צריך להבין באיזה תופת הוא נלחם וכמה לא מובן מאליו שהוא מצליח להמשיך הלאה לרוץ בקצב של הליכה...

על אותו משקל: בחור בן עליה שעולה ומתעלה וממריא לשחקים... זה נפלא!! זה אור!!! אבל זה לא אור גנוז!! (אגב: אני לא מסרב לכזה אור...) אבל אותו בן עליה בימים שעברו בחושך והוא נלחם בעור שיניו, ולא רק שהוא צלח את המלחמה אלא הוא ממשיך הלאה... זה הארת אור הגנוז!!! כלפי חוץ זה לא מרשים... יתכן אפילו שיש איזה האטה בקצב... אבל ההלו... אתה יודע במה מדובר?? יש לך מושג איזה נס מהלך כאן?? זה האור של חנוכה!!! בחנוכה אנחנו לא מודים לה' על ניסים למעלה בדרך הטבע שהוא עשה לנו... לא!!! אם תשים לב הנס של חנוכה זה שקרה לנו הרבה צרות... והיו לנו הרבה ניסיונות... ו... והנה אנחנו כאן!!! אנחנו ממששים! למרות הכל!!! אין פה משהו מרגש כלפי חוץ... אתה לא רואה ענני כבוד ולא באר ולא מן... אתה רואה יהודי בגודל טבעי שאומר לך שהוא בסה"כ ממשיך!!!! ממשיך הלאה...

ובשביל להבין את גודל הנס... אתה צריך להבין מול איזה נתונים הוא התמודד... בשביל להבין את הנצחון האדיר של יעקב אבינו מול שרו של עשיו... בשביל זה אתה צריך לקבל מושגים מה זה שרו של עשיו... באיזה ניסיונות אדירים מדובר... וצר לי בחור יקר... אתה צעיר מידי בשביל להבין באיזה ניסיונות מדובר!! אתה מתמודד שם עמוק... אתה פוגש את

פ"ג!!! אליאב מסיים להקריב את חטאותיו בתפילת השבים...

תקציר: בשבוע שעבר נעצרנו עם הבעל תשובה אליאב שנמצא כעת בעיצומם של סדרת חטאות... לבנתיים משהו תרם לו במתנה דיר כבשים!!! בשביל שיהיה לו מקור הכנסה טבעי ומקורי שממנו הוא יוציא את כמיות החטאות... ואכן אליאב נכנס לתקן שבועי... כל שבועיים הוא עולה לירושלים עם הצטברות של עוד תשע חטאות... ולאט לאט לאחר כמה חודשים סו"ס הוא הצליח למצות חטאות של שנה אחת...

לבנתיים!! גם אשתו הצדקנית ציפורה לא שוקטת על השמרים... מידי יום היא הולכת יחד עם מלכי הקטנה, הם יוצאות מידי שבוע חוץ לחומת ירושלים ויש להם שם שובך קטן בשביל הגוזלים שלו... (כלומר: הם הלכו למגדל שובכים וקנו ממנו שובך לפירותיו והיו דבר שבא לעולם והוא מטפח בשובך עד שיפרחו האמהות ואכמ"ל) ומידי שבוע או שבועיים כשאבא שוב מעלה לירושלים את החטאות הקבועים... מלכי הקטנה מגישה לאבא בעיניים נוצצות פרידה קטנה של בן יונה... אבא... זה מסני אליך... הבאתי שיהיה לך עולה יחד עם החטאות... ותביא את זה לאבא שבשמים... אבא לוקח את הגוזל הקטן בעיניים דומעות... כן מלכה... תודה רבה... אני אתן את זה לאבא שבשמים... אני אספר לו שאת ילדה טובה והבאת לי את זה במתנה בשביל ה'...

כן... תצחק... אליאב צריך את הגוזל הזה!! סו"ס כל חטאת שמקריבים על חטא... לכתחילה ראוי להביא מיד אחריה קרבן עולה בתור דורון, משל לפרקליט שנכנס לרצות, ריצה פרקליט, נכנס דורון אחרי'!! יתכן שלכתחילה עדיף להקריב עולת בהמה... אבל כבר סיכמנו שלאליאב אין את הלוקוס הזה... אם יש לו שקל מיותר בשביל עולת בהמה, הוא כבר משועבד לתת בו חטאת כשבה כדי להשלים את הכפרה ולהצילו מן הפורענות... אז אליאב מסתפק במה שנקרא 'הראיה מעה כסף'- עולה בסיסית של פרידת בני עולה...

והנה!!! באחד השבועות הגשתיים... שוב אליאב עולה עם תשע כבשות (כדי לא להגיע לחיוב מעשר בהמה) ולפתע הוא רואה מרחוק עדר כבשים גדול מתקרבים לכיוונו... הוא המשיך לתומו והרועה הולך כל הזמן ומתקרב אליו... בשלב מסוים הרועה קורא לו... סליחה: קוראים לך אליאב?? כן!! שלחו אותי להביא לך את כל הכבשות האלו... מה? מי?? מי שלח אותך? לא יודע... אני בסה"כ רועה מקומי... מידי פעם אני עושה שליחויות של שינוע בהמות מדבריות להוליך אותם לכיוון אזור הבייתיות... כל טוב... אני לא יודע פרטים... אני רק יודע שאיש אחד אמר לי למסור לך את זה ולהגיד לך שהבהמות האלו כשרות לגבוה!!! אין חשש למוקצה ונעבד אתן ומחיר... וקח אותם כמה שיותר מהר למקדש כי לעת עתה כולם תמימים!!

אליאב לא יודע מאיפה זה נחת עליו... הוא התחיל לספור אותם... חמישים!!! חמישים כבשות!!! רבש"ע: משהו פה החליט לסגור לי 'חמישים חטאות' בבת אחת...

הוא לא מספיק לעכל... והנה הוא רואה עוד עדר מתקרב... עוד רועה צאן שמתקרב לכיוונו... ואתו סיפור בדיוק... הפעם לשם שינוי זה שעירות עיזים ולא כבשות... וגם הוא אומר כמעט אותם מילים שלחו אותי לכאן בשביל להשתתף בעול הקרבנות... זה כשר למזבח... אליאב כבר לא ידע את נפשו... רגע... אני כבר מתחיל לחשוד בעצמי שאני עשוי... ואכן בסוף בסוף הוא לפתע רואה מרחוק את ר' יהוצדק!!!

אוי... רק לא הוא... אני לא מסוגל להסתכל לו בפנים... ר' יהוצדק הוא אחד מהגבירים הגדולים של העיר נבשן מזרחית לירושלים באזור ים המלח... יש לו אחוזה גדולה של בהמות... אבל לא זה הסיפור!! הסיפור הוא שאני- אליאב, והבן של יהוצדק- פלטיה... שנינו היינו חברים יותר מידי טובים!!! שנינו החלקנו יחד במדרון... שנינו עזבנו ביחד את הבית ועזבנו את הדרך... כשאני חזרתי בתשובה, הבן של יהוצדק המשיך!! המשיך לחיות כמו גוי... ממילא ר' יהוצדק זה אחד מהאנשים שקשה לי להסתכל לו בתוך העיניים... אבל הוא התקרב!! וכמו הרועים שמקודם התקרבו והתקרבו עד שהגיעו אלי... אז גם הוא... ר' יהוצדק התקרב בידיים מושטות וחייב את אליאב חיבוק עז ופרץ בבכי!!! אליאב היה נבון מאוד... מה קרה?? מאיפה באת? מה זה התרגיל הזה שעשית לי?? מה זה המנחה לעשיר' הזו??

תקשיב- אומר ר' יהוצדק: כשחזרת לצוב מחצבתך!!! זה נתן לי תקווה שגם הבן שלי יחזור הבייתי... כמו שעזבתם ביחד כך תחזרו ביחד... אבל עברו כמה חודשים ולא!!! הבן שלי עדיין לא חזר... לבנתיים אני עוקב אחריו ואני רואה כמה אתה עסוק כל הזמן בלסגור פינות ולקנח ולכפר על העבר... אמרתי לעצמי: הרי כשהילד שלי יחזור הבייתי... הוא לא יצטרך לכל זה!! יש לי מספיק כבשות בשבילי שבימים אחד אני יכול להנחית במקדש אלף עולות כשלמה בשעתו ולסגור את הסיפור... (רק מעשר בהמה אני מביא לכאן יותר מחמש מאות צאן מידי שנה בשנה וזה עוד כלום לעומת רב"ע שהיה 10.000 צאן מפרש מעשר בשנה)... וכשראיתי שהישועה עדיין מתעכבת... נדרתי שאני אעזור לך לכפר על שלך!!! ואבנה גם אנוכי סמך... כשאני אעזור לך להקריב את החטאות... אז משמים ירחמו עלי והבן שלי ישוב הבייתה... אז נכון להיום זה מאה!! מאה חטאות...

אליאב היה מרוגע עד עמקי נשמתו!!! מי דיבר על זה... מי חלם על זה... אתה יודע מה זה מאה כבשות ביום אחד? זה לכפר ביום אחד כמעט על שנה שלימה!!! אליאב לא ידע את נפשו...

אמא ומלכי שוב מופיעות עם הגוזל המתוק... אבל הפעם זה משהו אחר!!! הפעם זה כבר אירוע גדול מידי... אליאב קרא להם ואמר: היום יש פה קרבן רבתי!!! היום יש לי מאה סמיכות!!! מאה וידיים!!! מאה קרבנות... וכמובן שמתוך מאה נקבות... נכנס שם בטעות עז סורר... ועז הוא הרי זכר ור' יהוצדק מיד אמר לאליאב... מצוין... העז הזה יהיה העולה דורון שאחר חטאת... אליאב לא יתן על הגוזל של מלכי... נפש כי תקריב זה הדבר הכי יקר בשמים... אמא ומלכי עלו למקדש והפעם אמא הקריבה את הגוזל... ואבא יקריב את העז, כיאה וכיאות לעולה שמגיע לאחר כ"כ הרבה חטאות וידיים...

אלא!!! שברגע שהם הגיעו למקדש... כאן לפתע חלה הסתייגות!!! הלוי שאחראי על החלוקה של בשר הקדשים לערב... ברגע שהוא ראה מאה חטאות בבת אחת הוא קצת... קצת התחלחל... ההלו... כזו כמות גדולה של קרבנות בבת אחת וביום אחד זה... זה דבר שצריך לתאם אותו מראש... תשמע... מאה חטאות זה אומר בשר של מאה כבשים שנאכל לזכרי כהונה ליום ולילה עד חצות... חכה חכה... תן לי להתארגן... תן לי לבדוק אם אנחנו יכולים לעמוד בקצב הזה... בכמות כזו גדולה של בשר קדשים... בסוף... לאחר שעה קלה הוא חזר... בסדר... יש אישור!! סו"ס אנחנו בשיא החורף... הלילה ארוך!!! סתם ככה, לילות טבת הארוכים זה התאריך האידיאלי ביותר להביא בבת אחת כמות גדולה של קרבנות לאכילה... כי משעה 2 בצהריים ועד 11 בלילה הכהנים פנוים לאכול וזה מספיק שעות פנויות בשביל להשתלט!!!

מקסימום... במקרה הגרוע מכל... בדיוק אתמול הגיע לכאן יוחנן בן נרבאי הידוע... שהוא כהן צדיק ועובד ה', אבל יש לו טבע שהוא מסוגל לאכול כמיות אוכל בלתי נתפסות... והוא לקח את הטבע החומרני הזה לכבוד שמים ש-מתי שהוא נמצא במקדש אנחנו רגועים... כשהוא פה 'לא נמצא נותר במקדש'!! מה שיהיה ומה שלא יהיה... כשהוא בשטח הנוטר בשליטה!! אליאב סמך וסמך וסמך וסמך... ובכל סמיכה הוא הוסיף את שמו של יידו הקרוב ועוד כמה חברים שבזעה"ש ישובו לצוב מחצבתם במהרה ממש.

הרהורים לאחר אסיפת הצלה במוצ"ש...

זכיתי בס"ד במוצאי שבת האחרון להיות יחד עם רבבות אלפי ישראל במעמד אסיפת הצלה... שכמידי שנה בשנה מתאספים במפגן רשמי ומוצהר בקריאת 'אנחנו חותמים אמנה' שגם בדור זה שיש כ"כ הרבה שמושוכנעים שאין מנוס אלא להיכנע ל'הגמוני תחילה' שהוא קובע עובדות בשטח ולאפשר לו לעשות בנו כרצונו... אז בשביל זה אנחנו כאן!! לא מחכים ליהודית ולא נחכה לבתו של יוחנן כה"ג שתחטוב על קדקדנו ותנער את טלאיה שיזלו לאגדה קרבא... אנחנו נעמוד על נפשנו ולכך אין דבר יותר נצרך ונדרש ממפגן רשמי ומוצהר מידי שנה להציב דגל ולהכריז מי כמון באלים ה'!!! המכב" האמיתי!!! הדגל האמיתי שצריך להיות מונף בריש גלי

אגב: מישהו שאל אותי: מה קרה שהשנה זה יצא בחודש כסליו? חשבתי לכמה רגעים... ופתאום נפל פסוק בתוך פי... נזכרתי במעמד של עזרא והסופר 'אלי יאספו כל חרד בדברי אלוקי ישראל על מעל הגולה...' ניתן לומר שזה הפסוק הכי קולע ונוגע בנקודה ובהמשך כתוב שבמקרה זה היה בחודש כסליו!!! 'וכהתפלל עזרא... בוכה ומתפלל... נאספו אליו מישראל קהל רב מאוד אנשים ונשים וילדים כי כבו העם הרבה בכה... ויקבצו כל אנשי יהודה ובנימין... לשלושת הימים, הוא חודש התשיעי, מרעידים על הדבר ומהגשמים...

הנה לך מעמד של חיזוק והתעוררות תשובה בחודש כסליו... כעת תן ניהוש למה זה היה בחודש כסליו? מה התשובה?? ככה!!!! כי ברגע שיש מעל הגולה אין צורך בתאריכים עגולים... צריך לעמוד ולזעוק מתי שזה יהיה... העיקר לזעוק לשמים!!!

מה שבטוח: שיהיה ברור: כל מי שעדיין טוען שיום יבא וכולנו נצטרך אינטרנט... זה אומר דבר אחד: שהוא לא היה שם!!! באסיפת הצלה... כי היו שם המון המון אנשים... עוד יותר משנה שעברה... והם מספיקים לי... הם הסכימו להיות חברים שלי גם לא דרך הוואצפ... אני כבר מסודר!!! מה יהיה עם האיפוניםט?? שימשיך להחליף חוויות עם הבניה מלאכותית... הוא בהחלט ישאר לבד יחד עם המון המון יהודים שישארו שם לבד... ושיירת הנצח תמשיך...

אבל כעת תרשה לי לומר כמה מילים... אחרי שהיינו באסיפת הצלה ושם הוצרכנו לזעוק את הזעקה וליצור גבולות ברורים... חשבתי לעצמי שהמבחן האיוון שלי יהיה ב"ש כסליו...

האם אחרי שהייתי באסיפת הצלה שסגרה אותי באום אני חומה... האם אני מסוגל להשתתף בפארברענגען עם יהודים שכל עניינם לצאת לעם שבשדות ולהאיר בהם את הניצוץ היהודי? האם אני מסוגל להכיל את הניגודים הקוטביים האלו??

אני לא חייב!!! כי אני ליטוואק!! לי מותר להתבצר בעמדת... ולהגיד אני מתנגד... מתנגד ל-מה?? מה פירוש ל-מה...? לכל דבר שהוא לא כמו הדרך שלי... אבל מי שנאמן לדרך הבעש"ט הק' הוא חי בתובענות הרבה יותר גדולה!! מצד אחד השמרנות החסידית והיהודית לשמור על קצוות טהורים ונקיים... ומצד שני להכיר בנקודת אור של כל יהודי באשר הוא... להכיר בניצוץ היהודי של אחרון האיפוניםטים שהסוטר לועו כסוטר את השכינה...

אני חושב שגם אחרון המתנגדים מחויב לניגוד הזה!!! כן... היהדות היא לא פשוטה... היא לא רק שחור ולא רק לבן וגם לא שחור לבן ביחד... יש בחושן הרבה הרבה גוונים וצבעים... יש בפרשה שלנו את יוסף ובנימין שאותם פגשנו באסיפת הצלה... ויש את יהודה שאנחנו פוגשים אותו בהרבה מאוד פינות נוספות... ויש את המאסף לכל המחנות שאנחנו נפגשו בפארברענגען שלא מותר על אף 'אבידת ישראל'... הוא צמוד גדר ונאלץ להתמודד מול זוהמת הנחש... יהיה את שמעון ולוי שלא ישאו פנים וינשפו לו בעורף על כל סטיה הכי קטנה... ויהיה את אשר שיאשר את כולם ויכריז שבסוף בסוף כולם כפתור ופרח... כולם אהובים ברורים גיבורים...

מזל טוב... מסכת סנהדרין...

מטיב המסורת של גיליון זה... כעת בעומדנו בפתחה של מסכת סנהדרין ננסה לעשות א"ה טיסה קצרה בשמי סנהדרין... סקירה ככה מלמעלה מה הנושאים... מתי יש תחנון יציאה... אז ככה:

מסכת סנהדרין הולכת כעת ללוות אותנו מעכשיו עד... ע"ב בניסן!!

כן... זו השגחה פרטית מיוחדת לבכורים שהסיום של מסכת סנהדרין יוצא ממש בערב פסח מוקדם... אז אם אתה בכור לא שוטה- אז החכם עיניו בראשו ותתחיל היום סנהדרין... אבל גם אם אתה לא בכור... אם אתה רוצה לעשות סיום על סנהדרין... תדע שכעת מתחילים!! סנהדרין היא מסכת מאוד מעניינת ומגוונת... יש בה מלא תחומים שונים... **והסיבה לזה היא פשוטה:** כי מסכת סנהדרין לא עוסקת רק ספציפית בהלכות דינים אלא היא עוסקת גם בכל הדיונים והדינים שמתקנים לבית דין... ממילא נוצר מצב שמסכת סנהדרין מדברת על מלא מלא ציונים בתורה שהמכנה המשותף היחיד ביניהם זה שכל הציונים האלו מתקנים לבסוף למערכת האכיפה של בית דין... תבין: גם הן סודר ומורה וגם הזקן ממרא... שניהם מקבלים 'זימנא' לאותו ב"ד... גם עיר הנידחת וגם עיבור שנה... שניהם דיונים שמתקנים לאותו ב"ד וכן הלאה וכן הלאה... ממילא מה הפלא שמסכת סנהדרין משמשת מטריה להמון נושאים שונים ומגוונים... ואם כך זו הזדמנות פז לרכוש טעימה בהרבה ממקצועות התורה... אבל עכ"פ את החלק הזה אנחנו בעיקר נפגוש **בחלק השני** של המסכת... (בהמשך אכנס לפירוט לפי הסדר...)

מה שכן... הנושא המרכזי והכי מרתק במסכת סנהדרין זה פשוט וללמוד את **ספר האזרחות של היהדות!!** כן... להבדיל בין הקודש ובין החול... במסודות הממלכתיים שלומדים ליב"ה... אחת המקצועות זה **'אזרחות!!'** כל אזרח ישראלי אמור לקבל תמונה על שיטת המשלש שאמורה להיות משולבת בשלושת זרועות... הרשות המחוקקת- כנסת... הרשות השופטת- בית משפט... והרשות המבצעת- המשטרה... ואני לא צריך להגיד לך שבימים אלו יש סביב נושאים אלו ויכוחים תהומיים שנמצאים על סף רתיחה... אז זהו!!! שתתפלא לשמוע שהרבה לפני חוקי האזרחות של המדינה החילונית שלנו... קדם לה ספר האזרחות של תורת ישראל וההשקפה היהודית!! וניתן לומר שהחלק הראשון של מסכת סנהדרין עוסק בנושא הזה!! הרשות המחוקקת זה ב"ד הגדול... והרשות המבצעת מתחלקת בין סנהדרי קטנה של כ"ג לב"ד של שלשה... יש כללים ברורים אין ההיררכיה הזו בנויה, יש נושאים מסוימים ששייכים לרשות המחוקקת של ב"ד הגדול, ויש דברים ששייכים לרשות המבצעת אלא שניתן להגיש ערעור לב"ד הגדול... במקביל יש רשות אחרת לגמרי שנקראת מלך!! וזה נושא בפ"ע במה המלך כפוף לסנהדרין ובאיה פרטים הם כפופים אליו... ואז יש רשות שנקראת כה"ג שזו גם ממלכה בפ"ע והוא כפוף לסנהדרין... בקיצור: האזרחות היהודית היא סוגיה מרתקת... (והייתי מוסיף שזה גם נושא רגיש ועדין מאוד... בדיוק כמו שיש היום יכוח עז סביב הסמכות של היעמ"ש... איפה נמצא הגבול שהיא עוברת את הגבול הטעם הטוב... אז על אותו משקל: מי יש לו אמנות צדיקים, ואפילו יאמר לך על מין שהוא שמאל... והשאלה היא: כמה הצדיק יכול להרוג בהנהגתו מממשלת התורה וזה יהיה עדיין בגבול הטעם הטוב... מאיזה שלב ואילך נדרש ממך להפגין נאמנות לממשלת התורה ולפטר את הצדיק מלהיות צדיק כי הוא לא בקו של ממשלת התורה? הנה לך דוגמה של נושא מאוד מאוד קריטי... ורגיש לא פחות מכל הסידי הרוח' שמתבשל במדינה בימים אלו)

אז בגדול ניתן לומר שזה הנושא הראשון של מסכת סנהדרין!! לימוד האזרחות הבסיסי אין בנויה ההיררכיה של מלכות שמים!!!

אם נגדיר את זה ממש ממש מלמעלה... אז בגדול זה ככה:

ארבעים דפים הראשונים עוסקים בעיקר בהגדרה של השררות והתפקידים!! פרק א' של סנהדרין, באופן רשמי מתמקד בעיקר במספר!! כמה דינים צריכים שיהיו בו..... ברשימה ארוכה של דברים... כמה דיני ממונות, וכמה דיני נפשות, כמה בעגלה ערופה, וכמה בעיר הנידחת... וסמיכת זקנים וחליצה ומיאון וכו' וכו'... והאם צריך בכל דבר שלושה דינים או מספיק אחד... **בגדול זה הנושא של פרק א' דסנהדרין** וכמובן שעל הדרך נפתחים כל מיני סוגיות... אם זו סוגיית עיבור שנה, מתי מעברים... וכמובן שבפרק זה יש גם כמה דפים של אגדה... אבל תתכונן... אגדת'ת זה משוה שאנחנו הולכים לפגוש לאורך כל המסכת... עכ"פ הפרק הראשון אנחנו מסיימים במוצאי זאת חנוכה... ואם היה קשה לך להיפרד ממתיתיהו כהן גדול חשמונאי ובניו... אז הנה... אנחנו מיד מתחילים פרק כהן גדול!! הפרק הזה מדבר על שתי הקדקודים הנוספים... בדף הראשון הנושא הוא כהן גדול ומיד אח"כ הלכות מלך!! (זה פרק שממש מאפיין את מלכות חשמונאי, כהונה ומלכות בפרק אחד) אם מאוד מעניין אותך על קצה המזלג מה הנושא של הפרק הזה... אז בשביל זה יש את המשנה המוכרת במסכת אבות... גדולה תורה יותר מן הכהונה והמלכות, שהמלכות נקנית ב-30 מעלות והכהונה נקנית ב-24 מעלות, ואילו התורה נקנית ב-48 קניינים...

נכון של כזו משנה? אז מהמשנה הזו כלונה יודעים שיש 48 קנייני תורה... אבל ההלו... על הדרך גם כתוב שהמלכות ב-30... והכהונה ב-24

האם אתה יודע מה הם 30 קנייני מלכות ו-24 קנייני כהונה?!

אז הנה!!! זה הנושא של פרק ב' דסנהדרין!! מדובר בפרק של שש דפים שכמעט כולו אגדה!!! וכך בעז"ש **עד עשרה בטבת** אנחנו הולכים להחזיר גם מלכות וגם כהונה לישראל... אחרי שחזרה מלכות לישראל והינה לנו ה' מכל אויבינו מסיבי... כעת מעשרה בטבת ואילך אנחנו 'פנייים לעסוק בתורה' ולהתחיל ללמוד ביסודיות את שלושת הפרקים שעוסקים **בהלכות עדות!!**

כאן יש לציין שעדות מתחלקת לשני חלקים: הלכות **קבלת** עדות שזה בעיקר שייך לבית דין... כלומר: ה' חקירות ודרשות וה-ח' חילוקי דינים שבין עדות ממונות לנפשות... ובמקביל יש את ההלכות ששייכות **לעדים בעצמם!!** את העשרה מיני פסלות של עדים... החל מקרובים ונוגעים בעדותם וחש"ו וכלה ברישמת הרשעים עד כדי משחק בקוביא וכד'...

תכל'ס: הלכות עדות זה נושא נכבד בחו"מ!!! ועל זה אנחנו נקדיש עשרים **דפים**... ושלושה **פרקים**- פרק זה בורר, אחד דיני ממונות, והיו בודקין... בזה אנחנו נעסוק מעשרה בטבת עד ערב ראש חודש שבט!!!

האמת היא שתמיד כשאני סוקר את דף היומי... אני מחפש מתחת הרצפה איזה תאריך יוצא דופן כדי לשבור שגרה ולהתרענן ולהודיע על סיום חצי קדנציה של המסכת... אבל במסכת

סנהדרין אין צורך... אין בה כמעט רגע אחד של שגרה... ואם עד ר"ח שבט הרגשת יותר מידי שגרה... **אז קדימה!!! כעת מר"ח שבט יש לנו עשרה דפים ש...** שצריך לנשום נשימה עמוקה לפני שמתחילים אותם!!! מדובר בדפים קשים!!

לא... שלא תבין: זה לא דפים קשים להבנה... אלא **קשים לעיכול!!**

יש כאן עשרה דפים שמדברים פרקטית אין מבצעים בפועל מיתת בית דין!! אין עושים סקילה... ואין מבצעים מיתת שריפה וחניקה והריגה... אני רק יכול להגיד לך שכשהייתי בן 14 למדתי את הדפים האלו בעיון רב... הייתי קצת מזוכיסט וחיפשתי דפים עם הרבה דם... ולכן למדתי את זה ישר והפוך... כן... זה בהחלט דפים קשים לעיכול בדור שלנו שכ"כ מושפע מהתרבות המערבית הצבועה שחלחלה בנו... ולכן קשה לנו לעכל מושג שנקרא מחויב מיתה למלכות... ואדרבה... ככל שיותר קשה לנו לעכל את זה... ככה זה יותר ויותר נחוץ לנו... לדעת שיש בורא עולם שמצייב גבולות ברורים ומי שחוצה אותם... מתחייב בנפשו וישלם על זה במחיר חייו!!! הגבולות האלו מאוד חסרים לנפש השברירית שלנו בדור הזה... (ומי שקצת מכיר

את נבכי הנפש יודע שביגוד לתפיסה השטחית והסלחנית... הרי הנפש השברירית והחרדית שמאפיינת אותנו בדור זה... נובעת דווקא בגלל שעשוק מאיתנו את הגבולות הברורים האלו שאני פי מלך שמור ומי שממרה את פיו יוצא להורג לעיני כל יושבי העיר!!! ההתעלמות מהגבולות המריים האלו לא לקחה אותנו קדימה אלא רק אחורה... תזכיר לי לכתוב על זה כשנגיע לשם בדף היומי...)

אז אתם עשרה דפים שעוסקים בביצוע הד' מיתות הרי זה בפרק נגמר הדין וחלק מהפרק הבא- ארבע מיתות... מדף מ"ג עד דף נ"ג...

וכאן!! בשבת שירה!! כאן מתחיל החלק השני של המסכת...

אם עד עכשיו דיברנו **על אישים ותפקידים**- דהיינו על ההיררכיה... על סנהדרין וכה"ג ומלך... ועל קבלת עדות ומי כשר לעדות... אז מפרק ארבע מיתות אנחנו עוברים לדבר על **מעשים!!!** העניין הוא כך: יש ד' מיתות ב"ד... חיוב סקילה בא על 18 סוגי לאוים!! שריפה באה על 10 מיני איסורים!! חיוב חנק על 6 חיובים... והרג על שני איסורים... בקיצור: יש פה 36 סוגי עבירות שונות שחייבים עליהם מיתות ב"ד... וכעת הגמ' עוברת על כל אחד מהאיסורים ומבארת אותם אחד לאחד... וכפי שהזכרתי לעיל... מטבע הדברים מכאן ואילך הנושאים מאוד מגוונים... כל כמה דפים זה נושא אחר לגמרי!!

ובאמת אם נלך לסוף המסכת... שים לב: שפרק **עשירי** זה 'אלו הם הנחנקין!!' ואילו פרק אחד לפניו- **פרק תשיעי** זה 'אלו הם הנשרפים!!' ואילו כעת שני הפרקים שלפנינו, פרק ארבע מיתות ופרק בן סודר ומורה, שניהם עוסקים בשמונה עשרה **חיובי סקילה!!** ואם נעשה סידור מדפים קצר... אז 4 מתוכם זה עריות (האם, אשת האב, כלה וכו') ויש על זה סוגיה של שתיים וחצי דפים... ועוד 8 חיובי סקילה מתוך 18 זהה קשור לע"ז פחות או יותר... והגמ' מקדישה לזה סוגיה של חמשה דפים... וכאן!!! כאן בדרך אגב נכנסת סוגיה מאוד יסודית שנקראת: בן נח!!! כן... מהיום תדע שגם לבן נח יש תלמוד בבלי...

רק יש הבדל קטן מאוד בין התלמוד בבלי שלנו לתלמוד בבלי של בן נח...

ההבדל הוא: שהתלמוד בבלי שלי הוא 2700 דפים... ואילו הש"ס של בן נח מתחיל ונגמר ב-4 דפים!!! מדף נ"ו במסכת סנהדרין ועד ס'...

הידד!! בן נח יכול לעשות סיום הש"ס כל ארבעה ימים!! אבל תתפלא לשמוע שגם זה היה מידי הרבה בשביל בני נח וגם בזה הם לא עמדו...

עכ"פ כאן אנחנו מגיעים לפרק ח' בסנהדרין שזה פרק בן סודר ומורה!!! שהוא חלק מהרשימה 'המדמה' של ה"ח מחויבי סקילה... הן סודר ומורה מקבל 2 וחצי דפים אישיים של דרוש וקבל שכר!!! ואז יש סוגיה כללית מי הוא זה שצריך להציל אותו מחטא גם במחיר של הריגה ומי לא... וסיימו פרק בן סודר ומורה ובה סיימו עם סקילה...

והנה הגיע ר"ח אדר!!!! משנכנס אדר מרבים בשמחה... ואנחנו מיד מתחילים פרק אלו הם הנשרפים... אה... תשאל מה הקשר בין מרבים בשמחה לאלו הם הנשרפים? אפספסס... תן לי לחשוב... (אה... אולי אולי... אולי בגלל שתשע מתוך עשר חיובי שריפה כולם קשורים לחתונה!!! ולא סתם חתונה... אלא חתונה כפולה, אשה- ובת בתה, אשה- ובת בתה, אשה ובת בתה, וכן הלאה והלאה... הוא רצה להרבות בשמחה... להתחתן גם עם אישה ובתה... ובסוף הוא הגיע לאלו הן הנשרפים... יופי... הנה הקשר בין פרק הנשרפים ל-ר"ח אדר... נו נו... שיהיה...)

מה שבטוח: הקשר הכי נכון הוא שבר"ח אדר מתחיל פרק הנשרפים!!

ובתענית אסתר מוקדם אנחנו מסיימים אותו ומיד מתחילים ואלו הם הנחנקים... מדובר בפרק קצר שמסיימים אותו במוצאי פורים המשולש...

וזהו!!! ברגע שמתחילים את העבודות לפסח... מתחילים פרק חלק... אוהו... פרק חלק זה מושג יהודי!! אין יהודי בעולם שלא יודע מה זה פרק חלק!! פרק של עשרים דפים תמימים מלא וגדוש באגדות חז"ל בענייני העולם הבא ותחיית המתים... והכי הכי: זה פרק שמדבר על הגאולה!!! אין לך תאריך מתאים ללמוד פרק חלק כמו בין פורים לפסח בבחינת מסמך גאולה לגאולה עדיף... רק לשבר את האוזן: לפי מרן הבן איש חי... בתקוה של שביעי של פסח צריך ללמוד את האגדות של פרק חלק... ושמעתי שמרן הח"ח היה לומד פרק חלק בסעודה שלישית...

ונסיים במעין הפתיחה: אם כבר יצא שהתחלנו מסכת סנהדרין בדיוק בשבוע הייארציט של רבי הק' מסדר המשנה... אז אם תשים לב: יש סגנון מעניין של גמרא שאנחנו מוצאים אותה בעיקר **בתחילת** מסכת!! אם שמת לב: ברוב מסכתות הש"ס... בעמוד או בדף הראשון הגמ' מתעסקת בדיוקים נוקדתיים במשנה!! לדוגמא: בקידושין 'האשה נקנית בשלוש דרכים', למה נקנית ולא מתקדשת? ולמה שלוש ולא שלשה? ודרך זה לשון זכר או נקבה. והמנין שלוש למעוטי מאי? הגמ' נצמדת לכל מילה במבנה של המשנה ממש כמו רוב כהנים על ספר ויקרא... ואם תבדוק הסגנון הזה מצוי בד"כ בתחילת המסכתות (עכ"פ תורת המסכתות) אח"כ את פחות מצוי... ובנינו... הרבה פעמים אין לי סבלנות לדיוקים האלו... נו... בא נכנס כבר לסוגיה... אבל לרבותינו רבינא ורב אשי נכראה כן היה סבלנות לזה... ואפשר לומר: שבתחילת כל מסכת רצו להזכיר לנו... ההלו... של נעלך מעל רגלך!! תדע לך שכל מילה במשנה זה מדוקדק עד הקצה!! הגמ' נותנת לנו תזכורת בתחילת מסכת ואיך זיל גמור...

לא משנה מה תעשה עם זה... אבל לפחות תדע שהעסק פה רציני!!! ---

פניני עין חמד

יוצא לאור ע"י בית הכנסת שכונת "עין חמד" - מכללת ציון

פְּרֻשֶׁת וַיֵּשֶׁב - אֶל תְּסַתְּפֵל אַחֲרָהּ

"וַיֵּרָא שָׁם יְהוָה בַּת אִישׁ כְּנַעֲנִי וְשָׁמוֹ שׁוּעַ וַיִּקְהָה וַיֵּבֵא אֵלָיָה" (בראשית ל"ח, ב')

נכנסו והחזירו את המקדש במהירות לתפקוד כמעט מלא.

בפרשה שלנו האחים מוצאים את יהודה אשם במכירת יוסף והם מורידים אותו מגדולתו. התורה אומרת מיד: **"וַיֵּרָא שָׁם יְהוָה בַּת אִישׁ כְּנַעֲנִי וְשָׁמוֹ שׁוּעַ וַיִּקְהָה וַיֵּבֵא אֵלָיָה"** (בראשית ל"ח, ב'), **וצריך להבין האם זה הזמן לחגוג ולהתחתן?**

התורה מספרת שאשתו ילדה שלושה ילדים: ער, און וְשִׁלָּה. ער ואון מתים על פניו. בנוסף גם רעייתו בת שוע מתה. יהודה משרד עסקים כרגיל קם והולך תמנתה לגוז את צאנו, האם זה הזמן?

אלא יהודה מבין כי דווקא כאשר יש אווירת נכאים, על האדם לקום ולשנות את האווירה. אסור לשקוע בצער וביאוש. לבסוף נולד פרץ שממנו יצא מלכות בית דוד ומשיח צדקנו.

האם חשבנו פעם מדוע אי אפשר לסובב את הראש אחורה ואפשר לסובבו רק לצדדים? **לומר לנו אל תסתכלו אחורה!**

יהי רצון שיקויים בנו: **"אור חדש על ציון תאיר"** (מתוך סידור התפילה יוצר אור).

בברכת שבת שלום

הרב אליהו חיים פנחסי שליט"א
רב הקהילה מבשרת ציון

באחת המדינות בארה"ב, רצו להקים בית ספר לנוער בסיכון וחיפשו מנהל חינוכי עם ניסיון. לשם כך מספר אנשים הוזמנו לראיון עבודה. הראשון התבקש לשאת דברים. הוא עמד והרצה ארוכות בפניהם אודות חזונו החינוכי וכו'.

השני קם והרצה ארוכות על נתינת מוטיבציה. השלישי קם לדבר, אבל בדרכו לעלות לבמה נתקל בחפץ כלשהו וכתוצאה מכך השתטח על הרצפה. הוא מיד קם, ניער את בגדיו, עמד בפני המראיינים ואמר:

"רבותי! ראיתם מה שהדגמתי, בדיוק כך אני אחנך את התלמידים. גם אם נפלתם, אל תמשיכו לשכב על הרצפה. קומו מיד, נערו עצמכם ותמשיכו בדרככם". הם מינו אותו למנהל המוסד.

אנחנו נמצאים סמוך ונראה לחג החנוכה. אנחנו מוצאים את הרעיון הזה אצל המכבים. הגמרא (ע"ז נ"ב ע"ב) מספרת, כי לאחר שהיוונים שיקצו את המזבח, לדעת רב ששת שיקצו אותו בעבודת כוכבים- המכבים נכנסו ותיכף ומיד התחילו להרוס את הכל ולבנות מחדש ללא שהות.

על כך אנחנו אומרים בתפילה: **"ואחר כך באו בניך לדביר ביתך, ופינו את היכלך, וטיהרו את מקדשך, והדליקו נרות בחצרות קודשך"**.

הם לא המתינו בבניית המזבח, ולא חיכו עד שימצאו שמן שיידלק שמונה ימים. בסיום המלחמה והתשועה הגדולה תיכף ומיד הם

הצלחה בגור"ר

יצחק אריאל בן טובה שמואל אימן בן אסתר זרי מאיר ישראל בן רחל ברכה- יראת שמים ליאור יהושע סומך וב"ב גלית בת מסודי יהודה אריה בן רחל ברכה ארז בן שושנה רונן אברהם וב"מ קסיר אפרים וב"ב רחל ברכה בת פדילה דליה משפ" שטרית נעם יצחק בן רחל ברכה רינה בת סימי וב"ב יוסף ליאור בן דליה אפרת- הצלחה בכל העניינים שלמה ודנה דוד וב"ב אריה ושרה לוי וב"ב י.מ.ש כדורי שולמית ומרדכי חיים דויטש וב"ב עמית בן אהרון וב"ב רז דוד בן לאה וב"ב נתנאל בן גינה

זיווג הגון וכשר במהרה

אורן חיים בן אלן אסתר רונית בת סימי תרצה בתיה בת ימנה נינט יוסף בן רוחמה אילן בן ג'ולייט יפית שרה בת ג'ינה אנאל חביבה בת שולמית לאה בת תמר מיטל בת מלכה מאיר בן שרית ואליהו טליה עדן אסתר בת שולמית נעם בן שרה שירי ימנה בת שולמית דוד עומרי בן יהודית שושנה שירה בת סילביה שמעון בן שולמית אברהם גורג'י בן דליה אפרת אורן בן נעמי סיון רבקה בת אלן אסתר

זרע קודש בר קיימא

גלית בת מסודי אליהו זורי בן ימנה אילנה בת רוחמה שמואל אימן בן אסתר זרי סיון בת אסתר רחל מרים בת יהודית דניאל בן שרה אושרית בת שושנה נעמה בת יפה דגנית בת שושנה אסף בן סופיה מיטל בת שושנה לימור בת פרידה דרור בן סופיה

רפואה שלמה

מאיר ישראל בן רחל ברכה יצחק בן עזרא ימנה ניצרי בת סטה- בריאות ואריכות ימים מרדכי ניצרי בן פרחיה- בריאות ואריכות ימים סימי בת סוליקה מיכאל יהודה בן מרים אורן בן אסתר דינה בת מזל נעם יצחק בן רחל ברכה נעמי בת רחל שירה שילת בת אורלי אפרים בן שרה לביא ישראל בן תמר חיה אסתר בת סוליקה מוריה בת רחל ברכה נחום בן כיריה יהודה אריה בן רחל ברכה ישראל בן חווה יפה בת שרה-הצלחה ורפואה רחל בת זוהרה משה בן נדימה עינת בת רחל ברכה רפאל משה בן רחל יצחק בן פנינה רחל ברכה בת פדילה דליה קטנט בת דגוס רונית בת סבריה יצחק בן חנון רפאל אבידן בן תקווה אליהו בן רחל בנימין בן ברכה אלן אסתר בת שרלוט נעימה בת שרה יהודה לייב בן אסתר מלכה נעם אלימלך בן אושרית- ר"ש ובריאות איתנה לימור בת פרידה יניב בן פרידה מאיה בת עדי אורן בן פרידה יהודית אסתר פראדל בת חיה- בריאות ואריכות ימים

העלון מוקדש לעילוי נשמת משה בן גורג'יה ז"ל
לעילוי נשמת אדי אדוניהו מזרחי בן שרה סרח
לרפואה שלימה לנוריאל בן אסתר
לרפואה שלימה לאיידה חיה בת אסתר נעה בת אסתר ויליד אורי חיים בן שלי

זש"ק, פרנסה טובה ובריאות איתנה לאליהו ניצרי בן ימנה וגלית בת מסודי
להצלחת אברהם גורג'י בן דליה אפרת וב"ב לרפואת הנפש והגוף של יהודה אריה בן רחל ברכה
לע"נ פיבי בת מזל ע"ה ונועם בן אורנה ז"ל

צאת לכת

צ"ח	כנסת לבית צאת לכת	צאת לכת	ריבון תם
י"ט	16:03	17:15	17:48
כ"א	16:21	17:13	17:43
מיוסף	16:21	17:13	17:42
כ"ב	16:24	17:16	17:47

שואל ומשיב בהלכה - חנכה - חלק ב'

אלו דינים נוספים שייכים לחג חנוכה?

שאלה: ?

להלן סיכום ההלכה מפי ר' אליהו חיים פנחסי, רבנות מקומית מבשרת:

תשובה: !

מי שחלילה נפטר לו אדם משבעת הקרובים שצריך להתאבל עליהם, חייב בקריעה ובכל דיני שבעת ימי אבלות בחנוכה. מצוות ניחום אבלים היא גם בימי חנוכה ולכן לא ימנע מלנחם אבלים בחג חנוכה. אָבֵל אפילו אם הוא בתוך שבעה, רשאי לברך ביום הראשון על הנר בחנוכה ברכת "שהחיינו וקיימנו והגיענו לזמן הזה".

נכון שלא לקיים אזכרה בימים אלו בבית הקברות ביום פקודת השנה או השבעה או השלושים מכיוון שהציבור ובפרט בני המשפחה מתעוררים לבכיות וצער ליד הקבר, לכן יקדימו את הביקור בבית הקברות לימים שלפני חנוכה. מותר ללכת לבית הקברות בחג חנוכה כדי להתפלל ולהשתטח על קברי צדיקים. מותר לערוך אזכרה בבית הכנסת על ידי אמירת ברכות ודברי תורה כנהוג אבל ללא הספד על הנפטר עצמו מחשש שיבואו לידי צער.

לעניין ברכת "שהחיינו" - גם אם הוא אָבֵל בתוך השנה ואפילו בתוך שלושים או בתוך השבעה עדיין הוא חייב בברכה.

חולה שמאושפז בבית הרפואה ולא נותנים לו להדליק שם נרות חנוכה, אשתו תדליק בבית והוא פטור מלהדליק, בכל זאת ישתדל לשמוע את ברכות ההדלקה מאדם אחר שמדליק נרות.

מותר לחמם סופגניה על גבי פלטה בשבת מכיוון שאין בישול אחר בישול ביבש. למרות שיש ריבה בסופגניה יש להחשיבה כסופגניה יבשה, מכיוון שהיא מיעוט ובטלה ברוב שהוא יבש. באותן מאפיות שמדללים את הריבה על ידי הוספת מים מהברז שלא התבשלו לפני הזרקתם לסופגניה, יש להחמיר. מקורות: ראה שו"ת אגרות משה (ח"ד סימן עד דיני בישול אות ה). כך דעת הגר"ש אורבך בספר שלמי מועד (עמוד רמה). בספר חזון עובדיה - חנוכה (עמוד יט בהערה) ע"ש. כ"כ בספר תורת המלאכות ח"ב (עמוד נט) בשם הגר"ש וואזנר והגר"נ קרליץ. דעת הגר"י פ"ש צ"ל להחמיר בזה מכיוון שהריבה מרוכזת במקום אחד, הובא בספר הלכה ברורה (סימן שיח בשער הציון אות קיד).

יש אומרים שכיום מערבבים מים מהברז בריבה [בעיקר בריבת תות] לפני הזרקת הריבה לסופגניה כדי לדלל אותה שתצא דרך המזרק. לכן יש לאסור מדין חימום המים - מחשש לאיסור בישול.

במוצאי שבת מדליקים נרות חנוכה בבית הכנסת ולאחר מכן מבדילים על הכוס כדי לאחר את יציאת השבת כמה שאפשר, למרות שהמדליק נרות חנוכה מפסיד את קדושת השבת. מכל מקום טוב להדליק נרות חנוכה בביה"כ אחרי תפילת ערבית מכיוון שכל הציבור נשארים בקדושת השבת עד שיבדילו וגם שיהיה פרסום הנס בהדלקת הנרות בביה"כ שהרי אם יבדילו קודם ההדלקה, יתכן שחלק מהציבור ילכו לבתיהם לפני ההדלקה.

כשמגיע לביתו, יקדים להבדיל על הכוס תחילה ואחר כך ידליק נרות, מכיוון שתדיר ושאינו תדיר - תדיר קודם. מצוות הבדלה היא תדירה יותר מכיוון שעושים אותה כל שבוע ואילו הדלקת הנרות היא רק בחנוכה פעם בשנה.

אותם שנוהגים להחמיר שלא לעשות מלאכה במוצאי שבת עד שיגיע זמן רבינו תם, גם במוצאי שבת חנוכה צריכים להמתין שלא להדליק נרות עד זמן רבינו תם. אין זה מנהג טוב בלבד אלא ראוי ונכון לכל אחד ואחת לנהוג כשיטת רבינו תם ובפרט שכך דעת מרן שולחן ערוך.

לא מברכים ברכת 'מאורי האש' על נרות חנוכה (אם טעה והדליק נרות לפני הבדלה), מכיוון שאסור ליהנות מנרות חנוכה ואין מברכים 'מאורי האש' עד שייאותרו לאורו של נר ההבדלה, כלומר: 'יהנו מאור הנר'. לעומת זאת על נר השמש מותר לברך 'מאורי האש'.

הצלה מפלאה

שבת שמחת תורה ה'תשפ"ד. אלפי מחבלים חדרו לשטחה של מדינת ישראל. המתקפה כללה חדירה יבשתית, אווירית וימית. המחבלים הגיעו גם לאופקים. אבא אחד סיפר: "יש לי בן באופקים. הוא סיפר לי דבר פלא מדהים ממש: אחרי הטבח הנורא שהתרחש באזור, בדקו את מצלמות האבטחה במטרה לנסות לראות מה מנע מהמחבלים להיכנס לבית הכנסת. באותה עת כבר נודע שלמחבלים היתה מפה של כל בתי הכנסת בעיר. מדוע דילגו עליהם? במצלמה מאחד מבתי הכנסת רואים שבדיוק כאשר נעמדו כולם לתפילת שמונה עשרה, הגיעה קבוצה של מחבלים ימ"ש לחצר. הבניין דמם. כולם כאחד התפללו בלחש, גם בעזרת הנשים. המחבלים עמדו וחיכו. הם ניסו לשמוע מה קורה בפנים. עד מהרה הם הגיעו למסקנה שהבניין ריק והם עזבו את המקום בלי לפגוע באיש. זה מה שראו במצלמות והמסר פשוט זועק: 'ראו מה גדולה כוחה של תפילה!' (מעובד מתוך 'השגחה פרטית')

עושה אירוע שמחה באולם שמחות וברצונך להפוך אותו לכשרות "מהדרין-גלאט?"

צוות משגיחים תלמידי חכמים ידאגו לכך בכל איזור בארץ. ההשגחה החל מזמן אספקת הבשר ועד למנה האחרונה. בפיקוחו של הרב אליהו חיים פנחסי שליט"א 052-6329144 (הנייד באישור ועדה רוחנית)

העלון נמצא בחובות גדולים. בעל בית-הדפוס העלה את מחיר ההדפסה בבת אחת ב-220 ₪ לכל הדפסה מי שיוכל לעזור, תבוא עליו ברכת טוב. למעוניינים לעזור נא להתקשר 052-7652084

מינויים

לקבלת העלון חינם במייל מדי שבוע, יש לשלוח בקשה למייל

PnineEH@gmail.com

הקדשת העלון

ניתן להקדיש את העלון לעילוי נשמה, רפואה שלמה, הצלחה, זיווג הגון,

חזרה בתשובה וכו' נא לפנות לליאור בטל" 052-7652084

כתובת המערכת: עבור ליאור עצמון, רח' הבושם 26א ת.ד. 83375. מבשרת ציון. מיקוד 9076926

לשאלות בהלכה

נא לפנות לרב אליהו פנחסי בטל" 052-6329144

(הנייד באישור ועדה רוחנית)

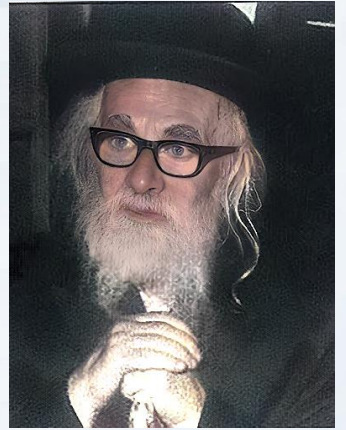
אם ראשונים כמלאכים - האדמו"ר הרב יוחנן טברסקי מרחמסטריווקא זצ"ל

האדמו"ר הרב יוחנן טברסקי מרחמסטריווקא זצ"ל - נולד בחודש אב ה'תר"ס (1900) ברחמסטריווקא (אז האימפריה הרוסית, כיום אוקראינה). כבר בהיותו ילד קטן הוא לא הסתובב ושיחק עם בני גילו אלא ישב ליד הזקנים. בשנת ה'תרע"ט (1919) כשגברו הפרעות ברוסיה בניצחונם של הקומוניסטים ימ"ש משפחתו ברחו לעיר סמילא. הרשעים תפסו ותלו אותו אבל הוא ניצל ב"ה ברגע האחרון. דבקו בתורה הקדושה לא ידעה גבולות ויצא שמו לתהילה כבחור ת"ח פלאי. לאחר כחצי שנה עברו משפחתו לעיר ניקולייב והם גרו שם כשש שנים, שם עסק רבות למען תלמודי התורה במחתרת ופעמים רבות נתפס וניצל בנס.

בשנת ה'תרפ"ו (1925) משפחתו בראשות הסב האדמו"ר רבי מנחם נחום עלתה לארץ ישראל. כאשר הסבא השתטח עם רבינו בקברי רשב"י הקדוש, הם יָשְׁנו אצל רבה של טבריה הגאון ר' משה קלירס. הלה ביקש מרבינו שיבוא אליו כדי שיתן לו סמיכה וימסור בידו את רבנות העיר טבריה. עוד הרב קלירס העיד שראה על מצחו של רבינו את האותיות ש-ד-י, אבל אימו לא רצתה שישמש ברבנות. בהתחלה הם גרו בשכונת מוסררה ובהמשך הם עברו לרח' שפת אמת. למד בישיבת 'שפת אמת' של חסידות גור.

ב-י"ג תמוז ה'תש"י (1950), לאחר פטירת אביו, ביקשו ממנו שימלא את מקום אביו. בהתחלה מפאת שפלותו סירב ולאחר מכן הסכים והיה האדמו"ר הרביעי בשושלת. פתח את ישיבת 'מאור עיניים' לזכר אבי השושלת רבי מנחם נחום מצ'רנוביל. לאחר שחרור הכותל המערבי נהג לפקוד אותו הרבה. נהג בפשטות ובמאור פנים עם תלמידיו. בתקופתו החלה להיווצר חצר בחסידות רחמסטריווקא. בעל רוח-הקודש. היה ידוע בכוחו בשינוי שמות החולים. שקדן מופלא. ענוותן. רבים פנו אליו ונושעו. נודע בתפילותיו המעוררות. נפטר ב-כ' כסליו ה'תשמ"ב (1981). חי כ-81 שנים. ציונו באוהל אדמו"רי רחמסטריווקא בהר-הזיתים בירושלים. ילדיו ר' ישראל מרדכי ור' חי יצחק שימשו אחריו כאדמו"רים.

אביו: האדמו"ר ר' דוד. **אימו:** מרת שפרה (בת ר' אברהם יהושע העשיל טברסקי). **אשתו:** מרת

אסתר רבקה (בת גבאי הצדקה ר' נחמן יוסף וילהלם). **מרבותיו:** אביו, האדמו"ר ר' דוד. **חברותות:** הגאונים ר' שמשון אהרן פולונסקי (הרב מטפליק), ר' שלום מלמד מאומן. **ילדיו:** האדמו"ר ר' ישראל מרדכי (ממלא מקום אביו בישראל), האדמו"ר ר' חי יצחק (בורו-פארק), ר' חיים משה, ר' זאב (ראש ישיבת 'מאור עיניים'), ר' מנחם נחום (מנהל ישיבת 'מאור עיניים'), ר' יהושע העשיל, ר' אברהם דב, הרבנית חווה יענטא ע"ה (נפטרה כחצי שנה אחרי נישואיה להרה"צ ר' יצחק מאיר פלינטשטיין מקופיטשניץ ירושלים).

נכדו כ"ק האדמו"ר מרחמסטריווקא שליט"א סיפר לפני בחורי הישיבה: "יהודי שבא פעם אל מרן זקני הקדוש זיע"א. הוא סיפר שליבו כואב והיה אצל הרופאים והם אינם מבשרים לו טובות. כאשר זקני מרן זיע"א שמע את דברי האיש ביטל את הדברים ואמר: "האם יש לך בעיות בלב? לא ולא! הכל יהיה בסדר". כאשר ערך בדיקות חוזרות ראו שהכל נעלם כלא היה.

כמו כן סיפר לו יהודי שמפעם לפעם תקפו אותו כאבים עזים בכתפיו אשר לא יכול לסבול כאבים אלו והיו חייבים לקחת אותו במהירות לבית הרפואה. הוא הלך אל זקני הקדוש זיע"א להזכיר עצמו לפניו שיבקש רחמים עליו. כאשר סיפר לו על מצבו הקשה רבינו אמר לו: "אין לך כלום", כך בפשטות ביטלם מאליהם, וככל היוצא מפיו לא שב ריקם והכאבים חלפו לגמרי.

עוד נכדו סיפר ששמע מבעל העובדא בעצמו שהמתין שנים רבות אחר חתונתו ועדיין לא זכה להיפקד בזש"ק. מפעם לפעם הזכיר את עצמו לפני כ"ק אדמו"ר זיע"א, שיפקד בדבר ישועה ורחמים. פעם לפני ט"ו בשבט נכנס הלה והזכיר שוב את עצמו, הרבי נענה אליו ואמר: "עתה מגיע ט"ו בשבט. כמו שכל העצים פורחים ונותנים פירות, גם העץ שלך ימשיך לפרוח", וכך היה שתיכף אחר ט"ו בשבט נפקד הלה בשעה טובה ומוצלחת.

מספר ימים לאחר מכן הרבי השתתף בברית מילה. כשראה אותו אדם את אבי הבן הוא שאל אותו: "האם תכבד אותי פה?". הלה ענה שמכבד אותו ב'קוואטר' שהיא סגולה להיפקד בבנים. להפתעתו הרבי אמר לו שלא יקח את הכיבוד. למרות שלא הבין מדוע רבינו אוסר עליו לקחת את הכיבוד שהוא סגולה להיפקד בבנים עשה כאשר ציווה עליו הצדיק.

כעבור תקופה נודע לו שבעת ההיא כבר היה ב"ה לאחר הישועה והוא לא ידע אז עדיין מזה, וזכות ברכתו של מרן זיע"א עמדה לו תיכף לאחר ט"ו בשבט.

הנכד עוד סיפר על רבינו: פעם אדריכל אחד קיבל ידיעה מקבלן מסוים. הקבלן אמר לו שהוא חפץ להשתתף עימו אבל עתה הוא היה צריך לסכום מסוים ואם הוא ילווה לו את הכסף, אזי הוא יהיה שותף עימו שווה בשווה בעסקיו המסועפים ויהיה אדריכל קבוע אצלו וירוויח על ידי זה הון תועפות. האדריכל ביקש כמה ימים לשקול בדבר ולא ידע למי יפנה לקבלת עצה הוגנת. הוא הכיר את הרה"ח ר' יצחק שיינברגר ז"ל שהתמחה בתחום זה והלך אליו כדי לשאול מה הוא מציע לעשות.

ר' יצחק אמר לו: "הרבי מרחמסטריווקא נמצא כאן. בא נלך לרבי ונשאל את פיו וכאשר יאמר כן תעשה". כאשר נכנסו אליו וסיפר את העניין שבפיו המשיך מרן ללמוד בספר שלפניו (שו"ע י"ד). לפתע רבינו אמר מילים חריפים על הקבלן. הם המשיכו לעמוד ליד הצדיק. כעבור מספר רגעים שוב אמר על הקבלן דיבור חריף נוסף. לאחר מכן רבינו אמר להם: "אסור לכם להשתתף עימו בשום פנים".

הלה קיבל את עצת רבינו. כעבור ימים אחדים פשטה השמועה כי הקבלן הראשון ברח עם צרור כספו לחו"ל ובנוכלותו הרבה רצה להכשיל כמה בעלי הון במצודתו ולברוח עם כספם לחו"ל. הרבה אנשים מסכנים פשטו את רגלם בעסק הזה. כל מי שהיה במגע עם הקבלן הזה בקשרי מסחר הושלכו לכלא ונלקחו לחקירות כדי לבדוק אם יש להם יד וחלק בעניין הגניבה הזו. הלה סיים את סיפורו ואמר: "לולי קבלתי את עצת רבינו, עוד הייתי יושב בכלא עד היום וגם את כספי הייתי מפסיד, אבל בזכותו של הרבי זיע"א ניצלתי".

אָמוֹנָה בְּבוֹרָא עוֹלָם

אליו כיוון שהוא צריך לצאת עוד מעט".

הרב בן דוד התקשר מיד לנדיב, המתורגמן, אבל הלה לא היה זמין ולא ענה לטלפון. הוא ניסה פעמיים נוספות- אבל ללא הועיל.

הוא לא ידע מה לעשות. מצד אחד הוא לא רצה להפסיד את הפגישה החשובה עם מר יוסף טננבוים, אבל מצד שני אין לו מתורגמן...

ברגע זה הוא הרים את עיניו לשמיים ואמר: **"ריבונו של עולם! אני בוטח רק בך! אין לי מתורגמן. אין לי את הנדיב שמכיר את מר טננבוים. אין לי על מי להישען אלא רק עליך. בבקשה תעזור לי"**.

כשהרב עמד להיכנס הוא פגש בבחור ביישן שבקושי יודע לדבר. לרב לא היו ברירות אחרות והוא ביקש ממנו: "אנא! תעשה עמי חסד גדול, תיכנס איתי לכמה דקות כדי לתרגם שיחה חשובה שעלי לשוחח עם מישהו".

הבחור לאחר הפצרות הסכים. הוא נכנס עם הרב למשרד של העשיר ותרגם לאוזני מר יוסף טננבוים את דברי הרב בן דוד בביישנות ובצורה יבשה.

והנה, הנדיב הראשון שהיה אמור לתרגם את השיחה, והכיר באופן אישי את מר טננבוים, התקשר בעצמו באותו רגע לעשיר.

מר יוסף טננבוים ענה לשיחה. הנדיב הראשון סיפר לו שהוא בא אליו באופן מיוחד מארץ ישראל עם רב חשוב והם חיכו לו במשך כמה שעות...

מר טננבוים קטע את דבריו: "כן! הרב הזה כרגע יושב אצלי. **תגידי, אם אני אתן לו חצי מיליון דולר, זה יהיה בסדר שבבילך ובשבילי?"**

בלי הרבה אומר ודברים מר יוסף טננבוים כתב צ'ק על סך חצי מיליון דולר! עם הכסף הזה הרב בן דוד בנה את הבניין הראשון של סמינר 'אור החיים' בבני-ברק.

הרב בן דוד סיים את סיפורו ואמר: **"מה למדנו מכאן? הכנתי דרשה, הכנתי נאומים, תיאמתי עמדות עם הנדיב. מה אמר לי הנדיב? תבקש מאתיים וחמישים אלף דולר, זה סכום עצום, במקרה הטוב אולי יצא מזה מאה אלף דולר"**.

"דווקא כשהיה לי בחור ביישן עם מילים צולעות והבנתי שאף אחד לא יכול לעזור לי רק בורא עולם וביקשתי את עזרתו – דווקא אז קיבלתי חצי מיליון דולר בלי לבקש ולציין את סכום הסיוע".

הרב גואל אלקריף סיפר ששמע סיפור מהצדיק הרב אליעזר בן דוד זצ"ל מקים ונשיא מוסדות 'אור החיים' בבני ברק ומוסדות 'אור האמת' באלעד.

מסיפור זה ניתן ללמוד כי האדם צריך להאמין רק בבורא עולם שהוא מנהל את העולם. לעיתים אנחנו סומכים על בשר ודם, אבל לאחר מכן רואים בסופו של דבר כי רק ה' מנהל את העולם:

בקנדה גר עשיר גדול בשם מר יוסף טננבוים המכונה מר ג'ו. מדובר בעשיר שיש לו לב רחב והוא תורם סכומים גדולים של כסף למוסדות תורה.

בשנים הראשונות של הסמינר, החובות היו עצומים. הרב בן דוד החליט לנסוע לקנדה כדי לבקש את עזרתו של אותו נדיב.

לצורך כך היה הרב בן דוד צריך לצרף איתו לנסיעה נדיב נוסף שהכיר גם את הרב בן דוד וגם הכיר אישית את מר יוסף טננבוים. המטרה היתה שהלה יקשר ביניהם וישמש מתורגמן בשיחה החשובה הזאת.

הנדיב בהתחלה ניסה לסרב. הוא טען שהוא לא נוהג לשמש מתורגמן לפני נדיבים אחרים, אבל לאחר שהרב בן דוד לחץ עליו והסביר לו שמדובר בהצלת נפשות ממש של בנות שאין להן בית – הוא הסכים להירתם למשימה זו.

הנדיב המתורגמן יעץ לרב בן דוד לבקש ממר יוסף טננבוים מאתיים וחמישים אלף דולר- סכום עצום באותם הזמנים. הנחת היסוד היתה שכאשר העשיר ישמע את הבקשה אז הוא יתן לכל הפחות מאה אלף דולר...

השניים סיכמו ביניהם במשך זמן לא מבוטל מה לדבר, איך לדבר ואיך במידת הצורך ירמזו אחד לשני איך להגיב. בקיצור הם התכוננו לפגישה עם מר טננבוים לפרטי פרטים.

לאחר הטיסה כשהגיעו לקנדה הם לקחו מונית עד למשרדו של אותו עשיר. הם המתינו שעות ארוכות במשרדו של מר טננבוים.

לאחר זמן הפקידה יצאה ואמרה: "אני מצטערת, אבל מר ג'ו השאיר כרגע הודעה שהוא לא יגיע היום למשרד! הוא ביקש שאקח את מספר הטלפון שלכם ובמידת האפשר ייצור אתכם קשר".

הנדיב שהתלווה לרב בן דוד לא היה יכול לחכות והוא המשיך לענייניו. הרב בן דוד עזב גם כן את המשרד, פנה ונסע לבית המלון בו הוא מתארח.

כעבור מספר שעות הרב בן דוד מקבל טלפון מהמזכירה: "מר ג'ו הגיע ברגע זה למשרד, הוא מבקש שתבוא עכשיו

הרב יצחק בן תפאחה כדורי זצ"ל הרב שמואל בן שמחה דרזי זצ"ל וילד יחיא בן יוסף ז"ל פואד אברהם בן רג'ינה ז"ל מאיר מורד בן שושנה ז"ל יצחק בן ברוק דב ז"ל יצחק יצקן בן רחל ז"ל זהבה בת שושנה רייזל ע"ה מאירה בת יפה ע"ה אברהם בן יונה ז"ל מרים בן דבורה ז"ל אקבלי יוסף חיים בן נסכה ז"ל סעידה בת תופחה ע"ה ר' שאול בן סילביה זצ"ל צדיק חכם בן חזלה ז"ל מזל בת שמעון ע"ה שני בת אסתר ע"ה דוד בר חסיבה ז"ל יוסף בן מרים נוסרת ז"ל מסודי בת חביבה ע"ה חווה בת יעקב צבי ע"ה יעקב בן אסתר ז"ל אסתר בת גולה גאולה ע"ה יצחק בן מישא אסתר ז"ל אביגדור בן ג'ולי ז"ל יוסף בר סעדה ז"ל ברכה בת מרדכי ע"ה רחל רפאת בת השמת ע"ה שלום בן אסתר ז"ל יעקב בן נעמה ז"ל מרים בת שרה ע"ה אריה בן מרים ז"ל אריה בן פרחת ז"ל פיבי מלכה בת מזל ע"ה אלון בן סעדה ז"ל גורג'יה בת נעימה ע"ה רחל רפאת בת השמת ע"ה אילנה (מחרוזה) בת שרה ע"ה נעמי בת כתום ע"ה מאיר בן נעמי ז"ל אלואור בן פרידה ז"ל מרים בת שרה ע"ה שושנה בת נעמי ע"ה סעדה בת בסה ע"ה שפרה בת פסיה ע"ה בניהם בן דב ז"ל בתיה (מרדה) בת שמחה ע"ה שרה גבריאל בת נאוה ע"ה כל נשמות עם ישראל

הרב עובדיה יוסף בן גורג'יה זצ"ל הרב מרדכי צמח בן מזל אליהו זצ"ל רחמים בן רחל ז"ל אליהו אליאס בן אלגריה ז"ל חיים משה גרשון בן שלמה יחזקאל ז"ל ר' עוליאל ישועה בן סטה מקנין זצ"ל אביחי בן אסתר ז"ל יצחק בן חביבה ז"ל יצחק בן פנינה ז"ל חי זידי בן קלרה ז"ל ר' יצחק בן מסעודה קדוש ז"ל אסתר בת נעמי ע"ה אסתר בן בנימין אלתר ז"ל אורה בת נעימה ע"ה מישא אסתר בת זרה ע"ה מסעוד בן יקוט ז"ל רחמה בת מסעודה ע"ה סעידה בת תופחה ע"ה אלהו בן חיים משה גרשון ז"ל הרב עובדיה יוסף בן גורג'יה זצ"ל הרב מרדכי צמח בן מזל אליהו זצ"ל אליהו אליאס בן אלגריה ז"ל שמואל בן רבקה ז"ל רפאל בן אסתר ז"ל יצחק בן חביבה ז"ל אהרון (אורי) בן רבקה ז"ל קסאנש בת דגיטו ע"ה סוליקה בת נעשה ע"ה שרה בת נקיים ע"ה יעקב בן סלימה ז"ל ספירונת תקווה בת נעימה ע"ה יהודה בן סעידה ז"ל עפאת בת השמת ע"ה חיים חמוטל בת רינה ז"ל ישראל בן חיים משה גרשון ז"ל נעימה בת שרה ע"ה

גיליון מס' 586 פרשת וישב
תשפ"ה שנה שלוש עשרה

לרפואת
אסתר בת רבקה
לרפ"ש בתושח"י

דברי שי"ח

ממרן רשכבה"ג שר התורה הגר"ה קניבסקי זצוק"ל

בעלי אסופות – נר חנוכה

כמדליק שמן לחודיה בלא פתילה, ובבית יצחק י"ד ב' סי' ל"א נקט להקל וכתב להוכיח מדינא דכתבה אין זקוק לה, ואע"ג דבמקדש כתבה זקוק לה ומוכח דלא מדמינן חנוכיה למנורה לכל דוכתא, אולם בפתיחי שערים שבת כ"א ב' ובשול"ת יד הלוי סי' קט"ז נקטו דברכת להדליק היינו בדבר שהשמן והפתילה שותפין בהבאת האור.

לערב שמן זית עם שמנים אחרים

נשאל רבינו זצ"ל, האם יכול לערב שמן זית עם שמנים אחרים. והשיב, יותר טוב לבד, (דעת נוטה חנוכה כת"י, ובא"א לבעל הדע"ק מבוטשאטש סי' תרע"ג כתב דכשיש לו שמן זית בצמצום יכול לערב בו שמנים אחרים באופן שהשמן זית הוא הרוב בתערובת והרי זה ככולו שמן זית, ובגמ' שבת כ"ג א' דשמן זית צליל נהוריה טפי, ולכא"ו כיון דמעורב בו שמן אחר אינו צליל כשמון זית לחודיה, ונמצא דלא מיבעיא דלא תיקן במעשיו את השמן אלא אף הוא מגרע אותו, ואף בשמן דאורו צלול מחמת עצמו מ"מ י"ל דלא יעשה כן כיון דשמן כה"ג אינו כשר למנורה, ואע"ג דהרוב הוא שמן זית מ"מ הא כתב העונג יו"ט סי' ד' דביטול ברוב אינו נותן דינים ע"י קובץ תשובות ח"ג סי' ק"ג).

שמן זית הראוי לאכילה בחנוכה

נשאל רבינו זצ"ל בענין שמן זית לנר חנוכה, האם צריך להקפיד להדליק בשמן זית שראוי לאכילה, והשיב, אם יכול, (מועדי הגר"ח ח"א סי' תרל"ג).

שמן למאור דומיא דמנורה

נשאל רבינו זצ"ל, האם מותר להדליק בשמן זית שהוא מיועד למאור בלבד ולא למאכל. והשיב, אם אינו אסור בהנאה מותר להדליק בו. (דעת נוטה חנוכה כת"י, והובא שם דאע"ג דכל שמן אינו ראוי לאכילה וכמבואר בברכות ל"ה ב' דשמן אזוקי מזיק ליה ולכן אין מברכים עליו, ביאר רבינו דשמן זית ראוי לאכילה ע"י טיבול (וכמבואר בגמ' שם), ושמן שאינו ראוי אף לטבל בו הפת, דאינו ראוי מחמת החומציות שבו ואף דאם יאכל מעט לא יזיק לו, מ"מ פרשי אינשי מיניה, ובמכתב אחר הוסיף רבינו זצ"ל דאף בשמן שאסור לאכול ממנו אף מעט, לכא"ו אפשר להדליק בו, ולאחר ששאל מה דין שמן העשוי מפריצי זיתים לחנוכה, ע"י ב"מ ק"ה א' דהוא שמן העשוי מזיתים שהם לעולם בוטר ואין בישראלם נגמר לעולם וב"ה סברי דאין בהם טומאת אוכלין, והשיב רבינו, כשר, והיינו דאף אי נימא דאין זה זית מ"מ כל השמנים כשרים, ובגמ' שבת כ"א ב' ובשול"ת סי' תרע"ג סי"א מבואר דפתילות ושמנים שאמרו חכמים דאין מדליקין בהם בשבת מותר להדליק בהם בחנוכה, והתם איתא בשבת כ' ב' במשנה דבשבת אין מדליקין בזפת ובשעוה ומבואר דבחנוכה מותר להדליק בהם אע"פ שאי אפשר לאוכלם).

חינוך קטנים בשמן זית

ונשאל רבינו זצ"ל בענין חינוך קטנים בהדלקת נר חנוכה האם צריך לחנך קטן להדליק בשמן זית שיש בזה הידור, והשיב, אין צריך, (מועדי הגר"ח ח"א סי' תר"מ) וכ"כ בשול"ת שבת הקהתי (ח"ו סי' רמ"ו) וע"ע מש"כ בשם רבינו בס' דרך שיחה (ח"א עמוד פ"א) שיש שני דיני חינוך יש חיוב חינוך על כל מצוה ומצוה בפני עצמה ויש דין חינוך באופן כללי שיתנהג בהכל כמו שצריך והדין השני שייך גם בהידור מצוה וגם בהרחקה ואמנם הדין השני אינו חיוב אלא מצוה וגם אם לא הגיע לחינוך של כל פרטי המצוה יש מצוה לחנכו, וע"ע בתשובות והנהגות (ח"ג סי' ר"ט) ובס' גם אני אודך ענפי משה (ח"ח סי' ט"ז).

בענין הדלקת נר חנוכה בהדלקת נר חשמל.

נשאל רבינו זצ"ל, האם מותר להדליק נר חנוכה ע"י חשמל. והשיב רבינו, לכתחילה לא סומכין ע"ז, עוד כתב רבינו זצ"ל, בשעת הדחק גדול מקילין, (דעת נוטה חנוכה כת"י תשובות מכת"י רבינו זצ"ל, נמסר ע"י מכון דעת נוטה, וייש"כ לידידינו הגר"ד קניבסקי שליט"א על שנתן בעין יפה לפרסם הדברים להגדיל תורה ולהאדירה, וייש"כ לידידינו הגר"ש זלושינסקי שליט"א שערך ההערות בטוטר"ד ומסר בעין יפה לזיכוי הרבים). ובהערות שם כתב, דאף דשמן זית מצוה מן המובחר מ"מ הא כל השמנים והפתילות כשרים ל"ח ואולי אף חשמל, ואע"ג דבזמנינו השימוש בחשמל הוא אורחא דעלמא מ"מ אם מניח על פתח ביתו וכיו"ב ניכר שעושה כן לצורך הדלקת נ"ח ומהג, ועוד דאף דבשעת הסכנה מניחו על שולחנו ודיו ואע"ג שאינו ניכר שמדליק לצורך מצוה, ע"י קובץ תשובות ח"ג סי' ק"ג). והוסיף רבינו זצ"ל דלא נהוג לברך בכה"ג.

נר חשמלי עם בטריות

נשאל רבינו זצ"ל, הנוסע לחו"ל ואינו יכול להדליק אש במטוס אלא רק נר חשמלי עם בטריות, האם מהני לנר חנוכה, וכתב רבינו זצ"ל שבשעה"ד סומכין ע"ז (בלי ברכה), עכ"ל. (דעת נוטה חנוכה כת"י שם, ובקובץ יחלק של ח"ב עמוד צ"ו מובא תשובת רבינו זצ"ל, לענין נר חנוכה בפנס דבכה"ג שא"א להדליק ע"י שליח ידליק פנס כי י"א שיוצאים בזה).

פנס לענין בדיקת חמץ

אמר לי רבינו זצ"ל בשם מרן החזו"א זצ"ל, שבשעת הדחק פנס נחשב כמו נר לבדיקת חמץ, (וכ"כ רבינו זצ"ל בתשובה במועדי הגר"ח ח"א סי' י"ב ובס' מישרים אהבוך עמוד רנ"ב, כמו כן היה משאיר החשמל דולק בעת הבדיקה). וע"י בקונטרס הזכרונות ממרן החזו"א (סי' כ"ג אות י"ד) שכ' רבינו זצ"ל בשם מרן החזו"א זצ"ל, שמותר לבדוק בפנס ניס חשמלי, ואמר רבינו זצ"ל דבחורין וסדקים שקשה להכניס נר דולק אפשר להקל בזה.

הדלקת גזיר עץ לנר חנוכה בלי שמן

נשאל רבינו זצ"ל, האם אפשר להדליק גזיר עץ ולהחשיבו כנר חנוכה. והשיב, בוודאי יצא כמו בנר שעוה, (אם דולק חצי שעוה). עכ"ל, (דעת נוטה חנוכה כת"י, והיינו היכא דלא נעשה כמדורה וכמבואר בשול"ת סי' תרע"א ס"ד דבכה"ג פסול, והדלקה זו הוי כהדלקת פתילה בלי שמן ד"א דלא מהני וע"י כה"ח סי' תרע"ג סי"ט דאינו דומיא דמנורה, אמנם דעת רבינו זצ"ל, דאין בזה חסרון דאינו דמיא למנורה בכה"ג ואפשר להדליק בגזיר אע"פ דהוי כהדלקת שמן בלא פתילה, ובהליכ"ש פט"ו סי"א כ' דאף אי נימא דהדלקת שמן בלא פתילה מהני אולם הדלקת פתילה בלא שמן מוגרע גרע כיון דהנס בשמן ולא בפתילה, ורבינו כ' לדמות בין גזיר עץ לנר שעוה דמבואר דא"צ להדליק דווקא בשמן אלא מהני הדלקה אף בדבר מוצק, ומ"מ י"ל דאינו יכול לברך על הדלקה זו כמש"כ לגבי הדלקה בחשמל וגז).

הדלקה בגז בלא פתילה

נשאל רבינו זצ"ל, האם יכול להדליק נ"ח ע"י גז ללא פתילות, והשיב, ידליק בלי ברכה, (דעת נוטה חנוכה כת"י, ואף דלכתחילה מצוה בשמן, מ"מ הא בדיעבד יכול להדליק בשאר השמנים ואף בגז שעוה יכול להדליק וכמוש"כ הרמ"א סי' תרע"ג סי"א, אלא דהדלקה בגז אינה דומיא דמקדש דהתם הדליק את הפתילה המונחת בתוך השמן, והדלקה בגז הוי

מדור זה נכתב לעילוי נשמת

אבי מורי הרב ברוך מאיר ב"ר יעקב ישעיהו ויסברג זצ"ל
ואמי מורתי מרת רבקה בת רבי פסח יעקב אונגל זצ"ל תנצב"ה

עורך: יצחק גולדשטוק

ליצירת קשר: ✉ ig0533145900@gmail.com

רבי יהודה הנשיא 52 בני ברק ☎ 053-3145900

ניתן לתרום גם במכשירי "קהילות" ו"נדרים פלוס" בבתי הכנסת,

יש ללחוץ על לחצן 'קופות נוספות' ובחיפוש 'דברי שי"ח', או בטלפון:

נדרים פלוס 03-7630585 שלוחה- 1586

קהילות 073-2757000 שלוחה- 4310

שָׁנִים קְדֻמוֹנִיּוֹת עַל גְּדוּלֵי הַדּוֹרוֹת פֶּרֶק 126

עובדות חדשות ונדירות מפי רבינו מרן זצוק"ל!

שנה שלישית להתחלת הנדור 'שנם קדמוניות'!!!

נדור שָׁנִים קְדֻמוֹנִיּוֹת - לַשְּׁבֻעוֹת הַבָּאִים בְּעֵזֶה"י

הג"ר יואל יהודה בויאר זצ"ל (ו' חשוון תשפ"ה) | הג"ר אברהם דוד קורלנסקי מראשי ביהכ"נ 'לדרמן'
גיס רבינו הגאון רבי מרדכי שלמה ברמן זצ"ל (א' טבת תשס"ה) | הגה"צ רבי זאב אידלמן זצ"ל (ו' טבת תש"ס)
נשמח לקבל מקוראינו הנאמנים מסומכים, תמונות, עובדות ומעשיות הקשורים להנ"ל

הרב רבי יעקב פינקלשטיין ז"ל - כפר אתא

"שלום עליך רבי ומורי"

בהמשך נישא רבי יעקב עם רעייתו ע"ה, וכעבור תקופה נקרא על ידי מרן החזון איש אליו היה קרוב באופן מיוחד, לבוא לעיר קרית אתא (אז: כפר עטא), ללמד תלמידים בקרית אתא, ואכן עבר לגור שם עד לסוף ימיו. רבי יעקב גם היה זה שדחף ועודד את הישיבה לצעירים שנתייסדה בעיר, ואת קיום הכולל שנתייסד על ידי המרא דאתרא הגאון רבי שמואל הלוי שולזינגר זצ"ל, ועמדה בראשות חתנו של רבי יעקב, הגאון רבי ישראל גפני שליט"א.

כל ימיו החשיב רבינו את רבי יעקב כרב, וכשהיה פוגש אותו היה קם לכבודו באומרו 'שלום עליך רבי ומורי'. בשנת תש"נ הגיע רבינו לביקור הסטורי בעיר קרית אתא לשמש כסנדק בעיר (במדרשה ברחוב שלום עליכם), ואחרי כן נסע לבקר את המרא דאתרא רבי שמואל שולזינגר, ומיד אחרי כן הלך לביתו של רבי יעקב כדי לכבדו. בהמשך גם נכנס לבקר בהיכל הכולל ובתלמוד תורה 'תורה תמימה' שבעיר.

רבי יעקב מצידו, איש שהיה מלא ביראת שמים טהורה ותמימה, עניו ושפל רוח, היה מתרגש מאוד למראה הכבוד הגדול שנהג בו רבינו, ומאוד התבייש על שרבינו הגדול אשר עיני כל ישראל נשואות אליו מתנהג כלפיו כתלמיד. הוא נהג ברבינו כבוד מלכים, העובדא שבעבר רבינו ישב לפניו כתלמיד לא העיבה בכחוא זה את כבוד החכמים והביטול שנהג אליו.

בכל צרה או בעיה שהיתה לרבי יעקב היה רגיל לבוא אל רבינו ולעמוד בתור ככל שאר היהודים, ולבקש ברכה ישועה או עיצה, אך בכל פעם מיד כשהבחין בו רבינו התרומם לכבודו ונהג בו כבוד רב.

רבינו ברחובות קרית אתא משוחח עם רבי יוסף צבי טורק חתן ר"ש שולזינגר, ובשמאל התמונה נראים רבי אליהו רוטנברג ורבי יעקב פינקלשטיין ז"ל

מן השמים העלימו

סיפרה בתו שתחי' שבשנים האחרונות רבי יעקב סבל מבעיות רפואיות, ולפני כל טיפול משמעותי היה מגיע או שולח לרבינו לבקש את ברכתו. במשך הזמן נהיה לו בעיה במעיים, והיה עליו לעבור בדיקה בהרדמה, ובפעם האחרונה משום מה - שכחו להיכנס אל רבינו לבקש את ברכתו, ועשו לו את הבדיקה אך הוא לא התעורר מההרדמה, ולא עברו ימים ספורים והוא הסתלק אל בית עולמו. ההרגשה היתה כי משמים הסתירו מרבינו את חוליו האחרון כי שעתו להסתלק בהלוייתו שהתקיימה בתאריך כ"ח חשוון תשנ"ג טרח רבינו והגיע עד לקרית אתא, וסיפר רבי חיים מאיר שטינברג שהוא הצטרף אליו לנסיעה להלוויה, וכשהגיעו לבית הקברות בכפר אתא, לא מצאו אף אחד, ונאלצו לחזור כלעומת שבאו. ואחרי יומיים נסע לנחם את בני המשפחה, והתברר שיש שם שני בתי קברות, והם הגיעו לבית הקברות הלא נכון.

יישר כוח לנכדו היקר רב פעלים הג"ר חנן גפני שליט"א

התודה והברכה

לכל אלו שטרחו וכתבו והתקשרו לפענח את התמונה שהתפרסמה בשבוע שעבר, בה נראה רבינו משוחח עם בן דודו הגאון רבי יהושע דוב גרודזיסקי - חתן הג"ר אהרן יעקבוביץ (נלב"ע י"ד סיון תשל"ג), שהיה חתנו של הצדיק רבי אריה לוי זצ"ל. מי שיודע תוספת פרטים על הקשר ההדוק שהיה לו - וכן לחמיו רבי אהרן זצ"ל עם רבינו, יזכה את הרבים ויודיענו.

כמו כן לתועלת גדולה יהיה מי שיועיל לשלוח לו דמות דיוקנם של הגאונים הנ"ל, יבוא על הברכה משמים.

3. ספר אריד בשיחי חלק א' עמוד תש"ז, ובשיחה עמו בעל פה.

הכרת הטוב מכל עולם התורה

איש רב פעלים שחינך ילדי ישראל והירבה תורה מתוך צדקות ויראת שמים תמימה היה הרב רבי יעקב פינקלשטיין. בצעירותו למד בישיבת בית יוסף - ביאליסטוק אצל חתנו של ה'סבא מנובהרדוק' הגאון רבי אברהם יפה, ובהמשך כאשר עלה לארץ ישראל המשיך ללמוד בישיבת 'בית יוסף' בבני ברק שייסד הגאון רבי מתתיהו שצ'יגל. מאז החלה היכרות עמוקה שלו עם מרן הסטייפלער, אשר כיהן כראש ישיבה. הסטייפלער חיבבו וקירבו ואף קבע עמו לימוד בחברותא בסדר 'קדשים' מידי ערב במשך כשנתיים ימים.

בהקשר לזה חשוב לציין, כי כלל בני הישיבות ועולם התורה כולו חב הכרת הטוב ורחנית לרבי יעקב. הוא יחד עם רעהו רבי שרגא פייבל שטינברג הפצירו בהסטייפלער להדפיס את חידושיו בספר ואף לקחו על עצמם את עול הוצאות הדפוס, כפי שמעיד בעצמו מרן המחבר בהקדמתו לספר קהילות יעקב. אלמלא הם, מי יודע אם היינו זוכים להתעשר באוצרות הקהילות יעקב.

בבני ברק של אותם ימים - בשנת ת"ש בערך, חיפש ראש ומייסד ישיבת 'תפארת ציון' הגאון רבי יעקב שניידמן זצ"ל - אף הוא מתלמידי נובהרדוק, יהודי בעל קומה גבוהה שיתאים לשמש כמגיד שיעור בישיבה, ומצא את רבי יעקב שכאמור היה אז בחור צעיר, אך מוכשר ומתאים להרביץ תורה לתלמידים.

תמונה נדירה זו, כמו יתר התמונות המופיעים בגליון זה מופיעות בפרסום ראשון: במרכז התמונה מרן הסטייפלער בסידור קידושין בשנת תשי"ט לבתו של רבי יעקב פינקלשטיין, עם החתן רבי ישראל גפני שליט"א

"אפשר לקבל כאן הרבה"

ואכן במשך כשנה שימש רבי יעקב כמגיד שיעור בשיעור ג', והתלמידים אהבו והעריצו אותו מאוד.

רבינו, שהיה אז ילד צעיר כבן שנים עשרה, עשה אז את שנתו הראשונה בישיבה, והנה ביום מן הימים, שומע רבי יעקב דפיקות עדינות על דלת החדר, בו מסר רבי יעקב שיעורים לגיל הגבוה יותר - שיעור ג'.

רבי יעקב פתח, ובדלת עמד... הילד הצעיר חיים קניבסקי, כשבידו גמרא גדולה, וביקש להיכנס להיות תלמיד מן המניין.

'מה מעשיך כאן, הלא אינך שייך לשיעור הזה?' תמה רבי יעקב. ורבינו השיב כי "אבא אמר שאכנס לשיעור שלך, אצלק כדאי ללמוד כי אפשר לקבל כאן הרבה", ואכן מאז הוא שמע אצלו שיעורים על פרק השולח במשך תקופה זו.

לימים, סיפר רבינו בעצמו כי רבי יעקב ניחן בכוח הסברה מיוחד, וכל התלמידים בישיבה רצו לשמוע שיעורים מפיו, גם אלו משיעורים אחרים, הנהלת הישיבה היתה מוכרחה, איפה, לאסור על תלמידים משיעורים אחרים מלהיכנס אליו כדי שלא ייווצר מצב של אי נעימות כלפי מגידי שיעורים אחרים...

יתכן איפה, שרמז בזה על הסיפור שהיה איתו עצמו, שמאז אסרה הנהלת הישיבה על תלמידים שאינם נמנים על בני השיעור להיכנס לשמוע את שיעורו...

רבינו בקרית אתא בביקור של כבוד בבית רבו שלימדו בילדותו פרק השולח רבי יעקב פינקלשטיין ז"ל

1. מפי הנכד רבי חנן גפני.

2. לבנו של רבי יעקב - רבי דניאל פינקלשטיין.